

pit^e n^o plene deliberata. pt g^o m^o q^a iniustitia ex,
sua rate e^t peccatum m^e sed suspitio temeraria ex sua
rate seu ex g^e suo est iniustitia g^o ex g^e suo e^t peccatu
m^e maior e^t certa et pt minor q^a suspitio ista sm
omⁿis habet aliquam malitias sed h^{ec} n^o spectat ad
altru^u u^lterum nisi ad iniustitiam g^o pprie e^t inu^l
tita. et tunc et q^a malitia u^lter^u iuditi^u temerari^u
ex g^e suo e^t iniust^a ut sup ostendimus. g^o et malitia sup
piti^u temerarie ex g^e suo e^t peccatu m^e. pt seq^a q^a no
uariat malitia ex g^e ex eo qd iuditiu de malo pro
ximi sit cum formidine alterig p^u aut sine illa
utroq^{ue} em m^o infest^a iniuria proximi maior aut
minor sm m^u illig g^o u^l suspitio ex g^e suo e^t inu^l
tita ac p^o consequens ex g^e peccatum m^e.

lesius uero sup num. 23. et aserat suspitione^m
plene uoluntariam et de graui malo proximi e^t pe
ccatum m^e ex g^e simul et conegdit posse diri ex g^e suo
ueniale q^a sm se et condit^e nate sue sed ut oriat^u ex
errore inllig et n^o sit plene uoluntaria. su^u t^u m^o
dignandi maxime displicet nunquam em scologista
diderunt de aliquo peccato qd ex g^e suo sit m^o et veni
ale simul et merito q^a peccatum m^e ex g^e sm d^u hom
2^a 2^e q^e 2° art. 2°. ex suo obto p^u se sumpto repugnat
charitati dei. i. proximi tamedsi r^oe lebitatis ma
terie aut de factu plene libertatis possit e^t in in di
uino peccatum ueniale g^o si suspitio ex obto sua e^t
peccatum m^e cu^m ex obto repugnet charitati proximi^u
n^o poterit ex g^e suo e^t peccatum ueniale qd sm cu^m de
s. doctorem ibidem n^o stariat dilectioni dei et pro
ximi. R^e t^u su^u auctor suspit^e in proprie e^t peccatu
ueniale ex g^e rate uigdam natalis oditi^u quaten^u
s. conotat errorem aliquem in uoluntarius ex quo
procedit sed contra e^t q^a su^u usurpatio peccati ue
nialis ex g^e e^t o^mino libera u absq^{ue} fundamento et

pt^a suspitio n' set pro naturali cōditōe connotare pre
dictum errorem intellectus nā ita deliberata pot
est sicut iudicium et oppositū omni gratiā a firm
matur.

2^a con^o si suspitio plene deliberata et temera
ria in mat^a graviss^a e' peccatum m^e et in mat^a
gravi: peccatum m^e erit. Hanc enī quad^a gr^ata exis
tūmo aduersum iū m^u splicandi iā s^s statuo.
et pt sū. q^a p^adicta suspitio in mat^a gravissima e'
peccatum m^e sm cōtrariam s^s propter notariūles in
iuriām que proximo p ipsam irrogat q^o ob eandē
ratē suspitio in mat^a gravi erit peccatum m^e p^t
conseq^o q^a si in mat^a graviss^a infert iniuria no
tabilis proximo p suspicionem peandē et irroga
bit in mat^a gravi et n' in eodē gradu gravitatis
ac p consequens sicut unum e' peccatū m^e ita et ali
ud conft quia numquam aliquid e' peccatū m^e
ratē mat^a sed ex suo obto set q^o mortle sit si uero
mat^a peccati mortlis ex obto sit parba efiit beni
ale q^o alias ratē sui obh' et in mat^a ei' pportiona
ta erat mortale sed suspitio temeraria ex obto e'
peccatum m^e ut stat ex pudenti enī q^o n' pot af
firmari suspitē temerariām in mat^a gravissⁱ
ma e' peccatum m^e et in mat^a gravi ueniale. ma
teria im^o gravis n' pot cēseri lebis.

3^a con^o ut in plurimum suspitio n' e' pe
catum m^e sed ueniale im iusta hanc conē inteli
gendi s^s. authorē s^s. et pt quia ut in plurimū
suspitiones n' fiunt cū plena aduertentia ut cōs
tat ex d' Aug^o ex quo reuelliūg suspitē pertinere
ad tentatē humanam sine qua uita ista n' dū
cūt et postea ibidem a serit et si suspitiones uē
tare n' possim quia s^s sum^o iudicia m^o idest
disiunctiūas firmas q^o sent^o s^stinere debem^o.

e' gravis aut q^a versat e^a psonas utiles et abiectas
 quibz nullus aut parum nocentibus auferetur
 p suspecte' ipis in cura n' e' de sua familia. L'opin^o
 sed dices cum pdictis circumstantiis iudicium
 temerarium n' e' peccatum m^o q^o eadem ratio e' de
 utro q^o. Et negando conse q^a q^a frequentis cur
 suri in suspecte' quas in iudicio circumst^e r^oe
 quare iudicium desinit e' culpa morali

Ult^a on^o suspitio plene deliberata et plene ten
 meraria et e^a grave malum proximi e' peccatum.
 Sane on^e intendunt auctores 2° 3° et eor^u rati^oes su
 pra adducte n' inefficaciter eam ostendunt. saltim
 que priori loco pducta fuit. con^o aut^o procedi de
 eo qui cognovit in sufficientiam iudicior^u ad sus
 picandum: et aduc temeraria et deliberate suspi
 catur. Sane on^e aliqui pbant q^a suspitio pdicta ori
 tur ex malevolentia et odio proximi q^o e' peccatum m^o
 sed certe hae rati^o n' ostendit suspit^o e^a m^o peccatum.
 sed pot^o erig causam s. odium proximi et tunc etia
 q^a si suspitio solum ex hoc cap^e est m^o peccatum rati^o n'
 est peccatum in rati^o sed pot^o erig repugnans tm^o ebarit^o
 proxime et immediate, qd e' e^a dicta con^o 1^a quare
 hae rati^o premissa h^u ostendit q^a proximo malit
 amittere plures aureos quam qd de ipso in re gravi
 sunt talis suspitio. Conft q^a illud p^optus qd sibi
 n' vis alteri ne feceris in suspecte' urget suo m^o si
 cut in iudicio temerario. Conft 2° q^a viri timorati
 n' miris sibi cavent de suis m^o suspicionibz qu
 am de iudiciis temerariis. et si in eas incidant ta
 quam de peccatis morali^o se accusant de ipis et a
 osariis peritis et prudentibz diligent^o interro
 gant de illis signum q^o e' eas habere malitia
 mortalem.

Dicit iudicium temerarium, e' certum sus

pitē u^o cū formidine alteris p^o ac proinde n̄ posse fieri argū ex illo ad hanc. scē^a q^a est iudicium temerarium ellicit cum formidine alteris p^o saltem quā tum ē exp^o obti ut sup notauimus quid quid sit de certitudine exp^o subiecti q^o t^o seu de ficiat in suspitione n̄ ideo n̄ erit peccatum m̄ sicut iudicium temerarium et tum et q^a u^o dat p^otinacia in hac suspitē temeraria deliberata nā t^o aduertat se iustam causā n̄ esse adue uult in sua opin^o persistere q^o t^o n̄ sit tāta certitudo actualis et subiectiua q^o n̄ suspitē ac ē in iudicio temerario n̄ ideo n̄ erit peccatū m̄ sicut et iudicium temerarium. at tandem n̄ pot ulla ratiō expli carī quo m̄ p^odicta certitudo subti eficiat ut iudicium temerarium sit grauis iniuria proximi et suspitio q^a ea caret solum leuis iniuria ac proinde peccatus ueniale.

sd dices 2° ē maximus discrimen int^o iudicium et suspitē qd iudicium cū sit actum ordinat ad prolatē ext^onas suspitio u^o defectu certitudinis n̄ sit ordinat ad p^odictam prolatē q^o maximus fundamentus dat^o ut iudicium sit peccatum m̄ et suspitio solum ueniale. Ex in i^o negando an^o nā, suspitio est ordinat ad actum ext^onas sicut et iudicium sicut in hoc pot uerbis exprimi ita et illa ne minus in suo ordine conuenit suspit^o quā iudicio illud iobē qd conceptus sermō quis retinere poterit. Et iudicium temerarium speculatiuus in re grauis peccatum m̄ ē et t^o p^ose loq^o n̄ ordinatur ad prolatē ext^onam. Tandem q^a est si iudicio concedamus p^odictum ordinem illum qd negem^o suspitionē n̄ obstat nam iudicium temerarium n̄ sit qd sit peccatum m̄ ab ordine hoc em̄ secluso et quācumq^o oris prolatione ē peccatum m̄ cuius qd alter habet ad bonam existimatē de se habendam ut sup

obtinemus.

Adverte cō onē hanc ex Arag sū art 3 post 3^a
 onē et ex alijs vobis qd qdo quis ē timorata scire
 hē nec propensq ē ad inquirendas vītas et mo
 res alioy regularitē loquendo timendum n' ē de
 peccato mortali et si moram fecerit in suspitē s'cōm
 s' n' recordat deliberatam et temerariam suspitē
 fuisse aut magis in hoc sit inclinātq pot prudēter
 opinari fuisse aliquam ex circumstantiis enume
 ratis mē 3^a rate cuiq suspitio sua n' fuerit pe
 catum mē. si uō s' sue salutis sollicitq n' sit et ut
 in plurimus vītas alioy inquireat qd dubitat
 an eis suspitio fuerit plene deliberata et temera
 ria semper scrupulum peccati mortali sere debet
 et de illo tenet se in sciss' ausare q^a ut in plu
 rimum in pdictis hominibz parum timentibz
 deum et qui nihil resistere solent tentationibz
 suspitē s' deliberate et temerarie que doct^a pro
 portionalit' iudicij temerarij applicari debet. see
 3^a v dubitatio temeraria sit peccatum mē et de inter
 pretatione dubii in meliorem partem.

sect 3^a v. dubit^o Temeraria sit

Pecatus mortali. Et de interpretatione
 dubii in meliorem partem.

Non solum in p'senti examinabimq de dubi
 tatē temeraria an peccatus mē sit verum 2° loco
 explicare conabimur an teneat s' dubia in me
 lionum pē interpretari.

In 1° eodem mō loquunt' doctores de suspitē et
 dubitate quantum attinet ad eaz malitiaz unde cō
 sequenti ad ea que scilicet prudenti tradidimq dicit
 dubitatē plene deliberatas, plene temerarias et
 in mala gradu' et peccatum mē et p^t q^a huc dubi
 tatio

repugnat iuri qd 5° sed ad bona existimat de ipso
bona et tum et q^a quilibet uir bono modo esse fer
ret in mala graui absq^{ue} sufficientib^{us} inditiis de
eig bonitate cu plena deliberate dubitari. Tandem
pretr alias res factas in pudentib^{us} que sunt pro
posito accommodari poss^{unt} in speciali sic pt q^a dubi
tatio deliberata in reb^{us} fideri quam in illis n^{on} esse
h^{ab}eat serrore e^t peccatum m^{or}, denotans fides sm il
lud dubio in fide secretius e^t q^{uod} sicut dubitatio teme
raria et deliberata in mala graui proximi erit pe
ccatum m^{or} et si qui hac r^{ati}one dubitat nullus a se su
elligat uide patrem uaney sic art 4 m^o 4 Ara gar
t^o 3° m^o 3° salonem ibid con^{tra} 2^a, lesius sup dubit
3^a nu 25. et saurum sup num 3.

Auerte a^u hoc dictum frequentib^{us} dubitate n^{on} est
morle peccatus quam suspit^{io} sicut ha sepi^{us} scusat^{ur}
a malitia morli quam iudicium. id est q^{uod} maiora in
diti^a requirunt ad suspicandum quam ad dubi
tandum et maiora ad iudicandum qua ad suspi
candum.

sol obiter aduers^{us} hoc dictu q^{uod} nemo tenet posi
tue opinari proximum est bonus possum^{us} em^{er} me le
ad alia conuertere q^{uod} nulla infert^{ur} iniuria prox
mo in actu dubitandi. R^{ati}o negdo absq^{ue} et r^{ati}o est q^{uod}
nemo tenet p^{ro} se loq^{ui} ad positue opinandum
proximum est bonus tenet t^{em} n^{on} redire ambiguas
famam proximi ne rebocare in dubium an sit
bono. s. malo absq^{ue} sufficienti causa. et tu et q^{uod} qui
ita dubitat iudicat proximum n^{on} posse prude
te reputari bonum. sol proximo dum n^{on} ss. inditi^a
in otarium ius habet ut reputet^{ur}. s. ut possit rep
putari bono. q^{uod} c^o hoc ius fit p^{ro} predictas dubit^{io}
quantum ad r^{ati}o^{ne} v^{er}o dubia sint in meliorem
p^{ar}te interpretanda: Not^{andum} est id 2° posse contingere du

bia in meliorem p^e interpretari i. negativè. 2° positivè
 ne negativè qdò oblata aliqua re dubia suspendimus
 actum nec bene nec male de proximo iudicando potius
 persistentes in opinione quâ antea de ipso se am qd ut si
 quis cognoscat petrum e^s sobrius et postea cum ui
 deat bene comedentem et bibentem negativè interpre
 tabit illud factum ambiguum in meliore partem si
 persistens in opin^e quam de illo habet n^o uult appli
 care mentes ad alteram p^e iudicandam sed potius sus
 pendere iudicium tanquam de re ad se n^o pertinenti sed
 ad alium superiorem iudicium positivè u^o interpretari
 e^s qdò oblata re dubia elicit nobis iudicium quo
 de proximo iudicat id qd melius e^s ut si dixerim lo posi
 to iudicat petrum bene comedere ex necessitate aut alio
 honesto fine.

2° Notmè qd d. 150 sic art^o 4 ad 2^u Dubium po
 sse e^s de rebz l. de personis hanc em^o inter se distingu^o poss^o
 et in meliore p^e interpretari alteru^m u^o in deteriores
 ut si petrus ui^s catholicus proferat aliquas pp^e posse
 ego iudicare illam sm se hereticam e^s et nihilominus
 estimare petrus e^s uirum catholicum. 2° iudicare po
 sum aliquem contractus sm se bonu^m e^s e^s opin^e bo
 na fide contractis in present^e dubium procedit
 de personis n^o de rebz artus e^s qd oblata re iustet
 prudenti dubia considerando illam sm se et sine or
 dine ad personam n^o tenemur eam interpretari in nulli
 orum p^e sed poss^o suspendere actus in unam p^e declina
 do quoniam bene pot^o quis iudicare de re sm nata^e ip
 sius nihil iudicando de persona ut ostendimus sed res
 dubia sm se in nullam p^e inclinatur q^o oblata re
 dubia licet de ea positivè dubitare. Preterea qd si
 de tali re dubia sm se sumpta positivè dubitetur
 n^o credit proximo neq^o in fama neq^o in honore
 nec c^otemnit ulla rat^o sed manet salva eiq^o op^o
 nio u^o ppt^o d. 150 sup^o inquit in iudicio iniquo

de rebz n' attendit bonum l. malum ex p' ipsi-
us rei de qua iudicamus aut nihil nocet qualibz
cumq' iudicamus de ipsa sed attendit solus bonum in
dicantibz s' u' iudicet. l. malum si false cum verum
sit bonum in illis et malum ipsiq' falsum ut h'et
.6. et h'uo'z cap' 2. q' n' solum pot' verum et tenet
unusquisq' de rebz iudicare sm qd' ff. actioes q'
nullus e' quantumb' timoratis et probz qui in conf-
fessione se accuset eo qd' rem dubiam cu' sufficientibz
inditiis ad dubitandum de illa sm se n' sit interpretat'z
in meli'z neq' ull' reperiet cofessari'z prudens et pe-
nit'z qui hoc querat a penitente. Unde merito solu'
procedit difficultas in dubio de psonis.

3° Not' e' dubia de psonis ad bona l. malad exis-
timate pertinentia saltem negative in meliorem
p' e' interpretanda. ita sentiunt doctores vob' cu' d'ho
hui' art' 4 colligit ex ex' d' aug' lib' 2° de serm' domi-
ni in monte cap' 28. ubi et' illa verba nolite iudi-
care et ut' inquit hoc loco nihil aliud nobis p-
cipi existimo nisi ut ea facta que dubium e' quo
animo fiant in meliorem p' interpretemur et glosa
ad illud Pauli ad Rom et qui n' manducat man-
ducantem n' iudicet aut dubia in meliorem p' ff.
interpretanda r'ate et quinet' quia ut ostendimus me-
bro pudenti n' e' temerarie et deliberate dubitare
de bonitate proximi q' obligamur saltem negative
in meliorem p' interpretari dubia ad existimate h'ij
pertinentia. p' conseq' q' n' e' interpretari in peiore
p' factus dubium alias liceret iudicare et suspic-
cari sine sufficientibz inditiis. nec licet e' dubi-
tari ut probabim' q' tenemur saltem negative
interpretari in meliorem p'. quibz suppositis difficul-
tas solus e' an oblata re dubia ad existimate pro-
ximi pertinenti tenemur positive in meliorem p'
interpretari.

1^a ss^a a firmat oblato pdictu dub nos obligari
 ad eliciendum actum positivus quo int^r p^rsumur
 illud in meli^r ita sentit soto lib 3 de iusta q^e 4 ar
 ticulo 4. fundamenta potiss^u illig e^t q^a s. ille qui
 factus dubium exacer antea miti notz erat ut uir
 bonz aut illum n^o agnoscebant quocunq^m m^o stringat
 teneor factus dub positivus in meli^r ite p^r int^r pre
 tari q^o sem p^r dat^r sic obligatio p^r minor quantus
 ad primus memb^r de uero antea cognito ut bono q^a
 si actum positivum n^o eliciam quo eis factus in
 meli^r item p^r uentam suspendendo actum nullo
 opinione priorem antea em sine dubitat ali
 qua bonas de illo opinione habui nunc aures
 suspendendo actum uideo dubitare de illig bonite
 sd mutare opinione sine sufficientibz in diti^r
 illicitum e^t q^o in hoc casu teneor factus dubius
 positivus in meli^r item p^r int^r p^r tari. p^r quoad 2^u
 memb^r quia unq^q quis q^o ius habet ut alii de ea be
 ne opinent^r quando n^o adss sufficientia inditia
 in statarium sd in hoc casu talia inditia n^o reperi
 unt q^o factus dubium teneor positivus in melio
 rem p^r int^r p^r tari et si p^rsona ignota sit.

2^a ss^a contraria docet nos in casu n^o obliga
 ri ad positivus int^r p^r tandum in meli^r item p^r 2us
 dubiam ad famam et honorem proximi p^r tene
 tem ita sentiunt sicut tang su^r art. 4. Dñez Ara
 gon Salen ibidem Valencia su^r disp^e 5^a q^e 9. p^ruc
 tu 9. lesig lib 2° de iusta cap 29 dubitat^r 4. ann
 uero 133. Sazig lib 12° clausy cap 3 num 23. Moli
 na tractat 4 disp^e 17. et alii co^rtr fundamenta
 suis s^e postea p^ro ponam.

Aliqui tri ex aut bonibz citatis diversi m^o opi
 nati ss. ca^a ss^a istam sic in generali p^rpositas. Mo
 lina sup a firmat n^o solum nos n^o tene^r ad po
 sitivus int^r p^r tandum in meli^r item p^r factus dubi

proximi Verum nec licite posse talia iudicari
um ellicere qd probat quia qui positive dubi-
um interpretat in meliorem pte supponit posi-
tulum sciendi falsum. Id hoc e' malum in-
tellectu q' n' est et interpretari positive in melio-
rem partem. concludit sic auctor expediens e'
in casu habere hoc iudicium ex dandum nisi
n' e' eum malo fine fecisse op' qd ex se dubit'e
ingerit.

salon u' sup pp' 3^a inquit qd si frater de auct'
facto dubito nisi cognit' sit et habit' ut vir
honestus et p' suspensionem actus nullo m' mu-
tet opinionem quam de illo habeam. bene licet sus-
pendere actum si vero suspendendo actus dubi-
tum de bonitate persone qd frequentis accidit tenor
positive in meliorem pte interpretari. Probat priorem
p' q' tota ratio ob quam iudicium l. dubitatio e'
peccatum n' e' alia nisi quia dubitando aut lu-
dicando contumit fratri aut ledit bona ip-
sius op' q' qui p' suspensiones actus fratrem n'
contumit nec mutat existimat' quam de illo
habebat licet sit in suspendere. cu' membrum pro-
bat q' dubitando de bonitate proximi contumit ip-
sum et mutat opinionem q' tenet positive in-
terpretari in meliorem. 3° concludit moraliter loqdo
nisi posse accidere ut suspendat iudicium de
factis persone nobis cognit' absq' contemptu ipsi-
us et mutata existimatione in qua antea hab-
ebat. 4 idem mes auctor defendit qd si frater
sit ignotus et suspendere actus a bonitate p' sig-
q' n' mutat opinio ne contumit proximo nec
ipse igitur ut videtur bonus.

Tandem lesig sup n' 37 aserit n' d' a lege
iustitie interpretari in deterioiorem pte si dubium
fuerit positivum quia in dubio positivum utri-
q' 93

q^d superhinc arg^a ad pbendam utra^q p^e u^o formi^o
dine q^o qui^o asintit^r deteriori p^e opinando petru^m
et im probum n^o facit ei iniuriam. p^t adseq^a q^a
u^o ss^a arg^a ad faciendam opinionem arripit. q^d
petrus n^o set ruy alt^r eig^o factum n^o uertat in pe
iores p^e ac p^o consequens nulla ei^o fit iniuria. co
adit t^m si author et ca^o carit^e q^d quib^oq^o das roib^o
pbat. in dub tandem negatuo ubi in neutras
p^e superhinc rates admitt^r ca^o iustitiam e^o malle
opinari quia quilibet habet ius ut de ipso no^o
habeat mala op^o nisi iudicia aliud suadeant.

Dico 1° n^o tenet s^o positioe facta dubia pro
ximi in meliore p^e interpretari sicut m^o ad sit
rent^r citat^r pro 2° ss^a et p^t in 1° ss^a q^a op^o in talia
sue esse et ex nata sua neutrum e^o q^o in lly suspen
dens iudicium n^o facit ca^o rectam rationem q^o n^o
pccat suspendendo iudicium ac p^o consequens non
obligat ad positioe in^o interpretandus in meli^o. Est
q^o iudex in u^o dubia n^o tenet ferre iudicium in sab
borem res^o sed t^m ex suposite q^d daturus sit senten
tiam r^o sui munus q^o in n^oo casu q^o res e^o du
bia n^o tenet quis positioe in meliorem p^e inter pre
tari p^o p^o ut ipse n^o sit iudex p^o dicte cause. Co
firmat. 2° q^a n^o solent uiri probi et p^o se accusa
re in confessione q^d factus dubius in meliore p^e
positioe n^o sit interpretati ne confessori p^o sit et p^o
dunt^r id inquirunt aut repre^o bendunt q^o u^o n^o dat^r
taliz^o interpretatio.

Dico 2° licitum est positioe in meliorem p^e inter
pretari dubium factum proximi. Sane m^o statuo ad
uers^o molinam eam q^o in 1° ss^a p^obo aut serit^e 2150. Sic
art^o 4 ad. 1° ubi inquit pot^o stringere q^d ille qui in
meliores p^e in^o plat^r frequentiz fallat. id meli^o est
q^d aliquis frequentiz fallat sens^o bonas opinionē.

de aliqua malo se quam qd rursus fallat bonum
malam opinionem de aliquo bono se q^a ex hoc fit
iniuria aliter n' arch ex 1. actus d' thomas et in so
lute ad 2^u aserit in iudicio quo iudicamus de homini
bus attendit bonum et malum ex p^{te} ~~una~~ eius de quo iudi
catur qui hoc ipso honorabilis sit qd bonum iudicat
et stumpsibilis si iudicat malum et ideo ad hoc potius
tendere debemus in tali iudicio qd se iudicamus bonum
nisi manifesta ratio in strarium appareat sentit q^o ex
p^{te} s. tho licere dubium factum proximi in meliorem
p^{te} positivie interpretari. p^o 2°

p^o 2° q^a seu positivie interpretatio in meliorem p^oni
ter ex optimo asertu q^a proximum et nullus e^t quantu
bis p^ois qui aliquo in asertu se accusaverit de hoc inter
pretate nec confessariis qui de ea interrogaverit aut eas
tamquam legitimam mat^{er}iam fuerit ad absolutu^m q^o nu
llo m^o e^t peccatum positivie interpretari in bonas p^{te} factu
dubium proximi.

Hec fundamentus moline urget q^a ut optime
notavit d' tho ad 2^u optimi iudicanti falsus iudi
cium quo bene iudicat de alio n' e^t malus sui in illis
sicut nec ad pfectu^m eius p^oriet s^um se cognoscere veritate
singularium contingentium potius p^oriet ad bonus as
factum. quibus verbis d' tho n' negat iudicium predictus
falsum e^t malum intellectu saltem s^um quid bonus
u^o simpliciter e^t unum malum s^um quid q^a opponit virtuti
intellectuali que virtus n' facit bonum simpliciter s^um
quid e^t bonum simpliciter q^a e^t actus virtus moralis
que facit bonum simpliciter de quo vide Aragonis s^um
art^o 4. versus finis ca^o solute ad 2^u u^o solum supra ar
t^o 4 in solute ad 2^u ubi affirmat iudicium cu^m perve
lo falsitatis formare ad cabendas iniuriam proximi
e^t malum s^um quid s. speculativum qd satis explicu
it saltem s^um art^o 4. in solute ad 2^u ubi in alia in
quit me n' deferre honorem fratri^o cuius damno meo

q^o istud iudicium et speculatiue et scilicet quid sit malum
 moraliter tri et simpliciter e bonum. et uarij ibidem
 ad 2^{am} tradit qd scilicet prudentiam in dubijs practi-
 cis declinat 2° in meliorem p^{te} propter periculum ma-
 ximus nocendi proximo si uoluntarie dubitet de eiq^o bo-
 nitate ac tandem ualencia 3° Thom dissp. 5. q^o 4 p^o c^o
 to. 4. ad 3^{am} in fine disputationis inquit qd ubi ma-
 lum n^o est euidenter scilicet d^{icitur} aliqua arg^o in bonas
 p^{te} hoc ipso est sufficiens ratio ad iudicandum bene de
 proximo obij qd unus quisq^{ue} let ut si de se fiat iudi-
 cium sit in bonam partem qd o^{mn} n^o est de malo co-
 trario.

Adducit et Molina in confirmat^o sue sent^{ent}ie d^{icitur} Aug^{ustinus}
 qu^o lib^{ro} 2° de uerbis domini in monte cap^{itulo} 27 inquit
 v. quidam media que ignoramus quo animo fiant de
 quibus temerarie n^o est iudicare maxime. Ut condennamus
 q^o scilicet aug^{ustinus} cum dubiam iudicare determinate sibi in
 bonam sibi in malam p^{te} est temerarius. Confit^{etur} quodlib^{et}
 lib^{ro} 1° de doct^{rina} christiana cap^{itulo} 27. ubi inquit ille p^{ro} et
 iuste uerit qui rex integer est stimatur in neutras p^{te}
 declinando scilicet qui iudicat bene in alteram p^{te} declinat
 q^o ne reus ne iuste facit.

De d^{icitur} Aug^{ustinus} priori loco solus temerarius iudicat ut
 de factis externis cognoscere intent^{us} operantis qd
 scriptis domini in euangelio reprehendit precipue
 q^o interpretamur opa fuisse facta intente praba et prop-
 terea d^{icitur} Aug^{ustinus} addit maxime ut damnam^{us}. ad conf^{ite}
 De p^{ro} loco n^o sibi in neutras p^{te} declinando et ad
 due n^o obstaret q^o scilicet d^{icitur} Thom^{as} s^{ecundus} ad 2^{am} d^{icitur} Aug^{ustinus} loquit^{ur}
 de iudicio rerum in quo n^o est in alteram p^{te} declinare
 si res sint dubie.

Dico 3° Moraliter pot^{est} accidere ut suspenderit act^{us}
 et factus dubium proximi a nobis cogniti absq^{ue} co-
 tempta honoris ipsius et sine mutata bono opi-
 ni^o

quam antea de illo habeamus numquam in se dubi-
tare de bonitate persone siue cognita siue incognita
sit. Hanc conē existimo certam et iusta mentes d
Isonie. p^r 1^a pars q^a bene pot accidere ut oblata
de dubia proximi nobis cogniti ut si eū de eam bene
bibentem quem antea habeam ut sobriūm et iū
ditem illum intemperatus neq^{ue} illum contemnam a
ut mutem opinionem priorē sed solus iudicis
illig facti deo commitam nullo q^o m^o ap^lius men-
tem ad iudicandum illum q^o interpretatio negativa
in meliorem p^r n^o infert contemptus honoris pro-
ximi. conf^r

Confirmatur quia non est periculum contē-
nendi proximum ex eo quod eius factum nega-
tive interpretemur potius hac interpretatio ne
disponimur ad positive vertendus factum factus
illius in bonam partem p^r ē aut videntur
n^o malo aut fuisse operationem aut ad iudicandum
verissimile ē se in p^rdicto casu comedere et bibere
ex necessitate aut alio bono fine q^o bene possumus in-
terpretari negative factum dubium proximi absq^{ue}
contemptu illig.

2^a pars q^a n^o liceat dubitare de bonitate persone a
nobis cognite ipse saloⁿ Cuius m^o d^ricendi impugnamus
ex p^rte concedit et p^rbat sufficienti ex eo q^o n^o se p^ratēs
obtemperare neq^{ue} mutare bonam existimat^{ur} quam de illo
habeamus sine sufficientibus indiciis. q^o aut^{em} idem est sit
dm quomodo persona nobis sit ignota q^o ē. salones p^rat
q^o sine sufficientibus indiciis dubitare de bonitate propi-
mi ē contemnere proximum et facere e^{ius} q^o ipse
set ut de eius bonitate n^o dubitet hoc aut^{em} ius eius admi-
tunt et solo saloⁿ in merito negat. Conf^r q^a dubitatio
temeraria et deliberata in mala gravi ē peccatus m^o
et sm^o d^r saloⁿ sed qui in dub^o de bonitate proximi

dubitat deliberare et in re gravi seu peccatis dubitationem q̄ committit peccatum m̄ et p̄ se patet solutio ad iij fundamenta quatenus militat adversus doctrinas.

Item 4 in dubio positivo interpretari factus dubium proximum in deterius p̄ e peccatus ē iniustitia. Sicut asserionem status adversus ultimum m̄ dicendi Leonardus dicit lesit et p̄t su q̄ tunc aliquo peccatus ē ē iniustitia q̄do p̄prie ē iniuria proximo illata videlicet ē iniq̄d proximo habet sed peccata interpretatio in deterius p̄ in dubio positivo ē ē iniq̄ q̄ proximo set q̄ ut ē ē iniq̄ h̄am p̄t minor q̄ q̄do inditia sufficientia n̄ dant ad male iudicandum de proximo set ius ut de ipso n̄ in dremus que p̄t a seruis iudicia temeraria suppet et dubitatur ē peccata mortalia ē iniusta sol in dubio positivo in quo. s. arḡ ad eque ostendendam utraq̄ p̄ n̄ s. indicia sufficientia nam que pro una p̄ militabant emerbant. s. dissolvent factis pro alia q̄ s̄ in casu ius set ut de ipso bene iudicamus. q̄ ē illud fit si in peiorum p̄ interpretemur factus dubium ac p̄ consequens talis interpretatio erit p̄prie iniustitia. Constat q̄a si seu interpretatio in deterius p̄ ē teris proferat continet manifestam iniustitiam et obligamur rate suis ad reparandum damnum proximo in suo honore. s. fama ut ē manifestum q̄ similiter in ipsa interpretatione interna aqua orit eque ē illis fundamentis erit peccatus iniustitia sicut si occisio ē peccatum iniustitiam hontes occidendi ad iniustitiam p̄tinet. Constat 2o q̄a h̄c interpretatio contemnit proximo et interis in famam q̄ ē iniustitiam facit qui in deterius p̄ interpretat.

Exij soluta manet ratio lesit q̄a si dicit arḡ pro utraq̄ p̄ adu proximo set ius ad bonam opinionem redit p̄babim. et tunc ē q̄ ut diximus ex d̄ t̄o su art 4 ad iij et 2m iudicium de personis ē omni diversus a

a iudicio rerum nam in hoc non attendit nisi bonum
iudicantibus. s. ut iudicet verum in illo vero attendi-
tur bonum persone de qua iudicamus nam in hoc
potest fieri iniuria alius non tamen in 1° sententia manifeste
scilicet doctor predictam interpretat eam iniuriosam con-
tra ius proximi.

Duo ult^o ex supposito hinc ad cautelam et reme-
dium dubia in peiorem partem vertere ita sentiunt vix
cum d^o 150 h^o art 4 ad 3^{am} plures retulimus scilicet pad-
danti notabili 2° ante 1^{am} m^o et p^o s^u 9^a hoc non em-
dicare male de fratre sed iuste ac prudenter timere et
occurrere damno quod timet et periculo de quo prudenter
dubitatur. hoc autem ad prudentiam spectat 9° l^o ex suppo-
sitione vestire in deterioribus ob predictos fines. constat 9^a ad
huc m^o cautelam et hinc res tenent prelati 9^a subditos
et propterea precipit ut vigillent super gregem ut ab-
stant a falsis prophetis neque ob spiritui credant. vide
de i^o que diximus 2° notabili citato.

Sed inquires an liceat de negare suffragium ad
officium. s. beneficium si cuius factum dubium in
deteriorem partem ex supposito sumitur interpretari ne s. of-
ficio adeptus alius noceat. R^o negative si dignus
sit si u^o d^o aliter ei equalis et nulla sequatur illi
in famia hinc possit negare suffragium ut docent
causam verbo iudicium temerarium saltem in fine
articuli 4° hinc questionis et 1^{am} partem 9^a predicta inter-
pretatio orta ex facto dubio non est sufficiens ad spollian-
dam illum suo iure in eo constat. 9^a nulla ei fit
iniuria si neque infamet neque preferat ipsi aliquid
dignus.

Inquires 2° an iudicium prudens de proximi ma-
lo liceat aliter aperire. R^o hoc non est presentis loci ure-
bit tamen diuina non licere 9^a s^u infamaret proximum
si u^o res sit adeo nota ut proximo nulla maior le-
su

si sequat ex tali manifestate hinc licet ultra pe-
catum mortale. scilicet beniale si in bono fine n-
bonestet de quo lege sarrum lib ex clabiq cap 3-
num 20. et salonem in fine art 3i Gurg qd- qo bl. de
deuisione iustitie in conmutatibam et distributiba.

Q. 61. DE DIVISIONE IUSTI- TIAE IN CONMUTATIBAM ^{distributivas}

Explicat facteng d hom iustitiam in gene-
rali illiq obkum s. iur. utium et oppositu
in iustitiam s. et pruprium illiq actus qui
e iudicium nunc de eiq speciebg optimo or-
dine diserece incipit. articulus primus utrum co beni-
enter ponantur due species iustitie scilicet conmutati-
ua et distributiba.

Art 1. v co benienter ponantur
due species iustitie s. conmutatiba et distributiva.

Respondet duas esse species iustitie conmutati-
bam scilicet et distributiba. articulus secundus
utrum medium eodem modo accipiat in iustitia
distributiba et conmutativa.

Art 2. v medium eodem m accipit
at in iustitia conmutatiba et distributiba.

Respondet duplici con- e est in iustitia dis-
tributiba non accipit medium sm equalitatem
ni ad rem sed sm proportionem reij ad perso-
nas. ita ut sicut una persona equat aliam: sic
res que dat uni persone equat rem que datur al-
li. et ideo tale medium e sm geometricam prop-
cionalite in qua equale attendit n' sm quantite
sed sm proportionem. uq. sicut se sent leg ad 4o

Ita se habent tria ad duo utrovisq; em e' sex qui altera
proportio n' m' e' equalitas ex se sus sm quan
titatem quia sex excedunt quatuor in duob; tria
vero excedunt duo in uno.

2^a con^o iniustitia commutativa medius accipit
p'p' equalitatem rei ad rem ut quanto iste
plus det de de eo qd e' alterius tantum em restituat
ei cuius est et sic d'at equalitas sm arithmetica
medietate que alicuius sm partem ex se sum qu
antitatis ut quin qd e' medius inter sex et
in unitate em excedit et excedit. si q' a principio
uterq; detat quin qd et unq. coy accepit unum de
eo qd e' alterius unq habebit sex et alter quatuor. ex
rit q' iustitia si uterq; reducat ad medium et ac
cipiat unum ab eo qui det sex et det ei qui det 4^{or}
su em uterq; detat quin qd qd e' medium. art 9 qd
u mat^a utriusq; iustitie sit diversa.

Art 3° utriusq; iustitie sit diversa

1^a con^o si accipiamus ut mat^a utriusq; iustitie
ea quoy operatur sc. usus eadem e' mat^a commuta
tiva et distributiva s. res opera et persone na sicut
iustitia pot res opera et personas commutare ita pot
illa distribuire. 2^a con^o si accipiamus ut mat^a iustitie
ante utriusq; iustitie actus ipsas principales quibus
utrimus personis reb; et operib; su in bonis utro
visq; altera mat^a ad distributiva iustitia e' di
rectiva distribucionum; commutativa directiva
mutacionum. 3^a con^o ois commutatus sine volun
tate sine involuntarie phinent ad unam specie iustitie
s. commutativa. art 9 q' ut iustitiam sit simpliciter
idem qd e' passum.

Art 4° iustitiam sit simpliciter
idem qd contra passum!

Respondet 1.º d. Tho si cº passum sit pati idem in
 specie qd fecerit n. sempr importat equalitº nas
 cum quis ledit alteriq personam maiorem: actio
 e. maior quam passio ergdes speciei unde ille qui
 percutit principem n. solum repercutit sed multo
 gravius punit qd explicat in alijs damnis illatis
 et mutationibz voluntarijs. 2.º d. si cº passum imp
 portet commensuratº pportionalas sm dicitamen recte
 rationis sue cº passum e. commutativum iustum. adves
 te cº sunt artu contra passum e. nomen a latiny fe
 tum significans commensuratº. repati idem qd alte
 ri fecerit. et li senta pitagoreoz quos recitat Arist 5.º 2.º
 coz cap. 5.º in oi punitioe et comretate iustum serbetur
 si idem oino parat aut redat quantum intulit dam
 no aut accepit ex bonis alterius tm ut optime ostendit
 d. Tho n. sempr sic locum pdictum cº passum aut cum eo
 n. sempr stat equalitas iustitie de quo nos supra egimz
 unde solum cº 3.º priores articulos disputatio in p. senten
 tit excitanda. disputatio unica de membris dividitibz
 iustitie.

DISP. unica de Membris dividitibz iuste

Examinabimz modo que sit iusta mutatio ad
 distributiba. qua rde int se distinguant que sit iusta
 que in eas dividit: et an addequate dividat in muta
 tivam et distributivam. sectio 1.ª qua rde distinguant
 int se mutativa et distributiva iustitia.

**Art. 1.ª quare distinguant int se
 commutativa et distributiva iusta.**

Explicabunt mº utiqz q. iustitie obiecta distinctio
 media et materie ut clase constet quid utraqz sit. pri
 us auq. Notanda e. illa comparatio quez sup atigimz
 p. in pub. passu considerari utru membr respectu

alteri aut respectu rei pub aut res pub respectu me
broz. iusta commutativa dirigit unus memb ad alte
rum legalis ipsa memb ad rem pub et distributiva
rem pub ad membra de legali supra egimus et fre
quenti scilicet dirigimus et aliquid unde solum est sermo
de commutativa et distributiva in comparate membroz
intra se aut rei pub et membris.

2° Notandum ius sumptum pro facultate quod est obitus fra
ctum habet et in duplici differentia aliud proprius et
peculiaris quod est dominium. scilicet fuit illi moraliter equi
valens id est quod sit membrum rei pub non in quantum
est pars sui generis ad bona communia illis sed in quantum est
particularis persona in ordine ad sua propria et pecunia
ria bona ut si ab aliquo sit res ablata sit predictus
ius proprius dominium in illam quod est maximum et per
fectum ius et similitudine qui mutuo dedit sed hoc ius pe
culiare non quod dominium pecunie retineat mutuo ando
em illud in alium transtulit sed quia loco illis retinet
quodam ius ad pecuniam quod moraliter equivalet domi
nio et se abdicato. idem considerare et in actionibus in
iuriis quod est in aliquo alium vulnerat aut ledit in
honore. scilicet fama diminuit rem cuius dominus vel
possessionem habebat alter. unde id sui proprium ius
et rigorosum ut est redat res iniuste ablata. aliud in
ius dicitur in se non ita proprium et rigorosum fundatum
in quadam dignitate seu condicione persone in quantum est
pars alius communitatis ratione cuius debet ei aliquid
ex bonis communibus sue dignitate proportionatum. quod autem hoc
ius non sit ita proprium et rigorosum sicut patens pa
tet quia hoc non est dominium neque illi equivalet qui
est beneficium. scilicet estate dicitur pretendit numquam
habet dominium. scilicet possessionem eius aut alteri rei equi
valentem quam pro alia dederit sed tamen si sit digna
persona ius quodam ad beneficium quia ratio per se dicitur

inest ei maior proportio quam aliis et propterea
 sunt due persone eque dignae nulla earum seius effi-
 coy et necessarium sed tm sufficiens q^a cuiusque
 earum det nulla fit iniuria q^o maior et strictius
 e^u quam 2^u. qd amplius explicat q^a si re ipsa
 bonum vobis alicui parti sit distributum propter
 eius dignitatem n^o pot propt maiorem dignitates
 alterius partis auferri pdictum bonum eo qd ia
 habes respectu illius ius proprium et peculiare be-
 ne aut possit in principio ei n^o conferri q^o longe
 diuersum et magis e^u quam 2^u.

ij suppositis dico 1° obiectum frate cui iuste con-
 mutatio e^u proprium et peculiare ius distributive
 u^o e^u ius illud qd sit unaqueq^u pars vilitatis ad bo-
 na vicia illius rate sue dignitatis. l. conditionis in hac
 con^o ue niunt ois theologi et licet ois hac rate no
 explicent obta ista nullq^u tm doctrinam istam negat.
 et pt q^a ut superius ostendimus iustitia sit pro obto
 frate cui ius sumptum pro facultate sed mutatio et
 distributiva ex vobis omni conceptione ss. pprie iustitie q^o
 bene pro obto frate cui ius sumptum pro facultate tum
 su n^o pot commutatio e^u obto aliud ius nisi e^u nec
 distributiva nisi 2^u ut constat ex dictis et claris ex-
 dicendis constabit et tum et q^a iam confundere
 tur et implicarent iste iustitie q^o obto frate, cui
 mutatio est i^u a distributiva 2^u.

Id obicit q^a iustitia mutativa alligat res
 p^orit dignitate personarum q^o et ius in illa fundatus
 ac p^o consequens n^o respicit strictus et rigorosus ius
 utraq^u consequ^a videt q^o et pt ans q^a iusta con-
 mutativa precipit maiorem eo pensat iniurie
 illate faciendam a persone digniori: ita ut quo
 fuerit dignior eo maior satisfactio exhibenda sit.
 P^o iusta commutativa n^o respicit dignitate perso-
 narum

quam sunt per civitates ut ad mensuram intelligi cum pro
parte geometria conferat bonum coram suo em respice
hunc est propriam iustitiam distributive non tamen negamus com
mutativam posse respicere dignitatem alicuius ut cum
equalitate arithmetica fiat et recompensatio ratione
iniurie illate quia cum privaturiam sit ablatum ho
nor in dignitate fundatus precompensati debet alteri di
gnitatem persone offende ut exhibeat ois honor qui fuit ab
blatus.

Obiicitur 2° quod propter iniquam distributivam consurgit
obligatio ex iustitia commutativa ad resarcendum da
num partiale si iustitia commutativa respicit ius quod
pars civitatis habet ratione sue dignitatis ad bona civita
tatis ut extra quia si in casu iniquae distributivae
tenetur ad resarcendum damnum non obligabitur ob al
teram rationem nisi propter ius quod pars civitatis habet ad bo
na civita^{ti} ratione sue dignitatis aliter concedunt multum
ologum et ratione partem quod ex iniqua distributivae orit
obligatio restituendi sed semper spectat ad iustitiam
commutativam in ois quod propter iniquam distributivam
datur obligatio iustitiae commutativae ad resarcendum da
num partiale.

Respondetur negando aliter et ad id probatur dico ex ini
qua distributione si privetur violenter obligatio iustitiae
distributive et non aliter non oritur bonum restituendum ut do
cent plures quos suo loco adducemus ex professa exitantibus
ad resarcendum difficultatem istam. alii respondunt ne
gando consequenter quod quod resarcit damnum ostium ex ini
qua distributione proxime non attendit ius quod persona civilis
habet in quantum pars civitatis nec scilicet bona civita^{ti} distri
bucunda solum quod considerat ius quod habet pars ratione in
iurie sibi illate. hoc autem cum sit proprium et speciale
non est ostium iustitiae distributive sed commutative de quo
latius infra.

Dico 2° iusta commutativa et distributiva distin-
 guntur in specie. in hac parte conveniunt et theologici
 dicitur sic art. 1°. solus curidans 5° virtutum q^o 7° vult
 eas non differre specie sed materia tamen. illius fundamen-
 ta precipua sunt solutus ratio quibus utuntur doctores
 non sunt sed ante probatur adverte Aristotelem 5° virtutum et
 ex parte admittit distinctam specificam inter has virtutes
 unde gratias omnino curidans affirmat Aristotelem usurp-
 passe nomen speciei improprie pro cuiusmodi - grecum
 est vocabulum quo Aristoteles utitur simpliciter ut specie
 significari solet. quo supposito potest 1° dicitur ratio quod tunc
 virtutes distinguuntur specie quod eas obla fialia specie
 distinguuntur sed obla fialia commutative et distributi-
 ve distinguuntur specie: quod ipse virtutes specie distingu-
 tur maior est certa et minor satis constat ex 2° notabi-
 li iuris enim quod respicit commutativa est longe diverse ra-
 tionis a iure distributive. illud enim est dominius aut
 aliquid ei equivalentis hoc vero non est ita rigorosum imo
 potest et quod absolute non inferat obligat in altero nisi
 si sub quadam disiunctione vel quod concurrunt due
 preequalis in dignitate ad aliquid bonum cuius et si in una
 quod sit iuris ad predictum bonum distributiva potest illud
 conferre uni parti absque iniuria alteris quod pre-
 dicta obla non omnino diverse rationis. constat quod ex lesione
 commutative iustitie oritur obligatio restituendi et ex
 previsa lesione distributive non consurgit predicta obli-
 gatio secundum probabiliorum 11^a quod iuris quod respicit commuta-
 tiva est omnino diversum a iure quod est obla distributive.

potest 2° quia ubi operari specialis difficultas et laus
 et per obla fialia ibi ponitur specialis virtus sed in una
 quaque dicitur specialis difficultas et laus quod una que
 quod est specialis virtus ac per consequens commutativa
 et distributiva distinguuntur specie maior est certa ex
 consensu omnium theologorum. potest minor quod ad laudem

q^a longe maiores laudē hēc iustis distributor bonoy cō
muniūm quād iustis aliquis venditor. quoad difficult
tē hēc patet q^a p commutativam dat alteri id quod
ei debet tanquam i^o suū. p distributivā dat id
qd debet ei tanquam quodam^o suū ut optime ex
plicat d thō hīc art. 1° ad 2^ū sēd facilius ē dare alii
ui^o qd ē u^o suū quā qd ē quodam^o suū. consti
tūc 2^a pars minoris q^a hēc sū Aristē 2° polit^ory p^o
hōry sē. ad curāda p^oria quā corā q^o quē distri
bunt bona corā valde p^o dices sūnt ad cōvertēda
bona corā in p^orios usus q^o specialiter maxima di
ficultas reperit in distribute p^oditoy bonoy.

Ultimo p^o rate dicit thōm art. 2° quā de sum
sit ex Aristē 5° eth^ory cap. 3. q^o mediū in iustitia
commutativa atēdit sū p^oportionem arithmeti
cam quē consistit in equalitē ut ad rem sū p^orem
quantitatis ex^osum ut patet in emptione et vendi
tione. ubi solbit p^ociūm equalē mēsuū at iustitia
distributiva respicit mediū sū p^oportē geometri
cam equalē idēst sūequalitē p^oportionum int^o res
distribūendas et p^osonas quib^o distributio fit. ita
ut si digno ut sex tribuit bonum ut sex. digno
ut duo reddat bonum ut duo. quare sicut una
persona ex^odit aliam ita res quē dat uni p^osonē
debet ex^odere rem quē dat alteri q^o iustitia commu
tativa et distributiva distinguunt^o spē p^o confeg^o
q^o iustitia respicit op^o equalē alteri debitum tan
quam ob^osum f^oale quod h^o ubi reperit^o diversa ra
tio equalitatis debet esse diversa iustitia.

Sed contra hanc ratē sancti doctoris in surgit
Quidam loco citato in solute ad 3° rōd ex eo
qd p^oportio Geometrica ex reperiat^o in iusta commu
tativa: ut qdo aliqui mercatores p^ovinciam suā
simul negociationi exponunt et post aliqd t^op^o
lu

lucrum parciunt illud distribuunt s'm p'portio-
nem geometricam ita ut qui plus pecunie ex pos-
sunt negotiationi plus lucri reportet q' n' e' p'pria
iuste distributio respiciere equalit' geometricam. ex
mentionib' suar' opusculo de iusta secte 3^a p' p'p-
a num^o 8 et Rebelg 1° p' de obligationib' iustit'ie
lib. 1. q' 3^a secte 3^a a num. 14. laicus r'iciunt h'ac
diferentiam int' iusta' mutabilitam et distributa
in i. 5^a equalitas arithmetica pot' reperi' in dis-
tributiva et geometrica in mutativa q' n' s' p' p'p-
ny h'ac equalit' distinguende iuste iste. an' p'ro-
bant in distributiva q' si sit unica pars rei pub
cui distribuendum sit bonum co'e in hoc casu de-
bet attendi equalitas. sed si n' pot' e' geometria, q'
debet e' arithmetica. Minor e' certa q' ad equalit'
geometricam requirunt' plures p' rei pub ut cost-
tat ex dictis q' cu' solum e' unica pars n' pot' e' p'ro-
portio geometrica. maior u' si p' q' de rate iustit'ie
e' ut redat ius ad equalit' q' in p'dicto casu debet
attend' equalitas q' si n' pot' e' geometria constitu-
enda erit arithmetica et tum et q' q'do solum est
unica pars rei pub et illi co'fert aliqd bonu' co'e
reperit equalitas int' rem que confert et digni-
tatem p'sone cui tribuit n' cu' co'ferenda s' s' oia
bona rei pub neqd aliqd minimus eiq' dignitati
improporcionatus q' servanda e' equalitas arithme-
tica int' bonum co'e et dignit' p'sone. ac p'conseq-
uens iusta distributiva equalit' Arithmetica
respicit.

Uteriq' ostendunt aliam p'e antecedentis
q'd s' mutativa iusta aliq'do respiciat equalit'
geometricam nam si quis debitor deat plures cre-
ditores inaequalis quib' n' possit integre satis-
facere debet s'm rectam rationem in p'sol'bo
dij

debitis geometricam proportione servare: ita ut quantum
unus excedit alius in quantitate iuris, s. debiti tri exce-
dat in quantitate soluti sibi: facile quam proportione se
despiciat q^o ad iustitiam commutativam spectat et proportio
geometrica et tunc et quia si quis dimidiam partem
laborando consumsit et alius tota die laboravit eius
laba commutativa redit merces laborantibus s^m pro-
portione geometricam ita ut eadem sit proportio p^r merce-
dis ad p^r laboris que est totius mercedis ad totum dies.
idem q^o confirmari potest exemplo contractus Societatis
a Buridano adducto in quo lucrum distribuitur so-
cietatis ad mensuram numerorum quos unus quisq^{ue} ne-
gociationi exposuit.

2° probant q^o alie virtutes ad iustitiam et servant pro-
portione geometricam ut patet in primis in misericordi-
cordia nam si quis ex hac virtute teneat distribuere
tantum ex eadem obligat ut magis indigentibus plu-
ribus ut de proportione. idem et patet in virtute ob-
servantia que uniuscuiq^{ue} deferat honorem s^m gradu
sue dignitatis et si plures s^m honorandi inter eos serv-
bat proportionem geometricam id q^o et patet in vir-
tute religionis q^o n^o est proprium iuste distributive
servare portam equalitate geometrica s^m tri r^odes
m^o n^o sufficienter ut ad doctrinam sancti doctoris
et auctoris recedamus: illam omⁿ sequitur s^m o^mnes a-
lii quidam uno excepto Buridano et recentiores
similiter eadem subscripserunt. preter rebeludra-
tionibus patris suares convictum. ex Antiquiori-
bus hoc expresse defendunt Scotus in 4° dist^o q^o 6.
q^o 1^a § sic 1° videntur. Ricardus ibidem, art^o 1°.
q^o 1^a § respondeo Durandus ibidem q^o 1^a num. 7°.
Argentinus q^o 1^a art. 1° con^o 2°. Paludanus art^o
1° num. 4. Angelus cap. 11. moralium 2^a p^r cap^o
notabili 4. Antonius 4^a p^r titulo 5. cap^o 2°.

Vigeris cap^o 5° Suarez in Institutionum § 1° versiculo
 4. Ex discipulis d' thome idem ex ple tradunt Capite
 obus 2° diste 27. art^o 3° in solute ad in et au. Ca
 rita ng sic art^o 2° ferrariensis 1° ca gent ca
 pite 93. § ad cuius euldentiam. solus lib 3° de ius
 titia 9^e. s^a art 2°. con^e 2^a Vanez. Aragon, Salon sic
 art^o 2° et 1^a p^e 9^e 21 art. 1° pater molina et pater Bay
 quibus Valencia 3° thomo disp^e s^a 9^e. s^a puncto 1° pro
 pe initium lesig lib 2° de rist^a cap^e 1° dubitat^e 4.
 preu^epre num 21. et uteri ois tam recentiores quas
 antiquiores pretr buridanum et patrem suarez.

Vnde pro solute argumentoy et maiori doctri
 ne in telig^a aduert^m e^o 1° sanctu doctores art^o 1° su
 ius q^d ostendere diste specificam intr commutabi
 lam et distributivam ex ordine unig p^{is} ad alia
 quem dirigit iusta commutativa et ex alio diuer
 so h^{ic} ad p^{is} quem dirigit iusta distributiva. ar
 ticulo u^o 2° solum pbat medium diuerso m^o sumi
 in iustitia commutativa ac sumit in distributiva.
 nam in hac e^o sm pometicam proport^e, in illa sm ar
 ritmetiam n^o tn^o exple intellit. s. doctor ex hac di
 versitate medii diste specificam intr sas ultes su
 ficienti h^{ic} illate istam significat si em media ista
 ff. diuerse ratis iustitie que a^o illa versant^e diuer
 se ratis debent esse. qd sic in speciali pot ostendi
 q^d ex dictis in principio huius mat^e constat qd si ius
 sum p^{is} huius pro facultate sit obtum frate cui ius
 u^o acceptum pro op^e equali alteri debito e^o obtus
 frate qd, proximum et immediatum p qd iusta in
 parlari definit^e sed hoc opus alteri debitum qd e^o
 obtum formale qd, iuste particularis e^o omo diuer
 sum in commutativa et distributiva q^d iuste que
 respiciunt p^{is} dicta op^a diuersa distinguunt^e spe^o
 Mac^o r constat ex dictis. consequentia ut manifest^e
 ta

q^a q^o obla fratia, q^o, diuersa s^t. mani feste in ferut
diste specificam inter uirtes p^t minor q^a in ope equali.
a Chri debito q^o fratig ad illud spectat quatenus e^t ob
iectum fraa iustitie e^t q^o sit equali hoc em e^t q^o p^t p^t
p^t iusta in ton dit ut latig dixim q^o s^t diste. s^a scite
1^a con. 2^a q^o si equalit^r s^t. diuere in operib^g iuste com
mutatiue et distributiue obla fratia erunt diuersa ac
p^t consequens ipse uirtes distinguunt^r sp^t q^o aut^r oqua
litas operis p^tuenientij a iusta commutatiue diuersa sit
ab equalit^r operis distributiue dixim iam et statim
ostendemus.

Ex hac doctrina: optime infert falsam e^t illas
quam tradit suares sup num. 16. ubi affirmat pri
mariam rate distinguendi commutabas a distri
butiua e^t diuersitate iurium n^o em sic conseri debet
iurium discrimen q^o in uirtutib^g p^tcipua differetia
attendit^r ex parte obli fratig q^o scilicet e^t oblus frale
cui^o q^o potig differentia fraa debet sumi^r ex diuersa
equalitate operis alteri debiti in quo sita e^t ratio for
malis obli q^o quam ex diuersa rate iurium ut sic
et differat ut constat ex p^tbat^r Sui^o 2° q^o.

2° aduerte iustia commutabiua. 1° et p^t se solu
intendere equalit^r arithmetica ita ut sine hac
equalit^r res ad rem saluari n^o possit ratio iustitie
si em quis debet centum et solus soluit quinqu
aginta n^o saluat^r hac solute iustitia commutabiua
repp^tu totig debiti quousq^o alia quinquaginta
soluat. id q^o et constabit discurrenti p^t ceteros act^o
iustitie commutatiue in quib^g si absoluta equalitas
res ad rem n^o exerceat tales conseri n^o poterunt.
nec de hoc aliquis dubitat potig ab oib^g ut certu
supponit. Et aut^r in usu Sui^o iuste commutatiue
aligdo reperiatur equalitas geometria ut constat
ex rationib^g in contrarium factis n^o tm^o oas p^t se
in

intendit iusta commutativa sed solum ea utit ut
 hac via possit pervenire ad equalitatem arithmetica
 et se ab ipsa intentam et sine qua consistere
 non potest quod manifeste patet in illo exemplo contractus
 societatis. Socius enim sate sua pecunie negotiati
 exposita sed ius strictum ad lucrum ex sua pecunia
 sortum et ut cuius quantitas determinata cognoscat
 integrum lucrum distribuit ad mensuram pecu
 nie quam quis ad lucrandum exposuit.

3° aduertendum est iustam distributivam per se
 intendere equalitatem geometricam in distribute bono
 non eorum ita ut si parti digne ut centus datur
 bonum cuius ut 8. parti digne ut quinquaginta
 datur bonum cuius ut quatuor. et parti digne ut vi
 ginti quinque bonum cuius ut duo. est equalitas
 proportionum in hoc exemplo nam sicut se habent 8.
 ad 100. ita quatuor ad quinquaginta et ut et si
 aut prior est dupla proportio ita et posterior. ratio
 autem ob quam iniustitia distributiva datur seu eq
 ualitas geometrica est quia bona coram rebus pub
 licis partiibus sicut bonum totis partiibus debetur
 et quanto plus alicui de bonis coribus debetur quanto
 maiorem principalem sed in coram ut loquitur dicitur
 secundum proportionem geometricam distribuenda sunt predicta
 bona ita ut sicut una persona excedat alias: sic
 res que datur uni persone excedat rei que datur alie.
 Preterea quia idem demonstrat. quia iusta distributi
 va versatur contra opus equale alteri sed hoc non est equalitas
 arithmetica sed est equalitas geometrica. maior est ar
 ta quia si non versaretur contra opus equale non esset iniustitia ut
 constat ex dictis. probatur minor quia quod in exem
 plo posito datur persone digne digne ut centum bo
 num cuius ut octo et digne ut quinquaginta bonum
 cuius ut quatuor: non reperitur equalitas arithmetica
 cum in his dignitate ut 100. et bonus cuius ut 8 non

sit equalitas rei ad res et tri dicit perfecta iusta distri-
butione q^o Seciusta n^o considerat equalitē arithmetice
sed geometriam que consistit in equalitate unius proportio ad
aliam. rursus quoq^o plures p^o rei pub et bona cōia
in minore quantitate eo mēg participant p^o de p^o
dictis bonis et tri si sūt proportē geometriam distribū-
bant p^o dicta bona dabit p^o facta et essentialis ratio
iustitē distributive q^o Seci n^o intendit arithmetice
equalitē sed solus geometriam. Tandem explicat
et ostendit ex dicto Antonino sup illo 2° cap^o in p^o
ex^o q^o cū bona cōia n^o sint equalia neq^o quies om-
nes possint eē equalis si princeps de bonis cōib^o om-
nib^o equalitē prouideret accideret cōfussio maxi-
ma et tot^o ordo politicus periret talis em equalitas
summa est inegalitas q^o qui preest communit^o
diligenter attendere debet condit^o p^osonar^o et quali-
tatis bonor^o eorū quib^o inspectis proporcio-
nalia distribuere tenetur ita ut siue una p^osona
alteram excedat sic qd uni tribuit^o debet excede-
re id qd alteri exhibet hacten^o dicit antonino. n^o h^o
negam^o cōtingere posse ut bonum cōie qd cōfert^o
uni p^o rei pub possit eē equalē arithmetice dig-
nitati talis part^o hoc tri p^o accidens est et nul-
lo m^o intentum a iusta distributōa que solū
p^ose considerat equalitē geometriam ut p^obatum
manet Unde optime tradunt doctores iustitiam
distributivam n^o attendere dignitē p^o s^om se sed
proportē dignit^o unius p^o ad aliam.

adverte ult^o ex d^o h^o sic art 4 ad 2° qd si ali-
cui cōtati aliquis serbiret et pro serbitio impē-
so retribuere aliquid n^o eēt sic retributio atq^o
distributivē iustitē sed cōmutativē. nam si sic
frequent^o uisat intr p^o rei pub uersari e^o pot^o
intr rem pub et ipsi p^o si em res pub p^o mutuet

centum tenet pars ex iusta commutativa centum solvere
 res pub^g si pars aliquid res pub vendat aut mutet
 aut ei locet operas suas aut alium contractum ut ea inerat
 tenet res pub ex iusta commutativa s^m arithmetica equa
 litate debet tribuere ius suum. quare ex iusta commutativa res
 pub debet stipendia promissa militibus quos ad bellum
 co^{du}xit quam b^s sint eig^g cives et ex eadem iusta debet iudi
 cibus et aliis ministris publicis stipendia ipsorum muneribus
 instituta. et quam b^s in solute stipendiis gerat quaedam
 proportio geometria nam militi qui pl^g aut diutius labo
 rabit redgetur magis stipendium et cui minus: minus tribu
 itur sane h^g proportio p^{se} n^g intendit sed solum ut compensa
 tio fiat s^m proportio arithmetica stipendii ut debito. et tu
 ch^g q^a h^g compensatio n^g respicit p^{se} rei pub quatenus p^{se}
 rei pub. ff. nam ch^g si milites essent extranei fieri debe
 ret eodem m^o. pro serbilio rei pub exhibitio q^a h^g n^g spectat
 ad iustam distributionem. ac Tandem q^a quid quid civi exig
 h^g debet et n^g tanquam bonum redundans q^d inter
 partes sit dividendum debet illi ex iusta commutativa si
 ve a persona siue a re pub debeat. sed in casu stipendii
 n^g debet tanquam bonum v^o redundans q^d quam b^s
 gerat quaedam proportio geometria in distribut^o stipen
 dii aduc n^g pertinet ad iustam distributionem sed po
 t^g ad commutativam.

Ex dictis facile possumus Respondere ad arg^g in
 oppositum ad fundamentum Duridani iam constat so
 lutio ex 2° notabili. ad 1^{am} ratio^{em} Patris suaves concedi
 mus ut n^o ostendimus equalitate arithmetica posse re
 periri in iusta distributiva et geometriam in commuta
 tiva n^o h^g p^{se} semper h^g verum est iusta commutativa
 h^g suam equalitate arithmetica et distributiva sua
 equalitate geometriam. unde ad p^{bat} ant^g negat^o mi
 nor et ad eig^g p^{bat} dico ad equalitate geometriam non
 est necess^u utrang^q proportionem autem existere sed su
 fiere

alteram exhibuisse aut exhibituram aut posse existere
 ita ut qd^o solum e' unicum bonum coe' dnu' den-
 dum et unica tm pars rei pub' fiat actualis hcc
 comparatio. alteri p' digne ut .100. annis p'teritis
 aut futuris tributum fuit aut tribuet bonum
 coe' ut 2° huc digne ut .50. equum est ut tribua-
 tur. bonum coe' ut 4°. qd' aut n' requirat' actual-
 it' exist' alteris proportionis patet quia in arithme-
 tica equalit' n' requirit' ut actu existat alterum ex-
 tremum cui equat' id qd' existit commutativa tribu-
 itur ut cum quis solvit centum numos quos mutu-
 atus acceperat ut n' qui solvunt' sint equales arithm-
 eticis mutatis n' requirit' ut actu existant mutu-
 ati q^o proportio que e' equalis alteri p'portioni poterit
 habere equalit' cum illa sine eiq' existentia ad
 ea p'bat'. Ex. qd' si redundant plura bona rei pub'
 et solum adest unica pars huc n' s' oia conferenda
 sed consideratis dignitatib' partium que absunt
 tm p'port' geometriam e' huc p' dandum et reser-
 vandum absentib'. Si u' redundet solus unicus
 beneficium qd' dividi n' pot' in plures et solum
 sit unica pars tribuendo beneficium huc parti
 servat' p'portio geometria.

Id dicit' in collate huius beneficii n' fit compa-
 ratio ad aliam p'portionem sed solum ad dignit' p'is
 et sic huc sit equalis arithmetice beneficium illi conf-
 fert' q^o solum d'at' in hoc casu p'portio arithmetica.
 Ex. in distribute beneficiis in p' d'atendi dignit'
 partem p'p' capacit' n' em iuridic' s' capaces
 beneficior' qui digni n' s' capacit' aut sup' si-
 ta p' digniori dat' pinguis beneficium et magis
 digne magis tenue. cum aut' unica pars tm ex-
 sistit, illa negative e' dignior et si sit unicum bene-
 ficium eo m' e' pinguis unde in hoc casu digni

ori p' dat magis beneficium qd tunc pot' co'hibere
 ere Unde in casu co'tas n' intendit arithmetice equ
 are beneficium dignit' illig p' s' sup'posita dig
 nitate que capacem dedit illam p' et conferat be
 neficium magis qd tunc pot' dare. q' e' dignior pars
 que tunc pot' in beniri et in alijs casibz servabit ean
 dem proport' qd digniori co'ferat magis et minus dig
 ne minus.

ad 2^a p^a an h' p^a in illo casu creditoy inequali
 um quibz debitor n' pot' integre satisfacere co'side
 rari proport' geometriam ut p'eam quantus fieri
 possit accedat debitor ad equalit' arithmeticas sine
 qua n' dat' iuxta co'mutabilia unde si creditor cui de
 bent centum in hoc casu solvant' quinquaginta: solu
 tio n' oriet ex iusta co'mutabilia si fiat co'paratio ad
 integrum debitum. bene tm ad ipsam pertinebit si sol
 lum co'sideret dimidium debiti cui tm pro tunc credi
 tor pot' satisfacere. per accidens q' reperit in casu propor
 tio geometria ad inveniendam s' quantite que singulis cre
 ditoribz credenda e' si em tm sit unus creditor cui n' pos
 set debitor integre satisfacere solum tenet debitor ad sol
 vendam p' debiti quam possit absq' aliqua proportio na
 lit' ad alia duo exempla de inequaliti laborantibus
 dico in casu p'port' geometriam tm reperiri p' accidens
 et co'mitanti solum em in casu p' se co'siderat equaliti
 tas arithmetica inter mercedem cuius unq' qd labores su
 se sum ptum sine comparate ad laborem alterius ita ut
 ad mensuram laboris redat merces siue alii ad sint si
 ue non. de contractu societis qd fuit alterum exemplis
 dixim' iam.

Ad 2^a p^a concedendo in alijs visib'bz posse repe
 riri quandam proport' geometriam n' tm p' se in ten
 tam ut dixim' de p'portione geometria que aliqdo in
 venit in iusta co'mutativa. qd manifeste patet in

obserbantia ex qua obligamur ad exhibendum bono-
rum unicuique ad mensuram suae dignitatis ex quo
surgit quaedam aequalitas geometrica in malis
et uoluntatibus. si autem haec uirtus et aliae similes aliquando
illam considerant solum est ut hae uia perueniant
ad proprium medium. quod nullo modo potest affirmari
de iusta distributiva quae per se in omnibus suis actibus con-
siderat hanc aequalitatem geometricam. Unde ut bona uia
quae in re publica redundant tribuat partibus non consi-
derat dignitatem per se sed semper cum comparat ad ali-
as ut hae uia quantum una pars excedit aliam tanto
excedat bonum quod illi confert. Sectio 2^a de materia ius-
tiae commutativae et distributivae et aliis ad ipsas pertinentibus

sectio 2^a de materia iustitiae commutativae et distributivae et aliis ad ipsas pertinentibus.

Ex dictis explicatum manet quid sit obiectum utriusque
quod iustitiae, eorum distinctio specifica et medium utriusque.
restat inquirere quae sit materiae quam utraque
versatur. primum intelligitur nota. esse materiae alteram
remotam alteram proximam remota scilicet res personae
scilicet opera in quibus potest reperiri ius scilicet iniuria. proxima
vero scilicet usus seu externae operatio quibus utrimque re-
bus personis scilicet operibus cum iure scilicet ius. de actibus autem
scilicet commutativis in propriis et privatibus rebus autem distributivis
bonorum eorum quae in re publica redundant in partem ipsarum sine
proportione geometricam et ut supra de his actionibus exter-
nis dixerimus esse actus elicitos in genere moris autem iustitiae
non obstat quia actus externus quod respectu sui ob-
iecti de elicitus a iustitia potest dici materia respectu actus
interni a quo quasi in genere moris informat. adverte-
re materiae remotas iustitiae posse dici praedicta bona res
scilicet personae et opera et proxima eadem melius bona qua-
tunc propria aut quatenus communia.

lij suppositij sit on^o iusta mutativa et distributiva
 n^o differunt ex p^o mate remote: sed solum ex p^o mate proxi
 me. Ita docet d^o Tho^o S^o art^o 3° eum q^o sequit^r o^oij d^oij
 ap^oulli est q^o co^oij consensus theologo^o et p^ot^o quoad prio
 rem p^o q^o utraq^o ex sua rat^o versat^r in eisdem reb^o vel
 distribuendis. l. operandis seu emutandis ut in pecuniis
 honorib^o et aliis quib^oq^o reb^o humanis usib^o de pu
 tatis unde Arist^o 2° ethic^o cap^o 2°. c^o finem affirmat
 iusta distributivam consistere in distributionib^o aut
 honoris aut pecuniar^o aut ceterar^o rer^o que divid^r in co^o
 poss^o que s^o eisdem quib^oq^o partib^o p^o et quic^o m^o res similiter
 poss^o emutari q^o sine dubio iusta distributiva et muta
 tiva n^o differunt ex p^o mate remote.

2^a pars e^o manifesta q^o mata proxima sunt ex
 terne distributives et mutatives sed si distinguunt^r specie q^o
 et mate p^o d^o p^o minor quia distributives et mutatives exter
 ne habent obta specie diversa altera em^o elicit a iust^o d^o
 tributiva et altera a mutativa quar^o s^o obta specie
 distincta q^o u^o mate iste distinguunt^r specie. Adverte
 idem e^o posse dici quamvis p^o mata proximam intelli
 gam^o bonum p^orium et co^ore s^o em^o in q^o moris s^ot
 o^ono diverse res nam bonum p^orium dicit ordinis ad
 dominium. l. aliquid illi equivalens at bonu^o co^ore red^o
 dans respicit ius m^ong strictum q^o s^ont p^o co^oratib^o ad il
 lud s^om proport^o geometricum. See aut^o manifeste differunt
 specie in q^o moris.

In quib^oq^o an iusta mutativa et distributiva sint
 specij infime. De affirmative in d^o Tho^o S^o art^o 3°. Careta
 no ibidem aragone art^o 1° in fine et aliis inq^o discipulis
 et p^ot^o q^o in o^oib^o commutationib^o e^o idem obtus^o si ale spe
 cialiss^o solum q^o pot^o e^o difa^o mat^olis ex p^o rer^o perso
 nar^o aut operum idem q^o arg^o fieri pot^o in distribu
 tionib^o q^o iustiti^o iste s^o specie infime. n^o loquor de i^o
 l^oia mutativa que e^o in deo respectu creaturar^o.

alioem in indaginem exigit definire distincte aut
identitate specificam inter has iustas commutatas, eay di-
ferentias late prosequit suavis opusculo de iusta secte
3.^a p. p. a. num. 29. Neq. obstat doctrine tradite esse
plures species vitioy iustite commutative contrarias ut fur-
tum homicidium adulterium et cetera, na. unu et eidem
virtuti poss. multa vitia ee contraria ut liberaliti pro-
digalitas et avaritia.

Aduerte tri ee Soc dictum de hom. ostendere omnes
commutatas ee eisdem species diverrendo p. plures quas
in p. s. enumerat. in 4.º aserit commutata ee 2.^a ali-
am voluntariam aliam involuntariam. Voluntar-
ia e illa que fit utroq. contradicente consentiente ut em-
tio et venditio involuntaria uo fit disconsentiente illo
cuus bona accipiunt et consentiente eo qui accipit ut
furtum rapina et cetera. Se aut. operates in involuntarie
dicunt mala proxima iuste commutative n. tanquas op-
erates ad quas ipsa iusta movet cum sint iniuste
sed potius tanquam id. qd. ad equalite reducitur. regu-
la em. recti. Est ch. regula obliqui cu. obliquum redu-
cat ad rectos.

Aduerte. de. de. ibidem enumerare plures quasi
species commutative voluntariar. et involuntariar.
n. tri. recullit oies ut cum Caetano notant ceteri dij
apuli sancti doctoris sed solum illas ad quas oies po-
sunt reduci et ex quib. poss. intelligi premissis em.
Cambium societatem alios qd. contract. in nomina-
tos ut do ut des. facio ut facias, do ut facias. fa-
cio ut des. de quib. infra. commutative voluntari-
arum. 3. refert. 1. Emptionem et venditionem usu-
fructum a commodatum, mutuum locat. et conductione,
depositum in pignorationem, et fidei iusionem. ex in-
voluntariis quindeum adducit videlicet: furtum,
rapinam, dolosam occisionem, violentam eadem,

fraudentas percusionem, mutilat, uerberat, in car
cerat, Venefitium, falsum testimonium, detract, falsam
ausat, conuictum, adulterium, seductione
serboz.

Inquis 2. an possit quis ex iusta commutativa et
distributiva obligari ad exercendum aliquem actum.
Ex affirmatiue de cor senta doctoz. et pt qd si in re
pub sint aliqua bona uia redundantia principis
ex iusta distributiva tenet illa distribuere parti
bus rei pub sm pport geometriam. Similiter et obli
gat ex iusta commutativa ad exercendum predictus ac
tum na pps rei pub tributa et stipendia solbunt pri
ncipi ut bono rei pub prospiciat qd principis alii
qz ministri publici quasi ex pacto cu rei pub ss educ
ti ad eam defendendam ad faciendum ius. ac provin
de ad distribuenda bona uia que redundant qd sicut
tenet principis ex ut iustitie commutative ad defensio
nem rei pub ita ex eadem obligat ad distribuenda
bona uia ac p consequens optime poterunt concurrere
re respectu eisdem actus obligatus utriusqz iustitie de quo
uideri pot molina tractatu 1. dispe. 12. in penult
mo q disputatiz etape q 2. art. 1. § illud et.

Ex hoc infert. 1. predictus actum quo distribuunt
bona uia bene recte iustitie commutative et distrib
utiuo diuerso tm m nam quatenus sic equaliter arith
meticas et cum stipendia exhibito a partibz rei pub
hac rate spectat ad iusta commutativam sicut si aliquis
est oductus per unum anum ad cofeundam l. reffi
ciendas domu labor cuius de qz diei sexet equaliter arith
meticas cu stipendio illi diei correspondenti ac pro
inde spectaret ad iustitiam commutativam. at u qua
tenus p illud actum principis redit unicuiqz ius suu
sm pport geometriam hac rate ellicet a iustitia
distributiva. 2. infert predictus actum non ee

facilitate commutative sed solum illig obitum e em opus
arithmetice equali alteri debitum qd e proximus ob
iectum iustitie commutative. facilitate tri probentur a
iusta distributiva. Suiq qd facilitate rectitudo in eone
perit qd p ipsum fit equalitas geometria inter
bona coia et partes rei pub n uo in hoc actu facilitate
exercet equalitas geometria sicut in ipso reperit ar
ithmetica iam explicata. ex quo tandem concludo p
dictus actum e facultate distributionem et obiectiva in
phinere ad commutativam.

Inquirens 3o an iusta distributiva possit e in par
tibz rei pub qd e d hōm sic art 1o ad 2u distributō bono
rum coium solum phinere ad p sidentes coibz bonis in
iusta distributiva e in subditis quibz bona distribu
unt in quantum s. stenti iusta distributō. solus qd in
tendit s. doctor in subditis posse e affectus e equal
itate geometriam in distributō bonoy coius que e obitus
iustitie distributive ac proinde posse in illis dari ius
titam istam nam pdicty affecty honesty n pot spec
tare ad aliam virtē nisi ad distributivas negat vero
illis actualem distributō qd verum e p se cogdo nā per
accidens bene possit princeps alium subdito prudenti
ac puto committere distributō aliquoy bonoy et hūc
distributō bonoy e spectaret ad subditos licet n ut
subdity est sed potis quateny gerit vicem principis in

Inquirens ulto an inter rem pub et partes possit re
periri iustitia commutativa. R. affirmative ex co oius
consensu e d hōm sic art 4 ad 2u nam et frequentis
iustitia ista verset inter p s rei pub versari e pot
inter rem pub et ipsius partes ut superis ostendimus
de quo vide e rebelum lib 1o de obligationibz ius
titie q. 3a num 20. sectio 3a an adequatē dividat
ur iustitia in commutativam et distributivam.

sect 3^a An Adequate dividat iust in commutativa et distributiva.

Pro intellig^a presentis difficultatis notandum est esse
 cum controvertitur an iust^a particularis que dividit
 in commutativa et distributiva ita adequate dividat
 ut pro^{ter} se duo membra n^{on} sint alia que partici^{pu}
 vel^{et} particularis iustitie. 1^a s^{ententia} affirmat iustitiam que
 dividenda est in commutativa distributiva et lega
 lem ita vident^{ur} sentire quidam quoniam res. eoy funda
 mentis est q^{uod} triplex comparatio pot^{est} fieri in repub, par
 tium: in se, totis ad p^{ar}tes, et partium ad totus q^{uod} sicut
 iustitia particularis immediate dividit in commutativa
 que dirigit ordinem quem p^{ar}tes in se habent. et in distri
 butivam que dirigit totus in ordine ad p^{ar}tes ita est erit
 dividenda in legalem que dirigit p^{ar}tes in ordine ad totus.

Sed dicitur iustitiam legalem est iust^a generalis ac pro
 inde pri^{mo} est dividenda iustitiam in particularem
 et g^{eneralem} et postea particularem subdividenda in co
 mutativa et distributiva. Sed est q^{uod} legalis n^{on} est
 minus particularis iustitia quas commutativa et dis
 tributiva q^{uod} est debet esse membrum dividens iust^a par
 ticularis pot^{est} aut^{em} q^{uod} iustitia legalis ut constat ex supe
 rior^{ibus} dictis est specialis v^{irtus} respiciens proprius et pe
 culiare ob^{iectum} q^{uod} est particularis iustitia sicut com
 mutativa et distributiva.

Dicitur 2° hanc iust^a respicere bonum co^{mune} q^{uod} est quid
 universale et pro^{pter} ipsam est g^{enerale} v^{irtus}. Sed
 est q^{uod} iusta distributiva respicit bona co^{mune} que
 debent^{ur} partib^{us} co^{munitatis} et h^{oc} est particularis iust^a q^{uod} est
 si legalis respiciat bonum co^{mune} particularis iustitia erit.
 conf^{ir}mat quia iusta distributiva intendit redere o^{mni}b^{us}
 partib^{us} co^{munitatis} bona co^{mune} que in repub^{lica} redun^{da}nt.
 q^{uod} intendit est bonum o^{mni}um partium co^{munitatis}.

q^o intendit bonam uie pt seu uicta seq^a q^a proprie
d^r bonus uie q^o ad ois p^o ext^r extendit.

2^a q^a pot esse que a firmet iustitiam uindicti-
bam e^o alium membrum distinctus ab assignatis
nullum legi pro hac ss^a suaderi in pot^r su^a q^a iustitia
commutativa et distributiva respiciunt ius in alte-
ro ad quem referunt^r id iusta punitiva nullus ius
respicit in altero pot^r supponit ius in eo a quo elici-
tur idcirco im^o quis punit alium propter delictus quia
ius seu ad eum puniendum n^o in q^a malefactor ius
seu ut punitat^r alioqui ei fieret iniuria si n^o pun-
iretur q^o si iusta e^o aliud membrum diuidens ab as-
signatis. pt seq^a q^a de modis tendendi in uirtutibus
diuersis rati^o ipse distinguunt specie q^a si modis tendi
di uindictive e^o oino distincte a m^o commutative et
distributive erit alia iusta distincta ab ipsis specie. ac
seq^a alterum membrum.

3^a q^a uis dicit iustam partem solum e^o diuide-
das in commutativa et distributiva tanquam in me-
bra quibus adequat^r diuisum. ita sentiunt d^r Tho^o sic ar-
t^o 1° et 2° et 3° et 4° cap^o 2°. et e^o cois consensu doc-
torum tam antiquorum quam recentiorum. sed et galili co-
ueniant in hoc differunt in quantum ad iustam uin-
dictivam quidam enim affirmant iustam uindicti-
bam spectare ad distributivam. ita sentit scotus in 4.
distincte. 14. ex recentioribus debet lib^o 1° de obliga-
tionibus iustitie q^o 3^a lecte 4. num^o 28. h^o q^o si intend-
dat ubi affirmat q^o si prius p^o intendat se habere p^o
portionem proportionum inter suplicia et demerita
delinquentium n^o erit improbabile punitivas ius-
titiam pertinere ad distributivam. alii u^o dicunt uin-
dictivam e^o sub iustitia commutativa quatenus spect-
tat ad potestatem publicam. ita d^r Tho^o inf^o q^o 102. art^o 2° ad i^o
et 3^a p^o q^o 85. art^o 3° ad 3° ubi ides docet caretang.

Sotg d'idem lib 3° de iusta q^o 5^a art primo ad 3^u idem hade
 re videt' inquit em iustitiam vindicativam 2° posse sumi
 1° m^o quatenus pertinet ad iustitiam publicam et refert' ad
 bonum coie qua rate' actus ellicitus a iusta commutativa d' imp
 perat' a legali. 2° ut refert' ad particularem civem ut eius
 novum tum tollat' qua rate' iusta ista n^o solum e' in iudice
 sed et in privato civi cui licet vindictam petere. n^o ut malum
 pro malo redat' sed ut fiat sibi recompensatio n^o privata au
 thoritate sed p^o publicam potestatem et hae rate' vindicativa
 n^o continet' sub commutativa sed e' specialis virtus que ad ius
 titiam reducitur. solum sequit' aragon sic art 4 in fine. pro
 bat q^o res pub^o p^o ulationem criminis recuperat suum honore
 et redit malefactori equali utrum persona privata in vin
 dicat' nihil oino recipit aut recuperat neq^o redit malefac
 tori equali sed ipse malefactor e' qui recipit et patit q^o et al
 Alii u^o docent vindicativam in iudice e' commutative iustitie
 n^o solum quatenus ordinat' ad bonum rei pub^o verum ut ordina
 tur ad bonum partere civis cui illata e' iniuria et ulterius
 afirmat petitionem vindicte exponende p^o iudicem e' actus
 iuste commutative in persona que sit famam suam alijs obli
 gatam si n^o pot famam alio m^o recuperare ut in prellato
 si in' vindictam petat persona privata elicit a peculiari
 virtute que e' pars potentialis iustitie ita sentit uanes sic
 art 4 dub 2° p^o hys cons^o sunt sequit' salon ibidem art^o 1°
 dub 2° con^o 1^a 3^a et 4.

Sed relicto iis et alijs dicendi modis sit con^o iusta par
 ticularis adaequate dividit in commutativam et distributiva
 or^o istam defendunt rellati pro 3^a 15^a eiq^o veritas 2° ut ostē
 denda 1° probando iustā mutativam et distributivā par
 tici parte rate' iuste particularis. 2^a p^o hys hys n^o dari alias spe
 ties iustitie. iū ab oib^o admittit et facile constat eiq^o veritas
 nam ut sect^o 1^a demonstra vim^o una que q^o hys resp^orit
 op^o equali alteri debitu q^o dē obtu^o hae, q^o iuste parti
 cularis q^o et una que q^o hys e' pprie iustitia particularis

Constat q^a n^o pot assignari aliquod rat^e cuius commutativa
et distributiva deficient a rat^e iuste parlaris q^o u^o d^o membra
diuidentia illis iam em^o demonstrauimus iust^a commutativa
et distributiva u^o in se distinguuntur specie.

2° q^o n^o sit aliud membrum preter duo assignata p^o in
primis quantum ahinet ad iust^a legales postea idem ostende
mus de iust^a uendicativa q^a diuisum suis diuisionis e^o iustitia
parlaris sed iust^a legalis e^o iust^a g^olis ut constat ex m^o loquendi
orum p^o p^oce aristis et d^o some q^o iust^a legalis n^o pot e^o mem
brum diuidens iustitie parlaris consequat^o u^o q^a g^ole n^o pot e^o
membrum diuidens parlaris. Constat et applicat^o q^a iust^a lega
lis bonus totis uitalis respicit et intendit iust^a u^o parlaris bo
num parlaris membroz uitalis cum equalit^e aut arithmetica
aut geometria q^o iustitia illa g^olis sub parlaris n^o pot op^o bendi.
Constat 2° q^o ius q^o sent membra rei pub^o distinguit a iure ipsi
us rei pub^o ut late ostendimus sup^o q^o s^o d^o disp^o unica sect^e ult^a e^o
em^o hoc prestantis et excellens q^o illi preferri debet siue sit
ius commutatum sibe distributibus. q^o sicut ius q^o e^o obtus^o co
ueniens diuidet^o in ius totis et ius membroz et hoc postea
subdiuidet^o in ius commutatum et distributibus ita q^o iust^a
conueniens diuidit^o in usalem que respicit ius totis et in
parlaris que respicit ius membroz et postea hec in commu
tatiuam que respicit ius membroz in se et in distributi
ua que respicit ius membroz respectu rei pub^o ac p^o consequens
iust^a legalis n^o e^o membrum diuidens iustitie particularis.

3° d^o ius q^o set uitalis respectu partium in ordine ad
bonum coie e^o speciale et particulare ius alioquin iust^a legal
lis quo illud respicit n^o e^o p^opria et peculiaris uirtus q^o e^o
mat^a et subter illis sit ipsa communitas aduenire poter
ut e^o p^orendi sub iure q^o diuidit^o in commutatum et dis
tributibus. R^o ipsum ius q^o e^o obtus^o iustitie legalis sibe se
sumptum quid peculiare e^o habere in quandam g^olitate
in subter et in rat^e fundandi ideo em^o uitalis set ius ad bona
partium q^o e^o q^odam totus q^o preferri debet bono uigil
bet

habet p^r q^o n^o tm^o in mat^a scilicet in rat^e fundandi im
 portat p^r utam q^a lib^{er} et tum et iney cōmunitatis,
 esset ex o^r p^r peculiare tm^o e^o o^ro diverse rōis a rōis q^o
 reperit in partib⁹ q^o cū q^o illud sit iura em partium
 s^o inferiora iure totis q^o optime diuidit iusta in q^a lem
 que respicit p^rictum ius totis et in partem que respi
 cit iura partium. Tandem q^a iustitia legalis e^o g^a lib^{er} ex p^r
 illig ad quē ordinat^r et ex p^r boni uis p^r q^o ordinat^r
 et ex p^r ch^o i^r p^r iuris nā cum sit cui^rdam totis p^ricta e^o
 quasi g^ale o^rum partium. et ex p^r causalitatis quia in ordi
 ne ad p^rictum obtum q^o e^o bonum cōre impesare pot^r
 actiones aliaz uirtutes.

Dicit^r ad iust^a legalis respicit opus arithmetice equa
 le alteri q^o potis erat coniungenda cū iustitia cōmutati
 ua cui^r medium cōsistit in p^ricta equalite arithmetica
 quam ab ea separanda p^r an^o q^o iust^a debet respicere op^r
 equale sed legalis e^o p^r p^r iust^a q^o respicit op^r equalle
 tum s^o hoc equale n^o pot^r e^o geometricum cū solum sit
 unicus termin⁹ s^o respub^o q^o debet e^o equale arithmeti^o
 Et tum et q^a bonum q^o tribuit pars simplici debet
 e^o equale indigentie quam respub^o patit et ex qua ortū
 fuit i^r p^r i^r ad bona ciuūm q^o p^ricta equalitas est
 arithmetica. R^o in iustitia legalis que diuersa e^o a cō
 mutatiua et distributiua dant equalite requisitas
 ad rat^e iustitie ut s^o s^o tm^o n^o e^o arithmeticas tm^o
 sed geometricas et nā cū hoc iust^a legalis sit p^ricta
 hōi commutatiua et distributiua utri^rq^{ue} equalitas ex
 ceterior^o et eminentiori modo in illa reperit^r et qu
 antus abinet ad p^rport^e geometricam certum e^o dant
 n^o ex p^r iuris ut in iustitia distributiua cū solus sit
 unicum i^r rei pub^o sed ex p^r debiti correlatur^r iuris q^o
 in partib⁹ rei pub^o reperit^r respub^o em in necessit^e cōs
 tituta habet i^r hōi bona o^rum ciuūm nā cum
 o^ris sint membra rei pub^o o^res ferent bonū ill^o

consultare n̄ hi eodem m̄ et cū suma equalitate s̄d unus
quisq̄ ad mensuram suarū facultatū ita ut si ille qui habet
facultatē ut 100 tribuat .8. qui habet facultatē ut .80. tribu-
at .4. et sic de similibz cū proportione respectu rei pub̄ in
necessitate constitute. n̄ hi in predicto casu p̄ rei pub̄ tribu-
unt inaequale s̄d equalē cū proport̄ geometria sicut cum
res pub̄ distribuit bona corā redundantia unū .3. et alteri
4. ad mensuram dignitatus facit op̄ equalē geometri-
cā. s̄d p̄ hanc equalitē geometriam p̄ se ostendit ex debito me-
broz et alia equalitas arithmetica ex p̄ iuris ipsiq̄ rei pu-
bl̄cæ nā tunc reperit equalitas ista quando ad mensurā
iuris simplicis sine ulla comparate ad aliud tribuit debi-
tum s̄d una quæq̄ pars rei pub̄ ad mensuram iuris qd res
pub̄ cā ipsam habet sine ulla comparate ad aliud (res s̄dem
em̄ e respectu omnium membroy) tribuit debitis q̄ u dat
equalitas arithmetica ex quo constat op̄ equalē iustē leg-
galis s̄em utranq̄ equalitē geometriam comparate facta
ad debita partium et arithmetica comparate facta
ad ius rei pub̄.

Sed Obijciat q̄ eadem ratio daret in iusta distributi-
ua utraq̄ proportio geometria orta ex p̄ iurium membro-
rum rei pub̄ arithmetica ex p̄ debiti ipsiq̄ rei pub̄ quoni-
am proportio debitorū in partibz rei pub̄ ē sufficiens ad fi-
dendam equalitē geometriam in iustā legali q̄ similiter
etiam equalitas unū ad rem ex p̄ debiti rei publi-
ci fundabit equalitē arithmetica p̄ se cōse q̄ q̄
sicut sic ē proportio geometria qui habet centus debet tri-
buere .8. et qui quinquaginta quatuor ut cōsullat
indigentiam rei pub̄: ita erit proportio arithmetica
ex p̄ rei pub̄ ut si in ipsa redundant quatuor teneat
res pub̄ quatuor distribuere.

Res. nos negare n̄ posse eū in iustitia distributiua po-
sse considerari utranq̄ equalitē geometriam ex p̄ iuris
et arithmetica ex p̄ debiti ut conuenit obijctio fac-
ta

ta. in diuerso m^o reperit^r huc et equalitas in distribu
 hua ac reperit^r in iusta legali illa em ex p^o iuris habet
 equalit^e geometriam et in ordine ad eam absolute coⁿside
 rat at iusta legalis ex p^o iuris habet equalit^e arithmetica
 ex quo efficit equalit^e iuste legalis et diuersas ab equ
 alit^e distributive et ab equalit^e commutative et p^o p^o
 horem utraq³. q^a ut iusta legalis conueniat cu^m commu
 tatiua h^ois equalit^e arithmetica ex p^o iuris ab ead^e
 fert ipsam q^d excedit quia ex p^o debiti^o habet equalit^e geo
 metriam qua caret commutativa et ut conueniat cu^m dis
 tributiua rat^e equalit^e geometrie quam habet ex p^o debi
 ti^o ab illa difert et eam excedit quia ex p^o iuris ad q^d
 ordinat^r habet equalit^e arithmetica que maior e^o o^mnio
 equalit^e geometria.

restat iam ut de iniuria uindictiua ostendamus
 n^o constituere aliud membrum in p^odicta diuisione.
 In primis in punitione delicti quam exerceat potestas
 publica fieri pot^{est} comparatio ad p^o lesam siue sit per
 sona priuata siue res pub^l ipsa, et ad personam pos
 tulantem uindictam a potest^e publica. ac tandem com
 parari pot^{est} ad ipsum malefactorem qui puni^t. et qu
 antus ad hoc ult^o memb^o certum e^o n^o e^o actus iuste
 p^odictam punitionem quia actus iniurie necess^o res
 pici^t in altero ius sed neg^o n^o habet ius sed pot^{est} e^o obli
 gat^{us} ad sustinendam penam a potest^e publica inflig
 tam. q^o si precise fiat comparatio ad malefactores il
 lius puni^tio n^o pot^{est} e^o actus iniurie.

Pater h^o suares opusculo de iniuria sect^e s^a num^o 7.
 et. 9. et admitat punitionem s^om sane comparat^e ad
 malefactorem n^o pertinere ad iniuria ad u^o h^o sentit
 negatiua spectare ad iustitiam commutativas quate
 nus potestas pub^l uult ut uindicta n^o inferat ultra
 delictus m^o sed cu^m proporte ad penam. su uero doc
 trina falsa ut q^o quilibet iust^{us} ex se et per se su
 fiat

ad attingendum proprius medius sed que infligit penas
ad mensuram delicti specialis uirtus est quod hec sufficienter
sola sine adulterio commutative ad attingendum proprius
medium ac per consequens ad inferendam penas propor-
tionales delicti. Minorum negat suarum super numerum sed
in merito nam deus illas exprime admittit in 2° 2° d. arto
2° et loquitur de uindicta que consistit in hoc ut 5° sm
omnes circumstantias debitam mensuram in uindicando
conseruet ut patet ibidem in solute ad 2^u et ratio patet. 9^a
recompensatio debiti moralis quoniam ex parte boni
hinc exhibitio pertinet ad peculiarem uirtutem gratitudinis
quod similiter est recompensare malum culpe malo pene per-
tinet ad specialis uirtutem uindictionis.

sed Respondet suarum illo numerum. 5° Uindicta est retri-
butionem aliquo malo que pro se in est amabilis eo quod malus
pro se et in reitam ratio non est amabilem est si sit malus
alterius ac pro inde non posse esse obiectum alius specialis
uirtutis hoc tamen non obstat quia potestas publica non in se est ma-
lum sed preiudicium quatenus malus illius est. hoc enim spec-
tant ad odium etiam oppositum sed potius ut est bonus et
rationi consonum delicta punire unde deus penas ip-
sam supposito delicto infligere uult ut rectus ordo ser-
uetur et ut nihil in mundo confusus maneat sed
omnia pulchre suis gradibus et locis sint disposita ut do-
cet de Augustinus libro 5° de ciuitate cap. 9. et libro 11. cap. 17. et
18. et libro 1° de ordine sepe.

si vero fiat commutatio ad prolesam ita ut iudex
deus pro penas malefactorum infligat intendat retri-
pensare damnum illatum ipsi pertinet ad iustitiam con-
mutatiuam quoniam ubi reperit equalitatem arithme-
tica et in proprium et peculiare debet esse iustitia commu-
tatiua. sed in casu iudicis intendit ad equalitatem arith-
metica retriensare damnum illatum prolesse
propter speciale et proprium in quod hec ad predictam re-

compensat^o q^o uindicta. In sane compensat^o spectat
ad iustitiam commutativam. aduersus t^m t^m e^o i^o e^o Gouernanti
non solum dari iustitiam commutativam explicatam sed et
reddere illam exercere siue intendat resarcire damnum
p^o lese siue uindicare delictus ad mensuram gratitatis
illius quoniam iudex quasi uindicta e^o stipendio a re pu
blica ad puniendos delicta et ad alia munera ob eron
da q^o cu^m illa exercet actus iustitiae commutativae elicit aut
saltem eis obtemperare in eo reperitur.

Adverte^o q^o si respub sit lesa et iudex intendat
damnum illius reparare ad equalitatem arithmeticas idem
erit dm ac si e^o quedam parlaris persona cum eadem
re utroiq^{ue} procedat. 3° adverte in casu iudicium equi
tatis posse habere actum elicitus a iustitia commutativa et ab
spectu illa iustitiae uindictivae In diuersas rati^ones fra
ctas iudex in equitate pot^{est} intendere illat^o pene ad mensu
ram delicti propter un^{am} formitatem que e^o in hoc pene illa
h^one de rati^one recta et simul et intendere pot^{est} eadem
pena que infligit reo pensare iniuriam quam ma
lifactori proximo intulit. ut si aliquis proximum
in famam aut d^onam illum u^{el} furem poterit a iudice
damnari ut publico palidonium secantis ita ut iu
dex n^o solum intendat damnum proximo resarcire
sed et delictum malifactoris punire pena em^o ista ubi
q^o prestare pot^{est}.

Prestat dm de eo qui petit uindictam exercendas
a iudice si em^o qui petit uindictam habet honorem
famam aut alia bona aliquibus obligata et n^o pot^{est}
illa aliter recuperare petitio erit actus iustitiae commu
tativae q^o huius m^o persona ex iustitiae commutativa tenet^{ur}
recte suum officium exercere. sed illud n^o pot^{est} recte
exercere si maneat infamis aut de simili iniuria
q^o tenet^{ur} ex iustitiae commutativa infamiam esse propul
sare ac p^o consequens q^o n^o pot^{est} nisi petendo rein

ditas

apud iudicem tenet ex iusta commutativa illas petere. si
u^o sit persona privata cuius nomen n' adit in dam-
num alterius et ex petat ut vindicta executioni mandet
legitimo m^o s. p. potestatem publicam et ad mensuram
delicti sic a se igitur iste phrebit ad speciales uirtutes uindicta-
lis iam explicitas q^a eius obitus finale respicit.

Adverte t^o nullig^o est propter deum ignorare quod uin-
dictam ex petere nisi forte publicum bonum aut peculi-
are ipsius proximi aliud postulet q^a appetitio uindictae ob
iniuriam priuata et si sit actus uirtutis in sensu ex-
plicito tunc t^o uirtus ualde parua est que sepe miseri
solent amore proprio. est et periculum ne a se igitur charitatis uo-
let et odia excitent ac denique n^o est res optimi exempli. Et
trario in condonate est officium charitatis in deum et proxi-
mum est imitatio xpi domini et patris celestis est consili-
um euangelicum est edificatio proximi uictoria sui maxi-
ma pax animi ac singularis fiducia in pertran-
sitione adeo remissio est peccati et peculiari-
tatis promi-
s^o est i^o qui proximo iniurias remittunt.

Ex dictis. R^o ad fundamenta in i^o posita ad i^o est est.
R^o neg^o 2° 2° est ratio est q^a ex illa triplici comparate pot^o
in fieri debet iustitiam n^o posse eque 1° diuidi in com-
mutatibam distributibam et legales sed pot^o in partiu-
larem et g^oles nam u^o ex illa comparate istat commutabi-
bam et distributibam conuenire in hoc qd utraq^o respicit
ius paritatis persone et legales ius uirtutis qd usalis et ex-
t^o h^o est iure commutative et distributive optime
deducit diuisionem n^o est faciendam immediate in illa
tria membra rellata. ad 1° replicam cogedo ius qd res-
picit iusta legalis s^o se et in se est proprium et peculiare
t^o eius proxima ratio fundandi est bonum u^o fundame-
tum qd ipsa res pub^o correlatibum illig bona o^oius
uicium s^o proport^o geometriam i^o explicitas. Unde
iustitia illa n^o pot^o comprehendi sub iustitia particulari.

ad 2^a replicam 2° concedendo mata proximas iustitias
 tribuere et bona via redundantia in eis qd e' obliu
 sale illis specialissimum est s. parlaris persone et q
 ipse pars e' suis colis unde manifestus discrimen uer
 sat in distributam et legalis quantus ad usaliti et
 particularit, ad confirmate concedo rem pub in distri
 bute bonoz eorum posse intendere bonum core qd con
 sequenti ex sua distribute sequit tamen qd ipsa primario
 intendit e' unicuiq' parti in pport' geometriam redire
 ex bonis redundantiq' id ad qd una queq' habet parti
 culare ius ac proinde ipsa pport' e' parlaris uirtus.

ad fundamentum 2° 2° potius deseruire ad oste
 dendam nram doctrinam nam si iustitia uindicti
 ua n' respicit ius in eo qui punit q' respectu sui n' po
 test e' iustitia ut sup demonstrauimus. si aut' com pa
 ratio fiat ad aliud rale iuste participat n' in distri
 bute ab aliqua ex assignatis ut iam ostendimus.

ad fundamentum primi n' explicandi 3^a 2^a 2° n' qua
 queq' proport' geometriam e' obliu sale qd iuste distributi
 ue sd bonoz redundantium in se pub et in ordine ad iura que
 habent membra in quantum ss. p' ipis colis unde et si ser
 bet pportio geometria in penas et delicta n' ideo uindicta
 tiua que penas infert spectabit ad iustitiam distributibas
 ad fundamentum soli 2° rem pub p ultiones equales crimi
 ni n' exerceri iustitiam commutabam et si recuperet suum
 honorem q' ut dixim' n' respicit ius in altero qd e' obliu re
 cess' requisitus ad iustitiam ut dixim' ad aliam p' dico p
 sonam priuata posse recipere aliquid suo iuri equalle
 ex ipsa uindicatione et iudicem se pig n' solus intendere
 punitiones criminis respectu malifactoris sd solo pensate
 et damni illati respectu p' lese ut sup declarauim'. q. 62.
 dicitur 15ome de restitutione

**Q. 62. DE TOME DE RESTITVTI
 ONE**

Explicitio que ad iustitiam in cor spectant incipit s. 150 de
specialibus iustitiis agere et prius de commutativa. propterea in
presenti tractat de restitute que e precipuus actus iustitiae com
mutative. art 1. v restitute sit actus iustitiae commutative.

Art 1. v restitute sit actus iustitiae commutative

Et restitute esse actum iustitiae commutative siue regun
tur ab altero deat p voluntate eius sicut in mutuo. l. de posito. l.
e uoluntate fuit in rapina. l. furto. art 2. v necessitate sit ad
salutem ut fiat restitute eius qd ablatum est.

Art 2. v necessitate sit ad salutem ut fiat Restitute eius qd ablatum est.

Et d. Thomas restitute id qd iniuste ablatum e alicui
e de necessitate salutis qd siue restitute e iusta et conservare ius
titiam e de necessitate salutis art 3. v sufficiat restitute sim
plum qd iniuste ablatum est.

Art 3. v sufficiat restitute sim plum qd iniuste ablatum est.

Et 3. con. si consideret inaequalitas ex se vel quam
supponit restitute et que aliquando e sine iniustitia vel in
mutuo sic sufficiat ad restitute qd tunc restituat quis qu
antum fuit de alieno. qd siue restitute reducit ad equali
tatem qd inaequaliter ablatum est ut sit in argo sed con
tra 2. con. si consideret culpa iniustitiae vel cu aliquis
p uolentiam accepit alienum n. sufficit restitute simpli
sed oportet adhibere remedium p penas cuius inflictio pe
tinet ad iudicem. 3. con. ad sui generis penas solvendas non
tenet quis ante quam p iudicem condemnatur sed postquam
condemnatus e penas tenet solvere. art 4. v aliquis debe
at restitute qd n. abstrulit.

Art 4. v aliquis debet restituere qd n. abstrulit

De 3^a con^e d^e quicumq^e damnificat alterum in re qua
 actu sit tenet ad restit^o equalit^r ut si aliquis damnifi-
 cat alium diruens ei domum eiq^e tenet^r ad tantus quatu
 uallas domus. 2^a con^e qui infert alteri damnum in re
 quam actu n^o possidet sed est in uia ut siat illam n^o tenet ad
 restit^o equalit^r q^uo min^{us} est siue aliquid in uia quam in ac-
 tu. sed qui est in uia adipiscendi aliquid. sit imp^{er} solum scilicet
 dum uisit q^u n^o est reddendum illud ad equalit^r alio qui resti-
 tueret ei q^u est ablatum n^o simpliciter sed multiplicat^{us} q^u
 n^o est de necessit^e restituti^o. 3^a con^e in casu 2^e con^e tenet homo
 rem compensat^{us} facere sm^o p^{er}dit^{us} p^{er}sonar^{um} et negotior^{um}. art^o 5°
 u^o oporteat semp^{er} restit^o facere li^o quo acceptus est aliquid.

**Art 3°. oporteat semper restit^o
 facere li^o quo acceptus est aliquid.**

Est afirmatiue q^u p^{er} restit^o fit reductio ad equalit^r est
 mutatiue iustit^e que consistit in re^{rum} adaequatione. sed
 sic adaequatio fieri n^o pot^{est} nisi fiat restitutio ei^{us} quo ac-
 ceptum est aliquid sic em^o sit min^{us} quam q^u suus est
 q^u siue debet fieri restitutio. art^o 6° u^o tenet semper
 restituere ille qui accepit.

**Art 4°. tenet semper restit^o
 facere ille qui accepit.**

Est. 1^a con^e rat^{us} rei aliene accept^{us} qui illam accepit
 tenet eam restituere quandiu eam apud se habet q^u q^u
 sit ultra id q^u suum est debet ei^{us} subtrahi et dari ei cui
 dicit^{ur} sm^o fram iustit^e commutatiue. 2^a con^e qui per in-
 iuriam accepit rem alienam, tenet ad restit^o n^o solus
 rei accept^{us} sed et rat^{us} iniuriose accept^{us} et si res apud ipse
 n^o remaneat. 3^a con^e qui accepit rem alienam in utilit^e
 suam absq^{ue} iniuria domini tenet ad restituti^o n^o solu
 rat^{us} rei accept^{us} sed et rat^{us} accept^{us} et si rem amiserit
 ut patet in mutuis. 4^a con^e qui accepit res alienam

absq[ue] iniuria domini nec in proprias utilitate sed in utilitate
lancij tenet ad restit[ionem] solus rate res accepte ut patet in
depositis ex quo in fect de positarium n[on] tenent ad restitu
endum depositus si absq[ue] sua culpa ee fuerit subtrahum
suis si cum magna sua culpa rem depositas amittet. ar
ticol[us] 9. 7. v[er]o illi qui n[on] acceperunt teneant restituere.

Art 1 v[er]o illi qui n[on] acceperunt teneant

1° con[ditio] qui cunq[ue] e[st] causa iniuste acceptis sive directe sive
indirecte: tenet ad restit[ionem] 2° con[ditio] qui n[on] q[ui]s sempr tenent ad
restitu[ionem] iudicial. precipu[er]i, e[st] em[en]t[er] principalit[er] mobens unde
principalit[er] tenet ad restituendum. 2° consensibus sine quo
rapina fieri n[on] pot. 3° receptator latronum qui eis patrocini
um prestat. 4° qui participat in crimine latrocinii et in pre
da. 5° qui n[on] obstat de obstatere teneat sicut princip[es] qui te
nent custodire custodias in terra si pecor[um] defectu latrones cre
cant ad restitu[ionem] tenent q[ui] reddit[us] quos sent. si quasi stipen
dia ad Soc[ietate] instituta ut co[n]s[er]vent iusta in terra. 3° con[ditio] n[on]
sempr[er] osiliator. s. adulator et siles tenent ad restitu[ionem] tunc u
solum obligant[ur] q[ui]do probabilit[er] stimari pot[er]it q[ui]d ex suis m[er]i
t[is] fuerit iniusta acceptio subsecuta. artic[ulus] 9. 8. v[er]o qui ste
neat statim restituere an u[er]o possit restitu[ionem] differre.

Art 3 v[er]o quis teneat statim res restituere. an u[er]o possit restitu[ionem] differre.

Est q[ui]d quilibet tenet statim restituere si pot[er]it. s. pete
re dilate ab eo qui pot[er]it usum rem co[n]ferre. disp[os]itio 1° de domi
nio preuia ad alias de restitu[ionem].

Disp[os]itio 1° de dominio. Preuia ad Alias de Restitu[ionem]

que in sequenti[bus] disputacionib[us] dicenda s[unt] nullara
t[er] poterunt integri nisi pri[us] aliqua de dominio explicem[us]
de quo agunt d[icitur] 150 n[on] ex professo infra q[ui] 66. artic[ulus] 7. et 2°.

tractans de furto et rapina et c^o p^o q^o 96. ubi disputat de
 dominio i^o hominis doctores scolastici in 4 dist^o 15. agen
 tes de satisfact^o ad quam p^oinet restitutio. iuris perit^o imp
 tituta de rez d^ou^oss^o et ff de acqui^orendo rez dominio, de
 acqui^onda poss^o de usu fructu et similib^o q^o titulis. sumis
 te verb^o dominium et verb^o poss^oio. ois discipuli d^o tho sic
 alii aub^o ali^o quos oblata occas^o suis locis referunt. Ter
 son tractatu de potest^o ecclesie considerat^o 13 et de uita spiritu
 ali lect^o 13^a et plures alii in specialib^o tractatib^o. sectio. i. quid
 et quoduplex sit dominium.

sectio i. quid et cotuplex sit do minium.

De domini^o Etimologia tractant late recentiores
 ex quib^o uideri pot^o scire lib^o 3. clauis cap^o 2 num^o 1. et 2.
 quantum ad rem ipsam atinet p^og^o Notme^o dominium
 i^o late usurpari prout ides significat qd ius sumptu
 pro facult^o ita tradunt et pbant d^o Antoning 3° p^o titu
 lo 3. cap^o 3. § 4. Conrad^o titulo 1. de contractib^o q^o 6. in
 ho. person^o de potest^o ecclesiastica considerat^o 13. sic b^oster ver
 bo dominium in ho et mult^o ex iuris perit^o quos refert
 Velasquez de iure Emphyteutico prima p^o q^o 13 in ho Secti^o
 acceptio e^o nimis lata et impropria ut nos ostendimus
 sup^o q^o 57. in fine disp^o et p^oter ibi dicta ulter^o osten
 dit q^o filii n^o dic^ont s^ore dominium respectu parentis
 nec subditi respectu superior^o et hi sunt p^orium i^o res
 p^octu eoz. et h^o et q^o ille qui pecunias mutuauit h^os
 null^o dominium eoz quamuis retineat i^o ut pecunie
 illi solbant^o u^o denda^o s^o que loco citato dixim^o.

2° magis stricte sumit dominium ut significat^o
 ius superiorit^o quam accept^o approbant d^o Antoning sup^o
 Conrad^o sup^o q^o 1. sup^o 1. et 2. sic b^oster sup^o q^o 2. ex
 recentiorib^o Molin^o tractatu de disp^o 3. plures ob
 i^o perit^o quos refert cobarrubias regula peccati

1° 2^a §. 7. qui distinguunt duplex dominium aliud pro
prietatis aliud iurisdictiois seu h^{ic} acceptio n^{on} est nimis rigorosa
licet aliquid utantur iura et scriptura sed est 2^a potestas iu
risdictiois dat in prelatibus ecclesiasticis in quibus n^{on} dat do
minium proprie dictus respectu subditorum et petri. s^{ed} n^{on} domina
tes inclarum 2° potestas iurisdictiois n^{on} est dominium proprie
dictus. et cum est 2^a dominium proprie dictus significat
potestatem utendi aliqua re tanquam propria ordinando eius usum
in proprium commodum saltem ex natura sua res enim que alicui
us est ipsius gratia est atque adeo propter se ipsum potest ea uti et
colligit ex arist^{otele} 1° politiorum c. 3. et 8 ethiorum cap^{itulo} 10. ubi im
perium tyrannicum cum domino confundit eo quod imperium
est ut Tyrannus proprium commodum intendit et dicitur 1^a 2^a q^{uestio} 96.
art. 4. docet tunc aliquem dominari alicuius vel seruo cum
eum ad se refert sed superiores n^{on} possunt referre subditos in
suam utilitatem sed potestates debent intendere commodum subdi
torum ut est etiam extum et contra ab omnibus traditus 2° potes
tas iurisdictiois n^{on} est proprie dominium Tandem 2^a potes
tas iurisdictiois existens in parente respectu filii n^{on} est do
minium ut docet arist^{oteles} 5° ethiorum cap^{itulo} 6. et dicitur 2^a 2^a ar. 4.
et Iustinianus integro titulo in statute de iur^{ibus} qui s^{unt} sui vel
alieni iuris 2° iurisdictio n^{on} est proprie et rigorosa domi
nium uideat inter alios Burgos de paz in problemis legum
taurini num. 59. 3° accipit dominium stricte pro potes
tate propria disponendi perfecte de aliqua re qua rati^o appe
llat dominium proprietatis et dominium de hac acceptione
inquirimus quid et complexus sit.

2° Notum est quod in presenti n^{on} sit sermo de potestate iuris
dictiois quia multi theologici eam sub dominium compre
hendunt eius quod definitur et divisiones adducunt: ut culsi
me ad ipsam dicitur est potestatem istas et facultatem gubernandi
suos subditos atque alios gubernandi et precipere, utare,
permittere, iudicare, punire et premiare. Sic autem potestas
ea rati^o dividitur qua iurisdictio quia ab ea non distinguitur

Vnde alia e secularis alia ecclesiastica secularis e que e qu
 bernat secularium versat eorum publicas tranquillitate prom
 rang ut potestas imperatoria, regia, ducalis, Marchionalis
 et siles respectu provinciarum et opidorum que ipsis in seculari
 bus proprio iure subsunt. potestas uo ecclesiastica e que guberna
 te exercet in iis que ad cultum diuinum et salutem animarum spectat.
 ut potestas papalis archiepiscopalis episcopalis et siles respec
 tu subditorum qui ipsis in spiritualibus subdiciunt. Hanc etiam
 potestatem nomine domini iurisperiti diuidunt in dominium alium
 seu superius aut mediatum et in dominium vasum seu infe
 rius aut immediatum ut dominium alicuius civitatis aut opidi
 in mediata potestate ad ducem comitem s. marchiones me
 diate uo ad regem s. imperatores. de diuisione huius potestatis
 in ordinarias et delegatas egimus materia de penitentia de qua et
 alius plurimum late tractat Molina tom 6 tractatu. 5o Vn
 de hoc dominio satis praetermissis: examinare oportet in quo
 consistat propria ratio domini stricte sumptis.

Plures de hoc dominio tradunt a doctoribusque vix adducere
 inuicem et nimis prolixum est praecipue cum parum de ipsa
 differre videantur celebriores proponimus. Multi ita defini
 unt dominium e facultas propria in rem quas in suis co
 modus domini usurpare potest quocumque usu lege permisso.
 ita definiunt solo lib 9 de iustitia q 1a art 1o arago sic
 tractatu de dominio in principio Vanez et Salon ibidem.
 Valencia sic disp. 5a q 10 puncto 1o sarrum lib 11. cap 2o nu
 m 3o asis. siles lib 2o cap 3o dubitat. 1a num 2o. eide
 definitioni subscribere videtur inquit in dominium proprie
 tatis et in disponendi de re aliqua tanquam sua in suis
 commodis.

Hanc de se Multi relinquunt q dominium est potestas ad
 usum legi permittit q n solus confert potestatem ad usum
 legi permittit ut sic in definitione. pr aut q qui sic
 dominium numerorum potest illos prodige consumere et in prodi
 galo sumptio ne legi permittit q dominium est facultas
 ad usum lege non permittit. 2o q haec de se non proprie
 dit

Dei dominus deus enim non potest usurpare creaturas in suum proprium commodum cum ex eis nullas utilitates aut commoditates possit deus percipere sine illud tibi et quodammodo prodes deo si iustus fueris aut quid ei conferat si fuerit immaculata uita tua et cap. 25. si iuste egeris quod donabitur ei aut quid de manu tua accipiet et luce. et cum fueritis omnia que precepta sunt uobis dicite sibi inuultus sumus quod male ponit in predicta definitio in proprium commodum. Tandem quod dominus creatus non solum conferat potestatem ordinandi bona in commodum domini sed et in commodum aliorum et in damnum ipsius domini non quod bene fuit assignata predicta definitio.

Alii definiunt dominium sicut dominium eius perfecte disponendi de re corporali nisi leg prohibeat. Hanc definitio communem iuristarum diximus super in fine quod 57. Nam ex hoc loquuntur sequuntur gerson tractatu de potestate ecclesie considerat. 13. et tractatu de uita spirituali lect. 3. et Conradus de Machab. 9. quod 1. Molina tractatu 2o disp. 3a et Thomas 3o lib. 1o capite 12 quod 2a. Sic autem deus precipue displicet ex eo quod donec dominium non comprehendat deus enim dominus proprie ac rigorose dominus est et tamen hanc deus comprehendendi non potest quod etiam potest ante quod deus de rebus spiritualibus perfectissime potest disponere et enim propriis eorum dominus sine illud in dictis. 9. dominus totius creature. et 2o Machab. 9. dominus uniuersorum. 2o quod non solum res corporales sed in corporales etiam possunt materia dominii eodem enim modo potest quis disponere de iure ad numeros sibi debitos ac de ipsis numeris quod etiam dominus ipsius iuris quod male adit in deus de re corporali. Idem quod confirmat ex leg qui usum fructuum ff si usus fructus petat ubi manifeste aserit posse dari dominium usus fructus et idem sicut leg semper § §. ff quod uerum aut clau quod dominium eius se extendit ad incorporea ac proinde stare non potest illud in discrimen quod ex aliorum. 11. fuit constitutus loco allegato ff. ius in re et corporali et incorporeali. dominium uerum res incorporeali tantum.

Sed Obiicit aliorum legem recte dicens de uerbis signi

nifestat ubi dominus restringit ad res corpales
 manifeste dicitur sic auctor na ibi usus consulto so-
 lum a firmat velle dicere totum fundum nrus e' ch' de usq
 fructu alieng' quia usus fructu n' e' pars domini' ne fal-
 so dicit totum meum esse cuiq' n' pot' ulla pars dicit alteris
 e' n' q' a firmat usum fructus n' posse cadere sub domi-
 nio pot' hoc satis aperte innuit. q' solum intendit ali-
 quem posse e' velle dominus alicuiq' vel ch' si n' fecit illis
 usus fructus quia sic n' e' pars domini'.

3° alii adducunt ex s. doctore inf q. 66. art. 1. in corp' s'
 hanc definitio' dominium e' potestas utendi rebus exterioribus
 ad suam utilitate' quasi' propt' se factis. sed certe ut legenti cos-
 tabit. d' h'om p'dict' loco n' intendit dominium definire
 sed solum hominem sicut naturale dominus rebus exterioribus id p'p'
 bat q' p' rate et uoluntate pot' uti rebus exterioribus ad sua' uti-
 lita' n' q' sempr' illis utat in suus modus sed q' possit eas
 in p'pria utilitate' conbertere q' n' licet eis si n' esse eor' domi-
 nis qua' rate possit integri' paria in p'prium comodus, que po-
 sita fuit in ca' dese adue' t'n' h'ec n' comprehendet dominus
 de' ut iam ostendim'.

his q' definitio nib' relicta ita definiend' rem e' domi-
 nium. q' sit p'pria facultas p'fecte disponendi de rebus
 sublati' impedimentis hanc def' coligo ex impugnat' pre-
 cedentium ead' q' fere sub p'dictis terminis tradit Rebel' lib'
 1. de obligat' nib' iuste q' 1. a' sect' 1. a' num' 3. sic in definit
 dominium e' p'pria facultas sive h'ic super rem ad oies
 eius usum sublati' ul' delict' impedimentis defo' ista p'ria
 quam probet' explicanda e' in 1. d' p'pria facultas p'
 q' distinguit a possessione pot' em' quis sere possidet et no'
 p'prietates et h'um ch' q' excludat facultas disponendi
 dependenti ab alio tanquam ab speciali domino quales
 sere pot' quis ex commissione alteris ul' filis ex commisso-
 ne patris pot' disponere perfecte de aliqua re et t'n' n' e'
 illis dominus q' e' n' i'nest p'pria facultas ad p'dictas
 disposit' sed dependenti a patre qui e' specialis dominus

dicto specialis dominus q^o n^o tollit rati^one p^oppri^o facultat^o
et veri domin^o q^o pendat ag^o et supremo dominio del
2^a parla e^t perfecte disponendi de rebus que ideo pos
sita sunt in dese ut dominus distinguat ab usu u^o fru
tu et simili^o nam in i^o n^o e^t facultas ad p^ofectas dispo
sit^o n^o em^o usufructuar^o u^o pot^o rem alienare nec dona
re nec vendere nec permutare nec co^osumere sicut potest
ver^o dom^o qui h^oet p^oppriam facult^o p^ofecte disponendi.

3^a parla e^t sublat^o u^o d^olicet impediment^o qua^o ideo
adidim^o ut clar^o intelligat^o dominus n^o semp^o e^t fa
cult^o expeditam ad disponendum p^ofecte de rebus na
dom^o rati^o legis aut alter^o impediment^o aliq^o n^o pot^o
re ipsa ualide disponere de re cui^o dominus h^oet ut pri
mo genit^o u^o e^t dom^o sui maiorat^o et t^o ill^o n^o pot^o
vendere neq^o u^o alienare rati^o legis imitant^o pre
dictas alienat^o ides e^t pater in pupilo qui ante legit^o
mam etate n^o pot^o alienare res quay^o e^t dom^o et qui ex
testamento h^oet bona sub co^odit^o ut ea n^o alienet e^t u^o
dom^o q^o cog^o et n^o pot^o alienare q^o co^ouentio ne facta.

Hae explicat^o sup^oposita s^o ostendit bonitas pre
dicte definit^o q^o p^o ipsam explicat^o p^opprius dominus
sua creat^o sive increatum et co^ovenire n^o pot^o aliq^o
q^o domin^o n^o sit ut discurr^oenti p^o oia^o patebit q^o
h^oet de^o optima e^t cum o^o co^otentu sub definit^o conbe
niat et ali^o a definit^o conbenire n^o possit. Constat^o quia
aliq^o e^t in hac dese q^o se h^oet tanquam gen^o et ali
quid tanquam differentia^o facultas em^o que e^t ides q^o
ius ponit^o loco generis o^o em^o dominium e^t i^o n^o hi
ca^o ut constat ex dict^o. ut u^o particule loco differentie
ponunt^o posse em^o p^ofecte disponere de rebus ex p^oppria
facult^o neq^o iuri in re neq^o alter^o res^o pot^o conuenire usu
fructuar^o em^o h^oet i^o in re et q^o n^o pot^o desilla p^ofecte
disponere n^o e^t i^o domin^o.

Ex dict^o colligit^o dominium n^o e^t possidentes res
neq^o ipsam rem possam sed quandam rell^o rati^onis

ipsius domini ad rem suam. traditio uo aut aliq tituly e rdo
fundandi p dicitam rellate suut gto e rdo fundandi rellate patri
nitatis.

sd e hanc de se obnues. 1o q ille qui alienat rem aliquas
cuig e doming p uenditionum donat aut p mutate n' dis
ponit de re sd de dominio suo q male assignat de se pdicta
p ppriam faculte perfecte disponendi de re cosequt certa
ans pt q in uenditione permutate aut donate solum tras
fert dominium in alium q potus e dispositio dominiu qua
rei. 2o q ch si s' sit doming ancile n' h' pot de illa pfecte
disponere n' em pot uti corp suo sicut maritus utit corp
uxoris rate dominiu qd in illud set. et sicut ch si maritus
seat dominium corpis uxoris n' pot eam uendere donare
aut permutare q dominium n' e ppria facultas ad per
fecte disponendum de re. hoc ch argu maxime ut urge
re aduersq de se Rebeli in qua dt ius super rem ad ored eig
usum. 3o q si sit perpetua Enpfitensis proprietaris e ue
rus doming rei immobilis tradite sub Enpfitensi et h' no
set faculte ppriam pfecte disponendi de pdicta re q male
hadita fuit definitio dominiu.

Ad 1a q negd ans et ad eig pbat dico in Vendite dona
te aut permutate n' tm transferri dominium sd principa
lis de re disponi ad q cosequit dominiu translatio n' em di
cimus aliquem uendere dominium donare aut permutare
sd res ipsam. q cuig donate transfert cosequenti dominium
qd dno et pte respicit rem que ei subest ac proinde p ordine
ad perfecte disponendum de ipsa: optime definit.

ad 2a q. negd asq q cum pfecto dominio opatit
n' posse dominum uti corp ancile ad dominium em suffi
at posse pfecte de illa disponere eam alienando permut
tando uendendo aut donando n' tm q co in fert posse ei me
ceri absq peccato imo neq absq iniuria si resistat domino
uolens ei sui copiam facere sicut similit n' pot ipsa uul
nerare aut occidere quambis posit destruere uestes cuiusq

dominus scilicet ratio est quod dominus unusquisque sui supra alterum
sicut non est supra veritatem nec supra salutem spiritualem
quem est superioris ordinis quod et si sit dominus verus
non poterit illa in bono uti de quo videtur quae dixerunt su-
pra quod est. diff. 2. lect. 7. in 3. supposito. Ex quo optime
colligitur dominum non sive dominus supra omnia quae in
serbo sunt. neque inobediens censeri debet aliquem esse dom-
inum alicuius rei quoad aliqua quae in ea sunt et non quoad
omnia ut si aliquis haberet dominium alicuius fundi et non
arborum quae in eo sunt. posset perfecte disponere de fundo non
tamen de arboribus si in casu dominus potest disponere
de ancilla illas alienando non tamen de eis vita aut pu-
licitate quod respectu sui non est dominus.

ad Alteram per huiusmodi arguitur. Quod dominium unius con-
iugis supra corpus alterius non est proprium et rigorosum de
quo in presenti loquimur nam et si uxor habeat potestatem
supra corpus viri ad usum matrimonii adue dicere non
possumus uxorem esse dominam et maritum, serbum.
et contra uir non est dominus uxoris ob praedictam potestatem in
corpore ipsius sive enim socius uiri non ancilla ut optime osten-
dunt d. crisostomus homil. 20. in epistolas ad corinthios c. 7.
Thomas cap. 9. q. 2. art. 3. Neque obstat apostolus 1. corin-
thios 7. dixisse mulier sui corporis potestatem non habet sed uir. si
mihi aub et uir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. non
inquam obstat quod ex praedicta potestatem unius coniugis supra cor-
pus alterius non inferunt proprium et rigorosum dominium de
quo loquimur neque illud inferunt sancti et expositores nam
d. thomas ad praedicta uerba inquit quantum ad hoc paria iudi-
cant unde mulier non est frater de pedibus uiri tanquam
ancilla ne de capite tanquam domina sed de latere tan-
quam soror. et postea subdit mulier non habet potestatem sui
corporis s. ut possit proprio arbitrio. s. continere. s. alteri se
habere. eodem modo exponit d. Anselmus et addit suum non
dominium tollit uiro sed uicium in hac enim re sunt ambo

pars ut neuter possit agere de corpore suo quod non liceret sed
 in alijs rebus presertim uis. magister sententiarum ibidem:
 uerba Anselmi transcripsit. In Ambrosio fere eodem
 modo exposuerat et in Aug. lib. de bono coniugali cap. 6.
 quamvis adserat coniugatos mutua quod admodum seruitute
 sibi debere non loquitur de propria seruitute et propterea dixit quo
 admodum qua ratione intelligendi. In deriso Thomae Somil. 19 super dicit
 locum ubi inquit uxorem et serbam et dominam de uis. que
 modo loquendi imitat. Theophilus non enim potest loqui de proprio do
 minio quod nullo modo compatitur seruitutes respectu illius cuius est
 tale. et quibus optime deducit uirum non posse alienare uxorem
 cum non sit dominus illius et si uisus inus secat ad usus corporis
 alterius de hoc lege Aragonum sub mata de dominio dubita
 1a con. 1a saloem ibidem quod 1a de dominio art. 1. m. 2a
 Ad 3am Respondent multum supponendo ex iuris per
 tis dominium et ut aliud dicitur aliud utile dominium
 proprietatis sine usu fructu appellant directum usum frue
 tum uero id est ius utendi et fruendi se aliqua salua
 illius subiecto appellant dominium utile quale est in usu
 fructuario et in emphyteuta. Hanc diuisionem sequit Mo
 lina ha. ita 2o disp. 3. § diuisionem et sequentibus ubi
 refert Bartolum, Aursium et Velaschius censet quod ab
 hac diuisione post Bartolum uita recepta non est recedendum
 eadem subscribunt Aior p. 3. lib. 1. cap. 10. q. 2. lesig lib
 2o de iust. cap. 3. dubitat. 1a num. 4. Rebelg lib. 1o de obli
 gationibus q. 7. num. 6. et 10. sepe utitur nomine domini uti
 lity et saloem supra in penultimo. §. affirmat emphyteutas
 non appellari dominus absolute sed dominium utiles. Sed cer
 te dominium proprietatis est simpliciter et absolute domini
 um utile uero non est dominium nisi solum simpliciter et ni
 mius analogice nam usufructuarius non est dominus rei
 qua fuit alioqui conductor diceret dominus rei locate.
 dominium in simpliciter fuit rem propriam simpliciter et
 quamvis in aliquibus locis iuris que referunt molina et

et alior sup. Usufructuarig u Emphiteuta apellant do-
mini n' in eis sermo e de pprio dominio na cum
de hoc loquunt iura illud negant usufructuario ut
constat manifeste ex leg 1° ff si ager uel trigalig ibi
quamb n' efficiant domini et leg 1^a ff de usu fructu
et instituta de eodis titulo difinit usq fructig qd sit
iug alienis rebz utendi et fruendi salua rez subst^a
si em' rez aliene ss. q^o usu fructuarig n' e illaz doming.
lege glosam lege usus fructig 2^a ff de usu fructu ad illa
uerba usus fructig pars domini ubi inquit usum fruc-
tum appellari domini p^e q^a assimilat. dominio n' quia
dominium sit leg uite dicimz ff de significat^e uerborum.
explicat qd optime assimilat^e et difesentiam usus fructig et
domini -

Vnde hae solut^e relict^a ff proprietarium habere faul-
tatem ad pfecte disponendum de re ad emphiteu sim tra-
dite in facultas impedita e rat^e contractig emphiteu ss is-
ne in actum 2^u exeat sicut pot impediri p locales uel
quid simile uideri pot satis lib 9 clauis cap^e 2° in fine
ubi aserit ad dominium istud neq^u e ne maneat ali-
qua uia qua in aliquo euentu possit rez illa peruenire
ad eum qui e uerq doming illig q^a aliaz uiz integri pot
quo m^o persueret dominium.

quantum ad 2^u punctus. Quis scet^{is} de diuisione dom-
ini d^m e dominium proprietatis de quo loquimur
in p^{re}nti diuidi in dominium plenum et n' plenus que
diuisione in iure habet plenum est qdo quis solus sine al-
teriq consortio het pro p^{re}ct^e rei simul cu usu usu fruc-
tu et posesione illig dominium u^o n' plenum 2° contin-
git 1° qdo plures ss domini eig dem rei indiuisa ut heredi-
tatis in diuise hunc em uerq quis qd het dominium sed n'
n' plenum q^a dum hereditas manet indiuisa n' potest
de illa libere disponi. 2° qdo aliquis e doming rei sine
usu. l. usu fructu aut possess^e illig.

2° dividit dominium in altum et vassum. altum vocant remotum et g^ole vassum immediatum et speciale. altum est qd sit princeps. s. rex pub et bona propria cui non val^e cuius pot^{est} pdictis bonis uti in ordine ad bonu cor^o. Vassum v^o est qd sit unus quisq^{ue} privatus in rem sua. verum est iuris peritos alibi inlt pretari pdicta dominia in teligentes p dominium altum iuris dictionem mediatam et p vassum immediatam iurisdic^one ut sup dixim^{us}.

3° dividit dominium in particulare et cor^o p^{er} cor^o que diversio si^{nt} malalis maxime t^{er} notanda est pro mala restitutis de illa agunt Molina sup et cobarub in regula peccatum p^{er} 2^a h^{ic} g^o num. 3. dominium particulare est dominium p^{er}one private in rem suam dominium v^o communitatis est illud qd sit civitas aut quilibet alig populus in res suas qd 2° pot^{est} stringere i^{ur} m^o qdo res quicq^{ue} civitas sit dominium est singuloy civium usib^{us} ss. deputate ut pra^{ter}ta cor^o montes silbe que ad pastus aialius aut ad p^{er}yn^{da} deoda ligna deputanti civib^{us} ibi de gentib^{us} et hoc m^o tota civitas sit dominium plenus respectu pdictoy bonoy. pars v^o dominium non plenum. 2°. qdo usq^{ue} rex oib^{us} n^{on} patet sd civitas fruct^{us} percipit ad vias spensas qua val^e civitas est illa doming^{us} boy bonoy sicut quilibet alig de populo est doming^{us} rex suay privatay. Preh^{er} relat^{us} pro hac divers^one videri pot^{est} Habed^{us} leg. 1^a titulo 5° lib^{er} 7° nove collectionis ubi plures adducit. sicut 2° de titulo et usu.

Sectio 2^a de titulo et usu

Ut perfecte int^{er}ligati nata dominii de titulo, usu et aliis que ad ipsum spectant tractabim^{us}. iam supra dixim^{us} q^{uod} 57. de iure in re et ad rem ac proinde de i^{ur}is nihil peculiare se offert dm^o preh^{er} ea que citato loco notavim^{us} solus advertere oportet faculte positam in de finit^o dominii est idem qd i^{ur}is in re qd loco generis ponit^{ur} in pdicta definitione ut p^{ro}cedenti secte explicui. quo

quo sup^o 1° querit & quid sit titulus. quidam theologi
parisienses teste corrado tractatu 5° de strachib⁹ q^o 1° m^o 4.
confundebant titulum cu^m dominio sed immerito ut docet
oig^o theologi titulus im^o est origo radix et fundamentus do
minii unde dienti se esse dominus alicuius rei dicere sole
mg^o ostende titulum. unq^o q^o sit dominium rei acquisit
p^o emptionem alic^o ex testamento alic^o ex donat^o et h^o alic^o ita
emph^o testamentus et donatio ss. tituli h^o dom^o m^o r^o n^o r^o
q^o ss. radices cause et fundamenta ad benda p^o dicta domi
nia et quambis p^o h^o titulum ad dominium regulariter
requirat traditio n^o h^o tanquam radix sed solus tanqua
conditio. aduers^o.

Aduerte titulum aliquo e^o uerum q^o d^o s^o e^o u^o radix et
origo domini interdum u^o e^o solum p^osumpt^o q^o d^o s^o
presumit u^o causa et h^o se ipsa n^o e^o ut si quis rem emat
a u^o domino sed u^o titulum si h^o illas emat ab aliquo
quem bona fide credit esse dominum cu^m h^o neg^o sit neg^o
u^o p^ocurator: sed solum titulum p^osumptus de hoc u^o
desi^o poss^o sol^o lib^o 4 de iust^o q^o 1° art^o 1° c^o medium Va
nes et Aragon s^o tractatu de dominio p^oulo postin^o
um salon ibidem q^o 1° art^o 1° in fine Molin tractatu
2° disp^o 4 per totam. Sair^o lib^o 9 claris cap^o 3. num^o 3 et
4°. Rebel^o lib^o 12 de obligationib⁹ iuste q^o 7° n° 7°. et lesig^o
lib^o 2° de iust^o h^o cap^o 3. dubitat^o 3. num^o 13.

e^o usum aduerte 2° posse accipi 1° pro ipso actu ut
di^o v^o equitatio est act^o actualis usq^o equi et habitatio
actualis usus doming et in hac accept^o appellat^o a iur^o p^o
rit^o usq^o fact^o. 2° accipit^o pro iure seu facult^o ad uten
dum aliqua re q^o ius absq^o dub^o distinguit ab actuali
usu pot^o q^o unq^o sine altero reperiri et in hac accept^o agi
mg^o de usu et in in 1° inquisim^o q^o qua rat^o debeat defi
niri.

Hoc supposito usq^o convenienter definit q^o sit ius ut
di^o h^o alic^o reb⁹ salua eay substantia. que defini

hō colligit ex instituta de usu et habitate eorū qđ recipitur
 a doctoribz sed prius quam explicat' adverte qđ ille qui ha
 bet hoc ius appellat' usufructuarius. In hac definitio ius ponit
 loco generis qđ dominium usum fructus et alia iura
 comprehendit. p̄ particulam illam utendi, distinguit
 usq ab alijs iuribz que n̄ s̄ ad utendum ut ius deposita
 rii comparat' de positi et creditoris respectu pignoris ū
 de si creditor et de positaris inuito domino illis utant' n̄
 solum peccant sed et obligant' ad restituendum ualorē usq.
 adita fuit parola, t̄m, p̄ quam usq in p̄senti definitq dist
 tinguit ab usu fructu qui n̄ solum ē facultas ad uten
 dum sed ad fruendum et unde usq de quo agimus appellat'
 nudq usus leg. i. ff de usu et habitate usq qui habet usū
 nudum respectu fundi alieni solum sed ius sumendi
 poma, honera, flores, et ligna ad usum cotidianus pote
 rit qđ in eo ambulari et comorari n̄ t̄l poterit donare lo
 care aut vendere quōd quas s̄oy alteri qđ bene pot' usus
 fructuarius. Similibz que sed usum serbi aut iumentū pot'
 ipse s̄oy ministerio eorū ut n̄ t̄l pot' id alteri concede
 re. Unde usq ē nimis strictum et parum ius de quo late ha
 bent instituta et tituli digestorū de usu et habitate. Preter
 illa parola, alienis rebz, posita fuit ut p̄ eam distingua
 tur usq de quo agimus ab usu quem sed dominus ab ipso do
 minio orto unde optime iuris periti distingunt 2° usus
 alius causalis alius finalis primus ē ille qui a domino
 proprio causat' ut usq quem sed dominus in re que cadit
 sub ipsius dominio finalis uero quem in p̄senti definimus
 ē ille qui a domino ē separatq. Tandem ponit, salua il
 lius substā, quoniam ius ad usum p̄ quem res om̄o cō
 sumit' aut alienat' ut ius ad alienandam pecuniam
 ad comedendum panes et similia n̄ est usq de quo agūt
 iura.

Plura que cō usum ius decernit uide apud Acones
 3° Thom lib. 1. cap. 30. aliquē t̄m difficultē in p̄senti

dissectione esse. 1^a e' q'libet an in rebus usu consumptibilibus
distinguat usq' a dominio ita ut usq' possit esse ap-
ud unum et dominium apud alterum. cui' difficultati
occasione dederunt fratres minores affirmantes se
nullig' rei habere dominium neq' in parlati neq' in vi
sed solum nudum usum. 1^a 11^a aserit in iis rebus que usu
consumunt n' distinguunt usum a dominio. Sane defendit
Antonius 4° p^o titulo 12 cap^o 4. §. 10. Jurarecremata lib^o 2°
summe celestie cap^o 112. ad 1° arg^o. Silvester verbo domi-
nium q^o 2^a. noster doctissimus fr^o Sarmiento 1^a p^o de
reditibus ecclesiasticis cap^o 1. num. 11. et 1^a p^o defensionu
monito. 12. Carletang infra q^o 12. art 1°. in principio imo
et d^o ibidem in corp^o videt e' e' dem sent^o. inquit
im' quedam res quar' usq' e' ipsar' consumptio sicut
vinum consumit' co utendo ad potum. Unde in talibus
n' debet seorsim computari usq' rei a re ipsa sed quicquid
q' concedit usq' ex hoc ipso dedit' res et propter hoc in ta-
libus per mutum transfert dominium. Si quis q^o seor-
sim uellet vendere vinum et seorsim usum vini ne-
deret eandem rem b'ij. i. venderet id qd non est. Galetang
Thomas. Aragon Sic mata de dominio dubio 13. suade-
ri pot' in p^omissis seu opinio auctoritate loannis 22 in exha-
uaganti ad conditorem de verbor' significatione § qd antea
ubi expressis verbis determinat in rebus usu consumptibilibus
usum n' posse distinguere a dominio et in h' alia inquit
quis em' sane m'ltis credere poterit unig' oui' seu ea seu
aut fructi panis et alior' usu consumptibilium domi-
nium romane celestie et usum fratribus retinere et plu-
ra alia in confirmate Guig' 11° adducit.

2° p^o q^o instituta de usu fructu et ff de usu fructu
ear' rer' que usu consumunt leg si uini habet' qd si
res usu consumptibilium fuerit legat' usq' fruct' pro-
prietat' ad legatarium debet transferri sepe qd in insti-
tuta et in titulo p'dicto repetitur p'dictas res usu con-

sumptiuiles nec nat^{al}itate nec ciuili recipere usus fructum. Plures alie leges uideri poss apud sarracenos lo
cū citatis.

1° p^t rati^o q^a usq^e a dominio distincta, e^t ius utendi
aliena re salua illis subst^a s^c ubiq^e usu cōsumptibili
bus n^o pot^{est} quis uti salua illarū rerū substantiā q^o in i^{is}
n^o pot^{est} separari usq^e a dominio. Constat q^o q^o in reb^{us} q^{ib}
h^{ab}ent usq^e a dominio pot^{est} uendi usq^e retento domi
nio. Vg. q^o in equo t. domo usq^e distinguit^{ur} a dominio
pot^{est} quis retinere sibi dominium et uendere alteri usus
hoc e^t accipere aliq^uid pro usu rei locando ipsam s^c in
i^{is} reb^{us} que usu cōsumunt ut in pecunia pane et ui
no hoc fieri non pot^{est} absq^{ue} manifesta usura ut ex d.
thome uerbis constat q^o in i^{is} n^o distinguit^{ur} usq^e a do
minio. Constat 2° q^o qui habent ius utendi p^{er}dictis re
bus sicut ius consumendi ipsarū subst^a q^o ff. illarū do
mini p^{er} se q^o q^o rati^o domini p^{ro}u^{er}sa e^t ipsam
substantiam.

Ult^o p^t q^a dominium n^o e^t inutile domino et propt^{er}
causet^{ur} in iure ne usq^e fructus sit perpetuus ne dominium
sit inutile domino l^{eg} omnium q^o constituit ff de usu
fructu s^c dominium h^{ab}et rerū quarū usq^e e^t apud alios
n^o e^t inutile domino q^o n^o pot^{est} e^t tale ac p^{ro}sequens qui
habet usum habebit dominium. Constat q^o saltem n^o
pot^{est} esse nud^{us} usus cum n^o solum sit ad utendum s^c
fruendum e^t.

2^a ff. oposita a^{ff}irmat in reb^{us} i^{is} usu cōsumpti
bilib^{us} distingui usum a dominio hanc sequunt^{ur} Alba
nus pelagius lib 2° de plantis eccl^{esi}e art 56. sicut lib 4
de iusta q^o 1^a art. 1° ledema 2^a p^{er} q^o q^o ib. art 1° dub 2°.
Tabarr^{us} in caput non dicatis num 3°. Vanez s^ue tracta
tu de dominio q^o 1^a. Molina tractatu 2° disp^o 6. Valen
tia homo. 3. disp^o 5^a q^o 10 puncto 1°. salon s^ue tracta
tu de dominio q^o 1^a art 1°. Accor tomo 1° lib 2 capite
ult^o

9^a ult^a. lesig lib 2° de iust^a cap. 3. dubitate 3. Salsus ab
9. clavis regie cap. 7. num. 13. rebely lib 1°. de obligationi
bry iuste 9^a 7^a sect^a 4 num. 33. Velarming Som 1° lib 4
de summo Pontifici cap. 14. et ueriores coite. fundamenta
Suis 8° infra pro con^a nra adducunt.

Pro solut^e Suis dubii notm^e res quary Suis pot^o domini
um e^o in tripl^e differ^entia. que dam^o ff. que usu n^o co^osu
munt^o ut uinea predium et similia. alie^o ff. que unicon^o
1° eay usu co^osumunt^o siue p^odisice siue moralit^o ut pecu
nia, panis, uinum et c^o que dam^o quasionedie que li^o usu
parlatim consumant^o n^o tri^o 1° et unico usu ut uestig. du
bium solum p^ocedit de 2° reb^o que 1° eay usu co^osumunt^o
quary ususe^o eay consumptio in aliy em^o g^oitum e^o usum
posse separari a dominio. 2° Notm^e in 2° reb^o que 1° usu
consumunt^o 2° usum posse reperiri proprium s. et extra
neum. u^og. propri^o pecunie ususe^o ut sit preb^oum xer^o.
extrane^o uero pot^o e^o ostentatio et somatus. item propri^o
us uini ususe^o est illud bibere extrane^o u^o pot^o e^o illud do
rare cum n^o ad odorandum sed ad bibendum sit institu
tum. in p^osent^o Non loquimur de usu extraneo sed de pro
prio certum em^o e^o extraneum usum Suis res posse separari
a dominio. 3° Notm^e usum facti idest ipsi actus ut
di^o sup^o explicatum qui in 2° reb^o est actualis eay osun
tio sine dubio distingui a dominio nam hoc e^o facult
tas quasi in habitu. l. in actu. 1° ususe^o u^o facti e^o ipsa ac
tio seu actus 2° utendi qui p^ocedit a dominio s. a con
g^ossione facta a uero domino. 4° aduerte facult^o uten
di a aliqua re tripl^e pot^o reperiri in aliquo 1° ita
ut illa sit absoluta idest ab alio p^oprio domino inde
pendens et se extendens ad oiam usum rei. et sic ususe^o
nullo m^o pot^o separari a dominio ut manifeste cos
tat. 2° m^o pot^o e^o p^odicta facultas ad utendum re alic
na salba illig^o sub^ota. qua rate sup^o anobis ususe^o definit^o e^o
et sic coite apellat^o ususe^o iuris. 3° m^o pot^o de talis facultas

limitata et dependens ab alio ita ut quocumq; momento po-
 sit reuocari ab eo qui eam concessit absq; iniuria usufructu
 et sine facultate ad utendum pot. se extendere ad substā
 rerū de utraq; inquirimus an distinguat a dominio et ab
 eo separari possit et an ita cōtingat in religiosis francig
 canis.

hij sic suppositis usq; iuris in reb; consumptibilibus
 unico usu n̄ pot. separari a dominio ac proinde frater fā
 ciscani n̄ sunt usum iuris respectu predictarū rerū ita uide-
 tur sentire doctores utriusq; st. et pot. manifeste q̄ usus
 iuris a nobis sup. definitus ē potestas ad utendum aliqua
 re salua illius substā sed nullq; pot. uti h; reb; que unū
 eo usu cōsumunt. salua illarū substā ut cōstat q̄ sic usq;
 n̄ pot. separari a dominio. de hoc iure ut loquitur loanes
 22. cū illud n̄ distinguit a dominio.

Dico 2. usus limitatus et reuocabilis concessus qui ab
 alio pendet uē distinguit et separari pot. a dominio sūc
 con. adherent citati pro 2a senta et pot. manifeste q̄ do-
 minium ē facultas propria pfecte disponendi de alli-
 qua re sed predictus usq; limitatus et reuocabilis cōcessus n̄ ē
 ppria facultas sed aliena q̄ predictus usus manifeste distin-
 guit a dominio et pot. ab eo separari. Constat q̄ domini-
 um ē ius in re absolutum et firmum sūc autē usq; ē de
 uilissimū et conditionatū. Scio illum si uellit non ha-
 bere si nollit me habere q̄ usq; predictus n̄ ē dominium.
 Constat 2. q̄ dominium ē ius ad pfecte disponendum
 sed qui det hunc usum n̄ pot. pfecte disponere de re qua
 utit n̄ em̄ pot. eam uendere aut donare ut serb; det
 usum uestium et ciuorum quos ei dominus cōcedit n̄
 h̄ pot. illos uendere aut donare sed solum ex domini
 facultate apud quem manet dominium. similiter pe-
 trus inuitans paulum ad cenam concedit paulo usus
 ciuoy dominium h̄ manet petri inuitantem q̄ sine
 sulg uoluntate n̄ pot. paulg inuitatis res illas uendere

aut donare aut importare in propriam domum sicut po-
test inuitare qui et facultate concessam reuocare uallet quod
manifestum est hunc usum distinguere a uero dominio.

Dico 3. usque fratrum minorum respectu hanc rem esse consu-
tibilem nullo modo dominium quo carent nisi solum in par-
ticulari sed in eo et hunc non ad Gerentrellati et pro 2. 11.
sed ante probate aduerso tempore loannis 22. turbulenti-
simam tempestatem excitatam fuisse a Michaeli de Cesena generali
ordinis minorum, ab Decano et aliis sociis et a paupertates
quam profitebantur aserentes nulli rei habere dominium
neque in eo neque in particulari sed nudum usum et hanc pa-
upertatem christum dominum et apostolos uerbo et exemplo
uuisse. Sed loannes 22. tres extravagantes aduersus hoc edic-
dit quarum 1. incipit cum inter nonnullos 2. ad conditorem
3. quod quorundam. que referunt inter extravagantes loannis
22. de uerborum significate in extravaganti tunc ad editorem
acriter pontifex inebitus aduersus usum nudum franciscanorum
rem hanc late ex recentioribus prosequitur Pena in co-
mentariis ad directorium dimerici comentario 34 littera C.
et salig comentario 40. a littera C. et salissime comentario
42. a littera H. et in litteris apostolicis pro officio sancte
inquisitionis in argo extravagantis loannis 22. que incipit
nuper in consistorio.

Hoc supposito probato franciscanos non habere dominium pre-
dictarum rerum sed solum usum quod dominium est propria facultas
perfecte disponendi de re independenti ab alio. Sed franciscani
non habent predictam facultatem respectu rerum que usu tantum sumuntur
sed non sunt illarum domini. potest minor quod facultas minorum
ad utendum istis rebus est cum dependentia a sede apostoli-
ca si enim summus pontifex eis usum impediret nullas illis
inferret iniuriam quod predictus usus est distinctus a dominio. Et
firmat quod in hoc nulla inuoluit implicatio ut stat ex
precedenti uerbo et edit in maiorem perfecte paupertatis et
eius consensus doctorum. constat itidem ex uoluntate ipsorum

minorum nam ad translationem domini preter voluntatem de
 his requiritur et intentio acceptantis sed minores elemosinas
 ipsi oblatas nollunt acceptare ita ut agerant ipsorum
 dominium sed solum ut illis possint uti dum facultas
 utendi non revocatur a summo pontifice quod minores solum
 habent usum predictarum rerum. constat 2° quod si predicti fratres
 dominium acceptant non ut cum illo maneant sed potius
 ut illum transferant in summum pontificem et si hac
 ratione nec habuerint nec nollunt esse domini acceptabunt
 predictas elemosinas nomine summi pontificis cuius si vel
 qui dispensatorem, et licet dant elemosinam solum videatur
 velle transferre dominium in ipsos et non in pontificem non
 obstat quod sine dubio dantes intendunt eis prodesse et sic
 in elemosinis suberire ea ratione qua possunt et ut ipsi
 acceptare intendunt atque ita predicti religiosi non tenent do
 minium bonorum sed solum usum eius si unico usu consum
 mantur.

Sed dicitur panes et ase et ase de apostolica abdicavit
 hoc verum dominium quod tunc summi pontifex non fuit dominus
 earum rerum. De concedendo consequenter non potest transferri domi
 nium in aliquem nisi ipse velit acceptare neque religiosi
 ob eandem rationem habent dominium in quo fuit deceptus.
 Rebellis super numerum 34. quare tunc domini panes et ase erant
 ipsi donatores non tunc tempore precedenti nec subsequenti quod
 summi pontifices priores et posteriores panes et ase. voluerunt
 ut minores talem paupertatis morem observarent ut nihil
 possiderent proprium neque in parlatiis neque in cellis ut
 habet in privilegiis fratrum minorum verbo paupertas. sed
 Emanuel Thom. 3. regularium quod 29 articulo 5. aseruit quod pro
 dominus habere predictorum bonorum et summum pontificem so
 lum esse supremum dispensatorem iuxta quam in re
 nuntiatione Joannis 22. dicitur esse dominium predictorum bo
 norum non habuisse donatores nisi ipsi specialiter conce
 derent illis religiosi solum usum. unde dominus fuit

penes xpus dominus scilicet sup n° 19 in fine inquit p'du
tam abdicat' loanis 22. n' fuisse effectum q' fundata
fuit in falsa presumpt. sed i' solutio ut probabilior.

Adverte c^a hanc 2^a con^e ius minoru partim excedere
ius usufructuarii et usu fructuarii et partim et infringi illis
sunt in fructus minores magis ius quatenus percipere po
sunt ois fructus earum rerum q' et fructus ipsarum consumere
alienare vendere aut donare de licentia summi p'hibet' aut
donat' qui solum eis concesserunt usus h' ad hec oia no
sextendit ius usufructuarii et usu fructuarii qui debent ut et
frui reb' salva earum substantia. Quoniam u' hec min' ius
quatenus e' oino dependens a voluntate dominoy ad sensu
explicitum unde sumus Pontifex nullam faceret inu
riam minorib' si ab ipsis usum h'ay rer' auferret usua
rio u' et usu fructuario de quib' iura loquunt' in iuria
fient si dominus prohiberet eos a suay rer' usu et fructu.

Adverte 2° qd cu' ius minoru sit ita tenue et dependens
ex alterius voluntate convenienter a n' solao 3° cap' ex it
de verb' sig' significat' in 6° et ab aliis appellatur usus
facti n' qd sit nudum factum sine iure ad illud suu
in iuris e' ut recte argumentat' loanes 22° sed q' n' e' ius
absolutum et solidum ut pote ab aliena voluntate de
pendens donec res ipsa facto consumat'

Ex dictis h' ad fundamenta in oppositum et in i' ad
auctoritate d' ho dico ipsum loqui de iure utendi h' i'
reb' simpliciter absolute et independenti ab alio et hoc
ius n' distinguit' a dominio propt' n' pot' usq' alio p'
tio sumari a se ipsa n' h' negat' s' doctor posse conce
di rem usu consumptibilis ad usum quo consumit' cu'
dependencia aliena revocata absq' eo qd transferatur
dominium illig' rei. sed dicit q' bene poset hoc ius ut
di h' reb' vendi sine vendit' domini. Et concedendo
conseq' mag' h' uallet quam dominium rei q' hoc ius
e' dependens a voluntate alterius h' h' mag' venden

di n' e' usitatus ne facile patiret usuras quamvis perse
n' sit illicitus.

Ad 1um desumptus ex auctoritate loannis 2ⁱ de ipsa
hunc Pontificem n' dissentire a mente predecessorum sed so
lum in modo loquendi q' ipse n' negaret fratres minores
absq' consensu superioris n' posse vendere cibos qui illis
apponunt et superiores posse eos prohibere ab usu p'dicto
rum ciborum sine iniuria Unde qdo pontifex a firmat eos
habere dominium n' loquitur de dominio p'prie dicto sed de
quodam iure qd in effectu equibaleat dominio q' ita libere
consumunt p'dicta bona ac si eent domini. alii dixerunt
dicit loannem in hoc errasse n' h' in q' p'tinente ad fideles
neq' ab ipso decreta ut ad fidem spectans neq' alios in
tendebat obligari ad id assentiendum sed solum qd
sibi uidebat ut uis doct' explicavit. ac proinde ut pri
vata persona fuit deceptus. hoc m' Respondent soto ledesma
et alii magis h' placet prior solutio na si eius errasse co
gredim' sedem apostolicam errasse necesse e' fateri na
per hos extravagantes iuridicis canonico ut reliquas in ser
tas et post diligentem tractationem adhibito q' doct' et
cardinalium consilio loquens fuit et tunc et q' eiq' m'is
n' fuit discedere a decretis suorum predecessorum ut ex pte
profiteretur pro initium extravagantis q' quorundam
sed solum declarationibus ipsorum predecessorum declaratis
claras lucidas multa q' maturitate digestas adiungere.
ut ipse pontifex loquitur.

Ad 2um de iura citata loquitur de iure utendi absoluto
et independenti et hoc verum e' n' distinguere a dominio
aut saltem ab ipso n' posse separari. Ad 3um de usum
a dominio distinctum e' sus utendi re aliena saltem il
lig subst' n' h' hanc de se definit ius minorum sed ille
de quo iura loquunt' e' em' magnum discrimen inter hos
duos usus quamvis uterq' sit ius qdam utendi ius
em' minorum ad libitum domini revocabile est alle

u^o reuocari n^o pot. et tunc et q^a usq^{ue} minor^{is} rate iuris est mi-
nor et rate obli^g maior. Et contra se det usq^{ue} iuris ad i^uo
firmate iam constat qua rate posit^{us} uendi usq^{ue} retento do-
minio. ad r^{ati}o^{ne} d^e concedendo minor^{is} posse consume-
re p^{ro}ditas res absq^{ue} eay^{us} dominio propt^{er} dependentias quas
sunt in usu eay^{us} a uero domino ut ias manet explicatus.

Ad ult^{im} d^e n^o est necess^{ari}u^m ad dominium ut ex re que
sub ipso cadit actu utilite^m capiat dominus sed sufficit po-
sse ei p^{ro}desse et quambis talis usq^{ue} futur^{us} sit perpetuus
et nunquam a domino reuocabit sufficit posse reuocari.
et tunc et q^a ex p^{ar}te utentis det comodum spirituale q^ua sum-
per utit^{ur} u^{el} illa tanquam aliena et ex p^{ar}te cedentis etiam
q^ua cu^m semper res illa sua maneat semper utit^{ur} liberalite-
tam concedendo. de qua re p^{ro}ter res factas pro 2^a me^mo
uide nicholaum 3° in cap^{itulo} exit^{us} qu^{is} femina de Verboru^m
significat^{ur} in 6 et clementes su^m in clementina de paradisi
so eodem titulo ignorantis 49 Alexander 49 et gregori^{us}
usq^{ue} q^uo citant^{ur} a nicholao pro eadem ueritate. ad Conf-
firmate d^e frater^{es} minores apellari^{nt} usuarios et non
usa fructuarios q^ua usq^{ue} fruct^{us} est maior^{is} in^{te} quam usq^{ue} ut
exp^{re}se det instituta de usu et habitate § 2°. ibi minus
aut^{em} iuris est in usu quam in usu fructu et ip^{si} mino-
res ut maiores profiteant^{ur} pauper^{um} solum intendunt
habere illud in^{te} q^uo p^{re}cise requisit^{ur} ut iuste possunt
ut^{ur} i^uis que ad uictum uestitum et alia s^u necess^{aria}. Et
tunc et q^a usq^{ue} solum est ad utendum reb^{us} iusta i^ute
necessit^{ate} n^o ad abundantiam ut stat^{ur} ex instituta q^ua
kata et ex leg^{is} plenum § p^{ro}ter ff de usu et habitate
ibi ad usum n^o usq^{ue} ad abusum at usq^{ue} fruct^{us} n^o solu^m
s^u i^uis ad necess^{aria} sed ad superflua et est em^{ph} fault^{us} ad
v^{er}is fruct^{us} et comoditates que ex reb^{us} percipi poss^{unt}.
et usq^{ue} ad superfluitate^m et luxum ut dicem^{us} in fra. in
de cu^m franciscani solum intendant accipere que ad uic-
tum necess^{aria} s^u proprie usuaria apellant^{ur}.

2^a difficultas est. An usufruarius possit usum in aliam personam transferre per iudicium, locatum aut donatum. respondet ipsa non posse alienare utrumque si non sit illarum dominus.

Franciscus Sarmiento de iuribus ecclesiasticis cap. 2. §. 2.º num. 2.º. Molina Tractatu 2.º disp. 5.ª s. 1.ª lib. 9.º §. 9.º num. 2.º. Casig. lib. 2.º cap. 3.º dubitatio. 6.º num. 25. Rebel. lib. 1.º de obligationibus §. 7.ª sect. 3.ª num. 27 et 28. et mul. h' alii affirmant usufruarium non posse aliter tradere facultatem utendi rebus quibus ipse non utitur sed eas domino remanere. fundamentum huius est lex plenius ff. de usu et habitate et instituta de eodem titulo ubi huius potestas usufruario negatur.

Dico tamen 1.º usufruarius regulariter et ipse loquendo non potest vendere nec locare ius nec fructus quos potest percipere ex rebus quarum usum habet ita colligitur ex fundamento precedentis sententiae et ex aliis legibus quae sunt titulo de usu et habitate in ff. d.

Dico 2.º in aliquibus casibus ubi equitas id postulabat potest usufruarius usum et fructus vendere aut locare. ita expressit Silvester verbo usus §. 1.º ubi inquit quod cui legatus est usus silvae remota potest vendere ligna et vendere sicut usu fructuarium. Accor. 3.º tom. lib. 1.º cap. 30.º in fine et multi iuris periti in speciali videri possunt. Acufus leg. recte dicitur ff. de verborum significatione columna 6. et Pinelus codice de bonis maternis lib. 1.º p. 2.º num. 56. et constat huius veritatem ex leg. diuisa ff. de usu et habitate ubi expressim habetur quod cum quibusdam usus silvae legatus fuisset. Adrianus statuit legatariis licere silvam vendere et vendere alias nihil habitate nisi ex eodem legato quod si usus concessus sit omnino inutilis usufruario nisi illum vendat aut locet poterit vendere aut locare. Constat quoque finis tradentis usum esse ut usufruarius deat necessarius sibi aduersus sol. huius

finis n' pot obtineri in aliquibz casibz nisi usufru
us beal p'dictas facult' disponedi de usu s. fructibz
q' excedenda e' talis facultas.

Dico 3° usufruarius n' pot donare usum nec fructus qu
os pot percipere atq' adeo q' n' indigeat fructibz neq'
usu sibi legato et si sibi detraherit p' necess' susten
tationis n' poterit ea que ad ipsum pertinent iure usu
arii alij donare aut in testamento relinquere sed hec
oia domino ff. restituenda ita Ronicbz qd libeto § 27.
ante medium sarmiento 3^a p' 1° num 2°. et pt q' ius
usuarii solum se extendit ut possit usufruarius assumere ne
cess' ad uictum ut constat ex loiz citatis iuris q' ex illis no
pot alij donare const' ex leg in, ff de usu et habitate ubi
expte habet usufruarius n' posse gratis concedere alteri usq'
habet et quambis ides aserat de uenditione et locat' non
obstat q' in donate n' procedit eadem r'ao que in illis ut
constat ex dictis. Aduerte tñ usufruarius bene posse locare
imz et donare ex usu dum n' ipse simul utat' ut si illi
cui usq' domz sit legatus poterit habitare cu' sua fa
milia cu' uxore filiis libertis poterit hospites recipere
ut habet leg cui usus eadem titelo ubi et pot posse reci
pere in habitum idest posse alium locare p' domz eius
m^o ipse inhabitet qd claris constat ex leg sequenti ibi et
si pensionem percipiat dum ipse quoq' inhabitat no
erit ei inuidendum. idem de leg sol neq' in principio
et leg plenum § si usus ubi assignat r'ao huius q' si no
uidebit alij concessisse si simul cu' ipsis utat'

Ex hoc infert' uerum e' qd tradunt Vanez Gu' q' 1^a
de dominio columna 10. corollario 3° et salon q' 1^a de
dominio art. 20. in 3° consuetario post. 1^a conē. s. multu
religiosum auz cu' q' ordinis posse ex iis que ipsi conce
dunt ad usum aliquo alium in elemosinam erogare
sine special' licentia sui superioris et si parcissime
illis utat' et sibi ipsi aliquo ex necess' s' substat

ut cum mittit religiosus aliquid neque peracturus in locum
a suo monasterio distantem exhibet quod est a prelato pe-
cuniā qua victum sibi parat. si parcellina tenet que
reserbat prelato restituere quod illi non est tradita pecunia ab-
soluta et prohibita ea utat sed solum ad victum eius. id est
etiam de defamatis et antibus familiarum pro se loquendo
adversus salon ob eandem rationem. dicit pro se loquendo quod
si taxat eis portio ut sit in domibus illustrium poterunt
hanc que voluerint ex illa portione sumere et de reliquo
ad libitum disponere quod eo ipso quod designat ista portio
concedit facultas disponendi de illa sectio 3^a de usu fructu.

Sectio 3. de usu fructu. ~

supra notavimus nos precipue agere in presenti de
usu fructu formali non de causali. sicut ut alii loquuntur
de usu fructu separato non de coniuncto. videri de finibus usque
fructus quod sit usus utendi et fruendi alienis rebus salva
eius substantia ita sicut instituta de usu fructu in principio
et leg^a ff eodem titulo videri h^{ic} recipit a doctoribus de qua
videri possit solo lib^o de iusta quod 1^a art. 1° columna 7^a si lib^o
bester verbo dominium quod 2^a et verbo usque in principio.
Adesma 2^a pe quod 1^a art. 1°. Varies Aragon salon in hac
parte de dominio prope initium Molina tractatu 2° dis-
putate quod legis lib^o 2° cap^o 3° dubitate 4. salis lib^o 9. cla-
vis cap^o 3° num. 6. potest et explicat simul hanc definitio-
nem in l. 1^a de iure quod hinc usus fructus ^{qui} in usu fructu
ariis aut fructuariis appellari solet eo ipso hinc potest
ad omnia ea que statim subiiciunt in quo eoberit
cum dominio et cum aliis iuribus de quibus diximus
et dicimus de proinde loco quod ponit. in super dicitur
utendi et fruendi ad differentiam nudi et solius usus
nam nudus usufructus potest quidem fructus percipere et
in alteri concedere pro se loquendo ut qui hinc usus domus
potest in ea habitare non tamen eam locare usufructuariis

ut utrumq' pot' Pruta et reb' alienis ad differentias do-
minii. I. usq' fruct' causali' doming' om' hoc potest
ad utendum et fruendum re propria. Deniq' ult' parti-
cula salva illig' substantia n' solus describit ad clarig'
explicand' am' differentiam usq' fruct' finali' a causalli'.
Id' ut denotet usu fructuarium n' posse disporre de ip-
s' reb' in quib' habet usum fructum eas alienando aut
destruendo aut deteriores reddendo potiq' em' conari deb-
et ut res iste meliores leg' equissimum & fructua-
ri' ff' de usu fructu' leg' in h' alios uideri poss' Antoni-
us Gomez tom' 2o Variar' c' 15 num. 6. et Rebel' l. 6. c.
q' 1o num. 12.

Advertim' h' c' 1o. paciens costringere posse ut fructua-
rius n' precipiat ois' fruct' rei na' quamb' fetus pe-
cor' ad fructuarium pertineant tenet h' a li' quos subs-
tituere loco capitum mortuor' ut idem numerus integer
perhibere? leg' uet' et duab' sequentib' ff' de usu fructu'.
Hoc aut' intelligendum e' q' conu's' fuit usq' fruct' pe-
cor' aut armentor' gregatim ut habet in p'dicta leg' uet'
ibi si gregis. I. arment' sed usq' fruct' legat' et i'des de
Instituta de re' diuiss' § sed si gregis usum fructus quis
habeat secus h' d'm e' si singulor' capitum in parlari fu-
erit usq' fruct' legat' leg' quid' g' ff' eodem titulo ibi ce-
terum si singulor' capu' nihil supleret simili' part' g'
ancile n' imitat' condit' alior' fructum n' em' ullo mo-
do ad fructuarium sed ad proprietarium p'tinent ex eo q' d'
in h' fruct' s' computari n' pot' leg' uet' citata et lati-
us leg' in pecudum ff' de usuris et instituta de re' diu-
sione § in pecudum q' g'lib' uerum e' nisi aliunde tes-
tet eum qui concessit uoluisse ut part' ad fructuarium
p'tineat uideat leg' citata quid' g' ubi alii simili' casus de-
cernunt'.

2o advertim' e' q' si fructuaris n' sit ~~dux~~ subst' neq'
de illa possit disporre bene h' de fructib' g' quor' habet

proprium dominus ut iura decernunt et rāo mani f
 festa conuincit q^a definitio dominiū manifeste conde
 nit iuri qd fructuaris sit respectu fructuum n̄ tñ domi
 nium sed fructum ante quas illos percipiat aut alij suo
 nomi ita expse sit instituta de uer diuisione h̄ iij uer et
 leg si usu fructuaris ff quibz m̄ usq fructz et q^a et p̄
 q^a fructz p̄ unionem aut colligatē um se cuiq̄ habet usq
 fructz consent pars ipsiq̄ rei ut expse dt leg fructz 2^a ff de
 uer uindicatē ubi solum d̄. See uerba fructz pendentes pars
 fundi uident sed fructuaris n̄ ē doming rei q^o n̄ ē doming
 fructuum pendentiū ex quo opit fructuaris n̄ transm
 mittere ad heredes fructz n̄ collectos sed potis pertinere ad
 p̄rietarium ius em illos percipiendi morte fuit extinguitus
 et ita expse dt in instituta de legibz citatiz or uo requiri
 tur ut fructuaris sit doming p̄fecta collectio fructuum
 suffiri illos separasse a se fructifera quam b̄ n̄ sint in fore
 um res diti leg si usq fructuaris ff quibz m̄ usq fructz
 in qua leg habet qd si fructz casu decedant fructuaris
 n̄ d̄ nisi eos fructuaris reo dat ut nota uir Valde. Si
 u^o alia p̄sona fecisset separatē et n̄ omne de fructuari do
 minium fructuum solum ad p̄rietarium p̄tinere leg
 si fur ff de usu fructe quoniam fructz n̄ frunt fructuari
 nisi ab eo percipiant l̄ ab alio separant ut ibides dicit
 concedit tñ ea lege fructuario aho c̄ fures si ante quas
 ipse decedat furto auferant propt̄ ius qd sit ad eos per
 cipientes quo iniuste priuatis fuit eū aut doming eoz
 qd oī fuerint traditi ut d̄ in leg si fur citata.

Sed inquirez an heredes fructuarii qui n̄ sint ius ad
 fructz pendentes illud habeant ut p̄rietaris eis solbat
 sēmen satum in agro et expensas culture. Et afirmā
 hinc cum Rebuso leg recte dicimz ff de uerboz signifi
 cate columna 6. et rāo ē q^a fructz dicūt d̄ductis expē
 sis leg fructz ff de operibz serboz q̄ si fructz transeūt
 ad p̄rietarium transibunt d̄ductis expensis factis

in colendis et ferendis actibus seu agris. Videat Rebus qui late sic ostendit ubi et probat fructus non posse retinere fundum rate et pensas sed solum posse exigere et pensas quorum iudicia.

3° Aduert^m dominium fetuum pecoribus pertinere ad fructuarium statim ac nascuntur et dum non substituunt loco demortuorum et ideo si tunc pereant fructuario perent tamen ante quam nascantur. s. postquam designati loco demortuorum pertinent ad proprietarium unde si pereant proprietario perent ut constat ex legibus et duabus sequentibus. ff. de usu fructu.

hinc sunt statuta quingenti uerbis examinare oportet et fructus. i. quid integritate nomine fructus quibus potest fructuaris. 2^a in qua materia usque fructus constitui possit. 3^a de obligationibus fructuaris. 4^a quibus modis usque fructus constituat aut tandem quibus modis usque fructus finiatur.

de 1°. late tractant ex reuentionibus Auz^o 3^a p^o lib. 1° ca. pite. 25. aq^o 3^a usque ad 7^a. Molina u^o legis et Rebus. Coris et alij uerbis latissime tamen iuris periti lib. 7° ff^o titulo 1° de usu fructu praeipue ad legem 3^a 59^a. et 6^a. Primum autem est ex dubio partum anque non posse computari inter fructus quibus potest uti fructuaris solum 9° fructus in seruis s. opere et mercaderibus ob operas ut constat ex leg. in omni et sequenti leg. ff. de operis serborum et leg. si serbi ff. de usu fructu et instituta per quas personas nobis acquiritur & de his autem ubi et de hereditate legata et donata factam seruo non ad fructuarium sed ad proprietarium pertinere. Nisi contemplate fructuaris et sit bonum sum ut de leg. sol. et si quid ff. de usu fructu. nomine fructuum in pecoribus et aliis animalibus non solum intelliguntur lana et lac sed et ovis fetus ita sit leg. in pecudum ff. de usuris in principio et in pecudus fructus est fetus sicut lac et pilus et lana. idem inuenies in titula de rebus diuisis. & in pecudum. u^o fructus fundi integritate quid quid in fundo nascitur et quid quid inde percipi potest in more arbitrio

boni viri fruat illa habet leg item si fundi ff de usu fructu in qua lege tribus sequentibus qd in specialitate rati fructus pidi ad fructuarium pertinere integri debet late describitur. et videri pot hinc ex reventhoribus loco citato qd 3° et 4. vnde biter in adverte ex leg di bortho qd si vir in fundo ff soluto matrimo qd in fundo ablatum n renascit n posse esse fructum ad fructuarium pertinentibus.

Quantum ad 2° de mata usq fructus dm ei^o pprias mata e^t res que usu n^o sumunt ut usq fructus vinee domus et filia q^o usq fructus e facultas utendi et fruendi alienis rebz salva eaz substa q^o ppria mata usq fructus debent e res que usu n^o consumunt et si fructuaris illis utat^r ac fruat^r constat q^o eadem veritas ex in stituta de usu fructu q^o constituit^r et obligit^r ex leg oium ff de usu fructu.

Dico 2° in rebz que unico usu consumunt constitui pot usq fructus in pprio ut in vino oleo pecunia et^a ita constat ex in stituta citata eodem .g. et ex toto ff^o titu lo de usu fructu eaz res que usu consumunt in vulg leg 2^a di senatq consulo quo introductus fuit di usq n^o e^t id effectum ut sit p pprio usq fructus pecunie q^o natalis rdo aut s^orit^r senatq commutari no potuisse remedio introducto apit quasi usq fructus haberi. adverte co^o hunc usus fructus in pprio qd et in usu fructu pprio domi^o nium rei maneat in proprietario. in in pprio dominus tra^o sit in fructuarium ~~et~~ ea leg et conde^o ut finito tpe usq fructus res hbeat plus res que sub usu fructu eadebant qz si tpe usq fructus pereant tpe fructuario pereunt in pprio u^o a n^o transeat^r dominium ad fructuarium fructuario pereunt si res fructiferas penre obligat tpe usq fructus.

Id inquiret^r v^o in rebz que n^o consumunt unico usu atera^o t^o in et pluribz usibz consumunt constitued^o sit usq fructus pprio. R^o in h^o rebz mediis inter usu n^o consumptibiles et t^o eaz que unico usu consumunt posse constitui utruq^o usu fructu absolute in concessus aliam usum fructum in h^o rebz de imm pprio ex ponere oportet Ita doct^a quoad ois suas p^o det aut do

res

quos refert Antonius gab lib 5º corus titulo de usu fructu
conº de nº et in primis qd in iis rebz possit reperiri usq
fructz ppropis satis efficaciter colligit leg sed si quid s. et si usq
fructuoz s de usu fructuoz res que usu consumunt in
qua usq fructz uestimentoz computat cu usu fructu res que
usu non consumunt. transacto em tempº n estimatio uestime
ntoz s uestimenta. Ita si proprietaria redenda ut constat ex eadem
leg s uestimentis spectat ad pdictum genº res q in eis pot
constitui usq fructz res ppropis de qua pvide s l b e s t u m u e r
bo usq fructz q 4 et Angelus eodem uerbo nº 4. Volgetia
muniri pot s e e p a r s. q in rebz pot quis uti et frui salva
eaz substª ut constat ex uestibz in quibz usq fructz a proprie
tate separari pot ut patet in locatº et condonatº eaz. ac tades
q in seruiz equis aliis q rebz que labore debilitant et dim
minuant constituit usq fructz ppropis q in uestibz et sibi bus
poterunt institui.

Alta pars qd eaz res equidem sit usq fructz im pro
prio patet q instituta de usu fructu s instituit enumeratur
in q ppropis usq fructz ut uini oliu tta usus fructz uesti
mentoz et ex instituta ff de eaz res que usu consumunt l. mº
nunt et ex eis legibz constat usum fructus res que usu mi
nuunt et improprie sunt usum fructum res que usu consu
munt de rebus q em rebz agit in hoc titulo et rat patet q
usq fructz ppropis instituit in rebz quaz substª illesa manet
et si ipsa aliquis utat l. fruat s d p d i c t e res usu et usu frue
tu a t e r u t et minuent q d a y res usq fructz et em ppropis.

3ª uº pars ex hac ultª colligit q iura in ea citata et doc
tores adducti ab Antº gabriele sup. ita interpretant concessio
nes pdictaz res. lex uº sed si quid solus explicat mº quº in
uestibz constitui pot usq fructz ppropis datus.

quantum ad 2ª de obligationibz q fructuaris. lº se ofert ex
plicanda obligatio n alienandi usus fructus et quam
lº am est qd et proprietaria possit uendere proprietate absq
consensu fructuaris ut constat ex leg locus ff de usu fru

In h^o usu fructuaris absq^{ue} facultate proprietarii nec ven-
 dere nec donare nec alio titulo pot^{est} in aliud transferre usum
 fructum ita ut alig^{is} maneat usu fructuaris de iure eig^{is} des-
 saty^{is} cu^m eo q^{ui} fructuaris habebat ita de leg si usq^{ue} fructus
 ff de iure dotum et instituta de usu fructu §. finit ibi na
 cedendo utaneo nihil agit et leg 24. titulo 31. particula 3.^a
 et rate et pot^{est} q^{ui} cessio usq^{ue} fructus possit g^{erere} in notabile
 detrimentum proprietarii ut si fieret utro parus dicitur et
 fidelis cuius cautio n^{on} est adeo secura q^{ui} usque fructuaris n^{on}
 pot^{est} alienare usum fructum absq^{ue} coⁿsensu proprietarii cuius
 coⁿsensu t^{amen} alienare pot^{est} q^{ui} si proprietaris sciat usus fruc-
 tus casualis pot^{est} illius alienare q^{ui} et fructuaris ex coⁿsensu pro-
 prietarii cuius intuitu solum fuit prohibita alienatio fruc-
 tuario. n^{on} displicet q^{ui} notavit Antonius gomez thome 2° na-
 rary cap 15 num. 15. Dicit n^{on} tam est translat^{io} usq^{ue} fructus qua^m
 novam coⁿstitut^{io} alteris qui finiendus erit morte noui fructu-
 arii. Adverte cu^m hoc dicitur q^{ui} si usu fructuaris vendat usum
 fructus venditio erit nulla et usum fructus amittet illius
 q^{ui} aquiret proprietaris ut constat ex legib^{us} citatis.

Dico 2° cum h^{ic} obligat^{io} compati posse fructuarium alic^{ui}
 nare ius quoddam ad r^{ati}onem ad p^{ro}ficiendas res utilitates q^{ui} pro-
 prie de comoditas et aliq^{ui}do appellat^{ur} usq^{ue} fructus. ita docent co-
 munit^{as} las iuris periti quam theologi videri poss^{unt} Antonius
 gomez sup. sarmentis lib 3 selectar^{um} cap 9. p^{er} totus lobarrubiy
 lib 1° variaz cap 2 num 2° et ex theologis Molin^{is} tractatu 2°
 disp^{os} 2° §. de proprietaris sacris lib. 9. clarus cap 3° num. 10.
 Rebell^{is} lib 1° de obligationib^{us} q^{ui} 2 num. 19. p^{er} ex leg arbori-
 bus ff de usu fructu et instituta de usu et habitate quatenus
 afirmant usu fructuarium posse vendere locare et donare id
 ad q^{ui} sed ius q^{ui} usuario negatus est. Constat q^{ui} beneficiaris
 ius q^{ui} sed ad obligandas decimas nom^{ine} proprio n^{on} pot^{est} in
 aliud transferre ut constat ex cap^{itulo} quamb^{us} et ex cap^{itulo} pro de-
 cim^{is} de decimis. bene t^{amen} pot^{est} vendere aut locare decimas lu-
 cio conferendo ius recipiendi eas nom^{ine} beneficiarii ut constat

ex cap uestra de locato q^o sibi licet ut usu fructuarij nō po-
sit uendere usus fructum poterit tñ comoditate so-
care aut uendere.

ult^o pt q^o fructuarij pot p alium colligere fructus
eos q^o alienare ut uolluerit q^o poterit cōferre alteri p
testates ut eos colligat suo nom^e eos q^o sibi retineat. cō-
firmat q^o adre alienata hac comoditate nullus segue-
tur damnū proprietario cū idem met usu fructuarius
maneat obligatq^o ad restituenda damna que illata fue-
runt rei fructifera ad ipsas defendendas ad prohibendus
ne fiant noui moti et ad agendum in iudicio pro uti-
tate et conseruatiōe ipsiq^o bene poterit usu fructuarij alie-
nare p dictas comoditatem.

Ex dictis .1° infert^r usus fructus solus finire morte
usu fructuarii n^o tñ illiq^o in quem translatus ē ius comodi-
tatis. 2° infert^r qd in casu in quo usu fructuarij alienaret
usum fructum credendum est eum alienasse comoditates
et n^o principale ius usq^o fructus q^o presumendus ē eius uo-
luisse ualide cōtrahere precipue cū usq^o fructus pro ipsa
comoditate accipiat ac proinde n^o ē iudicanda alienatio
ut inualida neq^o iniungenda pena p^obat^o usq^o fructus.
Sicut u^o dm est si cōstaret usus fructuarius in tenidisse
transfere in alium totum suum ius et abicere ase obli-
gat^o anexam usu fructu. 3° infert^r propt^r delictus usu
fructuarii n^o posse cōfiscari usum fructus sed solus com-
moditates q^o que n^o poss^o alienari p^o tractus n^o poss^o omi-
ti p^o delictum et similiti qd ad heredes extraneos transi-
re nō potest neq^o ad fiscum transit. uideat^r sancti q^o lib
2° in decalogum seu in decaplogi^o cū p^optus ē 16° anu-
mero 3° usq^o ad 2° ubi plures refert

2^a obligatio usu fructuarii est prestare cautio-
nem ut tuta sit causa proprietario qd s. utet^r et fruct^o
re fructifera arbitrari boni uiri et qd finito t^o pote usq^o
fructus eam restituet proprietario et si fuerit res usu

consumptibilis restituet eandem in specie aut eius uas
 locum siuit placuerit fructuario. p̄ ita constat ex
 leg. 1. et 2. ff. usu fructuaris quem ad m̄u careat et leg
 si uelit olei ff. de usu fructu eay res que usu cōsumū
 hēt et ex leg. 20. titulo 31. partita 3. et ex alijs locis in
 r̄is que aduunt glōse ibides et gregorij lopes ad legē
 citatam partik. iuris periti qui late ostendunt hanc
 obligatō uideni poss apud antonius gabriēlis lib 5. cō
 muniū titulo de usu fructu conē. i. in iho et ex recenti
 oribz legi poss Molina tractatu 2. disp. 7. § usu fructu
 aris tenet cautionem. Rebelz lib 1. q. 7. num. 13. et Sar
 rus lib 9 cap. 3. num. 8. Ex hoc inferit. qd si fructua
 ris m̄u excedat et res quibz fruit pereant aut deterio
 res redant in utroq̄ foro tenet restituere damna. 2.
 Infort. ob eandē rōē n̄ posse fructuarium transferre
 res quibz utit̄ ad indignos usus uq̄ domum habitatiois
 uertere in stabulum iumentoy aut serbas honestioris
 cōditiois de iur. ad uilia ministeria s. cibum et ues
 titus illi denegare de quo legi pōt Molina supra. 3. in
 fort. usu fructuarium n̄ facere fructz suos si ius
 te denegit cautionem proprietario illam petenti ius tri
 faciet si bona fide cautionem p̄mittat de quo uē
 deri pot Pinely leg. 1. p. 2. codic. de bonis maternis a
 num. 77.

Auerte ā hanc doctrinam qd et huc cautio facien
 da sit regulariter loquendo cum fidei iuroribz ut p̄bāt
 iuris periti citati si u. fructuaris fidei iurorēs n̄ in be
 nialē et n̄ sit p̄sona suspecta sufficiet cautio iurato
 ria si u. fuerit suspecta n̄ idē p̄babit fructu rei fru
 tificare q̄ hunc poterunt bona que n̄ cōsumunt̄ usu de
 ponē apud aliquem qui cōferat fructz fructuario ut
 p̄bat Pinely sup num 79 ex cō. 11. usus fructus u. res
 usu cōsumptibilium persone pauperi et suspecte nemo
 prudens tradere solat ut aduertit Sarrus supra in fine.

adverte 2° hanc obligat^o dandi cautionem etiam
manere quamvis testator uoluerit ab ea exi-
mere fructuarium ut docent Pinellus sup num 75.
et Molina supra et constat ex leg. i. codic. de usu fructu.
hu. pater u. saltem dum non transit ad 2as nuptias
non obligat^o ad exhibendam cautionem filiis et pupillis
bonorum aduentitiorum quorum usus fructuarium de quo le-
ge molinam supra disp^o 3. & illud apud quem et Pinellus
sup et Sarrubus lib 9. cap 2° num 3. apud quos uideri po-
sunt alie extensiones et limitat^o huius obligat^o.

1^a obligatio fructuarium est ad expensas in re qua fru-
itur eam conservando et reficiendo de hac plura posset
dici que consulto pretermittenda dixi uideri poss^o Pine-
llus supra. pater garcia de expensis subest et uerbosus
fructus et Angelus eodem uerbo. uerebitur in domo fructu-
uarium teneri ad expensas et sumptus modicos non in
ad sumptus magnos neque ad eos qui ad perpetuas diu-
utilitates spectant unde si maiores sumptus in re-
fectu rei rationabiliter et utiliter efficiant aut aliquid
in lite in summat ad extrahendam rem fructiferam de
manu alterius possessoris aut ad illam defendendam hu-
c omnia poterit appropriatio repetere ut habet leg. usu fructu-
hu legato et leg. habent ff de usu fructu et leg. eius ad
quem codic. de usu fructu et habitate.

2^a obligatio fructuarium est ad solvenda omnia tributa
et ad sustinenda omnia honora et gravamina ipsarum
rerum ut constat ex leg. actens in citata de quo late in-
ter periti uideri poss^o Pinellus supra num 72. garcia de
expensis cap. ii. num 45. et 56. Molina lib 1° de iur-
nibus cap. 27. ex theologis Molina supra disp^o 1^a & usu fructu-
uarium tenet^o ad expensas in fine. Rebelus supra n° 12. Sa-
lruy supra num. 9. in fine et cap 7° vigesimi libri num 2°.
et num 4. ubi resoluit usu fructuarium omnes bonorum tenere
ri ad omnia debita illis qui concesserunt usum fructuum et si

solum fuerit relictus fructuaris in 3^a. 4^a. l. 5^a p^e solū teneri ad debita pro p^e sua. si tñ usq^{ue} fructus legatus fuerit in re determinata ut in domo aut vinea n^o tenebit debita solvere. et Acos latis p^e 3^a. lib 1°. cap^e 29 pro p^e inultum.

Ultima obligatio e de qua superius diximus qd si usq^{ue} fructus gregis alicui sit legatus obligati fructuaris suple re aialia et mortua ex fructibus ipsis gregis. ad hanc re ducit qd si alicui sit legatus usq^{ue} fructus vinee aut olive si tenet loco vitium aut arborum demortuay alias tenet re nisi si tempestate aut simili casu essent everti qd in fortuito perit absq^{ue} culpa fructuaris pro p^entario perit ita sct instituta de reys divisione & sd si gregis. unde dicitur pot Acos sup ubi plura dicitur obligatio nibus tradit.

quantum ad 4^{am} de modis quibus usq^{ue} fructus pot constitui im est usum fructuum q^{ue}libet duobus modis constitui 1° lege q^{ue}libet lege e constitutus et talis dicitur usq^{ue} fructus legatus. hac ratione patet regulas habet usum fructum in vrbis bonis aduentitij filioy que sub patria potestate ff. instituti de quo late egimus supra q^{ue} 57. disp^e 2^a. scilicet 3^a ubi diximus casus in quibus usq^{ue} fructus bonoy pertinet ad filium. 2° constituit usq^{ue} fructus probata et libera s^{ed} disposit^o et ideo conventio nalis appellat hoc aut fieri pot multipliciter. aut p^{er} ult^{imam} testatoris voluntate aut p^{er} donat^o aut p^{er} venditiones aut p^{er} commutate et alios similes tractat. lege molin^o am tractatu 2° disp^e 3^a sar^o suo lib 9 claris e 1° num. 5. Acosium 3^a p^e lib 1° cap^e 25. q^{ue} 2^a. et Rebellum de obligationibus in ult^{ima} lib 1°. q^{ue} 7^a num 19. et 25.

Quantum ad ult^{imam} de m^o quo finit^{ur} usq^{ue} fructus im est multis m^o posse finiri de quibus optime et late tractant y Reventhorib^{us} Molin^o sup dy p^e 5. Jar^orus sup. a num 6 usq^{ue} ad 10. Rebell^o a num 16. usq^{ue} ad 24.

Accor sup a cap^e 26 usq^e ad 29. et lesig lib 2° cap^e 3° du
bitate. 3^a p totum. Vultu^r d^m est q^d finiri^r usu^r frue
tum morte usu^r fructuarii et in casu in quo testator
uult ut usu^r fructus transiret ad heredes fructuarii so
lum posset transire ad immediatos heredes eoy q^d mor
te finiret leg antiquitas codice de usu fructu et ratio
est q^d iam proprietates cent inutilis si perpetuo separa
rent^r ab usu fructu simili^r usu^r fructus finit^r p ma
ximam cap^e deminutionem et per mediam et ma
xima cap^e deminutio est amissio ciuitatis et liberta
tis ut qui^r condemnant^r ad metalla, ad bestias, et ge
neraliter ad mortem. que multo t^{em}p^e post damnatio
nem inferebat^r et tunc damnatus dicebat^r serb^e q^d pene
media u^o cap^e deminutio est amissio ciuitatis cu^m re
tente libertate ut cu^m quis deportabatur ad insulas. mini
ma est mutatio status cu^m retent^r ciuitate et libertate ut cu
quis que erat sui iuris fit iuris alterius ut p adopti
onem cu^m aut^e maxima et media cap^e deminutio sint
q^d mortis ciuitatis et si ~~media~~ minima est deo p maxi
mas et mediam finiebatur usu^r fructus q^d solus est uerus
de iure cor^{is} n^o t^{em}p^e de iure cuius regni ut aduersum Mos
lina et rebel^e ciuitati de quo uideri pot^{est} sanctis lib^o in
decalogum cap^e 16. num. 7.

Sic^u tate tractant doctores ciuitati an usu^r fructus fi
niat^r p ingressum fructuarii in religionem aut p uis
professionem que est quedam generis mortis. cui^r uerbiter
h^{ic} n^o amittit^r sed cōmoditate spectare ad monasterium
ita sentiunt doctores ciuitati et ratio est q^d nulla est lex in iu
re que statuat usum fructum finiri p religionem
et de iure cor^{is} oia bona profitentis transeunt ad reli
gionem q^d est transit^r p dicitur cōmoditas que inter bona
commutatur. hoc aut^e 2° limitate accipi debet q^d si re
ligio sit capax qualis n^o est religio minor^u unde in h^{ic} p
fessione emissa usu^r fructus finit^r et redit ad proprietati

um. 2^a e' patrem laicum n' amittere usum fructuum
in bonis ad benedicti filii. factum in laudabile filii no
pot preiudicare iuri paterno eo adquisito. si uo pater
profiteat' comoditas ad monasterium transit et usq' frue
tus n' finit' ut late ostendunt citati et alii quos ipsi ref
serunt.

2° finit' usq' fructus interitus rei fructuarie ut sit do
mus incendio consumat' aut corrual' aut si res pdicta taliter
sit immutata ut reipere n' possit eandem denominatione
ita expse sit instituta de usu fructu & finit' et e' vix obse
sus doctoz q^a usq' fructus infert servitutem reales quare
fructuaria servit' aliquid q' preuente re perit' servit' ac
p' consequens ipse usq' fructus.

3° finit' usus fructus si usu fructuarius illud libere
remittat proprietario ne habeatur loco citato institute et co
hact' si fructuarius postea acquirit' proprietatis qua ratio
ne de in iure usu fructum consolidari proprietati. ut
ut in celsi alior' de pensione qdo personar' incipit
e' p'rietaris.

4° finit' si usu fructuarius p'sens n' percipiat fructus
ipse nec patrum per decem annos. s. si absens eos n' percipi
at p' uiginti' ut constat ex leg corrupte ff de usu fructu et
ex leg 24. titulo. 30. partite 3°. Tandem si usu fructuarius alie
nauit usum fructum principalis illum amittit iusta supe
rius dicta ubi ch notauimus usum fructum p' ob fiscalit' omnes
bonoz n' finiri sectio. 4^a de habitate, possess' et seruitutib'.

sect. 4. de habitate, possess, et seruitutib'

Venit de iis agens q^a pot' ad iuris peritus quam
ad scoloz sp'atant. quantum atinet ad habitate et mul
ti eam cu' usu fructu confundant. Inmerito tñ na' sine du
ctio ab utroq' distinguit' habitatio em' e' ius alienas dom
onem in habitandi salua illig' subst' leg' de antiquitat' co
dice de usu fructu. difert uo habitatio ab usu q^a illa cur'

legata d' domo ad habitandum pot' ea locare ut h'et lege
citata et instituta de usu et habitate q' scilicet huius modi
aut facultate n' tribuit usq' ut p'curam. d'fert ch' usu fru
tu q' habitatio solum finit morte at usq' fructus multu
m' finiri pot' ut constat ex leg' si habitatio ff' de usu et ha
bitate.

Quantus ad r'u de possess' aducitur possess' que a pedu
positione d' tripliciter accipi. 1.° nimirum late pro ipsa re
possa qua rate n' agring de possessione in p'senti 2.° pro
ipso actu possidendi que d' possessio facti 3.° pro iure ad
possidendum que d' possessio iuris.

Sic supposito dico 1.° possessio facti e' apprehensio rei cor
pore et aio iuris adimniculo ita explicat et definitur
libest' verbo dominium q' 2.° ex d'stincti' sobarnub' ad reg
gulam possessor p' 2.° num 2.° in principio et multu alii.
Sic aut' debet explicari p'sens definitio in qua 1.° d' apre
hensio q' ha p'se requirit ut incipiat aliquis possidere.
n' h' sempr' requirit apprehensio u' qualis dat' cu' res cor
porea manib' accipit aut pedib' intrat s' d' referit apre
hensio ficta q'd s' ex disposit' iuris aliquis actus exequatur
quo credat res apprehendi. 2.° parla e' res, qua n' solum
integrit' res corp'alis s' incorp'alis ch' ut censu' beneficiu
cathedra et silia et quamb' iuris p'uit' asserunt solas res
corp'ales absolute possideri incorp'ales u' quasi possideri q'
vult' tradit ad legem serb' ff' de acquirendo res dominio
scologi h' talis loquentes absolute et simpliciter docent pu
dita possideri quamb' incorp'alia s'nt. 3.° parla e' corp'
q' ad comparandam possess' requirit aliquis actus ex d'ernus
quo res in se aut in alio in quo censu' e' continet' aprehe
dat. 4.° e' animo, q' requirit ad possess' ut aio possidendi
et retinendi sibi res apprehendat unde depositariu n' d' po
ssidere depositum q' n' apprehendit illud aio retinendi sibi.
et propt' leg' 3.° in principio et leg' quem ad m'u ff' de acquire
nda possessione: d' qd ad comparandam possess' requirit alius

retinendi rem ut suam. Vlt^a est iuris ad miniculo idest iuris favore seu iure sufragante Et non contra iugente nec impediende qd tali aprehensio comparat possessio nra sicut ius pot irritare contractus ita pot annullare, aprehensionem rerum ad comparandam possessio. ut et laicus rei sacre possessiones corp^e et alio aprehendat si hi possidet qd talem possessiones ius ipsum prohibet et irritat leg qui uniuersas. §. 1. ff de acquirenda possessio.

Dico 2° possessio iuris e ius insistendi alicui rei tanquam sua n^o prohibete possideri ita coiti definiunt theologi et iuris periti hi ex Bartholo que de foro indiget exposite sicut procedens. in primis dicit ius ad distinguendas hanc possessio a possessio facti que e ipsa occupatio et detentio ex qua hoc ius orit. ca^a quam ex parlat aduertit aliquos nolle ut in de se possessio ponatur eo qd ille qui iniuste possidet uere possidet et hi n^o det ius ad insistendum rei quam possidet sed potig ille qui de huiusmodi et de rebus e a possessio et qui se n^o possidet ita sentit Molin tractat 2° disp. 17. Saign u^o lib 9 claris cap 3° nu. 15. contendit adue ex possessio iniusta oriri ius ad insistendum rei ni respectu domini qui eritq fuit a possessio sed respectu aliorum qui ni possidem a possessio euenire uino et au^o domino n^o pot peruenire iuris. sed quid quid sit, de foro externo in foro conscientie necess^o ut dicitur ex possessio facti iniusta n^o posse oriri ius. unde et qui iniuste possidet de facto possideat ut docent coiti oris theologi et iuris periti ni hi h^o possessione iuris nra h^o sempr debet oriri ex possessio iusta ut uidere et apud lesium lib 2° cap. 3° dubitat. 9. num. 41. negare hi n^o possumus In ius uicille ex possessio iniusta posse oriri possessio iuris in foro externo ita habet in leg das possidere. §. qui ad mundinas ff de acquirenda possessio de quo et pot legi molina tractatu 2° disp. 12. §. quando in. dicit ulterius indefinite insistendi rei p qd distinguitur a dominio qd per se et fraliter e ppria facultas pfecte disponendi dare. possessio u^o ista e ius ad rem pacifice

tenendam tanquam suam que altera parla nã si quis
Sabeat ius ad insistendum rei n' ut sue sã nom' alteri
us ut h'et respectu bonoꝝ pupili n' est possessio iuris.
et tandem ulta parla n' prohibete possideri odit quia
nemo pot' h'ere ius possidendi cã iuris disposit' seu iure
remittente et stradiante.

Plures diuiss' possessionis aduicunt ab' cologis et iuris pe
nitij. 1. est in gibilem et nat'ales ciuilib' e' que solo animo re
tinet' nam quamb' initio ut quis incipiat possidere requi
rat' act' corp' p' se loquendo tri ad strinuandas possessio
nem sufficit animus retinendi eum nec desistendi a pose
sione quare optime Iustinianus instituta de interdichis
q' possidere inquit nulla dubitatio est quon' animo solo
adipisci possess' nemo possit et solo animo retinere nulla
at quia plura ad acquisit' quam ad serbata' requirunt'
unde qui abest anib' suis sã d'ne eas retinet de illas possi
dere. huc anib' appellat' possessio ciuilib' q' magis constat in
re ciuili quam nat'ali natalis em' mag' possidendi rem fit
p' realit' insistentiam et tum est q' de hoc potissimus h'et
ratio in iure et hoc e' quo perscripte inducit et ab ea d'it
quis simpliciter possidere. possessio uo natalis e' occupatio an
nimo et corpore rei que ab alio ciuilib' possidet. unde
qui huc m' possidet n' d'it simpliciter possidere sã s'm quid
id est natalis h'et ut clare h'et leg' clam possidere q' qui
ad nundinas ff de acquirenda possess' ubi intr' alia d'it
q' qui rem aliquam inmo biles possidebat si ab ea disce
dat qui ad nundinas us profuerit et interim alij
animo possidendi eam occupet qui ita discessit amittit
possess' natalem quam alij p' ingressum in ipsam res
animo eam possidendi sparauit. possessio uo ciuilib' ma
net apud illum qui discessit quousq' reuertens in po
ssessionem natalem aut n' admittitur aut ab ea a gredi
enda desistit.

Aduerte. 1. e' hanc diuissionem n' a' g' in specie

cū possessioni naturali nō cōueniat definitio possessōis potius q̄
 ut esse diuisio totiq̄ in p̄s actuales nam possessio ciuili
 et nat̄alis s̄ p̄s possessōis perfecte que ex utraq̄ cōsurgit
 cōtingit cū possessōe nat̄ali et ciuili cōiungi in aliquo
 qui nō solum actū apprehendit et stricte tenet ut suam sed
 etiam s̄m ius illam retinet. et quambiq̄ iuriste cōtra cō
 tendant ex possessōe nat̄ali et ciuili nū quas cōsurgere unī
 cam possessōe hī manifeste deipiunt q̄a possessio nat̄alis nō
 semp̄ excludit possessōe ciuilem sed pro apprehensōe reali usur
 pat̄ multoties ac proinde q̄d ciuili et nat̄ali in unico sub
 iecto cōiungunt nō diuimq̄ tunc hominem habere plures po
 sessiones sed unam totalem et perfectam de quo uideri poss̄
 cōbarricitas regula possessor p̄²a in principio num 4. et 5.
 Molin sup̄ illa disp̄. 12. h̄ disputant iurist̄ et sc̄lar̄
 bus sup̄ num. 17. pro p̄ fine. aduerte 2°. possessōe nat̄ale
 et ciuile simul eī orīem p̄fectissimam. ciuile uō simplici
 p̄fectam nat̄ale omnī p̄fectissimam q̄a h̄c in iure
 cōiuncta neq̄ infert possessionem iuris neq̄ sufficit ad
 prescribendum. ciuili uō possessio et si sola sit pot̄ indu
 cere prescriptōe ut docent cōtra doctores apud sc̄lar̄ supra
 et Molinam sup̄ h̄ quardiu. Aduerte 3°. possessōe nat̄alem
 et ciuilem alibi accipi ab aliquibz doctoribz qui posse
 sionem ciuilem apellant q̄d res possidet quoad domini
 um propriet̄is et nat̄ale si res possideat quoad usum
 fructuum habitat̄ et alia iura a dominio distincta. fruc
 tuariḡ cū possidet rem nom̄e suo nat̄alibz quoad usū
 fructuum: quambiq̄ eam nō possideat quoad domini
 um. uide sc̄lar̄um sup̄ num. 19 in fine. Aduerte ult^o
 cōtra a doctoribz addi aliud zū membrum in
 hac diu^o q̄d apellant posse ciuillissimas q̄a fit so
 la legis dispositōe absq̄ ullo anī et corp̄s admini
 culo imo nesciente eo qui incipit possidere ut in
 regno Castellę possessio maiorat̄is transit ad proxi
 mum cognatum s̄ agnatus cui iure debet sine

ulla u^a s. fida apprehens^e ut dicit leg 45. tauri de
quo legi poss^t cobarr lib 3° uariar^{um} cap 5° num 6.
Molina tractat 2° disp^o 2^a uers^{us} fine § 5° et lesig
lib 2° 3° nu 42.

2° diuidit^{ur} possessio in posse p^{ro} se et p^{ro} alium contingit
em aliquem 2° possidere 1° per se ipsum et sine al
terius ministerio. 2° p^{ro} alium qui ipsius nom^{ine} possi
det siue sit procurator siue filius siue serb^{us} siue qui
cumq^{ue} alig^{is} h^{ab}eat aut ut est subd^{ist} possess^{us} naturalis
na^tu^{ra}li^{ter} quilibet unq^{ue} quisq^{ue} p^{ro} se ipsum possidet ad eum
em^{um} transit^{ur} eius possidendi naturalit^{er} hi interdum
possidet quis p^{ro} se ipsum interdum u^{el} p^{ro} aliud ut lo
cator quilibet possidet p^{ro} se ipsum et p^{ro} colonu^m aut
inquillinum naturalit^{er} ut dicit leg 2 § q^{uod} si serb^{us}
et § salt^{us} ff de acquirenda poss^e.

Tandem Omnisq^{ue} alig^{is} diuisionib^{us} possessio di
uidit^{ur} in iustam et iniustam. illa dicit iustus h^{ab}e
tulus illa u^{el} caret. possessio pot^{est} e^{ss}e iusta re ipsa et
in cons^{uetud}ina et h^{ab}eat e^{ss}e omn^{ino} p^{er}fectiss^{ima} aliq^{uando} re. pot^{est} e^{ss}e
iniusta ex defectu utriusq^{ue}. aliq^{uando} pot^{est} e^{ss}e iniusta ex
in re s^{ed} iusta ex bona fide aqua denominatur bone
fidei possessor aliq^{uando} pot^{est} e^{ss}e in re iusta et ex conscientia
erronea iniusta ac tandem pot^{est} e^{ss}e iniusta ex p^{ro} babo
re ut si fiat ui aut clam ex quo late tractant in
risp^{er}enti et uideri pot^{est} cobarr lib 3° uariar^{um} cap
26 nu 7 et 8.

3^a uerbis s^{ed} ex p^{ro} h^{ab}enda e^{ss}e in quib^{us} m^{od}o acqui
rat^{ur} possessio 2° in quib^{us} m^{od}o amittat^{ur} 2° de effectib^{us}
fructib^{us} p^{ri}uilegiis poss^{us}. c^o 2^a in d^{ist} 2^a possessio
nem tripl^{it}er^{iter} acquirit^{ur} 1° apprehens^e u^{el} 2° apprehens^e
fida 3° legis dispositi. u^{el} e^{ss}e que fit manib^{us} s. p^{ro}
e^{ss}e s^{ed} salt^{us} sm aliqu^{am} p^{ro} fidam u^{el} in se q^{uod} illa
que fit ex iuris fide ut si antiquus possessor tradat
alteri claves dom^{us} in qua s^{unt} merces tradende

id q' apud ipsam domum ut pbat Cobarrus sup n^o
 22. aut si alteri tradit scripta qua constat de te-
 tulo quo rem possidebat. nam in tali instrumēto
 res ipsa continere ut. de qua poss' ficta leg Molin.
 nam sup disp^e. 14. et lesium sup n° 47. ubi plu-
 res m^os possessis ficte adducunt. Adverte in^o ex Mo-
 lina lib. 3° de cogenijs cap 12 num. 19. qd & possessio
 ista raris ficte fiat ipsa in n^o e' ficta possessio sed. u^o
 qd eb notaret Rebelg lib 1° de obligationib⁹ q^o d n° 7.
 de possessuris dispositis iam dixim⁹ simul q' nota-
 rum appellari civillissimam.

ca^a 2^a de amiss^e possess^o dicit qd si fuerit regno
 bilit^o possessio amittit solo a^o si possidendi ita set
 leg possidendi q' in amittenda. ff de aquirenda poss^e
 ibi amittit et a^o solo pot quam adquiri n^o pot. e'
 q' cois consens⁹ doctoz qui videri poss apud Molina
 tractat 2° disp^e 15 in principio. Acor u^o 150m. 3. lib
 1° cap 34. q^o 6. defendit n^o solum a^o sed corp^o p^o
 et requiri ad amittendam poss^e cu^o fundamētis
 ff. aliq^{ue} leges sed p^o p^oua e' lex quem ad m^o ubi po-
 situm statuerit ut iuris cōsult⁹ parul⁹. inquit em qu
 em ad m^o nulla possessio aquiri nisi a^o et corp^o p^o
 ita nulla amittit nisi in qua utrunq' in otariu m
 actum est. sed glosa ad p^oditum g^o in amittenda ven-
 ba a^o solo affirmat p^oditum in leg quem ad m^o
 solum intendere qd si quis incipiat a corp^o n^o pot po-
 sess^e amittere nisi utruq' det. scilicet u^o si quis incipi-
 at ab a^o. ex p^o feso utruq' solum in concordiam re-
 digere n^o e' p^osent⁹ loci. 2° amittit^o possessio rei mobi-
 lis p^o eig amiss^e si ita sit deperdita ut ubi sit igno-
 ret. de quo videri poss lex si id qd et lex possidendi et
 lex Ponponis ff de aquirenda poss^e et in hac ult^a exi-
 p^obit^o serbus cui⁹ possessio n^o amittit p^o eig fugam. 3° amittit^o
 furto aut rapina rei posse.

rerum u^o immobilium possessio amittit si seriatim quis
non ab alio occupari et negligat. 2° si ex plusq^{ue} repetat su-
am possess^{ionem} et ab occupante repellat^{ur} et n^{on} audeat ei resistere
re. 3° si n^{on} audeat repetere neq^{ue} inuadere possessiones de
quib^{us} et de alijs m^{odis} amittendi poss^{essio} u^{ideri} poss^{et} Molina
sup. l. 5ta g^o lib^{ro} 2° cap^{itulo} 3° dubitat^{ur} et. num. 50 et. 51. Acor su-
pra p^{ro} totum cap. Rebel^{is} sup. secte 2^a et titulis de acquire-
nda poss^{essio} s. amittenda. libri 4to digestor^{um}.

Quantum ad 3um de priuilegijs et fructib^{us} possessis
dm est possess^{io} bone fidei causare prescript^{io} facit im-
ut res que tua n^{on} est transactu^o actu temp^{ore} tua fiat et
uis fruct^{us} percepti. 2° si oriat^{ur} dubium de rei domi-
nio et adhibita diligenti inquisit^{io} maneat adue-
bitem melior est editio possidentis. 3° possessor n^{on} debet
probare rem e^{ss}e suam sed alter qui eam repetit et n^{on}
si id satis probet n^{on} obtinebit. Hoc aut^{em} n^{on} est leue mo-
lusionem sed magnum nam sepe difficile est proba-
re res dominia nam de ijs priuilegijs et de alijs
u^{ideri} poss^{et} auctor^{itate} citati p^{ri}ncipue molina des p^{ri}ncipes
lesius sup. dubitat^{ur} et.

restat ut in p^{re}senti secte aliquid de seruitute dica-
mus. p^{ri}ncip^{alis} nota nos nom^{ine} seruit^{utis} n^{on} integere abs-
tractum serui qui relatione d^{icitur} ad dominum sed po-
tius obligate que est in re aliena ad seruandus alien^{am}
quare cum seruit^{utis} de quib^{us} loquimur solus sint
in reb^{us} alienis comparat^{ur} eor^{um} quib^{us} seruiunt: ma-
nifeste est ut seruit^{us} aqua quis sub^{ter} d^{icitur} relatione
huc ad suum dominum n^{on} sit de n^{on} eor^{um} de quib^{us}
n^{on} loquimur et propta leg^{em} in re cor^{um} ff de serui-
tutib^{us} urbanor^{um} predior^{um} et leg^{em} uti frui ff si usus
fruct^{us} petat. Sabet^{ur} nemini suam res seruire
alienam.

Hoc sup^{er} seruit^{utis} ista ita debet definir^e seruit^{utis}
oblig^{atio} qua res aliena seruit^{ur} sicut^{us} in re, ut ali-
quid

quid in ipsa faciat aut fieri prohibeat salva ipsius
 subst. fore hac rate definiunt servit^{te} Molina tra-
 ctate 2° disp^o. ii. pro initium rebel^{is} lib. i. de obligatio-
 nib^{us} q^o 2° sect 5^a in principio. l. sig lib. 2° cap 3° dubit^o
 ff. num 2° in fine et ceteri doctores tam theologi qua
 iuris periti^o sed q^o maximum fundamentum in leg. in
 re col^o ff. de servitutib^{us} urbanoy ubi d^o iure servit^{is}
 in se duob^{us} col^o nullus dominoy posse facere quid qua
 invito altero nec prohibere quomin^{us} alter faciat nu-
 lli em^o res sua servit^{is} q^o sm verba hui^{us} legis ius ser-
 vit^{is} est ad faciendum in se aliena aliquid invito
 illig^o domino aut ad prohibendum ne doming^o faciat
 ac p^o sequens servit^{is} p^o p^oia: e obligatio p^o dita cor-
 resp^o dens iuri ut aliquid in ea fiat aut n^o fiat sal-
 va illig^o subst^o. s^o d^o d^o ante quam def^o explic^o
 v^o ius servit^{is} seu servit^{is} activam cui corresp^o det
 p^o p^oia aut passiva servit^{is} e quid^o l^o usu et usu frue-
 tu na ore ius utendi. s. fruendi e servit^{is} ut d^o d^o
 gemet^{is} de servitutib^{us} n°. 1° et 2°. n^o m^o e^o na ius im-
 pediendi ne alig^o tollat dom^o e servit^{is} altiva n^o m^o
 us^o s. us^o fruct^{is}.

Urob^o sic e explicanda def^o d^o in 1° obligatio
 q^o sicut in natalib^{us} cui libet pot^o adiuvesponde^o pot^o
 passiva ita in moralib^{us} q^o iuris q^o quis det ad alig^o
 quid^o faciendum s. impediendus in se aliena salva
 illig^o subst^o corresp^o det deb^o tum aut obligatio ut ali-
 quid in ipsa fiat aut n^o fiat salva ipsig^o subst^o. alta
 parla est, qua res aliena, nam in se pro p^oia n^o pot^o
 e p^o dita servit^{is} ut stat ex leg citata et ex leg ubi fru-
 ff. si us^o fruct^{is} petat^o et e cor^o consens^o doctoy ex quo
 efficit^o q^o si res d^o servit^{is} fiat proprie illig^o qui in
 ea ius servitut^{is} debet prot^oing servit^{is} amittit leg
 1° ff. quemad^o m^o servit^{is} habitat et leg si quis
 ff. de servitutib^{us} urbanoy predioy et leg 2° titulo 31.

parita ubi expresse statuit qd eo ipso qd quis emat pre
dium in quo secat servit^{us} itineris aut aque ductus
amittit servit^{us} atq^{ue} adeo si postea vendat venditur
liberum a tali servit^{us} nisi alia nova servit^{us} inducatur
altra pars est sententia in se, que convenienter ponit q^{uod} per
ipsam arate servit^{us} reuertit obligatio que n^{on} dum est re
alij correspondens iuri coⁿstituto in se ipsa, unde regula
n^{on} loquendo ad servit^{us} requirit^{ur} traditio q^{uod} sine hac regu
larit^{er} n^{on} comparat^{ur} in re ut dixim^{us} sup^{er} q^{uod} 57 in fine
illis. alt^{er}a pars est ut aliquid in ipsa fiat aut fieri pro
hibeat q^{uod} obligatio que non est ut aliquid in se ipsa fi
at aut fieri prohibeat n^{on} est servit^{us}. unde obligatio in re
immobili orta ex censuali contractu n^{on} est servit^{us} q^{uod} n^{on} est
ad aliquid in ea faciendum aut prohibendum fieri pot^{est}
ut aliquid ex ea solbatur. ex hac et^{iam} parte in fert^{ur}
2° ei m^{od}o servitut^{is} alium affirmativum negativum al
terum affirmativum m^{od}o servit^{us} est ad aliquid facien
dum in re que servit^{us} affecta est ut fund^{us} p^{ro}prietari^{us} de
servit^{us} fructuatio ad hoc ut ex eo fruct^{us} percipiat et p^{ro}
dium unig de servit^{us} alteri ad iter faciendum p^{ro} ipsum
ad proprium predium. s. ad deducendum p^{ro} illud aq^{uam}
quam negativus n^{on} est ad impediendum. s. prohibendu
aliquid fieri ut dam^{us} que obligata est ut n^{on} alij abilla
tur ne lumen aut prospectum alterig dom^{us} iⁿ iⁿim
pediat ut de^{bet} leg^{is} iⁿ ff de servitutib^{us} urbano^{rum} p^{ro}di
orum et leg^{is} alij iⁿ d^{ic}to de servitutib^{us}. ultra pars
est salva ip^{si}us substantia p^{ro} que verba excludunt oblig
gates pignoz et si pot^{est} que ut sit in re aliena et
respiciant in^{ter} in re n^{on} ff servit^{us} q^{uod} solum ff ut res
vendi ad solute debiti q^{uod} aliunde n^{on} fuerit
unde solbat^{ur}. et tunc et^{iam} sic oblig^{atio} n^{on} est servit^{us} q^{uod} n^{on}
ut aliquid fiat aut impediatur in ipsa re aliena.

Plures ^{et} divisiones servitut^{is} de quib^{us} late Pro
cur^{ator} sup^{er} et Accos Thom^{as} 3° lib^{er} 1° cap^{itulo} 36. et breviores in

proponam. in istis dividit servitus in mere personale
 in re realium et in mixtas servitus mere personalij
 e' illa que e' in una persona immediate respectu alte
 rius persone ut si quis habeat usum ferri alieni ad leg
 s. aduicam. de qua servit. Antonig gomez. thomoz
 uonaz d'is n' s' servitus mere realis est que datur
 in re aliqua immediate respectu alterius rei ut que
 e' in uno predio immediate respectu alterius predij
 in una domo immediate respectu alterius domus. e' hanc
 servit' aduicte obligat' que e' in re proprie e' res pec
 he persone et mediante re uq. si ager petri habeat servit'
 ut p' ipsum transeat Paulus ad proprium predium obli
 gatio que e' in agro petri respectu eius qd' Sci Paulus ni
 hi e' sic respectus immediatus sed mediante predio ipsi
 us pauli. servitus mixta e' illa que reperit in re in
 mediate respectu persone talis e' servitus que reperit in re
 qua immediate possumus uti et frui.

servitus realis dividit' in urbanam et rusticam
 urbana e' que urbano predio debet sive ab urbano si
 ne a rustico predio debeat. rustica uo. que rustico predio
 debet. predium urbanum d' bonne adificium habitata
 di gra s'feltum sive in urbe sive in uila sive alibi sit
 constructum. Sati et anexi gra recreatis sub urbano
 predio comprehendit' leg urbana predia ff de uerbis
 significate. servitus urbane ut uq. ad mitendi stibitid
 um supra domum aut aream propriam et qd' domus
 n' possit altis atoll' ne oficiat cuminibz uicine. quod
 in parietes suis domus possit in mih' lignum alterius
 uicine. Predium rusticum d' uic id qd' urbanu ne
 ut ager stabulus et similia uq' de aliquis fundis
 obligat' e' ut p' ipsum liceat ad proprium transire plu
 ra alia possent dici de servitutibz sed q' in multis spec
 tant ad unum institutum sicuti pretermittimus legi
 poss' instituta de servitutibz et in 3 lib Digestorum

titulz 19 29 39 et 49 qui oies de seruitutibz tractant ex
theologiis Mol tract 2o disp 11. et p^o posteriori tome 3i
a disp 703. usqz ad 709. Acor tome 3o lib 1o c^o 36. et 37.
Lesig lib 2o c^o 2o dubitate 7a Rebelz lib 1o de obligatio
nibz q^o 3 sect 5a et multi exiuris peritiz quos pdicti
theologi referunt et in speciali gometiz, e^o pola et Pa
dilla. Sectio 5a de subiecto dominii.

sect 5a de subiecto Dominii

Explicitis iis que ad natura dominii plene cognos
cendam requirebant restat ut in hac disputat^e de
subto et obto dominii et de m^o quo pot^o transferri tra
ctant. Prig aut^o erit sermo de subto dominii idest que
nam res sint dominii capaces et qd fert error quo
rurdam hereticor^o qui afirmabant sine gra et carit
te h^o n^o e^o capaxm dominii ita ut ab ipsa gra p pe
catum m^o statim amittat oie dominium. Sane her
rem. 1° tradiderunt heretic^o apostolici apud d Vernar
dum d. h. serm^o 66. in cantica. quos sequi 1° postea
vbal dmissis teste Inca sibi lib de origine bohemoz
cap^o 33 et 35. ac tandem vbi c^o 1° et Ioanes Sus eund^e
errorem exutarunt. damnati tri fuerunt in ostantie
ssi 11° 2° et 15°. Et c^o 1° Armachan lib 10 de que
tionibz armenoz e^o 2° et 4 et in dialogo inscrip^o de
fensorium pacis eidem errori subscripsit. Plura fi
damenta ex scriptis desumpta et rati p lures aduert
in fauorem suig erroris sed q^o n^o argent et ex dicendis
poss^o facillit solbi libenti pr^omitti. n^o multus reu
dit ab hoc errore d^o s^o 1° cap super h^o de voto et
voti redemptoribz ubi afirmat fides e^o funda
mentus dominii ita ut infideles qui extra ecclesiam
s^o fide supernat^o carentes n^o possint allicui^o res e^o
dominii existimat em^o Sic author oie dominium has
latum e^o ad ecclesiam sed absq^o fundam^oto. alii ex

cogitarunt quendam m^o n^o multos dissimiles herro
 n^o p^o dicto dicebant em^o existentes in gra^o eo ipso a que
 are dominium in res o^o ad eo ut hoc titulo possint
 uti rebz alioz p^o peccatum u^o morte hoc dominium qd
 apellant gratificum am^o n^o hi dominium suay rez
 quas antea pprie et parlarit possidebant. ita sentiunt
 person de poteste eclesie considerat. 13. Conradus tractatu
 1° de contrahibz q^o 2°. et alii quidam doctores parisiens
 se illis temp^o fundam^o h^o erat quia am^o d^o
 oia debent et cora^o u^o ch^o doctores personis. supra et corra
 dus sup q^o 3° et loanes maior in 4 distis q^o 2°. aseru
 erunt bruta et alias res in sensibiles. u^o eg^o soles et lu
 oram posse h^o dominium. defendunt hanc n^o quibz
 dam m^o loquendi scriptura scire qui no^o improprio sed
 in metaphorico sensu s^o int^o gendi.

sit in 1° cono. dominium pprie solum pot^o reperiri
 in rebz libero arbitrio p^o d^o ita sentiunt d^o t^o infra q^o
 64. art. 1° et q^o 66. art. 1°. solus lib 4 de iusta q^o 1° art. 2°. Ne
 bruta rellede de ind^o s^o 1° num. 20. salon h^o q^o 1° de
 dominio art. 1°. Aragon ibides vanez q^o 1°. Valentia tom
 3° dispe^o 9° 10. p^o n° 2°. Molina tom 1° de iusta tracta
 tu 2° dispe^o 1° et 13. l^o sig lib 2° cap^o 4 in principio rebz
 lib. 1° de obligationibz q^o 7° num. 2. salus lib. 9. clarus c^o
 4 num. 20. et cetera coez h^o iolog^o et iuris periti. et pt in
 h^o q^o dominium e^o ppria facultas p^o f^octe disponedi de
 re sed bruta et alie res in sensibiles n^o poss^o p^o f^octe dis
 ponere de re aliqua q^o n^o poss^o h^o dominium. pt m^o
 nor quia dispositio debet e^o p^o intell^o et uolunt^o alias
 n^o erit dispositio sed pot^o operatio aliqua naturalis aut
 ex instinctu nate orta et tum ch^o q^o h^o dispositio e^o usq^o
 consistens in usurpat^o rei referenda illas ad aliquem
 finem ex cognit^o et illude ut tradit d^o t^o 1° 2° q^o 16 art
 2°. ex d^o Aug^o lib. 83° q^o 2° q^o 30. sed p^o d^o usq^o repugn
 nat brutis q^o ch^o repugnat dominium. Confr^o ex

ne. propterea deo negamus potestatem in actu. 1. quam ab
 eterno habuisse existimamus quod auctus dominium creatur
 ray sit inferius dominio dei et omnino manifestus. nam
 sicut deus est fons vis et vis perfectis illis que in re
 acriis reperit. sicut illud sapientie b. p. me reges regnat
 et cetera ita est dominium dei principium et dominioy
 quem creaturis et peruenitur et tum est q. angelis.
 n. dominant. et dicitur sic nec s. dominati. oib. ele
 mentis deo. de oib. p. se. h. s. s. p. o. t. d. s. p. o. n. e. r. e.

2. in festo angelos et habere dominium suarum actio
 num et bonorum. Supernaturalis similiter si sic cadunt sub
 dominio sentis illa de quo inf. r. a. o. aut est q. ange
 li. s. s. creature intellectuales que p. intellectus et voluntate
 operantur ac proinde potestatem propriam sent ad dispo
 nens ad libitum de suis actibus. an uo. sentant domini
 nium rex eternarum n. ueniunt doctoris arago tracta
 tu de dominio pagina. 133. columna. i. prioris edition
 nis et salo. ibidem q. 2. art. 1. in. 3. a. affirmant an
 gelos dominari cellis, elementis et dominis. tum in
 gulis tum est integris regnis et prouintis n. dominio
 sentis quale. sicut dominus in serbum s. ciuille quale
 sicut princeps et gubernator in tempore. alii tamen ut solo
 lib. 9. de iusta q. 2. art. 1. Vanus q. 1. de dominio. Ceter
 ma 2. p. 9. q. 1. art. 1. dub. 3. Molin. Thom. 1. de iusta
 tractatu 2. dis. p. 18. Ceter lib. 2. cap. 9. num. 3. et sicut
 lib. 9. cap. 9. num. 5. sentiant angelos proprie n. ce. do
 minos sicut rex inferior et ideo est. q. nata angelis n.
 necess. inferi dominium proprie sicut sup. predictas res ex
 ternas de quibus angelis tanquam de propriis possit
 perfecte disponere nec legitur hoc dominus angelis
 fuisse visum nec angelis indigent predictis rebus ex
 ternis q. absq. fundamento concedit. usq. domini
 um seppellere et quambis aliq. in scripta sacra le
 gat. angelis habitam fuisse potestates utendi rebus

rebus uisporis uel apocalipsis 7° de quibusdam ange-
lis quibus datum est regere terre et mari intelligi debet
densu ministeriali sm illud apli ad hebreos 2° die
ss. administratori spuy in ministerio su missi s^t
aut aliquis contendat angelos fuisse aucto rite ad
ministrandi aliqua regna solum hoc probat dominu
um gubernatibum de quo n^o agimus in presenti si-
cut nec de dominio xpti domini qui oia dedit pater
in manu ut sint ipsius de qua 3° p^o q. 8.

3° infert homines n^o solum suoy actus sed
et aliaz res externaz ee dominos hoc em mani-
festum est et clariy constabit ex ductis quibz em dubi-
tat 5° sere aliquas res externaz de quibus possint
pfecte disporre uel aucto orum rez sublunariu
et celestium s^o dominium hec sequenti serte die
moy.

2^a con^o sine actuali usu liberi arbitrii pot^o reperiri
dominium. Hanc m^o sequuntur theologi qui in
speciali loquunt de infantibus et amentibus quibus ex
pse dominium concedunt. et pt^o m^o quantus atq^o
net ad infantez ex illo Pauli ad galatas 4. quan-
to tempore heres parvulus est n^o difert a serbo cui
set dominus eius ubi manifeste apostolus tribuit
parvulo dominium hereditis relictis. et rat^o et con-
uincit q^o bona parvula facta rez diuisione got
certum et speciale dominium sed bonoy infantis
n^o d^o domini ipsi tutores sed administratores tm q^o
illoz dominus e infans alioqui manerent illa sine
uere domino. Ob eandem rat^o conuincit amentes et
perpetua amentes sint posse sere dominus de quoz u^o
deri poss^o uel relictis de indis secte i^o num uel re.
Vides sup^o dub 2° con^o 4. salon sup^o lib 6° art^o prope
fine in 3° con^o dubi. Tholin illa dispe. id. lauz sup^o
num 9. et lesig sup^o n° 6. et quam b^o amentes non

utanti libero arbitrio n̄ obstat satis em̄ ē posterit.
 quoniam dominus n̄ petit actualis usum in illis
 et voluntis. alioquin corpus qd quis dormiret am̄
 teret dominus res suas qd ē absurdum. adverte
 h̄ qd si infantes et amentes sint domini iuste tri p̄ri
 bant a repub administrate suoy bonoy et confertur
 h̄tribz cum em̄ hoc maxime spectet ad bonos coe
 res pub recte Respub potuit p̄leges suas p̄bare il
 los administrate suoy bonoy.

Sed inquit aliqui an filii familias serbget
 intelligiss̄ possunt sine dominum alicuius rei. de
 seruis et filiis familias ostendimus sup q. 57. cap
 ay se dominū alliguoꝝ bonoy quare sicut de re
 ligiosis pot̄ dubiū qd in illis h̄ religiosi posside
 re dominium in coi ita sentiunt sicut oꝝ doctores
 quamb̄ Nabarr̄ comment̄ 2o de regularibz num 3o
 130. et alibi h̄ ad ea oppositum afirmanz dominium
 talium bonoy consistere apud solum p̄b̄ dominum
 eo qd h̄c bona pasim uocant in iure patrimoniu
 xpi. p̄ h̄ n̄ta doct̄a q̄ cap. cum olim 2o de pri
 uilegiis Innocentis uerb̄ receptus afirmit monachū
 quid quid acquirat n̄ sibi acquirere sed monasterio qd
 nimis impp̄te dixeret si monasterium n̄ serui do
 minus sed solum eius administrandi. Quasi q̄ t̄c
 ligiosis ex nulla ecclesia ordinate facti ss̄ incapaces
 ad dominium in coi nulla un̄ poterit ostendi nec
 incapaces facti ss̄ rate professiones quia p̄ b̄ctis pa
 ueribz n̄ excludunt dominium a coite sed h̄m̄ a singul
 is in particulari fidelis et intendunt transfere domi
 nium bonoy in monasteria p̄ se loquendo q̄ uerb̄ sent p̄
 dictus dominium adverte t̄m dominus illud n̄ esse
 ita absolutum independens et expeditum sicut domi
 nium secularium quia n̄ poss̄ alienare bona immo
 uilia neq̄ mouilia preciosa que seruari possunt

nisi sit in eodem modo ipsius religionis sui cuius iurisdictionis
titulus est merito religio possit per se exercere sicut patet
in maiestatis et tunc est summus Pontifex qui est summus
administratur omnem bonorum ecclesiasticorum ob legitimam
causam potest sine contradictione. Reluctus in ad ultimas ne
sit et donare aliis ut patet ex praxi cotidiana de quo
videtur potest. Religio lib. 2. cap. 4. dub. 5. num. 20.

Ratio 2. Religiosi solemniter professi sunt incapaces
eius domini in sacris conveniunt doctores et per ex capite
eum ad monasterium de statu regularium ubi Innocentius
3. ait quod abdicatio proprietatis sui est annexa statui regu-
larium ut in ea papa dispensare non possit unde quod
sibi demerere possit facere non monachum effigere in non
vallet ut manente monachatu proprium in parlati Sa-
beat et ratio est quod religiosi per solennes professiones non
solum spoliaverunt se omni dominio laico sed fecerunt se inca-
paces eius domini. videtur potest Nabarro ad caput non de
causis. quod super quod caput scripsit 2. comitatum de
regularibus ubi late ostendit hanc veritatem quam
advertere oportet incapacitatem domini non potest oriri ex
natura voti paupertatis nullum in suo arbitrio potest
cedere se incapaces domini. Unde ex ordine ecclesie. Sa-
cum. Sec. vi. s. professio in religione a probata socialis
hunc effectum

Ex quibus inferuntur. 1. quod et summus Pontifex non possit
concedere religioso dominium quod in se et in sui usum
sit sine in dependens ab arbitrio superioris nam ex
professionis voluntas domini et eius usus arbitrio supe-
rioris subiunguntur constante natura religionis de quo
dominio loquitur caput de ad monasterium et alius be-
ne si poterit concedere dominium dependens a iudicio
superioris quia hoc dominium non pugnat cum essentia re-
ligionis et domini. Quis in capite paupertas ostendit quod ecclesie or-
dinatione in qua potest pontifex dispensare.

2° in festo peccare mortaliter religio sum qui sine consensu superioris aliquid notabiliter momenti nequit retinet
 donat aut alio modo alienat Unde qui accipit ad testam
 tutes obligat similiter peccat si abscedat ne superior sci
 at quia hec oia que absq[ue] consensu superioris fiunt sunt
 actus domini independentes.

Adverte tr^o 2° c^o Sane doct^r qd si religiosi sint in ca
 pacitate domini reij temporalium ad sensum applicatum
 bene h^o poss^o bene dominus s. quasi iurium et aliorum bo
 norum spiritualium et talis e[st] quia religiosi p[ro]batu[rum] pau
 peratis n^o renuntiant bonis spiritualibus aut iuribus p[ro]
 dictis s^o h^o bonis temporalibus de quo vide Nabarrus q^o 1°
 de testib[us] monita non et commentario 2° de regularibus
 Adverte 2° religiosi beneficiarios et nullus habent
 dominium habent h^o ius administrandi et dispensandi
 fructus suorum beneficiorum ad sui status congruam sustentationem
 et ad alios pios causas qd p[ro]bat Nabarrus sup[er] commentario 2°
 de regularibus num. 10. et oppositum sentiat sermone 1° p[er]
 defensionem monito. u. de facultate quam poss^o concedere su
 periores religionum suis subditis ad usum pecunie librorum
 et filium tale testis libere de iure cap^o 4 de lib. 5° poss^o ne et
 in presenti latuerit an de iur^e dominus habeant aliquo
 tum bonorum sed de iur^e statim fecerunt est sermo.

De fundamentis adductis pro dominio gratifico. Q^o
 amicis dei et cetera bona spiritualia gratie et glorie innot
 tempta conferre sollet deo amicis Similiter psalmi 36. nu
 quam reddi iustorum desiderium nec fementis querens pa
 rum adde in sumanis amicitias n^o confundere dominia
 amicorum sed unumquodq[ue] et dominium suorum bonorum. apendix
 ad hanc sect^o de dominio clericorum.

Appendix ad hanc sect^o de dominio clericorum.

loquimus in presenti de clericis n^o religiosis et
 procedit precipua difficultas de clericis beneficiariis pro

pro cuius integritate 1° Notm^e clericos beneficiarios 3°
q^o bonorum habere posse Patrimonialia, quae quasi patrimo-
nialia et mere ecclesiastica. Patrimonialia s^o que de
reditate s^o donate s^o industria s^o alio m^o quo laici
sollent sibi acquirunt, quasi patrimonialia dicuntur
que ipsi operantur ut clerici ministrorum clericorum ut ce-
lebrando, contionando, confessiones audiendo, canendo
vicaria temporalia et que assignantur a prelatibus ad cong-
ruam sustentationem bona de iure ecclesiastica s^o illa que
reipiuntur titulo et rate beneficii. 2° Notm^e clericos bene-
ficium dominium bonorum patrimonialium de quibus
possunt disponere ut laici ita sentiunt omnes doctores et ra-
tione conveniunt quia peccati non sunt incapaces do-
minii nec se expolliant dominio bonorum nec obli-
gantur ad expendenda bona ista in pias causas ut g^o s^o
illorum domini. 3° Notm^e idem est et de bonis quasi
patrimonialibus quia sed dantur ut stipendium et mer-
cedis operis prestati et ut stipendia longe excederent me-
ritum operis et laboris non obstat quia vivere a fidelibus
sed dantur Unde si aliqui pro uno sacro darent decem
aurei non minus fieret illis pecunie absolutus dominus
quam ille cui datur unum tunc regalis et tunc est q^o pauper
fuit absolutus dominus elemosina que est absolute et sim-
pliciter confertur et si magne sit q^o et si clericus fiat domi-
nus stipendii q^o est pro opere prestato liberaliter conce-
ditur. Si autem aliqui fideles inuito conferunt pro ista
stipendia ad ducem illorum clericis sunt dominus rate legis
aut consuetudinis que stipendium taxavit non preci-
se considerando laborem operis sed dignitatem ministrum
et excellentiam eius operis in ordine ad congruam illius
sustentationem pro eodem sui status solus que difficultas
de bonis 3° generis que acquiruntur titulo beneficii.

4° Notm^e beneficium quantum ad hunc ad eas
peccati fructuum que congrue sustentatione necess^a ita esse

dominum Guig p[er] a[ut]e[m] h[ic] e[st] bona patrimonialia
 consentiunt doctores theologi co[m]m[un]i et aliqui canonice
 oppositum defendunt et ratio est quia h[ic] pars e[st] iusta
 merces eor[um] qui ecclesie seruiunt et h[ic] et q[ui] qui eccle-
 sie seruiunt necesse e[st] ex bonis ecclesie uiuere sicut illud Pau-
 li e[st] corinthios q[ui] n[on] ligauit os beati tribuanti et dig-
 nus e[st] operari mercedem suam. in cuius confirmatio plu-
 ra dicit apostolus p[er] dicto loco. quid aut[em] congrue subst[an]-
 tialis nom[en] intelligatur n[on] pot[est] in g[en]e[rali] definiti. illud t[ame]n e[st]
 certum q[uo]d sicut in h[ic] cuiuscu[m]q[ue] rei pretium n[on] consistit
 in indiuisibili sed habet gratitudinem quando ad infim[um]
 mediu[m] et supremu[m] seu u[er]g[er]e ita et congrua subst[an]-
 tia n[on] consistit in indiuisibili sed et h[ic] grad[us] na[m] prodi-
 uersitate temp[or]is et circumstantiar[um] plu[ra] requirit uno an-
 no quam alio ex fructibus beneficii et eodem anno exis-
 tentibus eiusdem circumstantiis existimatio sum[ma] et si-
 prudens sit n[on] pot[est] abingere mediu[m] usq[ue] ad indiuisi-
 bile comparat[ur] cuiuscu[m]q[ue] beneficiarii in parlari q[uo]d
 et uideri licet in temperantia et in alijs uirtutib[us] ex
 quo optime inferit Nabarr[us] in apologia q[ui] 1^a monit[us]
 32. num[er]o 2° unu[m]qu[od]q[ue] beneficiarium in sumendo
 infim[um] gradum congrue subst[an]tialit[er] posse sibi
 reserbare mediu[m] et supremu[m] ad quoscu[m]q[ue] usus
 p[er] se infim[us] grad[us] congrue subst[an]tialis sit centesima
 pars: mediu[m] ducentesima et sum[ma] trecentesima. si par-
 ce uiuat et solum insumat centesimam poterit h[ic]ce
 re disponere de ducentesima et trecentesima. congrua
 subst[an]tatio n[on] solum comprehendit ea que necess[ario] requi-
 runt[ur] ad beneficiarium et eius familiam allendam sed
 etiam ad exhibenda moderata conuiuia amicis et co[n]san-
 guineis ad exp[er]iendos hospites, ad donat[us] n[on] solum re-
 muneratorias sed nec libérales pro loco et tempore
 h[ic]sta suam condit[us] ita ut moderate sint semper t[ame]n co[n]-
 siderare oportet ad determinandam congruam subst[an]tialit[er]

qualitate beneficii quantitate reddituum conditio beneficiarii ut si nobilitate aut literatus sit de quo infra aliter videri potest. Malum tractatu 2o disp. 149.

1° Notum est. optime posse beneficiarium fructum more de redditibus sui beneficii suas congruas substantiationem et decorem donis disponere sicut ei placuerit. Ita expresse tradit. 2° 1° in f. 2° 125. art. 7° ad p^u ubi dicitur docet Caritatem etc. eorum consensus doctorum ratio est quia cum beatus beneficiarius accipiendus totam substantiat ex fructibus beneficii non tenetur ex aliis bonis vivere. 2° bene possit de his libere disponere. Unde si aliqua de suis bonis patrimonialibus aut aliunde quam ex redditibus beneficii acquisitis in suam competentem substantiatem in sumptibus poterit ea compensare redditibus sui beneficii et reserbare hanc partem ad usum quos voluerit quoniam predicti sumptus efficere poterat de redditibus sui beneficii reserbando sibi reliqua ad usum quos vellet. 3° si equaliter eos efficiat poterit utri compensat accipiendo tantumdem ex redditibus beneficii quod optime notavit Navarrus super illo monito. 32. integrum debet nisi beneficiarius intendat non utri compensare. Quod non est presumendum nisi expresse voluerit se probare in re suo. quibus superpositis difficultatibus pensat de redditibus beneficii non necessariis ad congruam substantiationem bonorum beneficiarii penes dominum sit.

4° Notum est. beneficiarios non comparare dominum reddituum suorum beneficiorum sed solum esse dispensabiles ita ut ex iusta teneant illos expendere in pias causas et si secus fecerint obligantur ad restitutionem ex aliis bonis que pleno iure retinent. Ita sentire uti Alesius 3° p. 9. 36. mem. 5. art. 2. ubi affirmat eos esse furiosos et 7. p. expremum repellere eos qui patrimonium christi pariter peribit dicitur in illicitos usum expendunt. Statuit quod obligati

n^o ad rethores et art 3° pbat clericos qui sibi appropriant
 res ecclesie contractare rem alienam. Ricardus in 4 dis
 tincte 45. art 3° q¹a ad 1^u solum concedit clericis usus et
 dispensat^o respectu bonorum. Innocentius gaudaderensis q¹b.
 beth q¹ 27 littera X. bonorum ecclesie propriet^o et dominus sibi
 deo et p^olo domino concedit. Paludanus in 4 dist^o 24. q¹ 3^a
 art 4. & ad dubium inquit opinionem eorum qui dicunt cle
 ricos tutores et procuratores esse pauperum et q^o flagitio se
 impendunt sedere debere magis e^o consentaneam dictis
 sanctorum et huius canonico. expse et hadunt beneficiarios n^o
 e^o dominos p^odictorum reddituum maior in 4 dist^o 24. q¹ 3^a
 & 4 ad quertur et latig q¹ 16. et 17. ubaldensis 1° tom. 1° lib. 4.
 cap. 43. p^oliberter uerbo clericus sect^o 4 num 3. 11. et 14. et
 uerbo alienatio q¹ 19. De Antoninis 3^a p^o titulo. 15. capite. 1°
 & 19. ubi imponit obligat^o restituendi beneficiariis qui
 p^odicta bona in profanos usus exp^ondunt. Ex recitatione gla
 ritang sup q¹ 43 art. 2. et clarig infra q¹ 129 art. 7°. Petrus
 Soto in suis institutionib^o lib de uita sacerdotis c. 129.
 & Sauth reliqua oia. Paulus comitols lib 1° responsionu
 moralium q¹ 70. Ex canonistis plures adhaerunt Guic
 n^o quos refert et sequit Nabarrus in apologia de redditib^o
 ecclesiasticis monito 24 et 27. et plurimis alijs locis refi
 lurch pro Saut^o no str 59 doctor sup q¹ 43. art 3. et q¹ 129. ar
 1° ad 9° et q¹ libet. 10. in respons^o ad 1^u arg^o
 p^o 1° auctoritate concilioy in 1° Trident^o 1° 25. de refor
 mat^o c. 1. interdicit episcopis ne creditib^o ecclesiasticis con
 sanguineos familiares ue suos argere studeant cu^o et ap
 postolorum can^o p^ohibeant ne res ecclesiasticas que de 1° 25. con
 sanguineis donent sed si pauperes sint u^o et pauperib^o dis
 tribuant. et paulo post extendit eandem doct^o ad quoscu
 q¹ optinentes beneficia ecclesiastica Sauth introductus e^o titili
 legitimum et est si beneficiarii e^o pararent dominium p^ore
 dictorum bonorum et refert stilium can^o apostolorum ut n^o sit per
 fugium ad eorum discrimina. Pres^o Lateranense sub alex^o 2° 1° 25.

clau doue bona ecclesiasticorum egentibus usibus attributa esse
quod sunt ratione deducta ad distribuenda bona pauperibus
et magis faceret si eas sibi retineret aut ad alios usque con-
uerteret ita eodem modo beneficium delinqueret et ad reg-
num teneret si reditus ecclesiasticos pauperibus non distribuere-
ret. per 2° auctoritate summo pontifici Alexandro 3° capi-
te fraternitatis de donationibus ubi usque uerby uel scribens
ad episcopum Lutecie Parisiensis. fraternitatem tuam credimus non
latere quod cum episcopus et quilibet prelati res ecclesiasticas
sint procurator non dominus quod clare statuit Pontifex predicta
bona non cadere sub dominio clericorum aut pullatorum et Inno-
centius 3° capitulo de summo apostolice extra de preuentionibus et Bonifa-
tius 8° in decretali ex 10 de electionibus in 6. aperte docet bona
ecclesiastica ad patrimonium christi pertinere et Stephanus Papa
12° 2^a capitulo 2° inquit qui christi pecunias et ecclesie auferit se-
cedat et rapit ut homicida in conspectu iudicis se putabit
Confirmari potest ex canone 39 apostolorum ubi expressit non licere episco-
pis ex bonis ecclesiasticis aliquid omnino stringere aut paren-
tibus propriis condonare que dei sunt. per 3° auctoritate Ipa-
trum d. Hieronimus epistola ad Damasum inquit quid quid sa-
berit clericus pauperum est et sicut 13° ad illa uerba rapina pa-
uperum in domo uel adest aferit rapina pauperum in domibus
eorum est qui replent thesauros suos et ecclesie opibus abutuntur
in delicias publicas que stipendia que ad sustentationem pauperum
clericis sibi reseruant s. propinquis distribuunt sepe que
eandem doctrinam repetit d. Gregorius summo 21° 9. de tempore decime tri-
buta s. egentium aiaz et epistola 50. ad Bonifatium testis
est 12° 2^a capitulo extremo loquens de se ipso ceteris sacerdotibus
inquit si auz que nobis suffiunt possidemus non solum illam
trahe sed pauperum quorum ratione quod admodum gerimus nam pro-
prietatem usurpate damnamus illi nobis ueneramus.
De Vitijs Prospero libro 2° diuina contemplatio capitulo 9° reseruat
eadem causa d. 1^a 5^a capitulo 2° perit si seruitur propriis sunt sed
omnes ecclesie facultates a d. Bernardus epistola 2^a.

ad Fulconius archidiaconus in d. alia inquit qd qd pres neutrum
videtur ac simplicem vestitum de altario retinet hunc n. d. vagina
d. sacri legius d. idemq. sac. prosequar inepta ad d. n. d. archi
episcopum levandem a. p. n. d. r. o. n. i. d. q. d. g. a. s. i. l. m. g. P. o. n. i. f. i. c. a.
n. d. d. n. d. y. b. o. n. o. r. u. m. e. d. e. s. i. s. q. n. u. l. l. u. s. a. l. l. i. i. s. S. a. u. e. t. d. o. m. i. n. u. s. r. e. s. p. e. c. t. u.
S. o. r. t. b. o. n. o. r. u. m. c. o. a. u. i. d. e. t. o. i. o. c. e. r. t. a. O. a. n. s. p. r. o. u. a. t. q. c. a. p. n. l. i. c. e. t. P. a.
p. s. i. 2. a. q. s. 2. a. d. e. c. o. i. c. o. n. s. e. n. s. u. s. d. n. s. 2. a. q. s. i. a. e. c. l. e. s. i. a. e. c. l. e. s. i. a. b. o. n. a. t. i. a. q.
a. n. t. i. q. u. a. s. i. n. e. r. e. v. e. n. u. a. s. u. n. t. e. i. u. s. d. e. m. p. e. n. e. r. i. s. O. c. o. n. d. i. c. i. o. n. i. s. q. a. d. e. t.
s. u. n. t. p. r. e. v. i. l. e. g. i. a. O. n. e. r. a. c. i. o. n. u. m. q. s. i. u. i. t. a. n. t. i. q. u. a. c. o. n. f. i. r. m. a. n. t.
i. n. t. e. m. p. l. o. r. u. m. e. d. i. f. i. c. i. a. r. e. f. e. c. t. i. o. n. e. s. O. n. m. a. t. u. s. r. e. i. n. p. a. u. p. e. r. u. m.
i. n. s. u. m. i. t. a. c. t. i. n. o. v. a. c. o. n. f. e. r. r. i. d. e. u. e. n. t. S. a. m. e. r. o. n. e. s. S. a. p. p. r. o. t. e.
q. u. a. n. t. N. a. b. a. r. r. u. s. i. n. a. p. o. l. o. g. i. a. c. i. t. a. t. a. q. s. i. A. m. o. n. i. o. 7. 4. n. o. i. r. o.
d. 7. o. O. c. a. j. e. t. a. n. u. s. q. s. i. 6. s. a. r. t. 2. S. u. g. r. e. r. 3. a. f. i. r. m. e. n. t. u. s.
e. o. r. u. m. q. u. i. s. u. i. s. o. p. i. b. u. s. e. c. l. e. s. i. a. s. f. u. n. d. a. r. u. n. t. n. f. u. i. t. n. f. u. i. t. u. t. o. i. n.
p. r. a. b. o. s. O. s. u. s. e. o. r. u. m. b. o. n. a. c. o. n. v. e. r. t. e. r. e. n. t. p. o. t. u. i. s. e. d. L. u. e. r. u. n. t. s. i. u. i.
O. m. o. r. t. u. i. s. p. r. o. d. e. s. e. O. d. i. v. i. n. o. c. u. l. t. u. i. p. a. u. p. e. r. u. m. q. i. n. d. i. g. e. n. t. i. s.
i. n. s. e. n. i. a. q. b. e. n. e. f. i. c. i. a. r. i. j. S. o. r. t. b. o. n. o. r. u. m. n. S. a. u. e. n. t. d. o. m. i. n. u. s.
I. t. e. m. l. i. q. d. e. l. e. r. i. c. i. n. p. o. s. u. n. t. d. e. b. o. n. i. e. c. l. e. r. i. c. i. s. t. e. s. t. a. r. i.
q. n. i. s. e. n. t. e. o. r. u. m. d. o. m. i. n. i. c. o. a. d. c. e. r. t. a. q. s. i. d. o. m. i. n. i. e. s. e. n. t. s. i. u. i. t.
p. o. s. u. n. t. t. e. s. t. a. r. i. d. e. p. a. t. r. i. m. o. n. i. a. l. i. b. i. t. a. c. t. i. p. o. s. e. n. t. d. e. i. l. l. i. s.
a. n. s. p. r. o. u. a. t. q. c. a. p. r. e. l. a. t. u. s. O. c. a. p. a. d. S. e. c. d. e. t. e. s. t. a. m. e. n. t. i. s.
O. s. e. n. t. a. q. d. i. a. m. e. t. r. o. o. p. t. i. m. a. a. f. i. r. m. a. t. e. l. e. r. i. u. s. b. e. n. e. f. i. c. i. a.
o. r. i. s. e. l. a. b. s. o. l. u. t. u. s. d. o. m. i. n. o. s. o. m. n. i. u. s. f. r. u. c. t. u. s. q. u. o. s. O. b. e. n. e. f. i. c. i. a.
t. i. s. p. e. r. c. i. p. i. u. n. t. e. t. i. p. o. r. c. i. o. n. i. s. r. e. d. u. n. d. a. n. t. i. s. q. u. e. a. d. e. o. r. u. m. c. o. n. g. r. u. a.
d. i. s. t. e. n. t. a. i. o. n. e. s. r. e. q. u. i. r. u. n. t. i. t. a. s. e. n. t. i. u. n. t. O. b. s. t. a. n. t. i. a. s. c. a. p. a. u. t. i. n.
O. f. i. t. i. s. d. e. t. e. s. t. a. m. e. n. t. i. s. n. o. 3. o. f. r. a. n. c. i. s. c. u. s. S. a. m. m. e. n. t. o. S. a. t. i. s. i. m. g.
D. i. u. s. s. i. o. b. e. i. s. S. u. o. r. u. m. o. p. e. r. u. s. S. e. d. p. r. e. i. p. u. e. t. r. a. c. t. a. m. d. e. r. e. d. i. t. i. b. i. s.
f. 2. a. c. a. p. i. o. r. o. d. p. 4. a. m. o. l. i. n. a. l. i. b. i. d. e. i. g. e. n. i. s. d. i. v.
p. a. n. i. s. c. a. p. i. o. n. o. 2. o. J. o. a. n. e. s. g. a. t. i. e. r. r. e. z. l. i. b. 2. o. p. r. a. c. t. i. c. a. r. u. m. q. s.
114. i. n. i. o. l. a. y. g. a. r. c. i. a. l. i. m. o. i. d. e. b. e. n. e. f. i. c. i. s. p. 2. a. c. a. p. n. o. 7.
O. m. u. l. t. i. a. l. i. j. J. u. r. i. s. p. e. r. i. t. i. s. J. u. r. e. d. o. l. o. g. i. s. i. n. i. s. S. u. i. s. e. n. t. S. u. i.
d. e. r. s. u. b. s. c. r. i. b. e. r. e. d. e. l. i. q. t. i. d. i. n. f. r. a. q. s. i. 7. 5. a. r. t. 7. O. c. a. j. e.
t. a. n. u. s. i. b. i. d. e. m. s. o. n. y. l. i. b. i. d. i. s. t. a. q. s. 4. a. a. r. 3. o. e. 4. a. a. d. r. a. n. g.
N. a. t. a. n. a. d. e. r. y. t. i. t. i. s. p. r. o. c. l. e. r. i. o. n. i. c. a. n. o. n. e. 2. o. e. 4. o. D. i. e. d. o. l. i. b.
v.

2° de libertate humana cap^o 2° sedes ma rap^{te} 4° q^o 18.
pater Molina sag 1° p^o tractat^o disput^o 143 Valencia
Botome disput^o 10 q^o 3^a punto 7° Vanes supra q^o 32 an
6° dubio & ultimo Aragon ibidem Jesus lib^o 2° de just^o
cap^o 4° dubio 6° n° 43 Rebellus ibid lib^o 12 de obligacioni
q^o just^o q^o 7^a n° 10 & quo patet q^o cum consensus om
nium recessus eius fundamenta postea proponas
Pro solut^o Saig notandum. prius in ecclesia obla
tiones fidelium & fructus decimarum fuisse bonam mu
nia clericos q^o & Episcopos vixisse sicut n^o reliquo
si Episcopi qui omnes administratores erant bin
quibus dabant q^o necess^a erant ad eor^o congruentiam
sustentacione ut q^o aures superabant conferbant in
pauperes & in alios pro v^o q^o manifeste colligit^o
canonibus que darent 12 q^o 1^a quare tunc clericis n^o
darent dominium mirabilis partem q^o in singulis die
bus consumendas accipiebant postea v^o discurreres
p^o r^o multa & occupant incommoda multiet^o ma
iores comoditates expectabant nolentes substantia
disciplina vivere alig q^o in numero caus^o & r^o q^o
fuerunt ob quos erecta sunt beneficia singulis a
negat^o quibus seorsim q^o pro suo arbitram vivere
possent in presenti q^o n^o loquimur ante exco
nem beneficiorum sed post q^o fuerant instituta
& singulis collata

Et supposito sit i^o con^o beneficiarij efficiant do
mini omnis proventus & fructus suorum be
neficiorum etiam pro curia redundantij con
clusio ista de fenditur a doctoribus secunde sen
tentij & prouat^o in 1° & Tridentino 22 capite 3°
per reformatione ubi statuit ut in casu tra
lib^o

libg Obligatijs eleyjs qui competens servitius
 quo Liber die n' implerent personalit' illud di
 ei distribuionem amittat neq' eius nullomodo do
 minius acquirant sed fabricg & altari loco
 pio apliat & desione Et cap' 10 de reser' maio
 ne decernit ut episcopi qui ultra tres menses nisi
 urgente necessitate absunt a suis eleyjs fructus
 n' faciant suos parata temporis absentig & tene
 ant fabricg & pauperib' illis erogare. Videm
 etj Statut' de alijs curas adq' Sabennib' de
 sione 24 cap' 12 decernit ut prouis in beneficijs curas
 adq' Sabennib' aut in canonicatib' & dignitatib' fi
 dei professiones faciant intra duos menses adie adq' q'
 Pos' desione alioqui non faciant fructus su
 os. Quoni' fuit Lateranense Lateranense
 et conti' l'ib' Lateranense sub Leone. 10. 11. 9. post rubri
 cam reformatis curie §. Statuim' eius verba refert expli
 cat et confirmat Pig' quinto in bulario romano consti
 tut' 137 determinat ut quiu' q' h'ens beneficium eclesiasti
 cum cum cura aut sine cura legitimo esante impedime
 to si' oras canonicas n' dixerint beneficior' suoz fructus
 pro rata omissione ofitii et temporis suos n' faciant sed
 eos tanquam iniuste perceptos in fabricas ipsoz benefi
 cior' .i. pauper' elemosinas erogare teneat quib'q' ver
 bis utriq'q' cont' l'ib' satis aperte significat qd si benefi
 ciali' prestent qd debent faciunt fructus suos eoz q' com
 parant verum dominium. Const' 9^a cap' unico de cle
 rico n' residenti in b. Sabet' qd qui absq' legitima cau
 sa diuini ofitii n' intusunt n' ss. domini cotidiana
 distribuionem neq' faciunt eas suas sed ad restitutes
 se perceptoz obligant q' manifeste supponit' presentes
 fieri dominos distribuionum. neq' obstat solum ee
 sermone' quotidianaz distribuionum nam si hoc

benefitarii comparant dominum et comparat aliorum siue
suorum cum eis dicit propter diuinum officium siue pu-
blice siue private dm. sed respondent Nabarrg et Canon
nisi beneficiarios dominos e quantum ad fideles admi-
nistratos sed sui expositio ridicula e iam om abates eunt do-
mini fructuum monasterii qd nullg dixit.

pt ultorale quia facta beneficiorum diuisione fructus
eorum clericis assignantur tanquam merces laboris ac mi-
nisterii stipendium qd clericis sunt dominum pariter
fructuum et seq pt qd iam operarius n compararet do-
minum stipendii ptu pue si assignationem eet ab abate
ti potestis anq et constat qd sm eoe prolo quibus canos
fax beneficium dat propter officium de quo capite ulto
de rescriptis in. 6. et quam labor aut ministerium su-
se sumptum n sit dignum tanto stipendio in eis exca-
centia considerata pot et debent ex iusta sicut dicit docent
theologi de gloria deuita ex iustis nris operibus que et sm
se n habeant condignitate ad ipsam si uo consideremus
eorum ualorem ad gratia supernaturali ortum glam ex in-
tellectu merentur.

ca cono beneficiarii insumentes in usq n pios par-
tem que superest ultra congruam substantiam de redditibus
suis beneficiorum n tenent ea restituere su cono
de auctoritate rellatis pro iustia cum h sequunt fere ois
citati pro 2o et pt in. 13 ex d thoma 2ae qd 13 art. 7. ubi
cu ex cap de redditibus 12 qd 2 demonstrasset redditus ecclesie
et oblationes fidelium in 4or ptes et diuidendas e epis-
cupo 2a fabricis 3a clericis 4a pauperibus ex his infert
qd si distincta sunt bona que debent in usum episcopi
cedere aliis que s. pauperibus et ministris u fabricis
ecclesie eroganda et aliquid sibi retineat episcopus
deus que s. pauperibus largienda s. in usum ministro-
rum aut in cultus diuinum expendenda n e dubium que
ca fides dispensatoris agat et moralit peccet et ad resti-

teneat. de iis autem quibus specialiter suo usus deputata ut
 dicitur eadem ratio que e de propriis bonis. si ergo sint sancti
 et doctor eadem ratio de portione designata bene-
 ficiario ut de propriis bonis sicut non tenet ad restituendum
 dum si ex propriis in sumat in usus non propter ita et non obli-
 gatur ad restituendum si idem faciat ex portione reddituum sibi de-
 signata. non tamen hęc doctrina s. thome gl. e accipienda ita
 ut in omnibus sit eadem ratio de bonis patrimonialibus ac
 de illis que ex redditibus s. ipsi deputata ut constat ex se-
 quenti non solum hoc a se tenent quantum ad dominium se
 et quod non e obligatio ad restituendum simile expendat
 per 2° id e quod nullus obligatur ad restituendum alterius rei
 nisi aliena sit aut alteri debita ex iusta s. fructus
 beneficii beneficiario assignati et s. alieni necque alte-
 ri debiti ex iusta ergo non obligantur beneficiarii ad restituendum
 quomodo in sumant quod superest in usus non propter maior
 ex ipsis istis constat et minor quoad priores per pactum
 et ratione precedenti qua ostendimus beneficiarium ut esse
 dominum bonorum fructuum suorum beneficiorum. quoad ratio
 per quod non debeant ex iusta alteri per supponendo quod de
 predictis fructibus cadant sub dominio beneficiarii possent tamen
 ex iusta alteri debent ut debitor completo tempore solutis
 quomodo sit dominus pecunie debite eam tamen ex iusta obligat
 solvere creditori quo supposito pro beneficiario non
 obligari ex iusta ad dandos partes redditus alios nam. l.
 hęc obligatio oritur ex natura rei aut ex iure disposito ex
 nostro cap. neutrum habet ergo ex nullo potest minor su-
 lus ultimus discursum quoad priorem per quod s. ex natura
 rei non sint obligati ex iusta beneficiarii ad dandum
 alios ex parte superflua suorum reddituum. nam proventus
 isti qui a fidelibus conferunt ecclesie si ex decimis sint
 absque ullo honore dantur cum ex iusta sint obligati ad
 eas absolute conferendas sicut ecclesie determinate sicut
 aut subditi obligantur ad tribuenda tributa principibus

consue^o predia et alia bona tam mouilia quã inmo-
uilia que fideles liberalitè donat ecclesie aut eis ministri-
is uident collata in honore ut qd superfluum fuerit ul-
tra congruam sustentate pauperibz conferat aut in sum-
matur in alijs operibz pijs nã quambz fideles inten-
derent aut desiderarent ut ita fuerit ã tñ e' uerissimã
le talem obligatõ ecclesie imposuisse q' modestiores et
reuerentiores erant in suos superiores quam ut illi au-
derent obligatõ imponere precipue cõ se conferant in sa-
tisfactõ pro peccatibz, s. ut ministros ecclesie ad preces et su-
fragia pro ipsis fundenda obligent. s. ad cultz diuini
amplificatõ quare nisi de expressa ipsorũ uoluntate consta-
ret nullo mō e' presumendum fideles uoluisse imponere
p'dictum onus q' ex natura rei ã r. obligandi beneficia
rũ ad restituendum id qd ultra congruam sustentate
insumunt in usz n' pios.

Alta uo pars minoris qd. s. neqz ecclesie dispositõ obli-
gatus ad restituendũ patet q' ã pot' p'duci ecclesie deere-
tum quo p'dicta obligatio cõtinuat si aut ecclesia hoc dis-
posuisset absq' dubio edidisset claram cõstitõ qua expte
obligaret beneficiarios ad restituendum superfluum ma-
le insumptus e' em' res magni momenti pertinens ad
oñz beneficiarios ad pauperz subentionem publicamqz
ecclesie edificatõ precipue cõ in alijs rebz clarioribz et
minoribz id prestauerit ut patet ex p'uationibz conis
p'cedentibz in absentibz in ã reuertentibz et in ã intere-
sentibz diuini ofitibz. Constat q' ecclesia ã rescindit do-
natis quibz beneficiariũ fructz superfluos alienant.
qd facere debent si existimaret ex iustã deberi pauperi-
bus ã q' obligandi r. beneficiariũ ad restituendũ et si qd
superest ultra congruam sustentate in usz n' pios in-
sumant.

B^a con. Morliti peccant beneficiariũ qui p'dictam
portionem redundanter expendunt in usz n' pios.

In hac cons. conveniunt oies doctores p^r q^o 1° est illis
 verbis tridentini ss^u 23 cap^o 1° de reformat. que iam
 in fundamento est rehellim^g quoniam ibi oino inh
 dicit episcopis et alijs ecclesiastica beneficia habentib^g ne
 ex relictib^g beneficiis consanguineos et familiares auge
 re studeant sed si pauperes sint eis ne pauperib^g distrib
 uant q^uo^o dat ecclesie preceptum de n^o insumendis pre
 dictis fructib^g superfluis nisi in pauperes.

2° p^r quia clerici rate sui status ss^u veluti patres et he
 tres pauperes q^o peculiaris vinculo charit^{is} obligant illis
 subvenire q^o confirmat q^o ecclesia que ex decimis et obla
 tionib^g fidelium assignavit clericis determinatas p^r frue
 tum potuit eos obligare ad insumendum in op^a pia quod
 redundat ex congrua sustentate sed de hoc p^r p^r con. it
 fat manifeste ut vidim^g p^r d^r h^o p^r b^oate q^o est obligantur
 beneficiarii sub peccato mortali ad expendendam portione^m
 redundantem in bonum pauper^{um}. plurimis alijs ratio
 nib^g possit ostendi p^r dicta uno sed q^o magis urget in
 eis confirmat^u est p^r p^r tum in trident^{is} expressum.

sed inquir^o an beneficiarii possint testari de hoc late
 tractat Molina tractatu 2° disp^o 147 verbis in aliquati
 cend^{is} ss^u. 1° est beneficiarium de p^r et q^o bonor^{um} posse tes
 tari ad quoscunq^{ue} usus quoniam ut p^r b^oatim^g veru^m et per
 factum dominium h^o p^r d^r h^o bonor^{um} neq^{ue} ulla leg^{is} posi
 tive obligant ad n^o testandum. 2° est beneficiarium
 posse testari de ea p^r congrua sustentate q^uo^o para vi
 uendo sibi reseruarit quoniam sic pars computat est
 alijs bonis patrimonialibus. In in exteriori foro n^o po
 tuit progredi h^o opinio propter difficultes p^r b^oates q^o s^u h^o
 h^o pars fuerit detracta ex congrua sustentate. 3° est
 posse beneficiarium testari de portione fructuum h^o s^u fi
 hi quam assumpsit ad c^o pensandum id q^o ex bonis pa
 trimonialib^g insumpserat quoniam h^o p^r h^o h^o per
 factum dominus ut dixim^g et induit nat^u boni patri

monialib^g

cuius loco succedat in quo conveniunt omnes doctores. Quod
de his est non posse beneficiarios et simplices testari de fructibus
redundantibus beneficiis nec ad usus suos sed post mortem
illius ad ecclesiam pertinere in qua erat beneficiarius
nomen aut ecclesia integram successorem in beneficio scilicet capitulum
si ex mensa capitulari fructus percipiebat ut canonice
lura et auctoritas pro hac est doctrina lege apud Tholosa super
con. 5. et nicolaum gartiam tom. 2. de beneficiis p. 2. c. 1.
num. 2. si est beneficiarius rat. consuetudinis posse testari
de propriis fructibus beneficiorum quoniam am eos non posse
testari solum prohibet ex nra positio humana. 2. bene
non potest derogari per avariam consuetudinem tempore sufficienti
scriptam. Hoc autem non solum est verum quantum ad potestates
testandi in usus suos sed in non suos et si de valore
testamenti loquamur quid quid sit de potestate ad
legitimum testandum et ratio est quod beneficiarius scilicet dominus
dictorum fructuum ut probamus et non tenentur ex iustitia
suis conferre pauperibus quod validius erit eorum testamentum
in usus non suos si non sit aliqua prohibita lex irritans
aut presequens quod legitima consuetudine interducitur
tunc est ut testari possint validum est eorum testamentum
et ad usus profanos quem admodum valida est eorum bonorum
donatio in usus non suos in si irrita fiat
ultimum negari non potest in regno castelle et hanc
legitimam consuetudinem introducant ut beneficiarii
testentur non solum de beneficii fructibus sed etiam
si in testamento decedant heredes ab intestato illi succedunt
in his bonis sicut in patrimonialibus de qua
consuetudine videtur potest leg. 13. titulo 8. libri 5. no
ve collectis. quod ad episcopos et alios in Hispania est
consuetudo ut testari non possint nisi ex specialis con
cessionis sedis apostolicae et ad causas quas
dignitas vero et beneficia curam animarum habentia
consuetudo est in hoc episcopatu et in multis Hispanie

nre locis ut absq' expressa placit licentia testari n' possit.
 Inquisit' 2° an beneficiarius habita facultate ad tes-
 tandum teneat testare ad usus pios an u^o possit licen-
 te in usq' profanos et bona relinquere co sanguine
 is dicitur h' 69. Multi dicunt peccare mortaliter beneficia
 rorum qui ad usq' n' pios testatur. Suius ss. utiq' Tho-
 ma, Romanus, Corduba, et alii apud nisobolans gar-
 g'am supra num. 14. sed oppositum ut magis uere et
 certius si n' seueris plures refert et sequit' idem nisobola-
 us sup num. 19. et p^o quia beneficium n' possit tes-
 tare solum orit' ex p^o p^opositio ecclesie sed hoc aut
 contraria consuetudine legitima e' derogatum aut ra-
 tione specialis licentia n' obligat q^o sicut possit uarie de
 testari in usq' profanos ita et possit licite.

h' dicitur ff. ad fundamenta l. 11. ad i^u ex aucto-
 ritate tridentini de sumptibus ff. illa uerba solum prob-
 bare obligat' caritatis ad distribuendos fructus redū-
 dantes pauperibus qd nos 3^a on^e conuicimus et pbamus.
 fructus aut' isti dicunt' de' quia ab ecclesia et donato-
 ribus ff. destinati ut in honorem et cultus dei impen-
 dant' que causa sufficiens fuit ut ecclesia possit impo-
 nere p^opositum ne q^o beneficiarius co sanguineos fa-
 miliarios in suos ditare studeant, aut bene expendat.
 Ad auctorit' lateranensis duo p' uerba illa bona eccle-
 siar' egentium usq' deputata e' n' signi'ficari de
 Gilla e' iusta pauperibus sed solum ex caritate unde
 oia superflua dicunt' e' pauperum q^a ex illis ff. submien-
 di imo et de secularibus d' Ieronimus can. Hospitalale
 dist^o 92. inquit aliena rapere conuincit' qui ultra
 necess' retinere probatur. Et in speciali bona clericorum
 dicunt' bona pauperum quia peculiari rat' clericis tene-
 tur subuenire pauperibus aut q^a p^odit' loquites referre
 unde ss. ad illud tempus quo beneficia n' erant exco-
 ta et clerici in ui uiebant et q^o ultra congruam

substantate redundabat pauperibus distribuabatur.

ad 2^{am} R. et in. 13^{am} ad auctoritate Alexandri 3° dico no-
mine rex ecclesiasticarum non intellexisse pontifices fructus be-
neficium sed potius bona fabricae ecclesie cultui domino ap-
plicata specialiter. Sicut enim bonorum nullus in parlari et
Domingus sed sub dominio congregatis ecclesiasticorum cuius
cumque ecclesie cadunt. sicut urbentis monachorum set domus
nium bonorum manasterii le sumus Pontifex tanquam sup-
remum caput ecclesie beatissimus administrat omnia ita ut
si impedire fuerit possit predicta bona ad alios usus et ad
alias ecclesias transferre ex ista causa non absque hoc id
non potest fieri. sed dominus predictus impeditum est ad hec
bona alienanda ad libitum. de quo lege Adrianum in 4ta
instituta et pro clariori et Turrecrematam lib 2° de eccle-
sia cap. 113. Verba innocentii et Bonifacii non urgent non
fructus Beneficium si in nomine beneficiorum ecclesiasticorum bono-
rum veniunt) intelligunt diuinitate patrimonio et propter
propter christum et ad cultum christi. donata. Testimonium
Iherosolimitani aut proadit de bonis ipsis ecclesie aut solus inf-
rune puppis. sicut enim dicitur a sanctis patribus. de obligatio-
ne secularium ad subueniendum pauperibus aut bonitas ca-
nonis apostolorum solum loquitur de tempore illo ante quas
beneficia ecclesiastica ante collecta et solum by illis pot in-
ferri populum.

ad 2^{am} et auctoritate sancti patrum de sumptibus. illo-
rum loquitur explicandas et sicut et pedentes et sine du-
bio sicut tradunt de diuitibus suis seculi quos sepe econo-
mas, procuratores et dispensatores pauperum appellat omi-
gitas quod est pauperum quos non allunt et se strictis de clericis
videant loquitur hoc non constat quod nos libenter concedimus
beneficiarios strictiori iure obligari ad largiendas et
limosinas precipue cum in bonorum ecclesiasticorum parti-
nit pauperibus videat a signatum.

sed dicitur ante collectis beneficiis seu bona ita per

nubant ad pauperes fuit ad clericos episcopum et fa-
 bricam q post diuiss^e factam si n fuit assignata sua
 pars pauperibz fabrica episcopi et cleri obligabunt^r
 ad subueniendum pauperibz ex iustitia cu ante diuiss^e pa-
 ueres haberent iur ad pdicta bona fuit episcopus cle-
 ricus et fabrica habebant. Ex negando a seq^a et r^o e^o q cu
 pdicta bona subsistent dispositi potifficis optime potuit
 propt^r bonum ecclesie regimen illa in tres p^{tes} diuidere
 transferendo eoz dominium in clericos et in episcopum
 cu obligat^r ad subueniendum pauperibz n tn eos obli-
 gabat ex iustitia propt^r lites et alia inuonuenientia que
 possent oriri.

ad i^a rat^o concedo summum potifficis n e^o domi-
 num onis bonoz ecclesiasticoz p^o supremum dispensato-
 rem tn respectu fructuum potifficats bene co^o parat domi-
 nius fuit quilibet alig episcopi et beneficiarij. ad 2^a
 q^o bona ecclesiastica antiqua et recentia cu eisdem ratiff
 quantum ad entit^{em} n tn quantum ad statum cuius
 diuersitas potuit oriri ex potest^e sumi potifficis ad dis-
 ponendum de pdictis bonis ad m^o explicatum. ad 3^a
 iam constat solutio ex dictis in de iuris in n^o obstat que
 cum q^o intentio fidelis q^o illas tenent solbere ex iusta
 respectu n^o aliaz oblationum iam dixim⁹ n e^o uerisile
 fidelis intendisse imponere obligat^r ex iusta ad clarific^o
 dum pauperibz id q^o superest ultra co^ogruam subsistent^{em}.
 ad 4^a iam notauim⁹ qua rat^o clari^o n possint testari de
 iure co^o et id possint ex co^osuetudine. ipsos aut^{em} n posse
 testari de iure co^o n infert n ee dominos eoz em do-
 minium potuit ecclesia impedire ne rat^o illig possit
 testari ut in uita excitarent ad insumendos fruct^{us} in-
 prijs usq^{ue} abocarent^r q^o ab studio cumulandi. sectio 6.
 de obli dominii

Sectio 6. De Obiecto dominii

Est in presenti sermo de iis que cadere possunt sub domi-
nio dei pro cuius intellectu in 18 adverte clarum esse et dicitur
sup q. 57. unum de posse cadere sub dominio alterius
usque ad tale explicari potest loco, et adverte de deo posse do-
minium rerum sublunarium ut aerium, piscium, brutorum
herbarum fructuum et ceterorum quibus deo potest uti ad uictus ne-
cessarium et proprie uite conservari de quo nulla potest ei di-
ficultas legi potest cap. 1. genensis et psalmus 33. 3. adverte
de non deo dominium celorum non enim dicitur in celum et presens
neque potest de eo perfecte disponere. quare ad summam potest
dici usufructus aut usufructuarius celorum ex eo quod dicitur in factis
eius illuminat et influentias caliditatis inis dominus est ita
ut non possit illis prohiberi. et ab illis impediri sine iniuria ca-
demque ratio ut est de propria ignis et de suprema ac me dicere
grone aeris. scilicet in sentire oportet de terra, aqua, et ali-
quo aere dicitur enim deo potest in se substantiam potest quod de
illis perfecte disponere dispositio uero debet esse accommodata
naturis rerum et ordini uniuersali. quod uero in aliquibus parti-
cularibus horum elementorum dominium non dicitur solum in pascendis
et sic dicitur crisostomus homilia 2. ad populum antiochenum
aspirat neminem deo dominium solum loquitur de do-
minio omnino independenti facta est comparatio ad dei domi-
nium quod est perfectissimum et omnino independens. 4. Notandum est bo-
na de quibus in presenti potest esse difficultas et in 2. di. pre-
terea alia sunt bona temporalia ut uita corporis integritas ho-
nor et fama alia uero spiritualia ut actus uiri intellectus et bo-
nitas, gratia et caritas, et similia huiusmodi ordinis. de his omnibus
erit sermo in presenti per aliquot dubia.

Dubium in anima dei et corporis integritas cadant
sub humano dominio in quo certum est deum deo
minius uite et membrorum ita ut de illis possit perfectus
sine dispendio deus dominus 32. ego occidam et egou-
erere faciam. et sapientia ubi dicitur damone qui uite et
mortis habet potestatem. Unde solum potest esse difficultas

an p'dicta cadant sub dominio h'ij.

Aliqui affirmant qd' de dominium vite et membrorum
 q. pro hac referunt. Vlt' relict' de homicidio et adema
 rap' q' q' 13. art' 1. dub' 5. m' 1. fundamentus e' q' eccl'ia
 a' h'ic d' d' ab initio constituit h'ic reliquit illud in
 manu consilii sui. et tate q' pbant q' r'ao dominium co
 sistit ut quis possit uti re pro sua uolente. Sed homo nul
 h' p' h'ic pot' uti uita sua et membr' pot' em se ipsum ut
 de re. s. donande ius utendi suo corp' aut membr' quoad
 hac. s. illas act' q' u' h'et dominium uite et membrorum.
 Constat q' qui occidit. s. mutilat alterum aut impedit
 ne exerceat suas act' facit illi iniuriam iustitie com
 mutatiue contrariam q' p'ibat illum p'fectu et rigu
 roso iure q' signum est illum bene ius in uitam p'pri
 am ac p' consequens dominium. Constat 2o q' si h'ic no
 haberet dominium sue uite et membrorum n' posset al
 teri remittere lesionem ab eo receptam nec obligand' q'
 est percussor ad faciendam satisfact' patienti sed con
 sequens e' absurdum q' u' e' dominus uite et membro
 rum.

2o pt h'ic q' h'ic pot' exponere uitam pro amico
 et periculo euidenti pro patria et pro defension' sex su
 or' i' furem et si necessitas uite et salutis postulet
 pot' membrum absunderi sed h'ic oia facere n' posset
 nisi uite et membrorum dominus e' et alias em faceret
 uero domino iniuriam sicut exponens bona alte
 rius periculo propter spem utilit' domino cuius
 bona s' iniuriam facit q' de in p'dictis h'ic nulla
 iniuriam inferat optime sequit' dominum et pro
 p'ie uite et membrorum. Constat quia h'ic pot' vigiliis
 et penitentibus m'ducere uitam sed id n' posset fac
 e si n' e' dominus uite q' u' h'et illius dominium.

2o as' affirmat h'ic n' e' dominium uite et memb
 ro' pro hac refert d' tho. 2o 2o q' Bart. 9. ad 2o qui

hac ratio qd 3° art^o 3° ad 3^u idem etinet et infra q^o 8^a
art^o 5° in corp^o et ad 3^u Carletang ibi inf^o q^o 150. art^o 2° du
bio ult^o et q^o 159. art^o 6° in respons^o ad dubium i^u ubi
ait h^o n^o e^o dominum suoy natalium Adria^o in 4.
desistit q^o ult^o in fine in responsione ad 2^u Vinta
relat^o de homicidio num 25. solo lib 4 de iust^o q^o 2° ar
t^oculo 3° one 1^a (Barb^o lib 1° variay cap 2° num
3. Vari^o sic q^o e^o de dominio dubio 2° salo^o ibidem q^o 3^a
art^o 2° me 1° Sait^o lib 9. cap 5° num 4. usq^o lib 2° cap 4.
dub. 10. et alii plures. fundat in 1° S^o S^o 1° q^o ad domi
nium requirit^o potestas p^ofecte disponendi de re usq^o
ad h^o consumptionem sed h^o n^o pot^o p^ofecte disponere de
sua vita n^o em^o pot^o se ipsum occidere neq^o amputare si
bi aliquam p^o q^o h^o n^o h^oet dominium sive ult^o neq^o in
tegritat^o membror^o. 2° q^o homo n^o pot^o h^ore dominiu
su^o nisi illud a deo acceperit sed adco n^o accepit talle d
miniu^o q^o illud n^o h^oet p^o minor q^o ne lumen nata
le neq^o scripture sacre nec de iusta cont^o h^ore aut ponti
ficum Testant^o in nobis dari talle dominium neq^o il
lud fuisse a deo concessum q^o n^o dat^o h^o h^o ad talle domi
nium necess^o.

3° p^o h^o sent^o ex scripta sacra in qua significat^o
hoc dominium e^o deo p^orium deuteronomii 10. ego occi
dam et ego vivere faciam. sapientia 16. tu domine qui
vite et mortis h^o potestatem u^o 1° regum 3° Seli^o res
ponso accepto de filioy morte dixit doming est quod
bonum fuerit in oculis suis faciat quib^o in sou^o p^o
h^o h^o deo h^o h^o potestas disponendi de vita homi
nis. Constat q^o de iustom d^o p^o h^o et reprobatis stare
n^o potuisset si h^o ita h^oet dominium su^o ip^o h^o ut
posset se ipsum occidere ut uellet. posset em^o se ip^o h^o
occidere cu^o eet bene disposit^o nec uellet. spectare in
certam mortis oram. n^o q^o h^o h^oet dominium vite
sue. Constat 2° q^o ut concedit cois. 11° q^o d^o un^o q^o homo

pot impedire aliud neseipsum occidat aut vulneret sed hoc fieri n' posset s' s' h' exel dominus sui ipsiq' cum nullq' possit sine legitima auctoritate impedire alterius neutral' re sua.

3^a s^a a firmat h' n' d' dominum sue vite quantum ad actus transeundi de hoc seculo in alius: in ceteris v' h' posse d' d' dominum sue vite. ita ut sentire d' t' s' o. inf q' 6^a art. 5° ad 3^u ubi inquit qd s' ostendit dominus sui ipsiq' p' liberum arbitrium et ideo pot' s' de se ipso disponere quantum ad ea que p' h'net ad hanc vitam que s' s' libero arbitrio regitur. sed transitq' de hac vita ad aliam feliciter n' subiacet libero arbitrio. s' s' potest' d' d'ne. Sacteriq' d' thomas. solo i' h' d' e' m' lib. 4. q' 2^a art. 3° con. 4. et q' 6^a art. 3° ad medium a firmat ex p' d' itis verbis aperte colligi in o'ib' aliis h' e' d' sui ipsiq' dominum q' nihil aliud excipit quam transitum de hac vita ad aliam et idem vult sic auctor lib. 5. q' 1^a art. 5° ad 3^u tra gon inf q' 6^a art. 5° ad 3^u ubi ait qd l' s' o' n' s' it' vite sue dominus h' aliquid dominil et iuris s' it' in vita sua. plures et alii tam ex theologis que ex canonistis s' h' uis s' quos ex professo refert et sequit' gomecius a mes qua tractate de potest' in se ipsum lib. 1. cap. 4 num. 16. et quantum abinet ad membra sub sui bona corp' d' h' h' gunt fieri idem auctores e' in 2^a d' d' que d' as que ex nata sua ordinant' ad vite s' s' b' at' a quib' vita sum pendet ut salus involuntat' membror'. alii u' d' antur que ex nata sua n' ordinant' ad vite s' s' b' at' neq' ab ip' s' s' vita sum pendet ut pulcritudo et similia de iis afir manu h' s' s' e' p' s' d' m' dominium q' pot' de ipsis p' s' d' d' d' p' onere ut de cap' l' i' s' unguib' et s' i' l' i' b' s' s' i' a' t' s' e' t' facultates ad disponendum de p' u' n' i' s' de i' u' g' bonor' sentiunt s' o' mines e' s' abere dominium quantum ad aliquos ipsi us usq' n' h' quantum ad amputat' s' vulnerationes fundamta s' uis s' inf p' p' o' n' a' m.

Quo tñ 1.º 5.º n.º d.º doming uile sue quantud ad tra-
situm de hac uita ad aliam neq.º membroz quantu
ad amputatē. s. uulneratē. Sic con.º e.º oino q.ºta in ea
conueniunt fere ois doctores et satis efficacit. quimul.º fu-
damentis adductis pro 1.º 5.º ulterius et pot.º pbari.º q.º 5.º
n.º pot.º de sua uita pfecte disponere se ipsum occidendo
neq.º suis membris seipsum mutilando aut uulnerado.
¶ n.º doming uile quantum ad transitum ne membris
sum quantum ad uulneratē. p.º ans.º ex iis que ex cano-
nicis apostolor.º et concilio niueno, braccarensi, arelate
si ex marino et inuentione pontificiis et ex d.º Aug.º ref-
ferunt grauiam et glosa cap.º si n.º et et sequentibus 2.º
q.º 5.º et cap.º si quis amed iis et cap.º si quis pro egritudine
et cap.º si quis in infirmitate d.º 1.º ss. ubi dicitur maxim
mum crimen comitese eos qui se ipsos occidunt aut muti-
lant nisi amulnat.º excusent.º ob ingentem egritudines.
const.º q.º sui ipsiq.º occiso aut mutilatio p.º se fert hor-
rorem quendam naturalem q.º de testationem certam ex 1.º
inclinatē nature que ad suā conseruationem impellit sed
id ad qd.º inclinat mala a naturali leg.º orit.º q.º q.º de testatur
et horret natalli legi.º contradicit.

¶ n.º 2.º 5.º pot.º d.º doming sui ipsius. Sane con.º de-
fendunt auctores 1.º et d.º ss. et papue d.º tho low uitate et q.
6.º art.º 1.º in corp.º et p.º ratione q.º unq.º 5.º pot.º habere
pfectud.º dominus alteriq.º et si dominus n.º deat uile
et integrit.º membroz quantum ad transitus et uulnera-
tes n.º em.º pot.º doming occidere seibus neq.º illius mutil-
lare ut superius ostendimus q.º et si 5.º n.º possit seipsum oc-
cidere aut mutilare n.º sequit.º n.º habere dominium
sui ipsiq.º aliquib.º et totib.º factis pro 1.º ss. ueritat.º huius
con.º confirmari.º potest.

¶ Unde ad fundamenta 1.º et 2.º quatenus p.º d.º
asserionib.º poss.º repugnare. Et ad 1.º constat manif-
feste e.º egregium fundamentum ad pbendam sane

ad conser. l^a confirmatio n^o pbat se posse se ipsum oc-
cidere aut mutilare sed solum e^o dominium uite et me-
broz sicut et si n^o possit dominus occidere aut mutil-
care solum sabel ius ut fiat ei reu^o pensatio pro
occisione aut mutilat^o serui. e^a confirmatio eodem
m^o d^o solbetur.

ad r^u concedim⁹ se e^o dominium uite et membro
et ad sensum explicatum quamvis aut iustitias possit expo-
nere pro amico aut patria n^o idem infer^o e^o dominium
uite quamvis ad transitus de hac uita ad alias aliud im-
e^o consubare uitam et alium p^oceptum n^o occidendi seip-
sum hoc em negatiuum e^o qd^o semp^o obligat unde n^o s^o
exspectat^o in iustitia aut ex uicillate sp^ous sancti ut in
s^o s^o s^o ecclesiasticis refert de quib⁹ d^oad martiribus n^o
p^ot quis seipsum occidere. in u^o p^oceptum seruandi ui-
tam qd^o a firmatibum est n^o semp^o obligat quare ex
causa rationali n^o solum p^ot uerum et multoties ten-
net^o uita^o exponere periculo mortis qd^o nullo m^o infer^o
dominium quantum ad transitum ab hac in aliam
uitam n^o em ad libitum d^oponit de uita qd^o est de rat^o
domini sed pot^o opus uirt^o uidelicet fortitudinis
charitatis fidelitatis et amicitie ante ponit uite cor-
porali qd^o maxime licet sicut qui exponit membrum
pro tuenda salute tot^o corpus de quo uideri pot^o d^o to-
mas inf^o q^o b^o art. 1° in corpore. ad confirmat^o q^o se
n^o posse minuire uitam ne sue saluti nocere id int^o
denda. possit in u^o medijs conuenientib⁹ ad satisfaci-
endum deo, aduincendas et sedandas passiones ad a qui-
rendam p^ofecte quamvis ex usu bon^o medior^o sequat ali-
qd^o damnum in salute qd^o notari n^o sit n^o sabel ius
ad proseguendos p^orios fines maxime p^ocipuum et
ne salutis permitendo damnum qd^o per accidens p^ot
sequi de quo late inf^o q^o b^o art. 5° ubi stragon dub. 1°
salon controuersia 1° a uita tollit^o de omni d^o n^o

Neq[ue] fundamenta 3^{ae} 11^{ae} urgent ad doct^{am} nr^{am} in
nullis momentis e^t n^{on} omⁿi requirit ad dominium qd
dominus possit disponere de re cuius dominium sit
usq[ue] ad illius consumptionem ut manifeste patet
in dominio Sunius s^{ic} respectu alterius qd n^{on} un^{de} sit
verbum posse dominum, occidere aut illud mutare.
Ad v^{er}um tam constat ex lumine naturali s^{ed} s^{ic} s^{ic} dictum
dominium sui si em^{pt} s^{ed} pot^{est} seipsum vendere et trans-
ferre in alterum dominium sui absq[ue] dubio et ipse domi-
nuset sui ipsius. 3° solum p^{ro}bat s^{ed} n^{on} s^{ic} s^{ic} dominium
vite et membrorum quantum ad occisionem et mutua-
tionem. 2^{ae} et 3^{ae} confirmatio idem vincunt.

Pro complemento sui dubii inquiret an res pub^{lica} Ga-
beat dominium vite et membrorum suorum civium. Tal-
lucio Suis ex dictis sup^{ra} n^{on} obscure colligit^{ur} urebit q^{uo}
dico qd quando res pub^{lica} possit occidere malefactores
et in bello exponere manifesto periculo vitam suorum
civium n^{on} t^{amen} s^{ed} p^{ro}pios dominium vite illorum, qua-
tum abiret ad transitum de hoc seculo in aliud qd ma-
nifeste p^{ro}bat qd n^{on} pot^{est} res pub^{lica} occidere aut mutare sui
cives qd n^{on} s^{ed} respectu illorum proprium et speciale do-
minium quantum ad transitum et vulnerat^{ur} n^{on} t^{amen}
negamus res seu dominium altum qd res pub^{lica} habet
ad disponendum de suis subditis quando ad bonum
cor^{poris} expedire iudicaverit de quo sup^{ra} cu^m egimus s^{ic} s^{ic}
lib^{er} legalis adverte t^{amen} res pub^{lica} malefactores occide-
re n^{on} ut dominam s^{ed} tanquam ministrum et instru-
mentum d^{omi}ni cuius iura gladium portat ad custodia^m
iust^{itiae} et ad bonum cor^{poris} legit^{ime} s^{ic} s^{ic} lib^{er} 9. claris
cap^{itulum} 5. num^{er} 10. et lesium lib^{er} 2° cap^{itulum} 4. dub^{ium} 10. num^{er} 58.

Dubium q^{ui} an s^{ic} dominium habeat sui honoris
et fame. Pro intellig^{endo} Suis adverte^{re} est quid nom^{ine} fa-
me et honoris intelligatur. fama ut ad presens ali-
net e^t bona existimatio seu opinio que de aliquo Ga-

bet. siue talis opinio fiat ab uno siue ab ita iustate
 siue sit ore prolata siue n̄ sit fama hoc m̄ sumpta
 demigratur et tollit̄ p̄ imposit̄ aut detractionem alii
 cuius criminis. Et de factis u de hac accept̄ fame que propria
 est u gunt solo lib. 4. de lusta q. 6. art. 3.º salou hac q. 6.
 art. 2.º. controuersia in Nabarra lib. 2.º de restitut̄ capit. 9.
 num. 6. et colligit̄ ex d̄ tho infra q. 73. art. 1.º ad 2.º. Honor
 uero et diuersimode accipiat̄ proprie tū sumit̄ ut a d̄
 uertunt a tati et d̄ tho infra q. 103. art. 1.º pro Testimonio
 excellentie alicuius. Semineq̄ in quib̄ intendunt honora
 u testimonium sue excellentie querunt ut docet Aristoteles.
 ethicor̄ cap. 2. hoc aut̄ testimonium reddit̄ p̄ signa estima
 aut p̄ uerba ut constat.

2.º aduertim̄ in h̄ bona estima que obtineri poss̄ ab
 hominib̄ in locum tenere famam et honorem. Et fama
 id ostendit d̄ tho infra q. 73. art. 3.º in corp̄ ex illo prober
 uioy q. intelliḡ e bonum nomen quam diuinit̄ multe.
 Et honore idem probat q. 103. art. 1.º ad 2.º. uerbor̄ arist̄
 1.º ethicor̄ cap. 3.º et tum et q̄ nichil nobis e ex excellentiis
 quam id qd̄ deo tribuim̄ et qd̄ maxime appetunt qui
 indignitate s̄. constituti u qd̄ ob preclariss̄ facta dari
 sollet tanquam premium. Sed ita se habet honor q̄ honor
 e p̄fectissimum bonor̄ et honor̄ quib̄ s̄ in posit̄ sub
 presens e an s̄ habeat dominium sue fame et honoris

1.º. s̄ negat̄ predict̄ dominium u solum concedit
 homini usum sue fame ita sentiuat Thoma in 4.º dy
 1.º. 15. q. 16. ~~art. 1.º. in d̄. in d̄. in d̄.~~ Simila uerbo de tractio num. 4.
 Caletang eodem uerbo et infra q. 73. art. 2.º. et plures iuris
 peniti quos refert Sobarrub lib. 1.º uariar̄ cap. 2.º num. 3.
 eadem subscribere uident̄ aserunt̄ in s̄ in nullo casu
 posse infamare se ipsum et neḡ ad uitanda atrocis
 sima tormenta si q̄ s̄ in hoc aut̄ dory de sua fa
 ma disponere n̄ possunt n̄ erunt̄ illiḡ domini et
 p̄ in 1.º dy 15. q. 16. ex illo de leuastu 41. uiam habi de
 bono nomine hoc in magis permanebit tibi qua

multi desiderii preciosissimi quibus uerbis ut imponit si
pignus hauriendi et procurandi bonam famam quod non
potest de illa disponere pro suo arbitratu quod non est il
lius dominus. sicut ex d. Aug. qui de bono videtur
cap. 10 et de her. cap. 11 et audiendo 11^a q. 3^a grauitate re
prehendit negligentes propriam famam quia no
bis necessaria est uita nostra. alij uero fama nostra quod sunt d.
augustinus dominus fame nostre: non est penes nos sed pe
nes rem publicam et idem in lib. 10. dicitur cap. 17 et 20.
dicit quod sicut illo pignus non uidetur prohiberi tam
quam alterius diuisione ita illo non falsum testimonium
non dicitur prohiberi infamatio propria et aliena quod
sicut est contra iustitiam infamare alterum quod infama
tor non est dominus fame alterius ita infamare se ipsum
et consequens non est sue fame dominus. Constat
etiam ex d. Tho. infra q. 64. art. 1° ad 2um ubi inquit de so
lum deus dominus eorum bonorum que ita pertinent ad
sane uitam ut de ipsa uita finiuntur. sed fama post
mortem permanet sicut illud ecclesiasticum 41. bone uite nu
merus dicitur, bonum autem nomen permanebit in eorum
quod non potest deus habere dominium proprie fame.

2° potest quod si dominus sui fame posset illam prodige
re absque peccato mortali prodigalitas enim solum est
peccatum ueniale sed prodigere famam est peccatum
mortale ut tradit glossa capite si sacerdos 15° q. 5. q. 5° non
habet dominium proprie fame. sicut quod prudentes in
dicant equali parandam est uite et membrum imo in
aliquo casu preferendam est uisenti. ut patet in ma
cabiorum 7° ubi iudas macedabes preullit illam uita
dicens si uenit tempus nostrum moriamur nec impo
namus uicium glorie nostre. sed homo non est dominus
uite quod non fame.

3° potest quod si non potest possidere famam cum deus existat
in mentibus aliorum quod neque habere potest illius dominium
potest deinde quod ad dominium requirit ut saltem possit,
ce

et cum posses conste q^a unq^o h^o n^o sit dominum suu^m
 adq^o intellectus et uoluntatis alterius dominij q^o nec ha
 bet dominium sui fame an^o ut q^orum et p^o se q^o
 q^o fama ut constat ex dictis e^o bona existimatio aut
 opinio de aliquo sua aut opinio abiq^o dub^o e^o actq^o in l^o
 2^a q^a affirmat sed uere dicit dominus honoris et
 fame ita ut sentire d^o l^o inf^o q^o 73. art. 4. ad i^u ubi do
 cet in uig^o cu^m q^o arbitrio esse pati^o detrimentum sui fame
 nisi hoc uergat in detrimentum alioru^m id est si sentiret
 aliquid q^o inuis perit q^o referunt et sequunt^o Obarrub su
 pra et mesqua lib^o 2° de pot^ote in seipsum cap^o 10 num^o 5.
 et p^oter illos eiq^o d^o 11° ff. silbest^o uerbo retractio q^o 3^a
 angel^o ibidem num^o 6. Adriang in 4 de restit^o q^o 1^a
 tima et q^olibeto ii ad difficult^o 3^a Magist^o solo lib^o 4.
 de iustitia q^o 2^a art^o 3° et lib^o 5° q^o 10. art^o 2° et de re
 tegendi secretum num^o 6. 1° q^o 3^a m^o 8^a lib^o prima 2^a p^o
 q^o 1^a art^o 2° dub^o 5° Dahn^o in preambulo de dominio
 q^o 2^a dub^o 2° et inf^o q^o 6^a art^o 5° dub^o 2° ac i^u thagon tracta
 tu de dominio columna 3^a salon codic^o tractatu^o q^o 3^a
 art^o 3° con^o 1° et q^o 6^a art^o 2° controversia 2^a. Valentin^o
 tom^o 3° 2^a p^o 5^a G^ostroperto 1° questio^o uel^o a 8° le sig
 lib^o 1° de iust^o cap^o 4 dub^o 1° num^o 59. Fairg lib^o 9.
 claris cap^o 5° num^o 10. Nabarr^o cap^o 10 manualis n^o
 27 et 2°. Nabarra lib^o 9 de restit^o cap^o 4 p^o 2^a dub^o 1°
 num^o 143 et sequenti^o et p^o 8^a num^o 136. et plures ali
 si. ^o con^o iusta sane sent^o n^o s^o doming^o est
 p^o p^o fame con^o ista n^o solum e^o uig^o sed q^ota et p^o
 1° q^o n^o constat deum sibi reseruisse propriu^m et spe
 halle dominium fame nec res pub^o e^o illis domina ali
 equi absq^o peccato posset infamare quum quem uel
 let q^o e^o absurdum q^o fama sub proprio dominio
 his cadit^o p^o 2° quia famam et honores compar
 rat s^o proprio labore et industria sed que proprio la
 bore et industria comparant^o sum^o dominio subdu
 tur q^o u^o s^o e^o doming^o p^o p^o fame.

Constat q^a fama est primum virtutis et meritis bonorum
operum. Unde Aristoteles in ethicorum cap. 3. sed fieri non potest quod
operarius non aequaliter dominus premium et mercedis
correspondentis labori quod homo dominum fame ut
parat. Constat q^a si non potest in uel rationabiliter probare
sua fama absque iniuria et potest seipsum infamare ad
uitandam mortem. scilicet ad maiorem profectum spirituales
ut sepe testantur sancti patres. Sed si si non habere domi-
nium sui fame nunquam posset se infamare suum non potest
ipsius occidere aut mutilare quod negari non potest sed est domi-
num fame proprium.

Ex dictis. 1° infertur posse se ex causa se ipsum in fama
re destruendo famam propriam si aliquid damnum pro-
prium. scilicet a lienum non sequitur quod ipse ut tunc tenet. ad
de sane limitatis consuetario quod ad dominium non requiritur
ut si possit perdere propriam rem absque ulla causa et
cum quibus uenit circumstantiis nullus in potest sua bona pro-
digere. sicut in de damno proprio uel aut filii. scilicet credi-
torum. scilicet eorum quibus sub uel assua bona per si potestas sufficienter
quod ad dominium quod si ex causa et cum debitis circumsta-
ntiis possit propriam rem destruere si destruitur. Sic ca-
par. quo supposito preter dicta constat ueritatem Gulgionis
lectari quod si est dominus fame quod potest se illa perfecte dis-
ponere seclusis impedimentis et tunc et quod si hinc referunt
de Ambrosius feminas introduxisse in fures cubi-
culus ut dicitur in impedire a consuetudine episcopi pa-
trium. et de aliquo hoc negant negari in non potest de hinc in
libris confessionum sua peccata manifestasse et similiber
de Anselmo suam uirginitatem amissam sepe deplorat. Preter
ad maiores profectus spirituales potest quis manifestare sua
crimina quantum uis ab omni non solum in confessio sacramenti
sibi sed uis prudentibus a quibus sperat remedium. Tur-
sus potest se infamare ad fugiendum uitium superuenire
et comparandam similitudines et ad uitandam mortem
aut dolorem in tormentis potest manifestare criminatorem

ta ut doigent aut heresitate de quo et erit sermo in
 fo. Ne tamen potest se ipse infamare ut pro inie
 ctis illius factis faciat ut si auferit iniquitates tenet
 explicare se falsum dixisse. ut illud libet a morte aut
 ut famam iniuste ablatam restituat de quo legendi
 tractat Praecipue si libet Ledesma Nabarra et Valencia

2° infert qd se ipsum in famare sine causa solus
 peccatum veniale ex q^o suo quamvis ex accidenti^o rati^o ali
 quaz circumstantiaz possit e^o morte. oppositus suis tradit Va
 lencia sup d^o 5^a q^o 17. Angelus et sup et Armilla verbo
 de h^o n° 5° idem defendunt sed in merito ut docent se
 re oies citati pro 2^a 11^a et p^o q^o fama e^o q^oas bonus exter
 num omio subhis sum^o potest^o si diu^o et alia bona s^olia
 sed ex pendere diuicias sine causa n^o e^o ex q^o suo peccatu^o m^o q^o
 neq^o prodigere famam et graui^o peccatus sit fama pro
 digere quam pecuniam e^o em fama p^ou^o s^o p^ou^o s^o
 et h^o e^o q^o prodigalitas ex q^o suo e^o peccatus veniale verum
 e^o qd si aliqd notari^o damnum propriis sequat^o n^o posset
 h^o se infamare faceret in^o e^o caritate qua tenet se ipsum
 diligere.

Id dicitur et inquiret. que na^o sint cause ab quas seipsum
 infamare sit peccatum m^o. 1^a ab oib^o doctozib^o d^oca^o e^o
 qd illud qui se infamat refert aliqd peccatus graue a se
 commissus tu illi^o complacencia^o et ut ab aliis in maiori
 prelio deat^o nam complacere in peccato mortali s^oue illi^o laude
 exigere e^o peccatum m^o uide salonem sup post b^o m^o nabarras
 sup n° 122 et hisquam sup n° 10. 2^a e^o qd aliquis falso sibi
 imponit cu^o iuramento na^o oie periuurium e^o peccatu^o m^o a quo
 n^o excusat met^o tormentoz neq^o alia causa ut tradit oies
 doctoz. 3^a si ponat periculo amittend^o uias spirituales se
 infamando ut qd femina sibi amisa bona fama manere
 in proximo periculo graui^o peccadi^o graui^o peccat se infam
 mado n^o e^o iusta sed e^o caritate qua tenet uitare pericula
 peccatoz de quo Nabarras sup n° 12. Arag sup et salon sup
 art 3° me 2^a.

4^a q^o q^o se infamando se aut alium exponit proxi-
mo periculo mortis aut mutilati^ois graui^o peccat q^o ex-
ponere se tali periculo absq^{ue} causa sufficienti est peccati
mole ut sentiunt Silbester (obarrub Nabarra sup que
da^{ta} p^{ri}ncipue procedit q^o mors inu^{er}te infamanda es-
set inferenda, a p^{er}sona p^{ri}uata ut amari^o uxoris. s.
a p^{er}atre uirg^{is} quib^{us} aliquis dixeret se fuisse male us-
sum aig uxore aut sorore ut notat Nabarra sup n^o
126. Sa^uis lib 9 clauis est u^{er}um 37 na n^o solus et ca-
usa sue mortis absq^{ue} sufficienti r^{ati}o^{ne} s^{ed} est causa est ut
al^{ter} committeret crimen homicidⁱⁱ. in eo ut occideret
est uxorem aut sorores n^o t^um negamus q^o superis dixi-
mus adu^{er}tanda torm^{en}ta posse aliquos se infamare
est s^{ed} q^o manifestate uerit^{ate} occulte exponat^{ur} proximo pe-
riculo mortis p^{re}ceptis em^{er} est seru^{an}di u^{er}itas n^o ita stric-
te obligant ut tan difficilia m^{er}ita ad s^{er}u^{an}da s^{un}t ad
illas c^oseru^{an}dam. loquimur aut^{em} q^o rex inu^{er}te inte-
rogat^{ur} a iudice na si legitime in^{ter}roget^{ur} ultra torm^{en}-
ta uerit^{ate} tenet manifestare.

Id dicit^{ur} an qui in torm^{en}tis posit^{us} falso sibi cri-
mes imponeret solus uenialit^{er} peccat. Nabarra in ma-
nualli cap 13 num 29. u^{er}set est peccatus m^{er} et antea q^o
positus sentiat. p^{re}ter Nabarra idem sententia^o et ali^o
quos refert et sequit^{ur} mesua lib 2° est 12. num 16. p^{ro}b-
baru^{er} lig m^{er} est solus est culpa ueniales ut docet Silbester
(obarrub s^{ed} Nabarra quos refert et sequit^{ur} Sa^uis
lib 9 clauis cap^{it} 3. num. 43. n^o em^{er} a^{ff}irmant q^o licet
m^{er} pot^{er}it ~~seru^{an}da~~ s^{ed} qu^{ia} peccatus seru^{an}da quam
peccatus Veniale comit^{ur}. n^o t^um est p^{er} q^o ueniale q^o
null^{us} tenet eam tanto cruiatu eam seruare s^{ed} pot^{er}it
u^{er}orem et m^{er}orem mortis p^{re}mittere ut tam longas
et acerrimas est et euadat. Hoc aug^{er} oportet accipi^{ri} s^{ed}
reg absq^{ue} iuramento se infamet na ut diximus ore p^{er}
u^{er}um est peccatus m^{er} et s^{ed} s^{ed} alios false n^o infamet est
em^{er} perniciosus damus q^o p^{ro}p^{ri}et^{er} meus comodis facere

n' licet. an uo teneat restituere sibi fama urebitur &
 qd si psona pnbata sit et n' intelligat id profuturum
 ad euadendas mortes n' obligat sub mori ad afirmam
 dam sibi impoisse falsum crimen de quo legit poss
 Salsg sup n° 43. et 44 et Nabarra sup n° 134.

quinta causa e graue scandales sicutus ex eo qd
 quis se infamet ut qdo quis p palando aliqua crimi
 na e causa ut exertent ad perpetranda alia alia filia
 et raa e q^a scandalicare proximu e peccatu m^e q^o infa
 mare se cu scandalo proximu ent es peccatus m^e ita
 Nabarra sup e id num 22. salon q^o 3^a art 03° con 4.
 et alii citati qui aduertunt se teneri ad defenden
 dam famam qdo ex illg amissione sequit scand
 datus hoc tri peccatum n' e ca iusta s^cca carite qua
 obligamur uitare scandalum.

6^a e qdo aliquis e superior et ex eo qd se infamet sequi
 tur notari le detrimetur subditis mor libi peccat se infa
 mando ita sentiunt auctores citati afirmantes supe
 riorum peccare ca iustitiam et Nabarra defendere uidet
 hoc peccatum solum e ca carite. sed in merito quoniam quo
 iure tenet quis ad aliquam rem faciendam. s. seruata das
 uodem tenet ad media que s. illi maxime utilia aut ne
 cessaria saluq quis q superior eo ipso qd in gubernatio
 ne permancat ex iusta obligat subditos gubernare q^o
 obligatus ex eadem ad conseruandam formam que necess
 e ad gubernate. q^o superior qui suu obligat n' satisfi
 sol et subditos pibat iure qd tenet ad suam gubernat^o pe
 cabit sine dub ca iustitiam.

Ult^a est. qdo ex infamia aliuus alii eisdem stat^o dam
 num sui honoris paciunt ut si clericus suus crimen man^o
 festaret laicus aut religios^o s. monialis crimen panderet
 ex quo religioni. s. monasterio notari libi infamia sequit
 aut si aliquis de familia se infamet sequi sollet infamia
 totis familie. Tunc se infamare e peccatum m^e ca iustitia

Ita sentiunt doctores et ratio quia qui alteri nocet cuius
liberam peccat sed in casibus predictis qui se infamat al
terius notari libere nocet quod in iustitiam facit. potest minor
experientia teste solent sed quod unus viri aliter agens con
ditis iudicare et contemptui fieri. de quo videtur potest de hoc su
pra quod 33 art. 7. in corpore art.

Prius hanc circumstantiam aliqui addunt quod si aliquis
se ipsum infamat de aliquo gravi et atroci crimine siue
re siue falso ut si diceret se esse hereticum aut boni cuius
proditorem tunc peccare mortaliter se infamando ita senti
unt solum Cobarrubias et aliquos refert et sequitur scilicet
supra lib. II cap. 3. n. 35. Et sic auctor hoc aserat propter
scandalum et damnum quod inde sequi potest sed quamvis
hac ratione se infamare est peccatum mortale si scandalum aut
scandalum sequeretur in illis precursis non est peccatum mortale
ut optime docet Nabarra lib. 2. de restitut. cap. 4. p. 2. dub.
1. et ratio est quod homo non peccat mortaliter ex precursu amissione ne
talis fame ut supra ostendimus quod non peccabit mortaliter
ex eo precursu quod fateatur crimina nefanda.

2. con. in omnibus casibus in quibus potest aliquis se ip
sum infamare potest aliter remittere restitutio sui fame.
et scilicet in omnibus casibus in quibus peccat infamando
ipsum eodem modo peccat remittendo alteri restitutio sui
fame. in hoc quoad ultra quod potest conveniunt omnes citati p.
2. et potest manifeste ex dictis et pars quia idcirco potest
aliquis absque peccato se ipsum infamare quia hoc dominum
um fame absque ulla impedimento ad disponendum de
illa quod ob eandem rationem poterit remittere restitutio prop
fame adinde iuri quod habet ut ei fiat fame restitutio
sicut qui potest consumere numos absque peccato potest
quod eodem remittere restitutio illorum. confirmatur quod dom
minum est perfectis ius quibus illud quod quis de se vel ei fan
ma restituat quod si potest de se perfecte disponere absque pe
ccato poterit de eo.

pt 2^a pars q^a remittere restit^o fame e^t q^o ad m^o fa
 mam perdere q^o si n^o pot^o illas perdere n^o poterit re
 mittere restit^o illig ex quo patet q^o si aliquis remi
 sat alteri restit^o sue fame p^o q^o manet ex posit^o pe
 riculo mortis aut invidendi in peccata s^o q^o sequit^o sca
 dalum aut grave damnum subdit^o s^o alioy proximo
 rum modo superis explicato remittendo restit^o fame
 commitet s^o peccatum mortale eisdem speciebus cu^m illo q^o com
 miteret si se ipsum in famaret.

3° cono in casibus in quib^o s^o peccat a^o in stit^o re
 mittendo alius restit^o fame remissio n^o e^t valida et in
 famator adu^m manet obligatus ad illam restituendam.
 See m^o amulhy defendit h^o alii ut Adrians ledig ma
 ce Nabarrig opositus defendant et pt manifeste q^a in
 tantis remissio e^t uallida et in famator liberat ab s^o
 onere restituendi in quantum in famatus pot^o credere iuri
 suo s^o in famatus in uinculo iustitie manet obligatus ad no
 cedendum iuri suo q^o remissio nulla est et in famator
 manet obligatus ad restituendum. Conft d^o explicat^o q^a
 si doming maioratus remitteret aliauz furtum commisu^m
 in bonis maioratus nulla e^t remissio et fur e^t obligatus
 ad illa restituenda s^o q^o et si dominium seat p^o dicto
 rum bonoy in uinculo iustitie manet obligatus ad n^o dy
 ponendum de illis q^o qui manet obligatus h^o titulo iustitie
 ad n^o disponendum de p^o pria fama n^o poterit uallide
 remittere illis restit^o ac p^o sequens in famator n^o mane
 bit hies ab onere restituendi. Conft 2° q^a si religiosus
 in famatus cu^m damno uirt^o remitteret in famatori resti
 tut^o fame n^o idio in famator manet hies ab obliga
 tione restituendi illi famam ut reparet damnu^m illatu^m
 uirt^o et hinc et si pater remittat restit^o fame cu^m no
 taru^m detrimeto filioy qui idio manent in famati in
 famator n^o e^t hies ab obligat^o restituendi fama^m ut reparu^m
 at iniuria filiiy illata ad q^o constat alius ex em p^o h^o q^o

g^o q^{do} in famat⁹ peccat & iusta remittendo fama remi-
sio n^o ualida et infamator tenet illas restituere.

1^a con^o in famator n^o e obligat⁹ ex iusta ad restituendam
famam: si in famat⁹ peccat t^m e^a charit^e remittendo obli-
gat⁹ restituendi ex charit^e t^m obligat⁹ in famator ad tollen-
dam infamiam si alibi n^o pot⁹ in pedire damnus ex infamia
ortum. in hac con^o conueniunt fore ois recentiores et p^o q^o
infamato ex iusta potuit remittere obligat⁹ restituendi et a-
dere iuri suo q^o in famator liuer manet ab obligat⁹ restitue-
ndi t^m libe iuste n^o t^m leg^o charit^e quia hac lege qui cu^q t^m ne-
tur ad uitandum scandalum sc^o q^{do} 5° remittendo restit⁹
fame peccat e^a charit^e infamia e^a uisumens occasio peccandi
in famato et alijs proximis na^o in d^o t^o sup^o q^o 33. art. 1° pe-
timore infamie mult⁹ ap^o peccato retrahuntur. Unde q^{do} in
famato⁹ consp^o t^o uent in infamate peccant q^o ne ulterius pro-
cedat scandalum si aliter uitari n^o possit tenebit infama-
tor ad tollendam infamiam uideri pot⁹ saltem hac q^o 62.
art. 2. controuersia 23 con^o 4.

1^a con^o 3^a con^o obicit magister soto lib^o 4 de iust^o q^o 6 art
3° ad 4^u et lib^o 5° q^o 10. art. 2. et in collect^o de soc^o t^o gendi se-
cutum memb^o 1° q^o 3^a q^o in famato⁹ e^a doming⁹ sue fame et
si fama necess^a sit eis subdit⁹ q^o ualida e^a remissio obliga-
tis restituendi famam. au^o e^a certum et p^o conseq^a q^o diu^o
cu^q bona ss. necess^a pauperib⁹ et pater cui⁹ bona ss. necess^a
famili⁹ si remittant furi p^o ueniam raptam et p^o uent mor-
tali ualida t^m e^a remissio et fur manet liuer ab obliga-
tione restituendi. et similiter si pater artifex qui arte suo
alebat filios uulneret et eo uulnere redat impotens ad
liuera sue art⁹ ipso remittente damna illa et liuera cesan-
tia et si in eo impie agat remissio e^a ualida et qui illud bul-
nerauit manet liuer ab obligat⁹ restituendi q^o si m^o t^o libe
et fama p^o ueniam subdit⁹ sit necess^a remissio t^m illig⁹ erit
o^o ualida et in famator erit liuer ab obligat⁹ resti-
tuendi t^m si male fuerit p^o ueniam remittendo sane obli-

gates. Constat q^a donatio vel ppria valida e iure nate
 nisi iure sumo inuallidit sed quicquid Godoming e pro
 prie fame et et iuris ad famam q^a valida erit remissio
 que donati equalitit cu iure positivo n sit inuallida
 ta seu remissio.

De negando nega et ad su exemplum adductum in pro
 bat dno diuitem n teneri ex iusta ad dandas pecunias
 as suas pauperibus sed ex charitate tm quid quid sit de obli
 gate diuitis respectu extreme indigentis et fama prela
 bi de qua hic loquimur debet ex iusta subditis rde sui
 muneris. ad 2u exemplum de patre familiae. Ex bona
 parentis debita e filiis ex parte nat^{ali} ac patre e absolutis
 et totalis doming suoy bonoy cu iure pfectiss^o disponen
 di de illis quantum e in tra limites iustitie ac proinde re
 missio quam pater facit pecunie sibi diuitem e uallida
 et fur liber manet ab obligat^e restituendi. ac pullatq^o si do
 ming sit sue fame n tr pot de illa disponere. q^a rde ppri
 muneris sit eam d. iusta obligatam suis subditis idest
 propter subditos quos debet ex iusta gubernare tenet ex
 eadem famam conseruare q^a seu necess^o e ad eoy guberna
 tis p q^a patet ad su exemplum. ad confirmat^e De nega
 do maiorem plures emiss^o contractus iure nat^{ali} iusti
 et oino inuallidi ut usura quam confert mutuatariis
 usuaris iure nat^e et secluso quocunq^o iure positivo n
 pertinet ad usurarium sed hic obligatq^o e iure nat^e ad
 illas redendam mutuatario. sicut contractus facti cu me
 tu aut dolo nulli e iure nat^e de quo late tractat suoy
 lib 2o de legib^o cap. 12. alia que de restitute fame possit
 dici commodis in fia explicitabuntur.

Ex dictis Ex ad fundamenta v. s. ad su dno p^o dicto
 loco ecclesiasticis n imponi preceptis sed e consilium sapient
 tis qui suadet et admonet bona fama pfferendam
 e diuitis et licet preceptum et n licet eas negligere
 ne absq^o iusta causa sit u^a n licet n seque retur

Si n' d' illig dominus. q' d' pecunie sine iusta causa ex
pendi n' debent et tñ eay absq' dno uersa s' d' doming.
Ad i' confes ex Authore d' Aug' B' d' d' Aug' loquit de
eo qui se ipsum in famat cu scandalo uirtutis alit de su
periorib' s. prelat' qui sine fama suas ex iust' obstric
tam subditis. ad 2' confes B' d' thoma pot' p' dicto loco fa
bue n'c s' a sicut em s' d' d' dominus bonoy p' h' n' h' n'
ad hanc uirtut' et n' ipsius uirt' s' quantum ad transitus ab
hoc seculo in aliud ubi solum excludit ut hoc fama uel
honor bonass. que ab s' in hac uita possident imo et post
hanc uirtut' manet in aia in respectu sue fame n'c qui
in famaret mortuo e' irrogare iniurias et e' obliga
tus ad restituendam famam. ad 2' iam constat ex dictis qua
rat' prodigere famam ex suo g' sit peccatum ueniale et morta
le aliq' d' r' aliquar' uirtut' s' prodigere pecunias
e' damno auditor' e' peccatum mortale et in simili casu loquit
glosa citata. ad confes B' negando seq' q' ex p'fecte aut
imperfecte n' coligit dominium. et p'fecta fama n' e' pu
ferenda neq' equi parada uel nisi amittenda sit cu peccato
mortali. ad qd uitandum debet s' exponere uitas periculo
mortis. ad 3' B' neg' d' an' nam s' possidet famam com
que res incorp'ales possideri solent. ad confes B' neg' d' an'
si un' un' s' simpliciter et absolute n' sit dominus actus
alteris s' bene tñ pot' haberi dominium quantum ad spe
ci' p'fecte ita ut qd aliquis sit merita p'p' que e' debet
at bona existimatio n' e' in alteris potest' male de illo
opinari.

Ad dices s. s' d' doming tñ fame que illig meritis
debet et hoc dici n' pot' q' iam auferendo p' fame me
ritis n' debitam n' comiteret peccatum qd ut falsus. h' e'
doming fame meritis n' debite u' hoc et n' pot' dici q' do
minio n' pot' n' correspondere debitum ac proinde si dat
dominus fame fama n' pot' n' e' debita. B' s' tñ e' domi
num fame que debetur u' meritis sine uirt' sine apa

ventibus nam cum sit solus debeant iudicare in id quod exteri
 ut aparet si aliquis exteri aparet boni ius sit ad bona
 famam respectu uo fame debitis n' dicit n' sit dominium
 et propta si aliquis illud auferat nullam in fert iniurias
 de quo optime nabarra sup d' q' num 141. Aragon supra et sal
 19 lib. 9. claris cap. 5. num 16. ubi inquit qd si sit aliquis
 contionator qu' apud plebem imperit ad dicit reputat n' e
 talis fame dominus neq' qui eam auferat contionatori in fert
 iniuriam nec peccat nisi ex inuidia aut alio malo sine faci
 at

Dubium ultimum an 9o sit dominus bonorum supernat^orum
 um: antequam de iis bonis loquamur aliqua ut extra su
 ponenda s' i' est iurisdictionem ius ad beneficium s' ad cate
 dram et similia que nom^o res incorp^olium solent eo p' se
 de posse cadere sub dominio sum^o ut constat ex dictis. Sem
 de iis pot' p' se disponere. 2° est si uerum dominum esse
 actuum potentiarum que liuero arbitrio subdunt pro p' se fauel
 t' ad p' se disponendum de iis. Unde solus pot' ee di' ficut
 las de bonis supernat^olib' ut de gra charit' et alij uirtuti
 bus et donis supernat^olib'.

1^a s' negat si dominium respectu bonorum supernat^orum
 nat^orum ita solo lib' de iust' q' 2^a art. 1° con' 1° et alii
 et fabere ut d' Thom 1^a 2^a q' 77. art 9 ad 2^u et pt in 1° s' y
 instituta de res' diuisione ubi dicit nullig' arch' s' res sa
 cre et religiose et sancte qd em diuini ueris est id in nu
 llig' bonis. Et idem q' sit leg in tm ff eodem titulo sed oia
 supernat^olia s' sancta religiosa et sacra q' n' poss' cadere
 sub dominio s' con' quia s' n' e dominus spiritus sa
 cramentaliu' neq' alioy sacramentoy quamb' eis posit
 ut' et fuit q' ne dominium s' e accidentium supernata
 lium.

2° pt q' s' n' pot' h' dominium bonoy accidentiu'
 nisi illud receperit a deo s' ex nullo sacre scripture
 aut con' trib' testimonio constat deum nullis h' dominu'

tale dominium q^o n^o e^t domini^o h^oy accidentium. Consi-
q^o p^ofectio e^t ulta sup^onat^oly^o quas nat^oly^o ut constat s^o
de^o reservavit sibi dominium suig^o q^o et illig^o e^t. Confr^o 2°.
quia h^oe de causa psalmo 133 uocat de^o domini^o uirtutum
22. 23. et gram et glam dabit dominus q^o h^oy bonoz n^os
p^ot^o h^oe sive dominium.

ult^o p^ot^o q^o uirt^o sup^onat^oly^o n^o subdunt^o s^ouero ar-
bitrio q^o n^o p^ot^o d^oly^o disponere p^o liberu^o arbitriu^o ac per
consequens n^o uirt^o illay domini^o p^ot^o om^o q^o h^oe n^o p^ot^o ill-
las produere ne destruere neq^o eas comparat suig^o uirt^o b^o
q^o n^o subdunt^o s^ouero arbitrio, confr^o q^o h^oe n^o p^ot^o amittere uir-
ty^o sup^onat^oly^o sine peccato mortali q^o n^o s^ou^o eay domini^o us- q^o
conseq^o quia si h^oe s^ou^o eay domini^o postea illas amittere
absq^o peccato. confr^o 2°. q^o ille qui d^o causa re alter amittat
gram n^o tenet ad faciendam ei aliquas restitut^o q^o n^o
peccabit d^o iusta q^o h^oe n^o e^t domini^o sue gr^o.

2^a s^o confirmat h^oe dominium e^t uirt^o sup^onat^oly^o
que in fundunt^o dependenti ab ipsis s^oy dispositi n^o e^t res
p^ortu^o donoz que dicunt^o gr^o gratis date suig^o m^o s^o donoz
p^ofecte linguay et similia. Ita sentiunt Cano 4^a p^o r^oll^o
h^o de penita in respons^o ad r^o Medina 1^a 2^a q^o 73 art^o 9.
In fine. ledesma 2^a p^o 9. q^o 3^a art^o 2°. dub^o 3°. uari^o s^oe
q^o 2^a de dominio con^o 6. Aragon hoc tractatu de dominio
Valencia s^ou^o disp^o 5^a q^o 10 puncto 2°. et finem salo^o q^o p^o
cedenti tractatu de dominio q^o 3. art^o 1. ubi refert Victoria
et suig^o s^o e^tut e^t d^o s^o inf^o q^o 69. art^o 5° ad 3^u ubi d^o s^o
p^ote^o disponere de se ipsa quantum ad ea que p^olinent ad
sane uirt^o que s^ouero arbitrio s^oy regit^o. p^oter^o conuenera
toy defendunt eandem s^o s^o s^o lib^o 9 claris e^t 5° nu^o 21.
et Miscua lib^o 2° de pot^ote^o in seipsum cap^o 13. numero 3.
si s^o s^o n^o absolute dominium sed pot^ote^o usu fructuari^o
um apellat.

sit. 1ª cono iusta sane 2^a s^o s^o h^oe u^o e^t domini^o gr^o
sanctificanti^o et aliaz uirt^o sup^onat^oly^o que confe-
ru

mort' cu' dependentiã amica lucra disposit' huc conso
 let ostendi q' eo qd' domini sumus ad huc supernat'ali
 um quibz ad gram disponimur q' domini sumus ip
 sing' gr'e et virtutibz que infundit' cu' dependentiã amica
 disposit' huc in rão n' ut urgere q' actz quibz ad gr'as
 disponimur n' efficiunt gram neqz illas merent' ex iusta
 sed deo dono gratiz eam infundit' q' ut si domini sumus
 ad huc supernat'ali'um n' ideo cõparabimz dominum gr'e
 et virtut' si in argu' fuerit respectu augmenti gr'e magis
 urgent quoniam p' actz supernat'ales quoz domini su
 mus meremur ex iusta augmentum gr'e et virtut' q' sal
 tim respectu gr'e nobiz collate ex iusta domini sumus
 p' conseg' q' operari' u' comparat dominum merge
 dis sibi habite cu' p' actz quoz erat dominus illas me
 ruerit q' eadem rate iust'z erit dominus gr'e sibi collate
 in p'mium et mercedem operum quoz sebat dominu'
 um et quantum atinet ad id' gr'as s'c' pot' ostendit q' n'
 magis comparat dominium rei p' eis donat' quam p'
 condit'z sed deo si' disposito donat' grad' sanctificantes
 et alias virt'z supernat'ales q' s'c' e' u' dominus eaz. maiore
 gr'ata et p' minor q' sepe scripte cont'bia et pat'z afir
 mant deus nobiz donasse gram et virt'z que ad eam
 sequunt' et pro nunc sufficiat illud et peti i' maxime et
 p'cedit nobiz promissa donavit ut per huc efficiam'
 ni' deus consortes nature que verba vult a doctoribz
 intelligunt' de gr'a sanctificant'.

sept' q' a dominium e' facultas p'fecte disponendi
 de re cuius dominium habet. sed s'c' set facult' p'fecte
 disponendi de gr'a et virtutibz q' d' illaz dominus. p'
 minor q' virt'z cu' gr'a ellicit actz meritorios et satis
 salutarios pro penis et sepe lucratur et crescit in gratia
 q' facult' habet p'fecte disponendi de illa ac p' conse
 quunt' dominium.

sed dicit s'c' n' pot' dissipare gram sine peccato

q^o n^o est illig dominus. P^{er} neg^o d^{ic} seq^a et r^{ati}o est q^ua^o domi
nus u^{el} h^{ab}et dominium sui serbi et h^{ab}et eum n^{on} pot^{est} destru
ere absq^{ue} peccato. et Tum et q^ua^o ad dominium n^{on} requirit
ut dominus possit consumere rem cuius dominium habet
absq^{ue} peccato sed sufficit q^uo^d q^uo^d consumit nulli^{us} faciat
iniuriam ut patet in diu^{er}te prodigente pecunias qui
bus posset iurare pauperes su^{os} em absq^{ue} dub^{io} peccat et h^{ab}
et dominus pecuniarum. et idem et d^{ic} iung de h^{ab}e prodige
te famam. quare pot^{est} arg^uu^{er}etur reter^{er} quere possum^{us} in ad
uersarios q^ua^o h^{ab}et absq^{ue} iniuria alteri saltim demeritorie
pot^{est} dissipare gram q^uo^d est illig dominus nec uallet q^uo^d ad
uersariu^m respondenti. Si n^{on} destruere gram sed d^{ic} d^{ic} illas
auferre in penam peccati commissi: n^{on} inquam uallet q^uo^d
ad inferendum iniuriam alteri n^{on} requirit p^{er} dissuady
fructio n^{on} alteri sed sufficit est causas morales destructi
u^{el} que sub alteri dominio existit. ut si aliquis ita do
mum alteri manularet ut n^{on} posset auferri macula
nisi destruendo domum absq^{ue} dub^{io} est causa moralis
destructi domus et d^{ic} am n^{on} istud tenet reparare sed h^{ab}
p^{er} peccatum n^{on} est causa moralis destructi gratie ita em
manulati ala p^{er} h^{ab}e peccatum ut d^{ic} n^{on} possit n^{on} dest
ruere gram que saltim de lege ordinaria n^{on} opatit cu^m pe
ccato morli q^uo^d et si h^{ab}e p^{er} h^{ab}e n^{on} destruat gram ad d^{ic}
posset inferre iniuriam illig domino ead^{em} moraliter
dissipando cu^m q^uo^d nulli iniuriam inferat in e^{is} dissip
pat: d^{ic} m^{er}it est si u^{el} est dominum q^uo^d est alia^m uirtu^m sup
natalium.

3° p^{er} q^ua^o in h^{ab}e pot^{est} est meritum de h^{ab}e res p^{er} p^{er}te
gle et augmenti^{us} q^uo^d est dominus q^uo^d est. p^{er} seq^a q^ua^o
p^{er}cipue^m ualor operis meritoriu^m fundat^{ur} in ipsa gra
santificanti q^uo^d si gra sub dominio h^{ab}e n^{on} cadit nec
uallor ab ea proxiens ac proinde n^{on} pot^{est} h^{ab}e me
rit^{us} ex iusta. Confirmat quia ualores satisfactoriu^m
moy^{us} operis fundat^{ur} est in gra possum^{us} alij ser

gri de quo d' Tho in 4 diste 35. q' 2a. Nabarrg in manu
 ali' de Drake et Divy canonizis cap' 20. num 44. Agor Thom
 1. lib 9. cap. 33. q' 4. et latiss' Suarez 4o Thomo disp' 43.
 secte 2a et 3a q' 5o et d' doming gr'e sanctificantiy et
 alioy uir in sup'nat'aliu.

Uto pt ex aliquibz inconuenientibz que ex opposita
 sequunt. 1. est in quocunqz peccato mortali e' malitiam iniu-
 stie q' p quicunqz peccatum m' d' destruit gras sanctificati-
 onis n' d' doming et si aliquis p uiolat' p'cepti tenent' se
 ipsum occideret p'ict' malitiam oppositam temperantia
 daret' alia opposita in iustie. 2o sequeret' d' e' qui comisit pe-
 catum m' tenent' ad penitendum statim q' iusta oblig-
 gat ad statim satis faciendum ut docet d' Tho su' art 2.
 sed hoc n' tenet statim penitere q' n' comisit peccatum in
 iust' ac p consequens habet dominium gr'e. Sed hoc inco-
 ueniens et iust' adducit n' multum urget de quo in ma-
 la de penita. Maiorem uim habet aliud qd' f' possit quis
 puenit et sine auctoritate aliqua impedire proximo
 ne p'ueat se uita spirituali et pot' illum impedire ne
 p'ueat se uita corp'ali qd' est repugnat' iust' et iust' sensus
 theologoy q' d'm e' d' h'ere dominium gr'e et alia uir
 h'etum sup'nat'aliu.

2a con' gr'e gratis date ut donus profetie, lingua-
 rum, miraculoz et similia n' cadunt sub dominium
 humanum in hac conueniunt aiey theologoy et pt q'
 hec dona n' conferunt nobis in nram utilit' sed in
 utilit' alioy sed ut cuiqz sit dominium pot' ee uti-
 lis domino q' p'dicta dona n' cadunt sub domini-
 um humanum. Const' q' ad dominio requirit' p'fec-
 ta facultas disponendi de re cuiqz dominium habet'
 sed de p'dictis donis n' pot' h' p'fecte disponere potig-
 deus utit' nobis prout uult ad p'ficiendos effectus
 bonoy q' h' n' sit dominium ipsoy. Unde ad funda-
 menta in oppositum p' ad auctoritate d' thome dico

ibi sicut doctorem nihil a formare ex quo possit intelligi. Et
stana ut legenti constabit. Ad autem dicitur in Actibus
et legis dicitur ibi solum esse sermones de rebus que sunt
cultus. Et dicitur quare nullus in particulari sed domi-
nium ut superius notavimus. ad confiteri. Et concedendo dicitur
et negando sequitur et ratio est quod scriptura exprimit tradit ministris so-
lum esse dispensatores sacramentorum quod a fortiori ceteris fi-
deles non possunt esse domini et tunc est quod non sunt facultates ad
disponendum de sacramentis sed solum ad fruendum eorum
fructibus.

Ad 2um dicitur ex probationibus factis pro ratione suffi-
cienti convincitur esse bene dominium supra gratiam et
alias virtutes supernaturales. ad rationem confirmatam dicitur negando
consequitur et ratio est quod non est dignitate ac prestantia sed ex
potestate qua quis sit ad eis dispositum desumenda est
ratio dominii cum autem ut ostendat ex dictis maiores potes-
tes sunt bene supra virtutes spirituales quam corporales opti-
me deducit quod licet non sit dominus vite corporalis quoad
transitum bene possit bene dominium vite spirituales
Ad 3am confiteri. Et illa sacre scripture testimonia solum pro-
bare nos bene gratiam et virtutes ex dono dei quod nullus negat
ex hoc non potest inferri esse illarum esse dominium vel sup-
demonstravimus.

Ad ultimum dicitur negando dicitur et ad probationem dicitur non esse necessarium ad
dominium ut possit producere quis aut destruere id
cuius dominus habet ut unusquisque potest esse dominus alteri-
us et si illum non possit producere nec destruere. Simi-
liter quod possit acquirere suis viribus rem cuius domini-
um sit non bene possit quis bene dominium sue vite
est quoad transitum si deus vult esse tale dominium eo
cedere quamvis bene suis viribus non possit acquirere hoc
dominium nec vitam ipsam. ad rationem confirmatam iam con-
stat solutio ex ratione probatione et merito. et ulterius possumus dicitur
reclusis legibus et preceptis aliarum virtutum stando so-

sum in ha limitez iuste posse se disporere de sua gra
 absq' aliquo peccato iuste repugnanti qd' sufficit ut ille
 sit dominus sue grae et ceteray uirtu. ad ea constet de ill
 sum quod e' causa ut alii amittat gram n' tenent ad
 restitu' q' ita illas amittit ut si ipse uellet possit n' ami
 tere si uero ut maxima uiolentia possit quod causa est
 amissionis grae e' obligatus ad aliquam restitu'. sectio 7.
 de m^o transferendi dominium.

sectio 7. de m^o transferendi dominium

Inquiremus in presenti, modos et vias quibus dominium
 unum unius potest in aliud transferri et in de illis seorsim
 erit in presenti agendum ne in infinites abeamus: quibus
 enim posset unica sectio compleri omnes contractus quibus
 dominium potest transferri? et sicut omnia que ad perscrip
 tionem spectant tractare? quare urebitur que presenti in
 huius commodiora uidentur explicabimus pro cuius in
 telige' aduerte dominium unius posse in aliud trans
 ferri 1° m^o de propria prioris domini uoluntate ut
 cum quis per venditorem transfert dominium rei uendite
 in emptorem simul q' acquirit dominium pretii tradi
 ti ab ipso. 2° potest transferri dominium e' prioris do
 mini uoluntate. s' sine illa potest in contingere ut res pub
 lica causa iusta aliquis inuitum priuet dominio bono
 rum suorum et illud transferat in alterum. in presenti
 de utroq' m^o transferendi agemus. 2° aduertimus est. nos
 non agere de acquisitione dominii. alius enim
 est modus acquirendi dominium earum rerum
 que antea nullius fuerunt nullius fuerunt?
 alius u^o modus transferendi dominium de 1° aliqua dixi
 mus de superioribus de dicitur res egimus et in presenti possemus
 adducere que de Tesauris et uenale habent doctores theolo
 gi sed q' animus maioribus et magis necessariis instat ha
 premittenda duximus. solum in gl' aduertentes res

illas que antea nullis erat neq[ue] unquam fuerunt n[on] solum
iure naturali sed gentium et i[ur]e i[ur]is occupantis et idem aduertunt
doctores et d[omi]n[us] quamuis res alio tempore sub altero d[omi]n[us]
n[on] fuerint d[omi]n[us] m[od]o q[ui]o inueniunt[ur] sub nullis d[omi]n[us] s[un]t
q[ui] loquunt[ur] et in rebus immobilibus ut si inueniat[ur] insula que
antea a nullo fuerat occupata aqua generali regula capi
endum est nisi de aliquibus in particulari iure positivo sit
dispositum in contrarium legi potest de hoc inter alios sacros lib[er]os
thesaur[us] c. 9. unde solum erit sermo de translate d[omi]n[us] que
sic potest definir[ur] translatio d[omi]n[us] est transmissio facultatis
proprie ad disponendum perfecte de aliqua re in alium ita
ut si inueniat[ur] et d[omi]n[us] legitimus et alter definit[ur] e[st].

3° Aduerte tripliter posse transferri d[omi]n[us] 1° d[omi]n[us]
uoluntate que preuallat nobis constare potest cum em de q[ui]s
d[omi]n[us] d[omi]n[us] potest pro suo beneplacito d[omi]n[us] transe
re et transmittit d[omi]n[us] bonorum christianorum in terra isra
elitas. Sed nisi constat ex parte de hac uoluntate nunquam consen
dum est d[omi]n[us] ab uno in alium d[omi]n[us] transferri
ut notauit Vanus preambulo de d[omi]n[us] q. 5. 2° Transfe
ri potest per uoluntatem prebaram prioris d[omi]n[us] 3° per legem
a rebus constitutam aut presentia iudicis de prior[um] m[od]o n[on] d[omi]n[us]
et in presentia inspectali d[omi]n[us]. De 3° agemus in 2^a p[ar]te huius scilicet
q[ui] de 2. in hac 1^a p[ar]te agimus et inquirimus que sint necess[aria]
ad hoc ut aliquis prebata uoluntate uelit transferre suus
d[omi]n[us] in alterum q[ui] dubio supponit unum quoniam d[omi]n[us]
num n[on] legitime impeditum posse transferre suus d[omi]n[us]
in alterum hoc enim manifeste conuincit definitio
d[omi]n[us] superius explicata n[on] enim d[omi]n[us] aut perfecta
facultas disponendi si n[on] posset d[omi]n[us] illud in alium
transferre in quo conueniunt omnes doctores.

Hoc sup[er]ius dico 1° Necess[aria] requirit[ur] uoluntas d[omi]n[us] ad
transferendum d[omi]n[us] in alterum in hac parte conueni
unt omnes et p[ro] q[ui] fundamentus d[omi]n[us] ut constat ex dictis
et liberum arbitrium cuiusq[ue] requirit[ur] ad dispositores per

fectam que est effectus domini & sine usu liberi arbitrii n' pot' e' perfecta dispositio ac p' consequens nec translatio domini. Sed dicitur si creditur vultu accipiat a dero-
 tore gentem que nullo m' vult solvere u' comparat domi-
 nium illoz q' absq' prioris domini voluntate pot' transferri
 dominium. Et qd' ut in casu transferat' dominium sufficit
 similis voluntas que ex iusta debet ee' in domino ac pro-
 inde lex nat' que precipit unicuiq' u' reddendu' q' suum e'
 supplet uim et efficaciam proprie et pribat' voluntatis. Duo

Primo 2o involuntarium mixtum rate metz cadentibz
 in uim constantem p' se logdo n' obstat ad Translat' do-
 minii. Opositum cuius tradit Molin tractatu 2o dispe 326.
 in solute ad 2u ubi alios p' se refert sed in merito ut opti-
 me et ex professo ostendit sanctus Thom' 1o de Matrimo lib 4.
 dispe 2o. num 9. ubi plura iura et auctores adducit in co-
 firmat' nre doctrine que sic p' Veritas q' sub sta contractus
 sufficientis ex natura ad transferendum dominium co-
 sistit in consensu et voluntate lege obligationis sub sta ff de
 obligationibz et actioibz sed et si adsit metz cadens in
 constantibus utrum e' uery consensus u' q' voluntas leg' simu-
 luer & si metu coactus ff de re q' metz causat q' p' dictz
 contractus n' e' ipso iure irritus ac p' consequens sufficit
 ad Transferendum dominium. Constat q' sic straitz n' ss.
 ipso iure naturali irriti u' sine dubio det' suppositis talibz
 circumstantiis u' voluntas d' dendi seu transferendi domi-
 nium neq' ob is. iure positivo irriti nullz em' poterit pro-
 duc' textz ex quo constat irriti e' contractus p' dicto metu
 unitos et plures sint qui tradant et irritandos q' do metu
 fuerit iniuste illatus q' ualidi ss. p' dicti contractus ac proin-
 de sufficientes ad transferendum dominium ad uer' ee' hanc
 uim nos in ea dixi. Et p' se loquendo q' aliqui ss. casus in
 quibz metu facta ipso iure irrita ss. de quibz uideri pot'
 glosa cap 2o de iis que u' uerbo coactus et alii quos ref-
 fert sanctus sup num. 6.

Primo 3o Non quicunq' dolz in contractu obstat ad

ad translationem dominii pro cuius intellectu nota nos non disti-
m. p. h. i. i. n. t. e. g. r. e. q. u. a. n. s. i. q. u. e. d. e. c. o. p. l. e. s. q. u. e. i. n. c. o. n. t. r. a. c. t. u. r. e. p. e. r. i.
tur siue sit p. r. o. i. n. t. e. n. t. i. s. siue data opera et similibus d. r. a. c.
tum simulationem de quo certum e. absq. ulla controuersia no.
sufficere ad transferendum dominium q. q. d. o. d. r. a. c. t. u. s. e. n. u. l. l. u. s.
p. i. p. s. u. m. n. o. n. p. o. t. t. r. a. n. s. f. e. r. r. e. d. o. m. i. n. i. u. m. u. l. c. o. n. s. t. a. t. s. d. e. c. o. n. t. r. a. c. t. u. s.
m. u. l. t. a. t. q. e. n. u. l. l. u. s. q. o. p. i. p. s. u. m. n. o. n. p. o. t. t. r. a. n. s. f. e. r. r. e. d. o. m. i. n. i. u. m.
p. t. m. i. n. o. r. q. u. a. u. b. i. n. o. i. n. t. r. u. e. n. i. t. u. r. g. o. s. e. n. s. u. s. c. o. n. t. r. a. h. e. n. d. u.
c. o. n. t. r. a. c. t. u. s. e. n. u. l. l. u. s. e. o. m. c. o. n. s. e. n. s. u. s. n. o. n. s. o. l. u. m. c. a. u. s. a. e. f. f. i. c. i. e. n. s. s. e. d. e. t.
u. e. l. l. u. s. f. a. c. t. u. s. q. u. a. t. e. r. g. o. c. o. n. s. e. n. s. u. s. u. n. i. u. s. p. e. r. c. o. n. t. r. a. c. t. u. s. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. q.
d. e. t. e. r. m. i. n. a. t. c. o. n. s. e. n. s. u. s. a. l. t. e. r. i. u. s. a. d. c. o. n. s. t. i. t. u. e. n. d. u. m. c. o. n. t. r. a. c. t. u. s. U. n. d. e. r. e. c. t. e.
V. a. l. d. u. s. c. o. n. t. r. a. c. t. u. s. s. i. m. u. l. a. t. u. m. a. p. p. e. l. l. a. u. i. t. c. o. r. p. u. s. s. i. n. e. s. p. i. r. i. t. u.
d. e. q. u. o. u. i. d. e. n. t. p. o. t. A. n. t. o. n. i. o. g. o. m. e. s. l. e. g. 4. s. J. a. u. r. i. n. o. 2. 7. q. c. o. n. t. r. a. c. t. u. s. s. i. m. u. l. a. t. u. s. n. u. l. l. u. s. e. s. t. a. e. p. r. o. u. i. d. e. i. n. s. u. f. f. i. c. i. e. n. s. a. d. t. r. a. n. s. f. e. r. r. e. n. d. u. m. d. o. m. i. n. i. u. m.

2. Aduerte col. theologos affirmare q. d. e. dolum alium
qui dat causam contractui alium incidentem contractui. 1. Est q. d. o.
alter contractum nullo m. contradicit nisi dolo fuisset
inductus ad contrahendum ut cu. aliquis necessemp. res
s. n. u. e. l. d. e. c. e. p. t. u. s. a. b. a. l. t. e. r. o. c. o. n. t. r. a. h. e. n. t. e. a. s. e. r. u. e. r. a. n. t. e. n. u. m. e. i. d. o. n. e.
am ad eum finem quem ex ipsa intendit cu. re u. t. a. l. l. i. q.
n. s. i. t. d. o. l. u. s. u. e. r. o. i. n. c. i. d. e. n. s. c. o. n. t. r. a. c. t. u. e. e. q. d. o. c. o. n. t. r. a. h. e. n. s. u. e.
u. a. e. l. c. o. n. t. r. a. h. e. n. s. u. s. s. e. d. n. o. c. l. i. l. l. o. m. u. g. t. a. n. t. o. p. r. e. t. i. o. s. i. n. o.
f. u. i. s. s. e. t. d. o. l. l. o. i. t. a. i. n. d. u. c. t. u. s. a. d. c. o. n. t. r. a. h. e. n. d. u. m. i. n. s. u. p. o. s. i. t. u. s.

p. t. c. o. n. t. r. a. c. t. u. s. q. u. a. n. t. u. s. a. d. p. e. q. u. a. d. u. t. s. u. p. o. n. e. r. e. s. d. o. l. l. u. m.
i. n. c. o. n. t. r. a. c. t. u. p. o. s. s. e. o. b. s. t. a. r. e. t. r. a. n. s. f. e. r. r. e. n. d. u. m. d. o. m. i. n. i. u. m. q. u. o. n. i. a.
d. o. l. u. s. d. a. n. s. c. a. u. s. a. m. c. o. n. t. r. a. c. t. u. e. (s. i. m. p. r. e. x. a. p. t. o. c. o. n. t. r. a. c. t. u. s. m. a.
t. i. m. o. n. i. u. m. d. e. q. u. o. e. s. p. e. c. i. a. l. i. s. r. a. t. i. o.) e. f. f. i. c. i. t. q. u. e. n. i. u. s. c. o. n. t. r. a. c. t. u.
m. n. u. l. l. u. m. i. n. f. o. r. o. d. i. u. i. n. t. i. e. q. u. i. d. q. u. i. d. s. i. t. d. e. c. o. n. t. r. a. c. t. u. s. s. t. r. i. c. t. u.
t. i. u. r. i. s. i. n. f. o. r. o. e. x. t. e. r. i. o. r. i. a. e. p. r. o. u. i. d. e. p. s. u. n. c. n. o. n. p. o. t. t. r. a. n. s. f. e. r. r. e.
n. d. o. m. i. n. i. u. m. e. t. p. t. q. u. o. n. i. a. m. q. u. e. i. n. c. a. s. u. p. e. r. d. o. l. u. s.
c. o. n. s. e. n. s. u. s. s. u. b. i. m. p. l. i. c. i. t. a. c. o. n. d. i. t. e. c. o. n. s. e. n. s. u. m. p. r. o. b. e. t. s. i. u. e.
q. u. i. d. s. i. t. i. l. l. u. d. p. r. o. p. t. e. r. q. d. a. d. c. o. n. t. r. a. h. e. n. d. u. m. i. n. d. u. c. i. t. q. d. e.
f. u. i. n. t. e. c. o. n. d. i. t. e. o. s. e. n. s. u. s. s. i. m. p. l. i. c. i. t. d. e. f. i. c. i. t. e. t. c. o. n. t. r. a. c. t. u. s. e. i. p.
s. o. l. u. e. n. u. l. l. u. s. a. e. p. r. o. u. i. d. e. i. n. s. u. f. f. i. c. i. e. n. s. a. d. t. r. a. n. s. f. e. r. e. n. d. u. m.

dominium. Vultu stracty iste ex p^{te} decepti nullg sit tractat
 theologi n^o m^o d' Gulg sou' illud examinare. Adverte t^o q^o
 p^o dolo d^o causam stractur^o adhibeat a tercio n^o amuntia
 te altero habente in dolo valdy e' stracty e' l^e in hoc lobeni
 ant doctores differet t^o in assignanda v^o d^o illig quidam ont d'
 aut bene stractum iure nat^e e' nullum ob defectus Volunta
 ril et de iure positivo bene suum ualorem rat^e bone fidei ubi
 usq^o e' senty. alii dicunt in ualidit^e huius stracty n^o precise ori
 ex defectu uoluntariu' s^o ex dolo quo infert iniuria alteri d^o Gen
 hium q^o q^o d^o in stractentib^o g^o n^o dolo stracty e' ualidus. sicut
 magis fundam^o n^o h^o et se quenti^o g^o affirmari.

Alia v^o pars q^o s^o n^o semp^o dolo abet et stractur^o ac provide
 translat^o dominii patet q^o dicty e' vltis q^o p^o g^o dolo in d^o s'
 contractu' e' s^o ab altero contractu' scienti comitat^o n^o iuri
 tal contractum et sufficiens e' talis stracty ad translat^o dominii
 ad adit^o sufficiens uolunt^o autem te om^o h^o concurreat dolo n^o h^o
 e' causa inuendi contractum n^o e' remota de q^o p^o inuendy
 erat q^o sufficiens Voluntarium dat^o quantum atinet ad suby
 tantiam stracty de hoc uideri poss^o in h^o alijs q^o de gentio n^o g^o
 ubi tractat de disp^o 332. et Rebel^o p^o 2° de Obligationib^o Greg
 iuste lib^o 9° b^o secte 2°.

Quo q^o Ad translat^o dominii n^o sufficit interior uolun
 tans transferendi nisi exteris manifestet ita sentiunt docto
 res vob^o et quantum atinet ad stractus rigore s^o in quo e' mu
 tua obligatio ab q^o ulla dub^o e' certum n^o transferri dominii
 p^o solum alium interiorum uolunt^o s^o ulla illum requirit uerba
 aut signa exteriora quib^o s^o h^o certificant de mutuo i^o s^o s^o
 uolunt^o solum q^o p^o d^o con^o de re qu^o in h^o ne s^o r^o t^o h^o
 quo apud se dixit. hanc rem petro dono. de quo aserim q^o n^o suffi
 cere ad transferendus dominii nec in uoluntaria obligari ad
 dandam rem istam (quid quid sit de promiss^o deo facta de qua
 n^o agim^o i^o s^o h^o) et p^o s^o n^o poss^o transferre dominium in
 alium nisi alter acceptet s^o quando apud me Petrus de
 liberal^o occultas al^o n^o pot^o acceptare q^o n^o pot^o in ip^o s^o transfe
 re dominium.

Consequenter quod si nata sua non ordinatur per conceptus inhi-
mum sed per signa externa sed in translatione domini ordinatur
secundum in quibus dominium transfertur quod per solus concep-
tum nulla est translatio domini Minor est consequenter a pota
et per maior quia si quod est aial solidabile constans ex corpore
et aia non uallet ad alterum ordinari aut cum alio agere
nisi per signa externa. pro hac deca lege salorem quod si de deo
minio art. 2. praeipue con. 5. et 3. u. sacrum lib. 9. claus.
cap. 10. dub. 2. num. 5.

Dico ulto Ad translationem domini preter uoluntatem alterius
manifestatam per se si quod requiritur traditio. et eorum doctorum
et per in 1. et ex leg. traditionibus iudice de pactis ubi sunt de
traditionibus dominia uel non nudis pactis transferuntur
et leg. nunquam ff. de acquirendo rebus dominio ita de nunqu-
am nuda traditio transfert dominium sed ita si uenditio
aut aliqua iusta causa precesserit propter quam traditio se-
queretur ratio est ipsa legum dispositio nam iure mate non est nec-
esse traditio ad transferendum dominium et in hoc consona
nam hoc in uita inuolutio dominiorum quod multarium
librum seminarium est. et tunc etiam quod dominium est propria fa-
cultas perfecte disponendi de re que sub dominio cadit
quod debet sufficienter applicari domino ac per consequens debet
illi tradi non in solam in personis sed in moralibus et debet
et sufficienter applicatio agentis ad passum.

Ad idem in hac parte nos dixisse per se loquendo seu re-
gulariter aut ordinarie quod in aliquibus casibus transfertur
dominium absque traditione iuxta enim quod traditio postulat
ad transferendum dominium ideo non potest expe-
re aliquos casus in quibus absque traditio transferat domi-
nium. 1. est in causis pijs quod si aliquis donat vendit
aut relinquit ciuitatibus ecclesijs aut alijs pijs locis aut
in redemptio captiuorum. s. quod simile ut colligitur ex leg.
ulta iudice de sacrosanctis ecclesijs. 2. est in hereditate ut
in quibus fiat dominus hereditis suae per testamentum suae ab
intestato non requiritur aliud quam illam addere ut patet

ex leg cu heredes ff de acquirenda l. amittenda possessione.
 adit' aut hereditas qd acceptat' verbo, l. factu ut habet
 instituta de heredum qualitate. Gualt. ad l. in legato si em
 aliqua lex est et determinata legata sit in ipso quo heres
 acceptat heredit' efficit' eis dominus ut colligit' ex lege a
 thicio l. q. ff de furtis. ad acquirendam tñ possess' heredit'is
 et a fortiori legati necess' requirit' traditio seu aprensio.
 adverte tñ a hunc et prudentem casum qd amore dny in
 vulg bonis succedere debet usq ad adit' heredit'is hereditas
 dicit' tm m' loquendi iuristar' eo qd illa bona careant do
 mino nã prior dominus mortuus est et ~~ipso~~ iis qui succe
 dere debet in eor' dominio solus her' ius ad res usq ad her
 edit' adit'is. rão aut' qd ante heredit'is acceptat' seu accepta
 tionem heres n' her' dominium bonor' l. q' de eo ipso qd her
 edit' adit'at obligatus sit ad oia debita defuncti' rat' con
 sentaneum fuit ut dominium heredit'is prius n' haberet que
 am sua licita uolunte bonus subiret heredit' adiundo. 49
 d' in Beneficio ecclesiastico cuius dominium acquirit' statim
 p collat' legitimum subsequata acceptate absq aliqua tra
 ditione seu aprensione usq ut sit in l. si h'bi absent' de
 puenandis. 33 est in stat' societatis omn' bonor' p ma
 trimonium de quo late cobarrus lib 3o Variar' cap' 19.
 num. 1. et 20. - 69 est. si aliquis donaverit alteri domũ l. fr
 dum l. quid simile sub ea condit' ut ei prebeat alime
 ta si donatoris n' prebeat ut tenetur statim qui donaverit
 uisq' dominium et possess' rei donate absq ulla tradit' e
 leg l. codic' de donationib' que st. m. 79 est in principe qui
 pot' transferre dominium rei quod donat absq ulla tra
 ditione qd si ex uoluntate principis requirit' traditio ita q
 eius arbitrio pot' omitti forsam etiam alim' aut de iure cor
 aut special' iure vulg l. alteri' regni in quib' possit transferri
 dominium absq tradit'. So in quib'

So in quib' An Voluntas et traditio s. m. p. sufficiat
 ad translat' dominij a p. mat'ue qd si aliquo iure posit'uo

Impediatur et potest quia tum ad illud quod Rex nata sui sufficit de
libertate licet de proprio dominio non impeditur ut possit inel-
icuum transferri nisi in positum saltem exigit et per datus
traditur per se loquendo. 9° Hoc duo sufficiunt. id est quod adverte
voluntate predictam debere esse liberam exterius manifestatam
et sine dolo iusta superius dicta. potest quoad res publicas
sui supremi domini. Sed nisi ad impeditionem voluntatis sub-
ditorum ne transferant dominium in alias propter bonum
commune quare rati impeditur est. 1° generis ad alienandum maiora
tum et similibus donatio pupillari ante legitimam etates est
nulla alia species iuris quas in speciali explicare
spectant ad diversas materias. Videntur potest saltem lib 9 clarus de
a num. 10. quantus ad res per.

quantus ad res per deinde transferendi dominium a pro-
prio domini recedente aut sine illa. Verum deum est. 1° potestas
publica aliquomodo inultum potest prohibere dominio bono-
rum suorum et illud in alterum transferre dum in causa
iusta ad sit. Ita docent coiter doctores et in istis constat ex
munissimo et antiquissimo usu et praxi eorum principum et
potestatum publicarum. colligitur et ex eo quod bonum commune
exigit. Sane facultas in principum aut in rebus que do-
ctina non solum debet intelligi de suprema potestate aut de legi-
bus publicis et coram sed et de iudicibus et coram privatis sen-
tentibus quod hanc potestatem publicam operatur et pacem longum est quod
hoc. l. illo modo applicat suam voluntatem quod nullo modo vari-
at eius efficacitates.

Dico vero subiecta rati bene et bono communi non potest Rex publicus
pro suo arbitrio transferre dominia. quod in penam aut
propter bonum commune possit potestas publica prohibere domi-
nium et illa in alios transferre constat ex precedentibus. quod autem
absque predictis causis non possit potestatem quod subditis potest sufficientem
res divisionem. si veri et legitimi domini generis possit absque
causa prohibere dominio alioquin perturbaret res publicas et da-
ret locus tyranni. oferebas se modo disputatio de pax
crips

colpt et qua rat p hanc possit transferri dominium nos
in soi premitimus q salum de dominio in generali age
re intendimus et n in speciali de oblig causis quibz pot tras
ferri. disputo 2a de personis que ad restituendum obligat

Disputo 2a de Personis que ad restituendum obligat

Aquidam iam tractatum de restitut de qua tametsi
doctores paupter recentiores latissime disputent nos qua potue
rimus vixite illam ab sollemz premitentes que ad ali
as matas specialis spectant. Prig aut i pfig nate et neceste
pioni scote explicabimus. Subo 1a quid sit restitutio et an nece
saria ad salutem

sest 1a quid sit Restitutio et an sit necessa ad salutem.

Quantum ad iu pns adverte restituere sm ~~est~~ et simo
logiam nominis significare istam rem s. psona in suo
pristino statu condituisse Unde in leg restituere ff de iur bo
rum significate restitutio est in pristinum statum repositio
ho et d lbo su art. 1o inquit restituere e iterato aliquem in
possessioe l. dominium suo rei statuere.

Soc supp^o reliqz uariis definitionibus restitutis ita defi
nienda ut restitutio e actus iuste commutative quo dam
num proximo illatus reompenstat ita fore definiunt d.
thom sup soluz lib 9 de iusta q bart 1o. ledism 2o p q 1o q
13. art 102 ab 5o mediu codicis de restit in principio p hng
de Nabarra lib 10 de restite cap 2o num 1o lesis lib 2o cap 2o
Dubit e. g. Mol tractate 2o disput 7. 14. Saing lib 10 clarig hae
tatu l. cap. 1o n. 4. et cith recentiores. in 13 dicit in definite
actus iuste nam iuste ut constat tribuit uniuersis qd iuste
est sed restitutio hoc pstat ut de se e manifestum q res
titutio e actus iuste. Vltimis dicit commutative quoniam hoc
respicit ius proprium et speciale qd. l. e dominium l. fe
re illi equibz aliis ad equalite arithmeticas resartundis

scilicet si sit restitutio ut patet qui cum furatus est deum
tenet ad reddenda deum q^o u^o restitutio est actus iustitiam
mutative. Tandem de quo damnum illatum recompe
satur aut refertur. quoniam si damnum non precegat non
est restitutio neq^{ue} solutio precii pro re emptae eo tempore quo
constitutum fuit ut solberetur. et solutio mercedis pro re
locata h^{oc} statuto reditio depositi, commodati, mutui pig
noris ac similibus rerum tempore congruo. ante quas iniur
tibia fidei in eorum detentione nullo m^o. restitutes. Stric
te h^{oc} modo de restit^{ione} eo qd damnum illatum non refertur restitutio q^{ue}
necess^o conotat ut ille cui fit fuerit in aliquo defraudatus
aut leges sine fidei sine mat^{er}ialiter.

Id in quibus in quo differat restitutio a satisfactio. Plu
res dif^{erent} assignant a doctoribus citatis. nos aut^{em} non loquim
mur in presenti de satisfactio prout est pars sacramenti penite
ntie sed qui imponit a confessario ad compensand^{am} poen^{am}
pro peccatis deuitam manifeste distinguit a restit^{ione}. solum
q^{ue} inquirimus de satisfactio prout est reimpensatio offense al
teris illate et Sacrate h^{oc} legis confundat de restit^{ione} et de sa
tisfactio est sit actus iustitiam mutative ut dicitur d^{icitur} inf^{er} 2° d^{icitur}.
ost^{endit} 3° quem vobis sequuntur doctores adue^{nt}at^{ur} discrimen in
ter illas. 1° est q^{ue} restitutio respicit res ipsas et non personas at
satisfactio actus et personas respicit eo qd ualor satisfactio
erit ex dignitate persone satisfaciuntis neq^{ue} u^o que restituit^{ur}
est ualor^{is} est a quacumq^{ue} persona restituit^{ur} neq^{ue} est satisfac
tio fit absq^{ue} translate dominii solum honorem exhibi
tum qui non est in honorato sed in honorante at restitutio
sepe fit p^{er} translate dominii alia discrimina assignari
solent a doctoribus sed adducta sufficere uidentur.

quantum ad u^{er}um de necessitate restit^{ione} ad salutem aliqui
fuerit qui affirmarent restit^{ione} non est necess^{aria} ad salutem. ita
quidam quos refert d^{icitur} Aug^{ustinus} in Enchiridion^e cap^{itulo} 75. Gul^{ielmus}
Gerron^{is} fuisse grecos refert castro uerbo restitutio et p^{ro}ban^{ter}
p^{ro}bat^{ur} 1° q^{ue} ad salutem sufficit serbare oia mandata in illud

matthei 19 si quis ad vitam ingredi secula mandata se nu-
 llo diebalogi precepto precipit restituere aliena q^o restitu-
 tio n^o est necess^a ad salutem. et si respondeas restit^{io} p^{ro} p^{ri}o.
 mandato contra est quia 1° mandatum est negativum s. noⁿ
 jurandi sed restitutio solum pot^{est} p^{ro}venire ad p^{ro}ceptum affirm-
 mativum q^o restitutio n^o pot^{est} p^{ro}venire ad 1° p^{ro}ceptum. 2° p^{ro}pt^{er}
 q^o nullus peccat rem alienam detinendo q^uisq^{ue} dominus
 rei consentit aut consentie debet sed dominus tenet consenti-
 re ut detentorem illam possideat et teneat q^o detentor n^o
 tenet restituere maior videt^{ur} q^uarta et p^{ro} minor q^o ordine
 chantis p^{ro} p^{ri}o tenet s^{ed} diligere bonu^m spirituale proximi^o
 quam temporale p^{ro} p^{ri}um q^o si debitor n^o vult restituere
 ne peccet et amittat bonum aie tenet dominus consentire
 ut rem suam detinet. Ult^o p^{ro} q^o sepe restitutio fieri non
 pot^{est} sine notabili detrimento fame corp^{is} aut familie
 ut si^{bi} restitute maneat infamatus aut timeat p^{ro}babili-
 ter mortis alicui eventuram sed in iis et similib^{us} q^uo casib^{us} n^o est
 necess^a restitutio q^o n^o est dm restit^{io} est necess^a ad salutem.
 pro solute hui^{us} adverte^{re} est sane difficulte in 2° sensu posse
 procedere 1° est an restitutio sit necess^a necess^a de medic^o 2° an
 sit necess^a necess^a p^{ro} p^{ri}o illud est necess^a necess^a medic^o si
 ne quo. s. ex nata re^o aut ex de^o institute finis n^o pot^{est} opti-
 neri sine quib^{us} ignoret illud sine non sine assequi possit
 sine noⁿ possit ut Vaptismus est necess^a hae necess^a q^o sine
 ipso n^o pot^{est} optineri salus hinc u^o aliquid est necess^a necess^a
 tate p^{ro} p^{ri}o q^o solum ex imposito p^{ro} p^{ri}o sed necess^a ut
 audire sacrum die festo et quamb^{us} aliq^uo die due ne-
 cess^a coincidunt in aliquibus altibus diversa t^{em} est una
 ab alia.

Hoc sup^{er}o dicit^{ur} 1° restitutio n^o est necess^a necess^a medic^o ad
 salutem ita sentiri^{ur} fore o^{mn}es doctores et p^{ro} q^o sine restite
 pot^{est} quis consequi salutem q^o restitutio n^o est medic^o ne-
 cess^a ad salutem p^{ro} p^{ri}o q^o illi qui est oblig^{us} inveni^{re} uti
 h^{ab}eretur commisi^o et h^{ab}et v^{er}a penit^{entia} suoy peccatoy conse-
 quit^{ur}

salutes q̄ bene pot̄ quis consequi salutes absq̄ restitu-
tione consequens restitutio n̄ erit necess^a necesse m̄ dicitur al-
liqua obijciunt vult aduers⁹ hanc doctrinam s̄ nō
urgens q̄ solum conuincunt necessit⁹ precepti quam se-
quenti⁹ ore statuimus.

¶ Tit^o 2°. Restitutio ē necess^a necesse populi sicut ē desi-
derata: et p̄t^o 1° ex scripta sacra Ierob^o 2°. si furti⁹ fueris
et nō reddideris nobis de deo aliquid ~~esse~~ esse aut contingere
re Iherob^o 13 negat peccatum venia nisi repina resti-
tuat mal^o et redite questus aris usum et que s̄ dei
deo. ad Rom^o 14. redite vobis debita et alibi sepe in sa-
cra scriptura idem habet. Constat et d^o Aug^o ep^ola 54 ad Ma-
gdonium ubi inquit si res aliena propter quam peccatum
ē reddi potest et nō redditur penitentia nō agit sed simulat q̄
sincere agitur nō dimittit peccatum nisi restituat ablatum.
Secundum autem v^o v^o d^o Aug^o refert^o cap^o si n° 14 q̄ 6. et in re-
gula peccatum de regulis iuris in 6. idem q̄ apud Alex^o
der 3° cap^o cum de usuris. videri potest Castro loco citato
fo. p̄t^o 2°.

¶ Tunc q̄ propter obligamur proximo nō nocere sed qui nō
restituit proximo nocet in pedicando illum a possess^o et usque
rei sue q̄ restitutio cadit sub precepto. Constat q̄ aut^o ē preceptum
nō furari q̄ si datur preceptum restituendi p̄t^o consequi q̄ nō
restituere ē quasi furtum continuare illud q̄ prosequi. Et
firmat 2° q̄ nō ob aliam rē furtum prohibet precepto nō
si q̄ illud sit c^o ius q̄ alter habet sup^o res suas sed nō res
habendo eodem m^o sit c^o ius q̄ si furtum ē prohibet huius ita
et restitutio cadit sub precepto.

Ex dictis colligit preceptum restituendi spectare ad f^o
debitum in quo conveniunt doctores et merito q̄ v^o
sicut q̄ precipit ut nō furet precipit et p̄t^o nō detineat regali-
tate si potest reddi et consequenti ut restituat q̄ preceptum
sub 1° comprehendit et tunc et q̄ preceptum nō odio pro-
sequendi dicit comprehendit sub 1° precepto diligendi q̄

Sum deus q' est p'ceptum restituendi poterit r'p'enderi
sub 7° n' furandi.

Id inquit an p'ceptum istud restituendi sit affirmati-
vum l. negativum. Diversim' dicit doctores. D' Tho sic
art. 2. ad 1^u art' qd' et p'ceptus restit' s'm f'as sit affirm-
matis h' includit negat' et ita ad statim obligat si
uid obligat p'cepta negativa. alii sentiunt q' p'cepta
s'nt affirmativa u' vario includere negat'. alii deniq'
oppositus tradunt. Im h' ut.

Im h' ut h' dicit p'ceptum negativum illud q' pro-
hibet n' furari aut n' accipere alienum inultu domino
p' q' sub p'cepto n' solus cadunt ea que inmediate, et
proxime precipit aut prohibet sed et ea que cu' illis s'nt
necess' connexionem s'c' de furto inmediate et proxime pro-
hibito p' 7^u p'ceptum negativum restitutio s'c' necess' a
connexionem q' est restitutio cadit sub illo p'cepto negati-
vo n' furandi maior ut ex ipsis h'is nota q' que s'nt
p'dictam connexionem ex i' p'cepti u' seculo quo cu' q'
alio fieri debent s'nt p'tinent ad illud p'ceptum quo p'
cipit aut prohibet res cum qua conetant n' em' e' ne-
cess' aliud p'ceptum ut s'c' tenent f'ura p'dicta que co-
nexionem s'nt cu' 1° p'cepto n' furandi i' discursu q' non fur-
h' prohibiti n' solus integrit' acceptio n' aliene inultu
domino s'c' est illis retentio ut optime tradunt solo lib
3° de lusta q' 2. et alii vult' et ex se patet q' r'as ob qua
prohibet' acceptio necess' debet militari in retente s'c'
ad n' retinendum necess' requirit' restitutio qua ab iniug-
ta res' detente agat' ut optime tradit D' Tho sic art. 6. ad
3^u q' restitutio necess' connexionem s'c' de prohibiti' furti-
ce p' consequens ut cadit sub 7° p'cepto n' furandi ne-
gati' n' possumus p'ceptus restituendi s'm f'ram uovij qua
habet' e' affirmativum ut optime notavit D' Tho supra.
vident' p'ct' Navarra lib' de restite cap' 1° num' 17. et alia
uia ostendat n'ram doct'.

In salon hie ar 20 strouersia 2^a in fine. Valencia
hie dispe^s 5^a q⁶. punto 2°. lesig lib 2° de iusta capi^o
dubitateo num. 99. et alii obijunt. q^a pcepto restitue
di pcepit actus positibus bonas moralis actus s. uirtij
iuste q^o n^o pot est negatiuum quo solum pcepit neg^o
actus positui. 2° q^o pceptum negatiuum sempr obligat
at pceptum restituendi n^o obligat nisi q^{do} est oportu
tunitas restituendi q^o n^o pceptum negatiuum.

Ad ad i^uctus positibus uirtij posse cadere sub pcepto
negatiuo n^o immediate sed quatenus s^unt necess^a conuersione
cum eo q^o immediate et proxime pcepit ut p^obatu^r
explicatus manet. ad 2^u duo pot^{er}g diuincere duas doc
trinas q^o si pceptum negatiuum sempr q^o exp^o s^u ad e^u
adimplationem dari facultas u^{el} obligat (sine sac^o in
facultate n^o pot obligare pceptum) et ito de se pceptum res
tituendi pot^{er}g infert est negatiuum.

Ex dictis. Ad ad fundamenta in o^opositum ad i^uctus i^u
tal qua rate pceptum restituendi n^o sit distinctus a 7° de
etalogi ac proinde quom^o sit negatiuum. ad 2^u Ad. nig^o
minorem et ad e^u p^obat^o duo dominum n^o teneri sm ordi
nem carit^{is} postponere sua bona temporalia bono spiritu
ali proximi q^{do} proximo ex sua malitia illi; uult ut
in p^onti st^ungit nulli in sua Malitia debet suffragari.
Unde si aliquis dixerit suspendam me nisi mihi de d^ois a
tum aureas n^o teneor dare et ipse possit ab illo malo se
eximere. Et tunc q^o q^o si dominus tenet bene illas uult
est adue^o fur n^o possit retinere non ablatas q^o n^o semper
eque est ax^o uoluntas deuota et uoluntas ex p^osa de greo
late Ad rion^o in 9 q^o 1^a Medin codic^o de Restit^o q^o 2^a et sa
emus lib 10 clauis tractatu. 10. cap. 3° num. 2°. Ad 3^u Ad ne
q^o conseq^o nos u^{el} n^o negamus aliquid posse dari causas ne
quas quis n^o p^ouat n^o restituendo ut suo loco explicabimus.
ex hoc t^o n^o sequit^o restit^o p^ole loq^o n^o est necess^a ad salutes
sectio 2^a ex quib^o capitibus q^o lib^o obligatio restituendi ori
at

est 2° quibus capitibus generaliter obli-
gatio restituendi variatur.

Antequam in speciali dequiramus ad eos qui obli-
gantur ad restituendum. Primum applicabimus generaliter causas
ex quibus oritur peccata obligatio. primum autem notandum est ex com-
muni doctore. 1° ex transgressione aliam virtutem autem non solum obligat
restituendum. Sed et in hoc conveniunt fere omnes doctores differ-
unt tamen in assignanda ratione. Sed alii omittunt illam ut urgeat quod
ad restituendum nullus obligatur nisi qui est causa inequalitatis rerum
sive per transgressum aliam virtutem ut caritatis evidenter religio
et filium non causat peccata inequalitatis per transgressum aliam
virtutem non solum obligat restituendum minor ut vino extra septem
maior quod est restituendum sic actus iniuste commutatus et suana
hunc habet intentionem equalitatis in rebus ipsis. Secundo est de substa-
ntiis quod nullus obligatur ad restituendum nisi qui est causa ine-
qualitatis rerum ac per consequens transgressio aliam virtutem autem
non solum obligat restituendum. Et haec ratio optime inferretur
tunc oritur ex transgressione iuste quod restitutionem actus iniuste con-
suetudinis equalitatis quod necessitas presupponit actus iniuste. Sicut haec
transgressio virtutis iniuste saltem materialiter per quam fuerit ca-
usata inequalitas adverteat tamen oportet non quod cum
per transgressum iniuste iniuste obligat restituendum ut ma-
nifeste patet in transgressione iniuste distributive si ita trans-
grediat ut obligat digno omisso digniori in quo casu
sicut in casu saeculorum non incurrit obligatio restituendum quod
sicut prudentem existimat non manet in hoc et sibi quod
sibi inequalitas restituenda ad equalitatem reducenda.

Hoc supponit dicitur. Ex 2° cap. nascitur obligatio restituendi
quod in est res accepta. sicut iniusta acceptio. ita sentit de hoc
Sicut autem hoc 7° et ceteris consensibus doctorum et aliorum ad al-
aliquid in membris quod sicut utrumque convenit res accepta
et iniusta acceptio sed hoc sicut est discriminem in vo-
luntate. De hoc tamen non negant utrumque posse convenire.

ut qdo quis pecuniam furatus e quam apud se retinet tenet
eam restituere ut ubi qd res. accepte et iniuste acceptis que
duo rds dicitur ff. de malis lib. dicitur. So ante quas non esse
dang aduertit quod intelligat non ut accepte et iniuste
acceptis in primis pro acceptas integrimus illas que ad domi
no ablata ut equus uestes pecunias et similia sed et qd ex iusta
alteri debet et ante retinetur ut legatus alteri et similia aut uo
ditum qd a pud me est similiter integrit n' solus rex ista in
se cum suam substantia sed et in fructibus suis quos suapte nata
solita e producere n' u' intelligit fructus illi que producit huius
industria recipientis. non u' iniuste acceptis integrimus quod
quingis actus iniustam qua damnificatus e proximus et per
quod minus habet quam debet habere sua res maneat apud
accipientem ut in furto. l. rapina siue n' maneat neqz
in ipsum transeat sicut qui comburit alterius domus
l. segetes aut in occidit. l. vulnerat. l. infamat. qz in hac ma
te combustio domus abscisio gradus lesio fame et similia damna
proximo illata non acceptis iniuste integrimus qz per tales actus
et proximus minus quas debet esse famelici qz qui alteri
legit in fama. l. domum combussit n' habeat in bonis suis plz
quas esse debet.

Hoc suppo p' uno quoad res acceptas q' ille qui det rem
alteri et si eam iniuste n' acceperit det plz qua sunt e
d' Doming tantus des quam minus qua sunt q' ut pari equali
tas iuste debet res accepta domino restituere. p' quoad al
teras p' iniuste acceptis q' qui iniuste accipit violat equali
tate quas postulat iusta q' ut pari equalitate tenet leg
iuste ad restituendum et si nullus emolumentis acceperit.

Dico 2o in inter ratios restit' assignatas e discrimine
maxime q' qui rde iniuste acceptis obligat ad restituendum
et si res accepta apud accipientes n' sit semper in restit' ma
net obnoxius suo oblig' ad restituendum sed in rdes res ac
cepte n' manet re absqz nra culpa perente utrangz p' tra
dit Cautang sic art. 6. inragon ibidem l. 6. l. 6. de iusta

q^a 7^a art 2^a. (oblat in reg peccatis p^a 2^a in principio de
 bona lib 2^a de restitu cap 2 num 42 et vobis recentior reg
 et p^a 1^a pars q^a causa totalis induens obligat restitu
 endi e^t iniusta acceptio q^a est fin^{is} hoc casu res accepta no
 maneat apud accipientes neq^{ue} aliqd elumet huc adiq^{ue}
 sus transferit erit obligat^{us} ad restituendū. conca e^t
 optima d^{icitur} alijs istat ex r^{ati}one pudentij n^{on} e^t ille et
 que res alterij fuerat e^t etiam amisit aut aliena
 vit obligat^{us} ad restituendū ex eo p^{er} se q^{od} in iustk
 accepit firmit^{er} quam b^{on} apud ipsum nihil maneret.
 Si qui alterū occidit aut mutilabit. Si reges aut domū
 combusit tenet^{ur} ad restituendū rat^{ione} iniuste acceptij.

p^{er} Alia pars q^a in casu obligat^{us} de i^{dem} rei accept^{us}
 aut h^{ab}ente q^{od} si res n^{on} maneat apud accipientes n^{on} erit
 oblig^{atus} ad restituendū. p^{er} cons^{uetud}ina q^a usante causa obli
 gat^{us} usate ipsa obligatio sicut res accepta pereat culpa ac
 cipientis q^{od} si ante quā res periret cognouit e^t alienam
 hunc obligatio dat^{ur} ad restituendū quamuis res n^{on} per
 maneat q^{od} referunt^{ur} n^{on} post scin^{ti}as q^{od} aliena sit e^t ini
 qua et iniusta acceptio ac p^{ro}inde quam b^{on} res n^{on} maneat
 damnat^{ur} oblig^{atus} ad restituendū. u^{el} q^{uod} bona fide emit
 equum a fure si uiuente equo sciat e^t furibus tenet^{ur} res
 restituere i^{dem} rei accept^{us} et si noluerit et equus pereat oblig^{atus}
 ad restituendū rat^{ione} iniuste acceptij.

ca^{usa} hanc r^{ati}o n^{on} e^t q^{od} si quis rem alienam bona fide nes
 cians eam male acquisitam quocūq^{ue} m^{od}o eam habuerit si
 ue p^{er} donat^{um} sive p^{er} emptiōem sive quocūq^{ue} alio m^{od}o durā
 te bona fide n^{on} rem illam ne fruct^{us} item perceptos tene
 tur restituere q^{od} bona fides excusat eum in consciē
 tia. Unde si durāte bona fide rem consumpsit aut
 perdidit aut ipsa res perit n^{on} tenet^{ur} ad restit^{um} aut nec
 fruct^{us} inde perceptos et consumptorum. Ita est quia
 obligatio restituendi orit^{ur} ex re accepta aut iniusta accep
 tione s^{ed} in casu n^{on} e^t res accepta neq^{ue} iniusta accep^{ti}o

cum supponat bona fides q̄ in casu n̄ dat obliḡ restituē
d̄ imo si res predicta culpa sua perierit dū m̄ seu n̄ oriat̄
ex mala fide si pot̄ bona fide manente qd̄ res ad ipsum
pertinet t̄m inuilibi consumpsit aut ludo perdidit si ali
ter culpabiliter disparuit n̄ obligat̄ ad restituendū ut docet
doctores cōtra et inspecta videri poss̄ Aragon sic art 6 Valē
tia disp̄sa q̄ 6. puncto 8º uer siculo. 5º Mol tractatu de disp̄no.
mum. 5º et lesig lib. 2. cap 17 dubit̄ p̄. num. 7. et rāo ē mani
festa q̄ si dissipatio culpabiliter res n̄ ē iniusta acceptio di
si pars im̄ bona fide existimat ē rem suā ac proinde ne
cū peccat in iuste emitit q̄ n̄ tenet̄ restituere p̄ se q̄
q̄ in casu ex nullo alio cap. poterat obligari nisi ex inius
ta acceptio quod

quod aut̄ requirat̄ ad bonas fides que a restit̄ exusat n̄
ē siuis loci ex professo explicare uerebit̄ t̄ duo necessū ē ut
sana mente bono q̄ ad rem alienā possideat existimans
ē suam Unde si sit siuis ignorantia inuincibilis absq̄ du
bit̄ dabit̄ bona fides si a contrario ignorantia asertata n̄
compat̄r̄ cū bona fide qd̄ si possessor scit̄ uel scit̄ ignora
re an ut res aliena nā sic et iniuste peccat et ad restit̄ obli
gatur idem q̄ d̄m ē de ignorantia crassa tradit̄ oēs docto
res qd̄ si ignorantia orit̄ ex graui negliḡ sciendī ut si quis
ab s̄ laico ignoto et paupere emeret calicem aut missale
s̄ quod simile qd̄ moderata diliḡ ex ciuilibus p̄sone res uo
dit̄ et precii possit̄ intelligere ē furtiūm possit̄ intelli
gere sic im̄ n̄ pot̄ h̄ere bonas fides ac tandem de quacū
q̄ ignorantia uincibili que n̄ exusat a peccate mortali
ides ē d̄m existimo q̄ in hoc casu ē culpa mortis iniuste
q̄ in festi iniuria proximo q̄ n̄ pot̄ ē possessor bone fides
p̄ se uel a se q̄ qd̄ dat̄ iniusta acceptio n̄ pot̄ dari
bona fides p̄ qd̄ in festi iniuria proximo dat̄ iniusta
acceptio q̄ qd̄ in festi iniuria proximo n̄ pot̄ dari bona
fides

Id̄ dicit̄ quod dubitat an res sit̄ aliena ē possessor bone
fi

fides sed qui dubitat vel ignorat an hanc uincit sed q' eius
 ignorantia uincibili pot' e' bona fides. Ex. Num qui du-
 bitat q' posse se bene s' m' si post qu' incipit dubitare se
 est dilig' qu'as s' s' stat' et condit' ad s' bene solent ad
 cognoscendum an res ad ipsum phineat. s' ad aliud et suffi-
 cienti ad diuita dilig' ad s' b'ita n' potuit sperare rem e'
 alienam tunc possessor e' bone fidei neq' obligat' ad resti-
 tuendum quam' dubig maneat quoniam dubium hoc
 m' n' infert ignorantias uincibiles et in dubi melior e' co-
 ditio possidentis qui bona fide possidete respit. 2. m' si ortu du-
 bito negligit adhibere competentes dilig' ad sciendum an res
 e' aliena et sacrat' dat' ignorantia uincibilis et hoc de finis
 e' possessor bone fidei.

2. aduertit' e' eundem con'e qd possessor bone fidei statim
 ac cognoscit e' alienam rem quas possidet obligat' ad illa
 restituenda cu' fructib' qui bona fide n' consumpti hoc em
 ex diuitis manet pbatum et coit' ab oib' doct'rib' recipit
 solus aut' in p'senti oportet ex placere quid nome fructu
 dicat integri e' qd doctores distinguunt triplices fruct' ali-
 os industrie alios ipsius rei et alios mixtos. fruct' in industria
 illi quor' res ipsa n' e' ferax sed solum ut subest industrie
 tanquam in strumento quo mediante industria sum'
 illos acquirit ut fruct' qui comparant' negociando pecunia
 hinc et alios similibus in quib' lucrus n' fruct' ppri' ip-
 s'us res sed industrie. fruct' ut rei illi qui ex re nascunt' si
 nullo labore industria. lex pensis ut uerba uerborum
 glandes mortuus qui no' co'tinent' reddit' annui censur'
 iurid' et similia. fruct' mixti s' qui natura h' nascunt' sed
 aduicta s' industria ut segetes fruges et filia. quib' sup-
 posit' docent' fruct' industriales n' pertinere ad dominu
 sed ad illud quib' e' fruct' licet ad' quoniam fruct' isti
 n' oriuntur a rebus ipsis qu' supponunt' in fruct' ferax sed ab
 industria q' n' p'net' ad dominum sed ad illud qui sua
 industria illas fruct' licet ad' de quo in speciali uideri

poss. Cobarrus lib 1° Parary cap 3. num. 6. et petrus Nabarra
lib 3° de restituce 4° p^o 3^a num. 130. Si u^o fructus fuerit
ipsius rei domino cu re ipsa sit restit^o tuendi q^o constat
aferam q^a res domino suo fructificat q^o eis sit quib^o Res est.
Et tum et q^o fructus tanquam p^o sui cuius fructus computant^r
q^o ad eum p^o tinent ad quem res ipsa p^o tinet et si sint filii an^o l^o ay
na quamvis in a^o r^o peritis ut superis notauimus in fructus no
computant^r in a^o r^o logis p^o t^o que quibus atinet ad mat^o l^o ay
Hinc nom^o fructuum intelligunt^r ac proinde ad ipsos domina^o
p^o tinent ut notauit in a^o r^o alios Molin tractatu 2° disp^o 717. nu
mero 3°.

De fructibus mixtis aliqui tradunt q^o quamuis isti ad
dominum rei p^o tinent n^o t^o o^ono sed deductis expensis na
fructus dicunt^r deductis expensis ut supra ex iure notauimus
et p^o expensas et intelligunt^r iustum stipend^o ius laboris et
industrie apposite. Mellis t^o ut d^o q^o Valor fructuum ex
pensis laboris et industrie n^o e^o effectus rei neq^o fructus illi^o
us sed pot^o expensar^o laboris et industrie. q^o fructus isti mixti
n^o o^ono p^o tinent ad eum sed aliqui restituent^r s^o domino tan
quam p^o p^o parte ipsius rei. fructus u^o correspondentes expensis la
boris et industrie p^o tinent ad illum qui expensas labo
rem et industriam adhibuit de quo leg^o molinas sup^o num 7.
ubi et tradit^r deducendas e^o expensas necess^o aut utiles apposi
tas ad rei conseruata^o et meliorata^o agit em^o possessor bone
fidei utilit^o negotium domini ac proinde act^o negotior^o
gestor^o pot^o repetere ab eo expensas l. deducere de fructibus ipsi^o
rei correspondentes. eadem r^ote si aliquis modico pretio emat
eum furto ablatam eo a^o ut eam redat domino illi^o q^o uidet^r
q^o nisi ipse ita illam emerit dominus nu^oquam eam recupera
bit ac proinde intendendo utilit^o agere neg^o domini illas em^o
pot^o repetere a domino pretium exhibitum furi et ipse dominus
illud tenet solbere ut docent^r co^o doctores et in speciali uide
ri pot^o Cobarr^o neg^o peccatum p^o 3^a n^o ult^o. u^o expensas optime ad
uertit L^o ay lib^o eo d^o ay tractatu 2° cap^o 2° num^o 3. q^o u^o doct^o

. 8.

¶ qd si ex pense in rei meliorate aut cōsurbat facte bona fide n' possint deduci ex fructibus neq; ex re ipsa tenet dominus solvere ea quod quod insumpsit aut vni iusto pretio vendere.

3° Ad quartum e' possessorem bone fidei solum teneri ad restituendos fructus cōstantes qdo cognoscit rem n' e' suam nā si fructus sit iam consumpti et ipse n' factus detior ad nullas restit' tenet' nā obligatio restituendi solus cōsurgit rate rei accepte aut iniuste acceptis sed in casu neutrum reperit' q' n' dat' oblig' nisi ad restituendū e' in quo factus e' detior. Si em' ex re aut ex eis fructibus possessor bone fidei in aliquo factus sit locupletior illud restituere tenet' ut e' cōs' sensus doctorū et constat ex legitima veniunt paragrapho uti' aut' ff' de petiti' h'ere detis ubi videnda e' glosa et idem obligat' ex leg' s' d' et si' §' consulerit ff' eod' em' titulo. et ita e' q' id in quo possessor bone fidei factus e' locupletior ex re alterius aut ex eis fructibus e' quasi effectus rei aut fructuum et succedit loco eorū q' debent restitu' domino.

Id ut intelligat' clare id in quo factus e' detior considerare oportet an de possessor bone fidei cognoscit rem e' alienam h'ec p'ly in bonis suis propriam alius et fructus ex illa perceptis quos n' e' debitor si res et fructus n' debemissent in suam potest'. Si inveniā q' plus haberi cognoscit factum e' locupletiores et obligatus manere ad restituendum id in quo factus e' detior. qd si pōt' explicari si in uitate a latrone ad unam bona fidei cibos in sumat et postea intelligat' quos e' fructus tenet' restituere n' integrus valorem cibos sed quantum ipse domus sue expēdit q' in eo factus e' detior. Unde si qdo fuit in uitate domus habebat cenas paratas et factas ex pensas nihil tenet' restituere q' tunc care ad quam fuit in uitate in nullo factus e' detior. Uteriq' pōt' illustrari alio exmp. si quis a latrone bona fidei uestes sedic' accipiat n' tenet' restituere ualores uestis sedic' sed ualorem lance qua ab aliis uteretur q' in hoc factus e' detior. Si t' r' contingeret qd a latrone autem lanceam possessor bone fidei acciperet n' teneret restituere qdo cognoscit e' alienam: Valores sedic' qua alias est usurus aut sed e' in uitate a latrone ad modicam igneam n' obligaret

ad restituendum ualorem explendi auctorem quem in sumptionem
erat sed debet restituere ualorem uelut lancee aut modice ge
ne, et ideo e' q' n' pot' quis obligari ad restituendum domino plus
quam uallit res aut fructus eius q' retinet possessor bone fidei to
tum id in quo factus e' locupletior sed solus usq' ad integrum
ualorem eius unde factus e' locupletior. Sae em' ideo serbat' equali
tas quam intendit restitutio. Et tunc q' si e' q' in quo factus est
locupletior n' e' fructus rei alienae sed diuitiarum possessoris bone fidei.
q' n' debet restituere. Vide Mol' tractatu' 2° disp' 718. num' 2° et Be
gelum p' 2^a de obligationibus iuste. lib' 2° q' 3^a num' 3°.

4° aduertim' est q' si res aliena mihi in scio donat' et bona fi
de iterum eam donem et si postea sciam alienam fuisse n' tene
or restituere cum inde n' sit factus ditior sicut eam uendit tene
re domino restituere totum pretium q' in eo factus essem locu
pletior sicut eam emerem et maiori pretio emderem ad exesum
restituendum obligor nisi essent fructus mee industrie pro quo
leg' Molinam tract' 2° disp' 721. num' 10. An u^o si res uenda
tur eodem pretio quo fuit completa teneat' is emptor domino res
tituere pretium illius uariant' doctores. quidam dicunt obligari in
emptorem ad redendum pretium domino. alii u^o aserunt n' teneant'
ad aliquid restituendum probabili' ut hoc u^o q' sit suadet' quonia'
n' pot' dari obligo' restituendi nisi rate rei accepte aut iniuste ac
cepte. Sed neutrum reperiri pot' in casu q' in eo possessor bone fi
dei n' tenet' restituere pretium acceptum pro re aliena p' mi
nor et in istis q' ideo iniuste acceptis n' det' obligo' restituendi man
factum est supponim' q' u^o e' possessorem fidei bone in completionem.
quo ad aliam u^o p' si n' res accepte p' q' rem acceptas n' det'
apud se neq' rate illis in aliquo factus e' ditior ut supponim' res
q' n' obligat' rei res accepte. Et si dicas pretium succedere loco rei
leg' si et rem q' de p' h' e' heredit' q' possessor bone fidei apud qua'
manet pretium tenebit' restituere illud domino rei. Et tunc q' d' e'
pretium succedat loco rei n' tunc e' res ipsa obligo' aut rate rei accepte
solus e' ad restituendum ad domino rem ipsam aut quantum ex illa
e' factus locupletior sed in casu ist' emptor n' det' rem ipsam

ne in aliquo factis & locupletior q' n tenet domino alibi
quod restituere. Vltimig et Mol tracto disp 371 prope fines in
solite ad Bu. H. illud doct' integrandum in usalibz uel lo
quenti iury p' h' qualia n. hereditas, dos, et similia ac pro
inde nullig momenti e' pdictum subterfugium. Pura

Confirmari pot eadem doct'. q' possor bone fidei quod se
furtivas bona fide consumpsit atq' si postea cognoscat u' furti
cam dum m' n' sit fact' & dicitur n' tenet restituere sm d'cy
q' nec qdorem bona fide vendit tenet restituere aliquid domi
no nisi fact' & sit locupletior pt' ista q' q' dispositio res p' ven
dit' ita e' consumptio moralis s' q' do alibi consumit. Sed licet
verum sit pdictus possorem bone fidei n' e' obligatus ad resti
tuendum aliquid domino sed tenet t' de evictione illa cui
res vendidit id est q' do res vendita evincit ac de potestate empto
ris exheredit' q' alig p'bat suam e' obligat' Venditor s' obare
indemnem ipsum emptorem ut v'at ex mult' legibz incedit
ac t' p' sub titulis de Evictione. Sed auq' obligatio n' restituen
di res ac' accepte sed potig' orta ex ipso stratu venditi' qui p' d'c
tam obligat' causat in venditore.

Ex dictis infero qd si 2' emptor rem consumpsit. n' iam ad
nihil obligat' nam respectu domini n' obligat' ac p'bat
m' et respectu 2' emptoris ad nihil tenet' cu' res n' fuerit evin
ta sed potig' bona fide consumpta. neq' aliquid damnorum ei ex re
dit' resultavit. 2' infest' dominum n' posse illam acci' p'one
ex quo ill' q' apud quem illas reperiat nullo persoluto pretio
quomuis qui illam possidet bona fide eam emere ignotas
et alienam ac p'ovide possor n' pot' illas dominio denegare
se' obet eum ut e' illig' dominum ut sabet' ex p' leg' in iu
rim quod die de furtis et alibi saepe in iura.

Ad obviand' aduers' hanc doct' q' possor bone fidei n' po
tuit transsere dominium res aliena in r' emptoris q' nec
2' emptor poterit transsere dominium pretii in redito
rum cu' contract' iste emptiois et venditi' fuerit nullus.
Conft' q' Venditor acci' p' pretius p'v' ac q' non est sua

¶ nec pretium erit suum. Constat 2° q^o Petrus misisset a thone
vitrum, pyrgema, et eadem bona fide illud venderet Paulus
q^o cognosceret et vitrum teneret illud explicare Paulus et rep
gindere dactum q^o idem d^o erit in n^o casu.

¶ R^o. Concedendo ad h^o et neg^o consequ^a quoniam contractus
emptions et venditionis validus est si velis q^o contra bonam
fidei contractat et si venditor n^o transferat dominium rei alie
ne in emptorem sed maneat apud antiquum dominum quod ip
se n^o consentiente n^o debuit spoliari dominio rei sue. h^o emptor
sine d^oio transferat dominium per^o venditorem q^o si tenet
de evictione ad totum d^oio esse et ad oia damna emptoris secu
la q^o stat ex ipso iure ut videtur apud molinas tractatu
2° disp^o. 721. num 3 et alij h^oij ibidem citati et apud Reboles
cap^o de obligationib^o in ste lib. 9. q^o 13 sect^o 1^a. Ad id const^o
¶ R^o neg^o sequ^a et ratio e^o q^o est res n^o sit. venditoris tenet h^o de evic^o
utram manet explicatum. ad id const^o R^o q^o si bona fide vendat
vitrum pro gemma tenet veritate contractus requirere
et pretium emptori restituere ut cum in demum sit sed quam b^o n^o
sit restituere tenet q^o emptor ex tali vendit^o nullus damnus pa
tetur de quo vid^o c. Rebellum sup num 12.

¶ Pro maiori p^odictor^o intellig^o inquires 1° an si 1° emptor
qui vendidit rem furtivam eodem pretio quo illam emit tenet
redere pretium 2° emptori si res evincat^o a domino et 1° emptor pre
tium iam consumpsit Rebel^o sup num 11. Inquit q^o si pretium
bona fide sit consumptum et 1° emptor n^o sit fact^o d^oio n^o tene
tur restituere 2° emptori pretium q^o ex nulla radice pot^o oriri sed
oblig^o restituendi. sed 1° emptor n^o tenet restituere 2° emptori
ut optime p^obat Rebel^o h^o tenet de evic^o h^o em oblig^o manet
apud venditorem et si plus sibi traditum fuerit bona fide con
sumptus et ipse n^o fact^o fuerit d^oio q^o manifestus e^o et si venditori
rem p^orad.

Inquires 2° an qui bona fide emit rem a thone postquam
cognovet e^o furtivam possit futa conscientia rem furtivam redere
latroni et recuperare pretium pro illa datum. Non pauci theologi

apud fideum lib 10 tract 20 d 20 n 15. docent obligationem esse
 p[ro]prietarium bone fidei ad restituendam rem u[bi] domino
 et u[bi] iactura p[ro]prietarii p[ro]babilis t[ame]n ut oppositum. s. p[ro]prietarius emp[tor]
 t[ame]n licet possit recuperare st[ru]cturam et furi redire rem ut p[ro]
 p[ro]prietarium recuperet. plures t[ame]n scol[ar]um referunt et sequunt[ur] p[ro] hoc sententia
 f[er]ens sup[er] or[atione] 16. sal[utem] h[ab]ere aut[em] 6. controversia[m] in et l[ib]ro 20 d 14.
 dub[io] 3o num[er]o 19. s[ed] ante quam hoc ostendamus advertit. 1o q[uo]d si fur n[on]
 comparat absq[ue] dub[io] tenet[ur] rem domino restituere q[uo]d t[ame]n p[ro]ce
 dit oblig[atio] restituendi rei rei accepte. 2o advertit q[uo]d si possessor bone
 fidei pot[est] p[re]terit[er] d[omi]n[u]m recuperare absq[ue] h[ab]ere t[ame]n conveniens fu
 rem apud iudicem aut alio m[od]o accommodat[ur] tenebit s[ed] sententia
 orum rem domino restituere q[uo]d in hoc casu nulla dat[ur] iusta excusa
 ho[m]i[n]i quomin[us] rem domino reddat. 3o advertit emp[tor] bone fidei
 posse redire furi rem furtivam cu[m] d[omi]ni[um] in i[n]iuria coniectura q[uo]d ip[s]e
 rem restituit domino q[uo]d in hoc nulla iniuria in furti domino et
 pot[est] exerceri actus d[omi]ni[um] q[uo]d furtivam. Tandem nota q[uo]d si possessor bone
 fidei gratis accepit rem alienam statim ac cognoscit d[omi]n[u]m alienam
 tenet illam domino restituere q[uo]d t[ame]n currit oblig[atio] restituendi rate
 rei accepte s[ed] si respicit dominum illis q[uo]d statim furtiva d[omi]ni
 no. his sup[er]stis

his sup[er]stis q[uo]d in casu con[tra] p[ro]prietarii possit emp[tor] bone fidei recuperare
 et st[ru]cturam et recuperare p[re]terit[er] q[uo]d in pari casu igno[r]ante
 unguis q[uo]d magis sibi quam alio[m] consilium pot[est] s[ed] in casu emp[tor]
 d[omi]ni[um] igno[r]ans q[uo]d sibi pot[est] consulere recuperando p[re]terit[er] et n[on] domino
 et restituendo rem suam. Constat q[uo]d h[ab]ere contract[us] d[omi]ni[um] sal
 tem respectu emp[tor]is et si n[on] de mala fidei venditoris i[n] ista lege
 s[um]ptionem q[uo]d item si ff de st[ru]ctura vendite t[ame]n de dolla qua[m]
 dedit causam contractui q[uo]d emp[tor] cognoscit d[omi]n[u]m furtivam nullo
 m[od]o illam em[er]it q[uo]d pot[est] recuperare p[re]terit[er] et res exponere in eod[em]
 loco s. apud furem. Et si eam inveniret et postea intelligeret fore
 sibi damnosam n[on] tenet[ur] eam domino restituere s[ed] pot[est] relin
 quere illam ubi ab eo fuit inventa.

De obli[ga]tione aduersarij q[uo]d de d[omi]ni[um] p[ro]prietarius restituendi rei
 rei accepte s[ed] in casu possessor bone fidei de rem acceptam q[uo]d

teneat eum restituere sed restitutio semper respicit dominum res
q̄ domino restituenda et n̄ tradenda fieri. Constat q̄ si possit
fieri tradi ad recuperandum pretium q̄ iam possit alteri reddere
res pretium amittat. Constat et q̄ redendo res alienam latrone
cooperari possit bone fidei cu ipso ad res alienam detentis q̄ et a
Constat. 3. q̄ si dominus rei venditoris emptorum bone fidei apud
iudicem iudex eum condemnare ad restituendum q̄ ipse antea teneba
tur restituere.

Ad Obiecta. R. p̄ pretium restituendum n̄ obligare de quibus cu q̄
circumstantiis et stabit ex dicendis circumstantiis aut que in casu occu
runt res ex probationibus factis patet sufficere ut saltem immediate
n̄ teneat emptor bone fidei ad restituendum rem domino illi. Ad
2. constat R. neg. q̄ consequens est q̄ si contractus iniustus non fuit fue
rit nullus emptor bone fidei de iure ad recuperandum pretium et p̄ba
m̄ n̄ n̄ procedit respectu aliorum. ad 2. constat. R. neg. q̄ n̄ n̄
em̄ iure suo ut scindentes sunt relinquens suam sine conscientia
alio et p̄bens exemplum ad restituendum. et hunc et q̄ sicut
que ad redimendam uxorem dat pecuniam latroni in u aduentu
al cooperari peccata latronis ita in presenti ad redimendam suam ux
orem ad redimendam rem alienam furi. Ad 3. obligat R. et dicitur ad red
eundem ac emptoris bone fidei suum in potestatem damnum p̄prios vitare
potest quam damnum proximi et iudex qui sequi sollet q̄ appari
tissimum est domino res agente coram ipso et eum apud quem inue
nit rem suam debet tunc damnare et precipere ut reddat res domi
no suo et similiter si emptor est actor et fur n̄ teneat iudex
precipere furi ut reddat pretium emptori. Sed em̄ rat̄e reus et sine
comprobationibus iudicabit.

Inquisitio 3. an p̄dictis emptor qui cognoscit rem esse alienam
n̄ comparante eis domino teneat illas expendere in usus p̄ios. R.
facta diligens sufficienti et n̄ comparante domino posse illam redere
furi ad recuperandum pretium iuxta superioris dicta si fur n̄ com
parat et n̄ possit p̄prios recuperare tunc debet expendere ipsam et q̄
fructus et redditus in usus pauperum et si facta donante pauperibus a parat
dominus si fuerit emptor ab eorum restituendi cum adhibibili

9^a et et alij circumstantij sem illas bona fide expendunt in do
mni utilitate cam erogando pauperibz et e^o vis consensu q^o mig
tanq^o quos refert et sequit^r Saing^o lib 10 tract 20 e^o 20 n° 20. Secus 3^a
de obligate restituendi quam vel possor male fidei. Et.

sect 3^a de obligate restituendi quas habet Possor male fidei.

Et dicitur pudenti secte ostat quod tenendum sit in obligate
restituendi respectu possoris bone fidei n^o solum agens de male fi-
dei possessore et de eis obligationibz ad restituendum. In quo p^orig su-
ponendus est illius qui sic rem iniuste acquisitam suo p^o donate
sive p^o contractus tenent ad ipsam restituendam si existet nisi ea non
habeat ad eis nullum in quo conveniunt ois doctores. Unde est
manifesta q^a in casu e^o in qua acceptio iniusta delictio neq^umi-
nus damni fiat domini rem eis accipiendo a fure et apud se re-
tineudo quas illud latro. i. damnicavit q^o si fur obligat^r ad restitu-
endum ita et iniurus detemptor tam ratione rei accepte qua ini-
que accepte que docta procedit sibi rapiens aut mens scienter
a fure sit. i. aut 2°. i. 3°. Demptor q^o ad quemcuq^o fur et quem-
libet alium in iniuriam us aliena scienti peruenit q^o e^o iniustus
detemptor ac proinde obligat^r ad restituendum.

2° e^o artum p^oditus possessores male fidei et tenent ad restitu-
endos ois fructus et re fructifera percipit et ad lucrum g^olang^o et da-
num emergens que domini rei temp^o in medio passus est n^o tri ad
fructus ortos ex sua industria in quo et conveniunt doctores. et patet
q^a sm ois ois consensus fur ad huc oia obligat^r q^o et male fidei
possor conseq^u patet q^a possor male fidei tanquam fur rem illa
accepit et delinet inuito domino et e^o causa damni emergentis aut
lucru g^olang^o. de quo videtur posent lesius lib 2° cap. 12. dicit^r 17.
Et Covarrub^o in regula peccatum p^o 2^a em e^o 3° g. 6. num 9. et sic au-
thor num pudenti agit qua rate sint extra inde ex pense in
re aliena facte e^o q^o dicitur dm e^o in foro conscientie posse
extra expenses necess^o sine quibz res periret aut deterior
videret q^o manifestus est q^a domini neq^u h^o factures
erat q^o n^o damnicatur ex eo quod extrahantur. Unde

dominus cogit in consuetudine debet restituere si non fuerint extraneae
quod non debet loqui plenarie in alio domino. et licet ex parte eius
utique quibus res aliena facta est melior potest in eodem a nime
foro illas deducere et dominus obligat cogi solvere ex eo quod
nemo in damno alterius debet locupletari. nisi aliquis equum fur-
tuum magnis expensis educaverit. potest illas extrahere tamen in
foro ultimo si leges fur privatis expensis in penas sui criminis
verum cum hoc sit penale non obligat ante si iudicis teste cobra
rumbia ibidem.

3° dicitur emptorem male fidei non posse redire rem fur-
tivanam latroni ad recuperandum pretium nisi certo sciat domi-
no illius et tradendam quod dicitur apud doctores si aliqui ex antiqui-
oribus senserint posse peccatum emptorem redire res latroni ad
recuperandum pretium quamvis probabiliter timeat aut dubitet la-
tronem restituere rem a domino sed decepti manifeste
te quod huius in iuste et iniuste emit rem alienam eam quod inuito do-
mino retinet quod sibi imputare debet damnum quod patit ex solute
pretio. Et tunc est quod fur non potest se ipsum servare in damnum
sed tenet propriis expensis rem restituere domino quod peccatum
tunc iniustus emptor qui se habet tanquam fur non poterit
recuperare pretium sed tenet rem restituere domino. tamen
dem quod dominus iniuste fuit res sua privatus et emptor
male fidei scienti et iniuste dedit pretium pro re ali-
ena quod potius sibi debet privari pretio quam dominus re
sua. quibus si suppositis que restant cum possessor male
fidei per aliquod dubia explicabunt.

Dubium in an si res furthiva pereat possessor male fidei
teneat ad id restituere et non est dubium si pereat ex culpa ip-
sius possessoris nam hanc rationem absque controversia obligatur.
Dico 1° si res apud rem dominum casu et certo peritu-
ra erat sed apud iniquum deventuram ita ut ante tempus
desiderationis rei nullam utilitatem de percipitur dominus ad
nullam restituere obligatur possessor male fidei. in hac doctrina
conveniunt fere omnes doctores iudicari possunt cobarrub in regu-
la peccatum per 2° §. 6. num. 1° Nabarra lib. 4 de restituere

et 10 dub 3° num 17. legig lib 2° cap 12. dubit. 12. nu. 92.
 et salig lib 10 claru tractat 2° cap 3° num 19. et omisit legibz
 quibz posset probari su ff. de quibus vide cobarrubias et le
 sum pt rat su quia iniqua acceptio n inducit obligate
 restituendi nisi quatenus efficaciter inferat damnum sed in ca
 su possessor malefidei n inferat damnum efficaciter domino q in
 casu n inducit oblig^o restituendi Maior et manifesta et min
 constat ex casu ipis cont q res codis mo erat peritura apud
 dominum et si n fuisset inique accepta q in casu possessor ma
 lefidei efficaciter inferat damnum domino.

Dixi in hac cone si res peritura erat apud dominum casu
 id est fortuito et absq ulla culpa na si peritura est p iniuria
 inrogata domino tenet fur ad restituendum quoniam qui
 illas iniuste destruxisset tenet restituere damnum q si fur
 praeveniat et obligat restituere oblig^o em qua alig scaberet
 transgredit^{ur} in furum aut iniurus detemptorem rat da
 ne illati. Dixim^{us} et si casu est peritura apud dominu quia
 si sit dubium ne dat oblig^o restituendi na indubio meli
 or et conditio ignocentij iniuria affecti quae possessoris male
 fidei. Tandem dixim^{us} si dominus ante temp^{us} desitionis
 nullas utilitate et perceptus na si dominus res illas fuisset
 venditurus aut locaturus si quid simile fur obligaret ad res
 restituendum ualtonis utilitatis quam ex se dominus esse per
 cepturus nam in hoc casu ne inferat damnum domino q fur
 fiat equalitatis debet restituere ualtonis utilitatis uq. qui furatur
 equum petri morbo incurabili laborantem si perat in domo
 furij et periturus erat in domo petri fur n dicit restituere tenet
 nisi ante illud temp^{us} equus esset venditurus aut locaturus.

Item 2°. si fur rem uendidit aut eam consumendo factus
 et loqu plior et si apud dominum est peritura tenet ad
 restituendum pretium aut id in quo factus e loqu plior.
 de hac nullus dubitat et pt q possessor bone fidei si factus
 fuisset loqu plior obligaretur ad restituendum ex alium in
 quo factus e ditor ut constat ex pedenti scda q a fortiori
 fur et iniurus detentor ad id obligantur. Constat qasi palium

quod apud petrum erat conburendum Paulus fureti illudque
ab unione hueret tenet ad eum restitui nam et si malus pa-
uli fuerat huiusmodi sit apiculo tunc ad eum manu sub domino Pe-
tri Unde si elapso tempore incendii palus non est periturum
apud petrum si postea apud paulum percat et casu et for-
tuito obligat ad restitui de quo uideri potest legis super dubitate
15. num. 96. quod idem est de in opposito.

Dico 3° et si iniuste acceptor culpa sua dissipauerit res
alienas si peritura erat absque ulla domini utilitate non obligat
ad restitui. Sane ut probabile defendit legis super num. 93. contra
habarras et per quia ut constat ex dictis obligat restituendi
tate iniuste acceptis ideo confurgit quod ipsam inferat effica-
cit damnum alteri sed quod res apud dominum erat statim pe-
ritura nullum damnum efficit inferat proximo nihil enim
minus habet ex parte iniuste acceptis quam erat habiturus si inca-
sus non confurgit obligat restituendi. Explicat hoc legis aliquibus
exemplis ut si aliquis in arboribus segetibus quas uidet statim cubi-
one evertendas si absumat anonam naufragio peritu-
ram si interficiat equum a iustis ostibus statim abduendum
in iis et similibus casibus non inferat. Notandum est damnum quod non
dat obligat restituendi. sed

sed dicitur quod si res periculo tradat de depositario custodienda
et ipsius culpa percat obligatur ad restituendum eique aliores qu-
amuis apud dominum aut peritura quod eodem modo obligat fieri
quibus res peritura est peritura apud dominum. per conse-
quentiam quod si depositarius inferat damnum proximo ita et per de-
negat consequentiam et ad probat dicit diuersam esse rationem depositarii
et furis huiusmodi enim non tenet rem custodire ne percat ille uero de pro-
ductis sit ad custodiendum obligat ex iusta causa prestare et
proinde si uentisimile sit rem saluari posse si alio transferat
et abscondatur debet ex iusta causa facere si tamen ei constet interitum
non nullo modo posse uitari non tenebit depositarius ad aliquam
rem restituere et si sua culpa illam perdidit aut consum-
serit.

Dubium 2° si fur et quicumque alius iniquus detentor obliget

ad restituendum in summa stimate quam res accepta tempore detentis habuit ut si aliquis furatus fuit farucad hibernique tempore in qua acceptis uallibat decem et tempore detentis creuit ad uiginti me aut qd quis uult eam restituere solus uallit quinque an obligatus sit ad restituendum uiginti sic in d'op hinc statz in qua res fuit qd inique detinebat. coit' dury perit et sumiste aserunt obligari iniquos detemptores ad restituendum prehus optimi statz nisi p dominus steterit quominus rem suam habeat na ex tunc n obligabit nisi talis redere rem quales habuerit et si postea deterior fiat. sed ubi difficultas claris explicet paligd cony illam resolbemus.

Diag^o si res exlet eadem nrem puz sit usu consumptibilis sine no et si melliorata sit tenet eam iniquus detentor domino restituere si sit inmixta ita tradit doctorz coit' et in speciali uideri pot' uobarrub in regula peccatum p²a s²a num²o Nabarra e² manualis n²a et 25. Nabarra lib³o de restit^o e² q² p³a dubit^o s. et lib⁴o cap¹o prope initium que plura iura adducunt in confirmat^o suis doctrine. et p²o hoc dictus q² p² dicta res adue manet sub dominio illius a quo inique fuit ablata q² tate uel accepte quam iniuste acceptis obligat iniquus detentor ad illas restituendam. s²onst^o q² res semp² mansit sub dominio prioris domini q² ad ipsuon p²inet eis in emmentus et statz melior. neq² obstat q² apud dominu no fuerit efecta melior. s² forte p²uisset q² ex ipso q² exat do mini est q² tate uel exstantis saltem tenet illas restituere

il^o sane conz aduerte. 1° qd si res exlet eades in bonitate et uallore intrinseco immutata si iniquus detemptor eam redat satisfact^o eadem inq² Sae satisfact^o debet e contentz. q² qd h² redit domino luso quantu ei ablatum fuit in equalitate detentis inique sufficienti red uert ad equalit^o domini debet e contentz Sae satisfact^o et fuit ad p² n obligat. si autz posesor male si d² no uel redere domino eandem numero rem suam d² m

aliam eisdem pro se bonitatis et qualitatis restitu
at: si aliquos doctores satisfacit propter restituenda quia
reparat damnum sui equaliter et si dominus proterve
rem suam ex postulat possit tamen si hoc peccare et caritate
dando occasione proximis contristatis et ita adven
tunt. Taberna lib. 4 de Restit. et de dubitate 3a et salus lib. 10 ha
tatu 2o et 3o n. 11 n. in placet huc doctores n. si res sit in per
mixta et si est obligat iniquus de iure ad reddendam ean
dem metrum quoniam huc cadit et sub illius dominio
huc habet dominus ut huc cadit numerum et tradat quod a pre
dictis ius sit si redat alia et si sit eisdem bonitatis et bonitatis
huc tamen obligat non dat si res usu consumptibilis ut triticum vel
num, oleum, pecunia et similia ita sit tam mixta cum
aliis similibus propriis rebus ut ab illis nequeat discerni
sive sit ipse miscuerit sive alius in hoc enim casu sufficit et si
quod valent redere domino ut docent omnes doctores et colligi
tur ex leg. si alium numerum ff. de solutionibus et si mixta
essent ita ut discerni non possent eius fieri qui accepit et ita
est quod per sui mixtionem ut constat ex predicta leg. de perdo
tum est dominium quod dominus in illas rem subicit quod
non tenet iniquus de iure ad reddendam eandem metrum
mero. Et tamen et quia facta mixtione in maiori ratio
unius quam alterius quod potius debet esse iniquus detentor
qui actu possidet rem aliquam mixtam et se propria et
si dicatur esse sub dominio utriusque quod est quod manifeste
repugnat legi adducte et et quod iam ille qui possidet pecu
niam aut frumentum ita mixtum nihil potest de illo cumu
lo distrahere sine consensu domini quod est falsum. Hoc enim est
proprium dominio cuius ut res que sub illo est non possit alienari
si sine consensu cuius dominorum quod non potest negari cadere sub
dominio possidentis supposito quod talis mixtio facta sit ut non
possit discerni res determinata que sit sui et alterius. Domi
nus ut prior et si amiserit dominium rei ita mixte ei non
competit ius in rem in cumulum ut habet ex ipse in § quod si
frumentum instituta de res divisione. nam hoc loco hoc

cedit domino actio in rem q̄ vel ius in rem
 sed obiter q̄ in p̄dicto q̄ habet qd si duo grana misce
 ant' manet corū dominium p̄ter utriq̄ q̄ idem est q̄ dicitur in
 nro casu. Consi q̄ leg. 39. titulo 28. partita 3a habet' in mix
 tione olei cū oleo, Tritici cum tritico, pecunie cū pecunia.
 et corū dominium eo qd in tali mixtione qd erat unūq̄ nō
 pot' separari ab eo qd erat alteri' q̄ fur p̄mixtiones nō
 pot' comparare dominium pecunie ablate.

Ex his nō negare ea que misceant' posse manere sub domi
 nio corū nā si mixtio fiat ex uoluntate utriq̄ qd domini' aut ea
 su et neuter aut utriq̄ possideat manebit cum utiq̄ sub do
 minio utriq̄ qd de domini' sunt eiqdem condit' in casu. siue
 fiat ex uariis substantiis diuersorū domino y eades substa
 aut quassi ut cū ex duobz uin' fit unus aut cū ex melle
 et uino fit mulsum, siue nō fiat una subst' sed solus cum
 mulz in qua discerni nō possit que pars pertineat ad unum
 dominus et que pars ad alterū. de quo late in p̄dicto q̄ et p̄
 cedenti hoc in nō tollit qd si res misceant' absq̄ consensu
 alteri' illi' sit qui misceat' et possidet. Ad consi' Ex cas
 Basquio 12e q̄ 96 art. 4. disp. 64. num 32. qd cū p̄dicta
 lex nihil statuat auctoritate positua principis sed solus de
 claret id qd iure naturali e uerum: illi nō e standum p̄cipue
 cū ius naturale nulliq̄ explicet a iustiniāno in q̄ citato, ad
 de legem p̄dictam posse exponi de mixtione facta ex consensu
 utriq̄ aut casu sine alicui' possessione aut qd utriq̄ si
 mul possidet.

quod dicitur ut magis explicentur que de mixtione dicta s̄.
 qd cū quis acquirat dominium p̄ mixtionem debet bene qua
 litate considerabilis nā si sit minima aut parua quam
 possunt in cumulo dominium nō comparabit q̄ paruum
 pro nihilo debet reputari ut notauit Vasquez sup nro
 in fine ne satis est ut misceat' cū rebus alicui' ad acqui
 rendus dominium sed debet et de p̄p̄is. Unde nisi fur nō habe
 re pecunias nisi furto ablatas et usurariis nō habet pecuni
 am nisi usurariam et si cū his misceat' alias pecunias

nobis male acceptas nō comparabunt fur et usurarius
dominium illius pecunie qd si discerni nō possit que sūt su-
tus aut illius tunc dabitur eī dominium penes oīes domi-
nos in p̄dictum acerbum pecunie pro quantitate hī sui
debiti.

3° Motus ē qd si aliquis a fure aut usurario accipiat
aliquid qd rate mixtionis tam ē sub dominio furis aut
usurarii nō tenebitur ad aliquid restituendum nō fert non
teneatur ex casu qd fuerit iustus titulus empti donati aut
quid simile nec priori domino q̄ iam amisit dominium
illius rei in partem et in individuo q̄ ad illas nō tenet ius
et tunc et quia accipiens ut comparat illius dominium fa-
cit qd illam p̄cipiat q̄ ad nō sit obligat.

Idem dicit qd si dominus amisit dominium habet tñ ius
in rem sū locum citatum instituit q̄ rate sūg iuris teneatur
quod accipit a latrone t. usurario restituere domino qd ei ex
p̄dicto cumulo traditum est. Et negō consequē quia dominus
solus tenet ius in cumulo Unde solus obligat ille qui tenet
totum cumulum nō uō ille ad quem pars cumuli deuenit
ut optime explicuit Mol Thom 2° dī p̄ 326 ante solutō
1° arḡ et pro hoc doct̄a de mixtione p̄ch Mol et Vasquez
videri poss̄ scire lib̄ belauy dicit alibi 2° dī nō 13 ubi addu-
cit angelus sū b̄stium s̄c̄ones de medina et Nabarram. pro-
ter quos ceteri recentiores ut lesig, Rebecq, etior, et alii idem
hādunt Vārijs socij suoy opperum.

Quo 2° si res aliena effecta sit minoris pretii quā antea
erat idem qd eveniret apud dominum qui eam usq̄ ad hoc
tempus erat servaturus nō obligat iniustus detentor ad redē-
dum domino ualorem maximum quem precedenti tempore
habuit s̄ sufficit tñ ipsam redere si nō est si illam sicut
aut ius pretium nō uerens, ut si pretius tibi nō decessat
nō obligat ad pretius maius s̄ solum ad presens - Secūdo
colligitur ex precedenti dubio illam defendere sobarrubias
in regula peccatum p̄ 2^a §. b. num 2°. Medina codice de
rebus restituendis q̄ b. et ceteris fere recentiores. s̄ ante p̄ba

Adverte rate damni emergentis aut lucri cessantis obli-
 gari iniquus detentorem ad illius restituere vel si coactus fuerit
 dominus emere habitum propter factum commissum in illo ma-
 ximo pretio preterito quod est damnum emergens aut si illud
 erat vendituro quod est lucrum cessans obligabitur ad pretium
 preteritum maximum. quo supposito pro uno suo. quia in casu
 obligatus ad restituendum rate vel accepte ex assensu non crescit
 nisi morari apud iniquus detentores neque ullo modo factus est
 et dicitur sibi non est obligatus de iniuste acceptis quod ad hoc requi-
 ritur nullum libere inferat damnum bonis alterius. sed in
 casu nullum inferat ipsa enim res reservanda erat
 ad domino in aliud tempus quomodo nunc uellet et ini-
 quus detentor non minuit eius estimationem.
 quia in casu iniquus detentor nullo modo obligatur ad restitu-
 endum.

Dico 3.º si fur aut alius possessor male fidei distrahatur
 in intrinsicum augmentum meliorem factam tenetur domino res-
 tituere stimatam quam habuit in illo statu et si apud do-
 minum non est melior futura bene sequuntur doctores
 quos refert Reberus pro de obligationibus iniuste lib. 2º q. 6. r.
 l. et pro manifeste quia incrementum istud intrinsicum
 computatur in ipsa re et non minus pertinet ad dominum quam
 res ipsa quod est obligatus ad redendam domino stimatam re ita
 et ad redendam stimatam augmentum intrinsicum quod non minus
 cadit sub dominio alterius quam res ipsa constat quod in casu
 culpabiliter inferat damnum in bonis alterius ex assensu in-
 trinsecum in bona alterius debet computari quod in casu datur obli-
 gatio ad restituendum ualorem periti ex assensu. quod si alius
 quis abstrulit pullum equinum et adultum uendidit si
 domino non possit restituere stimatio eius est redenda non solum
 pulli sed ex assensu et cum in utroque fuerit damnum illatum.
 Adverte hinc 1.º quod et si iniquus possessor rem non distrahatur
 sed sua culpa facta fuerit deterior obligaretur ad res-
 tituendum excessum quod in excessu eius dominum damni-
 ficat.

cauit unde obligaret ad redendum res ipsam deterioratam et supplendus Valorem excessus aut ad redendum totam summam rer. fm priorum status quo in trm sue plus ualibat et electio erit penes dominum qui potest repetere eandem res n° que sub eius dominio cadat cum summate detrimenti et simul et n° potest cogi ad accipiendam rem suam deterioratam de quo uidentur Sr. Medina codice de restit. § 6 con. 9. et rebel. sup. n. 1. aduerte 2. qd si rem intrinsicè augmentam tempore quo habuit augmentum n° possit iniq. possessor domino restituere ita ut absq. aliqua prorsus culpa illas n° restituat n° tenet ad redendum predictum excessum si postea absq. eius culpa fuerit deteriorata qm in hoc casu respectu excessus n° iniusta acceptio seu em ut talis sit culpa obligat nec dat' res accepta ut supponimus ff n° dat' obligat ad restituendum.

Dico 9. si res q. extrinseca hnt estimat' facta sit melior et fuerit qd e' maioris summe atq. illas uendat. si dominus tunc n° uat illas uenditor q. aut emptor q. aliud loco illis n° obligat' ad restituendum domino y. sum. Val. l. 1. §. 1. seu cono e' probabilis et eam defendunt salo q. sup. n. 1. et lesio sup. numero 106. oppositum hnt illis sequunt' salo sub art. 6. controversia q. ubi dicit et uides hnt loq. §. 1. et rebel. sup. n. 5. hnt hnt auctor aserit nras §. 1. et ual. de pharulem ad defendendi posse p. que quatum ad res usu consumptibiles. p. hnt nra cono snt q. si iniq. deteriorum p. uitam reseruet usq. ad tempus quo em. n. 9. Val. l. 1. §. 1. n° obligaret' restituere cum in excessu pretii perit. ut dixim' in 2. cono. et d' cono consensus doctoz q. si illas uendat n° obligabit ad redendam totam summam p. preteritam. const' q. in casu satisfacti §. 1. ne restituenda re equalis bonis qd res ipsa n° est et q. si tunc n° in ueniat alia similit' sufficere restituere plus illis de facto uentis. n. 10. Dico 10. qd iniq. de centis reuendatorem aliam

et uallor erat centus ducatoru. uq. si tenet? restituere e
 tum ducatoru. Et uale q^a q^a q^o quicq. mala fide distrabit
 um alienam obligat. ad redendum domino eiq. uallo
 rem. Sed ualor erat uentum q^a obligat. ad gentes. Et ne
 q^o asq^a et ad eiq. pbate dico cum qui distrabit res alie
 nam obligari. ad redendum eiq. uallorib. Intra se cum
 ut dixim. pcedenti. unde n^o h^o casum uallorib. oritur
 est in seca q^o estimat si tunc rem n^o erat uenditurus.
 aut emptorib. aliam loco illig q^a hoc n^o u^oil rei accedit
 rate cuiq. plurib. uallorib. Sed incrementu pbent. ex causa
 Intra seca. uq. ob rarit^o rei aut copiam emptorib.
 Utteriq. pt. unde ista et dissolbit. magis obiectio facta q^a
 suppo q^o doming. rem n^o est uenditurus aut emptorib. ali
 am loco illig. et p^oterius rei postea decessit incrementu
 p^oterit^o p^oteritum. Est c^ono inuibile et nullig. momentu do
 m^ono q^a ex eo q^o ualor incrementu n^o restituat. nullus d^onu
 in fut^o domino in eiq. bonig. Constat quia illud incrementu
 p^oterit^o p^oterit^o cu rei uanditione e^o fructu. induit^o latronig
 q^a tenet latro uallorib. illig. restituere. Et on^o q^a mani
 festa iniuria e^o deferre rem in locum ubi plurib. uallor
 q^o eiq. e^o indubita uendere illud co temp^o quo plurib. uallor. q^a
 n^o ut obligat^o ad restituendum exasum p^oterit^o ille qui
 uendit rem aliena curdubi et pro eiq. p^oterit^o accipit
 diem si. Diab^o tm uallorib. quib^o co qd e^o manifestus
 fructu. induit^o rem uendere curdubi ita silit. n^o obli
 gat^o ad restituendum exasum p^oterit^o p^oteritum q^a silit^o
 et effect^o industria uendere eam co temp^o quo plurib. ua
 let. Sed adu:

Obiectio q^a n^o p^oterit^o fieri dicitur y alieno q^a saltim
 obligat^o ad restituendum d^o in quo factu e^o detior. Constat q^a
 doming. sed ius ad p^oteritum rei sue q^a totu p^oterit^o e^o resti
 tuendum domino. Constat 2° q^a si fur uenderet rem apud
 dominiu p^oterit^o tenent^o restituere p^oterit^o illig. domi
 no q^a silit^o si eam uendat. q^o plurib. uallorib. tenent^o
 et

libere domino ex casu pretii et si dominus n' ut illam
dicitur. Consequenter patet et potest quod dominus in casu potest
repetere pretium nisi sine quod fuerit tenet illud restituere. Et
si 3° gradus sed in casu ex dillat' restit' reportaretur non
modum quod ut manifestus absurdus.

Et ad obiectum bene posse aliquem fieri loquutionem
aliens non formaliter sed casualiter aut occasionaliter. Et
quod premissa furtiva negotiatur. Ad id constat quod dominus
n' semper tenet ad pretium rei nisi quatenus est necessarium ad re
compensandum damnum illi illatum. Totum in pretium furtivum
ut sup' diximus et constat ex leg. qui uas & ulto ff. de furtivis. ad
id constat quod negotium est et ratio est quod si res apud dominum
est peritura tunc pretium loquitur ex re que est in intrinseca sua ca
dit sub dominio alterius et proinde obligat ad restituendum
pretium si quod ex casu pretii resultat ex aliquo in trinum seu au
gmento rei tenet restituere ualores illius ut diximus siue daretur
huc furtivis industria ex ueritate rei antequam periret. Sic
optima potest dicitur ex pretio rei at in tuo casu ex casu
pretii out ex extrinseca sed existimat ac proinde ut sup'
sig' ostendimus n' obligabit ad restituendum ualorem illius
Ad id constat quod si accidens est ex dillat' restit' reportare
sunt commodum tempore spirituale uo maximus in
modum est et tunc est quod si accipit commodum quod pretium decre
uit ita est potest in ueritate in bono dum si pretium crescat.

Et in quibus si dubius sit andominus de venditione rem in
optimo statu quem habuit teneat possessor male fidei restituere
ex casu pretii preteriti. Et quod ibi in dubio melior sit conditio
hio innoyatis. restitutio fieri debet in ualores quem fuit
in optimo statu si non in totum ut optime notaretur legi
us sup' no. cog. na pro qualitate dubii potest aliquid dehaberi
dubium in minuit prima de damno.

Dub. 3°. An emptor ante possessionem dubie fidei obligetur
ad restituendum et n' loquimur de eo qui dicitur et remanet
sub dubio indicat furtivas domino restituat. Sic in post

quas diligenter pro rei et dubii qualitate quesivit dominus
 si illum inueniat poterit ab eo repetere pretium quod
 dedit et dominus tenet illud solbere iuxta superius di-
 cta domino uero non operante poterit ex re ipsa accipere preti-
 um datum et reliquum quod superest in prois usque ex pendere.
 de quo inter alios uideri potest salo de art 6 obuersa 4. so-
 lum quod procedit dubium de eo qui cum dubio emit rem alienam
 in proprium commodum. et quod tunc sit qui accipit rem alienam
 cum probabili dubio quod talis sit peccat mortaliter et obligatur ad
 restituendum. Ita sentit inter doctores quos referunt et sequuntur
 huius salo superius 3. et salo lib. 10. tract. 20. c. 3. no. 26. sed ad
 hoc probatur aduersus nos per prauitatem dubium in presenti integritate quod
 ratio dubitandi est ex probabilibus signis generantibus a parentibus
 presumptis sicut iudicium sapientium et sic intelligo dubium ortum
 ex conscientia scrupulosa et ex signis leuibus. hoc supponitur per me
 a iniusta acceptio inducit obligatur restituendi sed hoc re-
 peritur in causa quod in eo dicitur obligatur restituendi. per plurimos quod
 quod acceptio rei alienae datur peccat mortaliter propter iniustitiam
 ta acceptio scilicet casu qui dubitat an res sit aliena et illas ac-
 cipit peccat mortaliter eam accipiendo cum exponat se probabili
 periculo peccati mortalis scilicet stultitatis rei alienae. Constat quod in con-
 tractibus pro eodem reputantur dubia fides et mala fides sed
 qui emit mala fide tenetur restituere quod et qui dubia.

Nec uallet quod dicitur in dubiis meliorem esse conditionem possiden-
 tis quod qui emit dubia fide saltem domino non operante
 poterit retinere sibi rem emptam in in qua uallet quod il-
 lud dictum debet intelligi de eo qui bona fide incipit posside-
 re qui postea superuenit dubium tunc enim melior est conditio
 possidentis nam qui rem bona fide de manu latronis ac-
 cipit et postea incipit dubitare an sit furta si facta
 sufficienter diligenter maneat equaliter dubius tunc conscien-
 tia potest illas retinere quam uis teneat si illam uendat
 emptori aperte qualiter dubium. de quo uide salo superius
 uoluntate 4 et salo num. 29.

Aduerte ad Sanctionē qd qui erit de bona fide si durulter a
aliqua sit et facta diligēte sufficienti magis inclinet qd furti
ua sit quā sua tenet in quibus dominum quem si in uene
rit certum non integram illi restituere debet ut lo stat ex di
tis. Si aut inueniat dominum se nō ita certum dicit aliquē
qd de eo conueniat anu aliquam pte ei restituat sed si adue
dubig manet potuit illam retinere. l. 1. de psonis in ge
nerali que obligant ad restit.

sect 4 de Personis in general que obligant ad Restitutions.

Non solum executor qui iniuriam intulit sed alii
et psonae poss obligate manere ad restit. ut optime tradit d.
l. 1. de h. art. 7. ubi adducit hos uersus quibus comprehendit
fusio, consilius, consensu, palpo, recursu,
participans, mutus, nō obstantis nō manifestans,
quibus uersibus comprehendunt nouas psonae que obli
gant ad restituendum pte executorum que ē alia per
sona ad idem obligata. sex prioribus modis infert in
iuria positive et tribus posterioribus negative aut priva
tiue. et hos nō inferendi damnum proximo uidentur
est an qui uere influunt et illatē damni semper teneat
ad restituendum anu solus obligent qd si causa sine qua
nō damnum fieret in quo l. d. certum nullū ex hīs obligari
ad restituendum qd damnum re ipsa nō fuit illatum quan
uis mortalitē peccabit et ratio ē manifesta qd nulla est
facta irregularitas in rebus ipsis qd nō ē obligat ad restitue
dum. Rest certum executorum ē obligatus ad restituendum
ut si nō sit causa sine qua nō sequeret effectus sufficit em ad
hanc obligatē ut sit causa qua posita ponit effectus quo
modam qm nō ē liber a restitute de qd allicis idem furth
commisus esset. et tunc et qd uerū proximo et pprie ex
cutor inferit damnum proximo. Unde decies obligatē ad
restituendum nō obtrouentia inter doctores sed de alijs

causis u' quas aliqui affirmant nullas ex p'dictis p'sonis obligari ad restituendum nisi ita sit causa efficiens damni ut sine ea nullo m' sequatur ita sentiunt quidam antiqui vix tam canonice quam theologice quorum aliquos referret et sequuntur Nabarrus cap 17 manualis num 20. et arago sic art 7 in principio. alii u' tradunt oppositum scilicet eundem qui u' e' causa damni ita ut aliquo m' conuertat aut influat in damnum siue p'sonae siue moraliter obligatillo ad restituendum ita docent fere omnes rectorum quos refert sa lig lib 10 clarus Tractat 20 de num 4. et aliqui quaedam moderatim adant.

¶ Dico tñ 10. P'dictae cause si ita cooperentur ad delictum ut exequatur absq' eay mandato, consilio, consensu tñ eodem damnum erat illaturus ita ut ne sceleris, neq' atrocius, nec firmis iniurias irrogat sed eodem prope m' illas inferant ac si p'dictae cause n' adessent n' tenentur ad restituendum. Sac dicit et vides ista doctores lesig lib 20 c. 3. dubitara n. 4. et Rebelus ea p' de obligationibus iuste lib 20 q' 14 num. 5. plures refert n' negant in hac vna p'dictas p'sonas moraliter peccare solus affirmant n' obligari ad restituendum p' q' ut constat ex dictis nullus pot' obligari ad restituendum nisi q'do re ipsa e' causa inequalitatis rerum sed p'dictae p'sone in casu n' s' causa inequalitatis rerum q' p'dictae p'sone in casu n' obligantur ad restituendum. p' minor q' exceptor erat dominio paratissimus ad idem o'mo delictum exequendum q' damnum n' causat ap'dictis causis 21. sonst et y p'licat q' si aliquis det consilium ut fiat furctus, l. rapina et exceptor solus immitat furctum q'd re u' e' commissurus absq' alterius consilio nullo m' consilio, consensu causa furcti q' id e' d'm in p'senti.

¶ Dico 20 si exceptor solus moveat ap'dictis causis aliter animosus hoc loco aut alio n' tenet ad restituendum. Dico m' ex influxu hary causary n' moveat ad inferendum damnum. hoc q'd ipse exceptor erat o'mo tale damnum

Naturę Unde si ad malę damnę inferendę mouetur solum
obligantur ad expensę quę illarę executor n̄ ual facturus.
Ita sentiunt d. Antonius 2º per titulo 12 capº primo §. 12. Ex
saludano et Ricardo, gabriel & d. l. 15. q. 2ª art. 1º. Dubio 2º.
Nabarrę sup et multę alii ex antº quorũ libę le quędam recent
iores oppositi defendat p̄t in efficacitę q̄a ne sepe diximus nu
llus ẽ obligandus ad restituendum quę n̄ fuerit causa inequali
tatis in rebus ipsis. Sed in casu p̄dicte cause n̄ s̄. cause inequalitatis
rebus ipsis q̄ n̄ debent obligari ad restituend. Consequenter ẽ legitima
maior gr̄ta et p̄t minor q̄ p̄dicte cause solus influit in m̄
aut circumstantia qd̄ s̄ fiat hoc sp̄. hoc loco. hoc instrum̄to et a s̄. s̄.
Sic causalitę n̄ infert maior iniuria proximo q̄ n̄ s̄. cause in
inequalitatis in rebus ipsis.

Ad obiectę q̄ n̄ pot̄ quis ẽ causa s̄.ay circumstantiarum
nisi ẽ s̄. causa substantię sed causa p̄dicte causalitatis circumstanti
as q̄ ẽ causa substantię. Et in q̄ morę bene ẽ posse aliquę causa
circumstanti n̄ substantię ita ut ei attribuat tanquãd̄ eis effectus
circumstanti n̄ substantię. Vg. quę ẽ causa ut differat damnę inery
tinum et qui rogat ut occidat ubi m̄ng s̄. scandali et in ag
gro et in ecclesia sine dubio in or̄ s̄. n̄ obligat ad restituendũ
q̄ in q̄ morę n̄ ẽ causa substantię sed solus p̄dicte modi.

Tit. 3º. quęq̄ priores cause 1º uersu comprehensione obligę
gant ad restituendum si moueant ad inferendum damnũ
et si n̄ diffuisset alia causa que eodem m̄ moueret. Secundo
ut oino acta et cois et p̄t manifeste q̄ isto uersu cause dam
ni illati proximo q̄ s̄. cause inequalitatis in rebus q̄ obli
gant ad restituendum. Vtraq̄ in seq̄ ẽ acta et p̄t anq̄ quę
cause p̄dicte mouent ad inferendum damnũ q̄ in suo
q̄ causant damnũ. p̄t sequens quia nullo alio m̄
p̄dicte cause poss̄ causare damnũ nisi mouendo e sequen
tem ad illum inferendum. De alijs causis 2º uersu compre
hensionis inf̄ dicemus in spec̄iali qua ualẽ obligent ad resti
tuendum sc̄ho. 5ª de iubente, consensente, consentiente
ad ulante et receptante.

sect. 5. de iubente, consulente, consentiente,
adulante, et receptante ~

Hic sicut seorsim erit sermo de quinq[ue] causis i^o u
comprehensivis et sigillatim de una quaq[ue] agemus. quantum
ad i^{am} advertit nos nom^o iubentis intelligere quemcumq[ue]
de facto p[re]sumptus quamb[us] iure n[on] deat potest[ate] impera
re et hoc sine ex p[ar]te sine tacite p[re]cipiat ut si dominus
dicat famulo se appellare ult[ra] iniurie aut quid simile
c[on]tra q[uo]d i^o certum est q[uo]d q[uo]do iniuria e[st] causa iniuste accept[is].
s. p[ro]babiliter credit ut talis iubens obligat[ur] ad restituere
dam in solidum et si inde nihil accepit ut e[st] v[er]o d[omi]n[us] d[omi]n[us]
doct[or] q[uo]d iubens e[st] causa p[ri]ncipua illig[is] damni sequi ut
q[uo]do dominus p[re]cipit serbo aut p[ri]ncip[ali] imperat subdi
to ut aliquid faciat s. aliquem occidat aut vulneret q[uo]d
obligat[ur] ad restituendum ad quam obligat[ur] ut stat[ur] ex
dictis iniuria debet e[st] causa efficiens damni sequi. alioquin iu
bens n[on] obligat[ur]. 2° Advertit a[ut]em iubentes et alias p[er]sonas
suis sect[is] q[uo]d si iubens dubius sit an e[st] iniuria fuerit causa
efficiens damni illati et hoc post adhibita dilig[ent]ia sufficienti
n[on] obligat[ur] ad restituendum q[uo]d in dubiis c[on]teris paribus
melior e[st] conditio possidentis si hi dubius esset an e[st] liget
ut talibus signis n[on] verbis aut minus coram serbo do
p[ro]vident p[re]dicta signa continere imperium et adue illig[is]uta
rebus obligatus maneret ad restituend[um] q[uo]d se exponeret pe
niculo peccandi s[ed] iniuste q[uo]d i[ps]am peccaret ac p[er]sequens
e[st] iniusta acceptio q[uo]d inducit oblig[ation]e[m] restituendi. in hoc
ult[imo] conveniant Arago sine art. 7° Navarra lib[er] 3° de
restit[ur] cap[itulo] 4° no. 5b. Rebel[is] i^o p[ar]te de obligationib[us] iuste
lib[er] 2° q[uestio] 14° num[er]o 7° et s[er]v[us] lib[er] 10. clau[is] tractatu 2° d[omi]n[us] 7°
no. 4. 3° e[st] certu[m] q[uo]d si dominus neq[ue] ex p[ar]te neq[ue] tacite da
num p[re]cipiet quamb[us] famul[is] nom[ine] ips[is] damnu[m] inhe
rent n[on] obligabit dominus ad restitu[er]e q[uo]m in casu n[on] sit
res accepta neq[ue] iniuste acceptio ex p[ar]te domini nisi domi
nus

ex damno illato a famulo factis fuisse. loquutione no. Sae-
pe. id in quo factis e dicitur tenet restituere ut sup dixi
Sic vero secluso et si doming postea sciens crimen suo no-
mine patratum id ratum se al n teneret restituere ut do-
unt iuris theologi quos referunt et sequuntur leges lib 2 cap 13.
num. 13. et de libel sup no 12. oppositum tñ defendit N ab arx
cap 17 no. 133. sed in merito qd p ratib abitiones doming n e
causa ut fiat damnum qd iam presupponit illatum ne rat
scabitio retro sit aut mandato comparat quantum ad effectum resti-
tuendi bene tñ quoad malitias aut iudiciales puni tñ et ita si
aliquis ratum se al homicidium clerici suo nome factus et sig-
no istius id declaret excoicatus est p caput cu quis de s excoica-
tis in 6. Tertium est qd si doming reuocat mandatus ante que-
am damnum inferatur et id innotescat mandatario n tenet
mandans restituere qd illatio damni n pcedit ex imperio do-
mini ut constat sed ad equale probent ex malitia ministeri.
qua dicitur si plura decreta digessit mandati.

his suppositis Inquiret 1. aliquis an qdo aliud damnum
aut magis intulit minister teneat mandans ad illud restituere.
Affirmatiue si damnum sequatur ex mandato domini ut cum
doming mandauit occidere petru et minister errore deceptus
occidit paulu tenet doming ad damnum illatum na mors
pauli sequuta e ex eius imperio sibi. si ministro precipere
vulnerare petru et minister excedendo mru occideret teneret
doming ad damnum homicidii qd mors sequuta e ex eius im-
perio periculosum sepe eiq tollunt famuli ira incenssi mru
exedere in percutiendo et cades tale est obligand q ad restitu-
endum habet damnum qdo minister ad occidendum petrum
combussit domum et si doming nihil de combustione inuisset
obrat factam. de quo uide sarrus sup num 9. 8. et 7.

Inquiret 2. an si iusor post illationem damni mandet
restituere sit liber ab honore restituendi quamvis minis-
ter n restituat. Affirmatiue si em illatio damni sequuta fuit
ex eius imperio n liberabit ab honore ab honore restituend.

nisi minister res ipsa restituat quia tutor n̄ incurrit obligat̄ restituendi nisi res ipsa sequatur sit damnus ex eius imperio q̄ n̄ liberat̄ ab obligat̄ restituendi iam obacta nisi minister res ipsa restituat

Inquirens 3° an qui precipit subditis damnum inferre teneat illis restituere si quid inde detrimenti reuspiant. Et affirmatiue cum solo Ricardo et Angelo quos refert et sequitur Rebellis super num 19. et ratio est q̄ subditos quodammodo iniuriote cogit cum precipit quasi uim uocatis scilicet. et hinc est quia imperius e causa damni qd sequitur subditis q̄ ius obligat̄ ad illud reparandum.

Quantum ad consulentes aduerte nom̄ consulenti nos cum eod̄ doctore intelligere eum qui hortat̄ dirigit, instruit, rogat aut promittit. quo sup̄ dico qd qd ex consilio alicuius mouet̄ alij ad aliqd̄ damnum inferendum consulens u obligat̄ ad restituendum ut tradunt om̄s doctores et p̄t q̄ tale consilium e u causa efficacis damni illati q̄ obligat̄ ad restituendum et preta q̄ in iure consiliarius eodem modo punitur ac ipse delinquens secus uo dicitur qd alij iam parat̄ erat inferre damnum et illud intulit nisi motus ex consilio alterius u ostat ex dictis.

Sed Inquirens 1° an si consultor ante illat̄ damni reuocet consilium teneat̄ restituere. R̄ 1° qd si consultens ita disuasit ut re ipsa mutauerit uoluntat̄ executoris et postea executor aliunde motus damnus inferat n̄ tenet̄ consultens cum n̄ sit causa damni illati. R̄ 2° si aliquis consilium falsum dedit asserendo aliquem contractum re ipsa usurarium ē licet sufficit ut n̄ obliget̄ ad restituere qd postea retractat d̄ dicendo se fuisse deceptum et ueritate manifestando et hoc quomodo executor ex sua malitia damnus inferat. Ratio e q̄ illatio damni n̄ e effectus consilii sed malicie executoris. R̄ 3° qd consilium solum pot̄ fore efficacis rat̄ auctoritat̄ consulentis sufficeret illud reuocare ut consultens n̄ teneat̄ q̄ si adue executor persistat in inferendo damno n̄ erit ex ui consilii cuius tota efficacitas

nitentibus auctoritate consulens q̄ n̄ obligat consulens ad res-
tituendum. Q̄ Ult̄o si consulens ita habuit effectus in Volun-
tate executoris ut quantumvis consulens illud reuocet et con-
trarius persuadere nitatur executor a consilio motus damnum
inferat ut consulens obligat ad restituendum. ita docent
corti. Theologus tamen si ex recentioribus q̄ Nabarra lib 3. de
iurisdictione c. 9 n̄ 27. et Salon Sic art 7. Strouersia 6. oppositum trad-
dant sed in merito q̄ in casu damnum illatum n̄ causat a co-
silio executor em̄ n̄ ob aliam rōem illud inferat nisi propter co-
siliū q̄ consulens obligat restituere. Et h̄c est q̄ n̄ ob aliam
ratē consultor pot̄ obligari ad restituendum nisi q̄ mouet
uoluntatē ad inferendum damnum q̄ si Voluntas eam mo-
ta inuocabilitate et damnum inferat ad illiguitatē obli-
gabitur consulens. et post damnum illatum n̄ desobligabi-
tur donec re ipsa fiat restitutio quom̄ ipse restit̄ consu-
lat q̄ si consiliū n̄ inducit obligatē restituendi nisi re
ipsa inferat damnum ~~ita~~ ita consulens n̄ ē liber
ab obligatē quousq̄ damnum illatum re ipsa reparaet.

Ad dicitur tamen per reuocatus mandati n̄ obligat ad restitu-
endum quom̄ mandataris postea damnum inferat q̄ similiter
si consultor consiliū reuocet n̄ tenebit restituere quom̄ postea
executor damnum inferat. Q̄ neḡo de seq̄ et ratio discrimi-
nis ē quia mandataris agit nom̄ mandantis et in ipsi-
us gratiam ac proinde de eo ipso qd mandans reuocat manda-
tum id qd innoscit mandataris ante operis execut̄ q̄ stat
oīs rōe agendi ex p̄ mandantis ac proinde illatio damni n̄
procedit ex imperio alterius sed pot̄is fit a oīs mandatis et
adequate orit̄ ex malitia ipsius executoris. at qul̄ consiliū
accipit suo nom̄ et in sui gr̄am inferat damnum et propt̄
et si consulens reuocat consiliū n̄ tollit ratē agendi preter
h̄ consiliū quo fuit uoluntas executoris mota et quasi reue-
no infecta. Unde sequitur effectus obligatē consulens ad restitu-
endum obligaret ille qui uenimus pro pinariū ad aliquem occidē-
dum et si ante quā sequeret̄ mors oīs diligē adhiberet̄

ad illam ultionem. n̄ em̄ revocatur consiliū sumptū tolit̄ eiq̄
 efficacit̄. It̄ contingit in mandatis que visso q̄ revocant̄
 n̄ poss̄ ē efficacit̄ q̄ d̄as̄ s̄ē ostendit. quia mandatus idē
 influit in illat̄ damni q̄ actu tale est aut q̄ mandatarī
 us actu obligat̄ mandato sed hoc revocatur n̄ ē actu neque
 mandataris obligat̄ actu q̄ mandatum revocatur n̄ influe
 it̄ in damnum at̄ consilius nobis prat̄ quam proponit
 q̄ ob si revocet̄ consilius dum n̄ maneat ratio movendi n̄
 liberabit̄ consulens ut si aliquis alteri ostenderet m̄ apertū
 quo posset furari quantūdeq̄ postea revocet̄ consilius aut
 dicitur suam tenebit̄ restituere si alibi fuerit.

Inquis 2. an qui consulit minḡ damnum ad ultionem
 maḡ illi qui oīno parat̄ est ad inferendum maḡ teneat̄
 aliquid restituere. Et negativē in d̄i v̄a d̄ictorū et ratio ē q̄ qui
 in casu consulit minḡ malus n̄ infert̄ iniuriam alteri pot̄
 us ubi agit negotium illius et ē causa ne tantus da
 num ei inferat̄ neq̄ peccat in eum cui consulit coope
 rando ad eiq̄ peccatum quia ipse parat̄ ē maḡ malus un
 mittere et eum auocat̄ ab ipso q̄ n̄ peccat in ipsum. Confit̄
 q̄ ille qui consulit petro parat̄ ad furandum centum ut fu
 ret̄ quinquaginta tm̄ n̄ ē causa ut iste furet̄ sed solū
 ut n̄ inferat̄ tm̄ damnum quantum parat̄ erat infe
 rre s̄. ut eiq̄ furtum n̄ ostendat̄ ad centum sed s̄istat
 in quinquaginta sed hoc ut d̄ese constat ē rōi consonū
 q̄ lic̄ consilium minḡ malum ad vitandum maḡ ei qui
 parat̄ est ad maḡ inferendum. Confit̄ 2. q̄ in casu n̄ ē
 suasio mali sed dissuasio tanti mali q̄ et q̄. Adverte
 t̄ t̄eus qui consulit n̄ debet̄ consilium absolute minus
 malum sed sub conditione s̄. si alterum oīno velle fa
 cere aut si alibi a maiori malo eum n̄ pot̄ auocare.

Dicit̄ q̄ lic̄bit̄ consilium petro ut vulneret̄ Paulū
 et n̄ occidat̄ petrum quem parat̄ erat occidere. Et q̄
 si executor de paulo vulnerando nullo m̄ cogitabat
 neganda ē r̄eḡ q̄ n̄ lic̄ impedire damnum Petri cui

iniuria Pauli. si u^o de utroq^{ue} cogitaret de occidendo uno aut
vulnerando altero ita ut alterutrum sit o^mnino parat^{us} facere
possit illi c^onsulere ut n^o occidat in ten^{er} sig ostendendo gravit^{er}
homicidii sup vulnerat^{us} n^o u^o licet illi n^o sit posit^{us} ut c^onsulere
ut vulneret Paulum ut optime ostendit Nabarra lib 3° de Reg
lib 2° n° 32. q^ua absq^{ue} dubio est causa moralis vulnerat^{us} Pau
li uideri poss^{et} lesig lib 2° cap. 13. dubit^{ur} 3° n° 21. et sa^m lib 10.
tractate 2° c^o 7. num. 9. et sic auctor n^o sequenti optime ostendit
de c^o Nabarra et salonem quibus ut^{ur} fabere lesig sup n° 20.
n^o est licitum inducere exco^mmunicat^{os} ut furet^{ur} partem ad
vite p^{ro}fit^{us} quam magnum a^uspere q^ua n^o est licitum nocere
re alii ad tollendum alteri^{us} nocuum^{um} p^{ro}fit^{us} cu^m fur
est dubius aut damnus inferat na^m su^o est causa ut su^o in par
ticulari damnus patiat^{ur}.

Inquires 3°. An si quis erat o^mnino parat^{us} ad furandum con
tum et ego c^onsulad ut furet^{ur} ducenta teneat t^oic^o consilii da
ti ad restituendum centum t^oic^o. R^{es} q^uod si fur ita determinat^{us}
erat ad furandum centum q^uod nullo m^o respectu illo^{rum} mot^{us}
fuerit q^uod c^onsilio alteri^{us} sed solum m^obet^{ur} ad alia centus que
super adit^{ur} consulens solum obligat^{ur} ad centum et r^{ati}o est ma
nifesta q^ua c^onsilium solum est causa ut fur accipiat centum q^uod c^o
sulens solum obligat^{ur} ad centum de quo uideri poss^{et} salon sic
art. 7. controversia 6 ad 3um Rebel^{is} p^{er} 1° lib 2° q^uod 19. scilicet 4.
num. 20. et sa^m sup num. 6.

Inquires 4°. An qui ex ignorantia aut dolo consulit
in contractu aut quasi contractu teneant^{ur} ad restit^{ur} si c^onsul
siliu^m sit causa damni alii in quo c^ontus est quemcu^mq^{ue}
aut dolo et fraude consulentes se^u c^onsiliu^m sit causa damni
obligari ad restit^{ur} illius quia in casu u^o dat^{ur} iniusta accep
tio. Sicut est certum n^o obligari quom^odam damnus inferatur
q^uod qui c^onsiliu^m p^{ro}bet est simplex et idiota et n^o se ingerit sed
rogatur ut c^onsiliu^m p^{ro}beat q^ua ob bonam fidem excusatur
et damnus debet imputari iis qui ab eo c^onsiliunt p^{ro}bet
et non auri^{us} doct^{us}. constat ex cap^{itulo} null^o. sexagesimo 2°

de regulis iuris in 6. ubi sic dicit nullus ex consilio dum in fra-
 udulentum non fuerit obligatus et est eorum consensus doctorum
 immo et si predicti se ingerant ad consulendum non obligantur
 restituere quod quid dicant utrago et Medina nam ut opti-
 me docent Nabarra super prima in numero 25. Rebelis super numero 25.
 et Sair super numero 10. qui imperitoy sequuntur consilium sibi im-
 putant damnum et regula iuris super rellata Socy conuincit so-
 lum quod potest esse dubium de iis qui vulgo periti habent et nomina-
 tur et qui rate officii aut stipendii tenent dare consilium.

Secundo quod si predicti siue sint aduocati siue medici siue theo-
 logi non adhibeant eam diligenter in consulendo quam sepe periti
 et diligentes eisdem artibus et professionibus adhibere solent tenentur
 ad restituendum damnum ex eorum consilio sequitur ut sentiunt
 iusti doctores quia res causa efficiens damni illati non tenentur
 ad damnum sequitur ex culpa leuissima si non adhibeat eam di-
 ligenter quam sepe diligentissimi et peritissimi artibus et professibus illis adhibere
 solent quod sepe adhibere diligenter debitas quod adhibere solent sepe
 diligentes ac periti illis artibus et professibus nec sibi obligantur si ip-
 se inuincibiliter existimarent se bene sequentes cognoscere ad consulen-
 dum respondere. Et quod si non tenentur ad damnum sequitur si prebeant
 consilium absque culpa mortali quod absque hanc vel dignum in consilio non potest
 inferre obligat restituendum. Videri potest Nabarra et Sair supra.

quantum ad consentientes aduerte nomine illis integri adoc-
 toribus adhibentes, auxiliantes, fabulantes, approbantes, serentes su-
 fragines. 2o aduerte quod si rex agat de inferendo bello in iusto
 et iure principis regni vel eos consulat sed ut ex eorum consilio fi-
 at inducio belli tunc si consensus non sit causa damni illati qua
 hominum quod aliquis consentiat et mortali peccat suo sensu non tenentur obli-
 gati ad restituendum quod eius consensus non influit in effectus et effectus
 consensus sit causa damni illati inducit obligat restituendum
 quod ut influit et ad damnum inferendum conuenit ut in eo
 sed exemplum inducere bellum iniustum et illum inferre non pe-
 deat a consensu principis regni non obligantur ad restituendum damno
 sum que in bello inferunt si uero pendat ex imperfectione tenentur

qdo coy consensy itaue oius damnos que sequuntur

Yso. in fit. 1o qd si aliquis post damnū illatum in illud ad
sentiat n' tenet q' consensy n' illud causat sed supponit de quo laty
in sup. pendentes. 2o in fit. qd cū quis ex offo damnū in impedire
tenetur impedit sed potis consentit obligari ad restituēdū q' u' e'
causa damnū illatū eg. curis uirce qui consentit in eis deb. astate
et potestas pub que consentit in factis aut aliis iniurijs.

Id dubitabilis. an qui in capitulis conveniunt ad ferendū su
fragiū ex offo sempr teneant ad restituēdū damnū sequenti ex
eis decretis. et hoc diversimodē loquunt doctores uideri poss. sumy
le verbo consensy Carolus in summa verbo restitutio Valentia de
dispen. q. 6. puncto 3o salo sui art. 7o contra. a. 8 de consensu
saug. sup. q. an. 5. Rebelis sup. m. 5. n. 29. et alii recentiores. vob.

In hoc casu e' qd si oius partis suffragia requirant ad exe
cutioni mandandū damnū quicūq' consentit aut p'bet suffra
giū tenet restituere q' quicūq' e' causa efficiens damnū quocūq' m
deficiente damnus n' posset inferri.

Hoc sup. dico qdo qdo fuit damnū illatum datus p'p' suffragat
p'p' irreuocabilit' p'p' plura coy suffragia posteriores quam b' pe
cent moribus suffragando n' tenent restituere oppositū suis m'y dy
defendit Cordub in sum. q' 1. 39. prope fines ubi refert medina et ali
os de iniurijs et p' q' n' tenet quis restituere nisi re ipsa in
rat damnū et causat in qualitate in rebus ipsis sed posteriores suffra
gatores n' inferunt damnū nec causat in qualitate in rebus ipsis
n' tenent restituere. p' m' q' posteriores suffragatores supponat
damnū illatum. p' priores q' illud n' inferunt.

Aduertit. 1o qd si ois suffragatores prius ad inruere suffraga
das conspirarent tenent restituere sm rebelis 1o p' h. 2o q' 15.
con. q' d' n. 30. q' ois concurrunt ut una causa q' capd amni
sed ante nisi priores suffragatores moti sint a posterioribus ad inruere
dud' damnū quam b' ois simul conspirarent n' tenent posteriores
q' ~~illud~~ oblig' restituendi solus surgit ex reali illate d' amni d'
damnū re ipsa n' inferit p' conspirat' sed suffragat' si in suffragator
postspirat' s' mutaret et inruere suffragant n' ai obligat' ad res
h.

hendum damnum q^o que p^o suffragiis n^o inteli^o damnu^o n^o tene
tur restituere quamvis pri^o conspiraret in alius ac p^o consequens pos
terioris suffragatoris qui supponit tal^o damnu^o a priorib^o illatus
n^o tenebit restituere.

Adverte q^o et si damnu^o illatus a priorib^o posterio^o r^o r^o
placat ei idem sit de^o om^o n^o obligant restituere q^o posterior
res n^o inferat damnu^o q^o in merito oppositis defendit saltem
sup^o no^o. Et adverte q^o si suffragia secreto ferant et poste
rioris certi sicut damnu^o illatus ei a priorib^o quamvis ad
priorib^o co^oant n^o tenent restituere ob illud factu^o ut v^o hoc con
tingat q^o sepe stratus faciunt illig^o q^o y^o teriori^o facie ostendunt
ut notavit sciz^o sup^o no^o. displicet t^o q^o pri^o dixerat sic auctor
q^o sua seral^o sua^o ignorat suffragator q^o alii priores fuerint tenet
restituere si e^o l^o suffragat^o eo q^o n^o e^o maior ob^o antius q^ota
cons^o q^o d^o manifeste de^o p^o in Gu^o na^o posteriores ut dixi
mus supponit illatus damnum. imo adendum est q^o qua
vis posteriores indicassent priores suffragatores im^o dedisse sua
sua suffragia et ipsi intenderent suis suffragiis aliq^o damnu^o
inferre si^o postea certi cognovissent damnu^o iam fuisse illatus
a priorib^o n^o tenerent restituere quia n^o affect^o t^o p^o simul^o
efectu inducit obligat^o restituendi sed in casu effect^o sequ^o sic
it^o ex prior^o suffragiis q^o priores tenent et n^o posterioris. Adver
te vlt^o q^o q^o posteriores suffragatores tante s^o auct^o s^o auct^o aut
e^o r^o r^o q^o ita valide ut v^o sit posse p^oced^o intus su
fragia mutare hunc si n^o contradicant obligabunt restituere
q^o unus quis q^o ex suffragatorib^o rate sui muneris tenet ex^o
libia^o quamvis in se fuerit vitare damnu^o alter^o q^o si p^o
illud vitare et n^o vitat tenebit ad d^o restituere.

quantos ad Adulantes adverte q^o palpo sere adulator est
ille ut ad p^o alius qui laude sua movet et ex^o alius
ad damnu^o inferendum si^o auct^o adulatio n^o sit causa effect^o dam
ni n^o tenebit adulator restituere. Ad hoc q^o rediunt qui
vlt^o aut l^o eum qui n^o fuerat a^o alio mo^o no^o
inferit damnum proximo ut si dicat amico indignus est tali^o

Iniuria a se aut illum a pellet pusillanimum s. quod simile
ex quo aliter movet ad occidendum aut aliud damnum in se
dum sine dubio qui tali verba prohectit ad restituendum dam-
num tenet simili s. si quis exprobraret marito adulterius
patri ex quo maritus iratus eam occidit aut adulterum tene-
tur ad restituendum in sit causa huius damni de quo legi possit Ma-
barrus l. 17. manualis n. 32. versu 33. Nabarra lib. 7. de reg-
lute c. 9. p. 1. dub. 7. et Rebelus c. 1. de obligationibus iuste lib.
2. q. 14. sub. 6. ubi advertit bonam fidem et inadvertentiam na-
turales excusare ab honore restituendi et si adulate sequitur
sit damnum in dubio auct quid tenendum sit sup. explicam-
ur in simili.

Quoniam ad ult. de Recursu adverte nos non recursum
aut receptantem intelligere de cor. doctoy illud qui sequi se pre-
bet ad damnum inferendum sive ad n. restituendum sive re-
ceptando delinquentes sive pias absolvendo et probando aut al-
ter equivalet n. protegendo sive in si fuerit causa damni ob-
ligabit ad restituendum, rat. recursus. 2. Adverte aliquos
recipientes distinguere inter recipientes malefactorum fra-
trum et recipientes matris. Summa affirmat non teneri pro illis. Hanc
sit distinctio libenter admittit si recipientes malefactorum fra-
trum intelligamus illud qui sua recepta et protecta causa est
damnum alicui inferat aut res alicuius inique retineatur
et si sint alii a quibus equa bene recipi possent malefactorum
quod quod dicit Rebelus sup. sub. 6. n. 40. ubi pro se adducit
solum quia ille qui inferat damnum non excusat ad obligate
restituendum ex eo quod alii simili damnum est illatum ut sup.
notabimus. sicut et loco recipientes malefactorum matris
non teneri pro sua recepta nullo modo est causa damni proximi. Ad-
verte 3. quod qui bona fide aut naturali inadvertentia recipit
malefactorum et si recepta sit causa damni non tenetur ad
restituendum quia excusat sufficienter bonam fidem aut in-
advertentiam et idem sentio de iniusto timore ne occidatur
aut notabilitate damni spectat in alios suos bonos si malefactorum

n' recipiat de quo lege relictum sup n° 30.

Idem si fur de ipso furto fugeret a pretore posset reu-
si et huius illud abscondere sed qui hoc facit e' re causa
damni na' si comprehenderet' fur us furto accepta domino re-
stitueret' q' n' sempr qui e' causa damni recipiendo malefac-
torum obligat' ad restituē. Sylvestius lib. 2. c. 13. dubites. n. 7.
q' si recipiens in posterum n' det spem fugiti n' tenet' q' a
n' com' abscondit' ut moralit' censat' causa damni sed hu-
faciens ex illo ope' damnum sequit' proximo. Melig. in P. uel
Vabarra lib. 3. de Restit. e' q' p. 1. dubite. v. Ex Alexandro ga-
brielle et Medina q' in casu recipiens n' debet latrone mani-
festare tenet' h' p'nam qua' actu det fur domino restituere
q' dicit' ex si latro p'nam fidei recipiens comiserit in pro-
uisione em illiuta fidei' recuendenda. sectio 6. de partecipate;
muto, n' obstante, et n' manifestante.

sectio de Participante, mutuo, non Obstante et n' Manifestante.

sequit' recto ordine ut psonas obligatas ad restituē
dus conuolu' p'pensas ex p'prium. Et in iij de Participante.
sub cuij nome' doctores integunt' quicunq' criminis soli-
um qui quacu' p'prie concurrat ad alie' iniustas comiten-
dam sua cooperet' sua p'beat instrumenta. ad inferendus
damnum proximo qualis qui scalam aperit aut ead' substi-
net fure' ad ascendente qui exprobratorem agit qui fures
comitat' defendendi causa qui iubet asportare et ceta.
2° Aduertit' nos solum agere in p'senti de solio et par-
ticipante in alie' iniusta nam de possessore male fidei late
egimus sup.

3° Aduertit' p' dicit' solium qui causa e' iniusta alie'
obligat' ad restituendum na' qui e' causa damni proxi-
mi obligat' ad restituendum ut ex illis constat. ex qua
h' h' qui bono fide adiebat et si p'prie e'g' intentione
sequat' damnum q' ad iniustas accipit' que inducit

tenebit ad restituē p[ro]p[ter] damnum q[uo]d intulit. Sic et e[st] e[ss]e
et manifesta q[uo]d n[on] p[otes]t quis obligari ad restituendū
damnum illatum nisi in quantum fuit causa illius
q[uo]d si solus intulit p[er] se n[on] totus damnum solus tene
bit restituere p[er] se n[on] totus damnum.

Sed in quibus q[uo]d cognoscimus aliquos n[on] e[ss]e causas
totius damni sed p[ar]t[em] tm. Ex q[uo]d q[uo]d in ferentes damnum
concomitant[er] se h[ab]ent ita ut unus respectu alterius n[on]
habeat aliquam motionem aut auxiliū ad damnum in
ferendum sed tota e[ss]e causalitas exercit[ur] et p[ro]p[ter] obligata
est causa solum p[ro]p[ter] damni et n[on] totus ut dux in bello
iniusto e[st] causa totius damni exercit[ur] atq[ue] ita in solidū
obligat[ur] at u[bi] p[ri]vatis miles n[on] e[st] efficax causa damni
ab aliis illati ac promde solū obligabit ad restituē illius
p[ar]t[em] cui ipse causa fuit.

Sed dicitur et hoc Milites mutuo se iurant et illatū
damni unus e[ss]e sine alio damnum n[on] inferunt q[uo]d quilibet
est causa damni facti p[ro]p[ter] alium. ac p[ro]sequens quic
libet obligabit ad restituē totius damni. Caretam[us] sic ar
ticulo 7.º sobarrub in reg[is] peccatum p[er] 2a q[uo]d n[on] 20. et alii
h[ab]ent r[ati]o conuicti docent o[mn]es milites teneri in solidū
ad restituē totius damni sed in merito ut e[ss]e e[ss]e consensu
theologoy quas refert et sequit[ur] scilicet lib[er]o tractatu 20.
et c. num[er]o 7.º et r[ati]o est q[uo]d p[ri]vatis miles n[on] e[st] efficax cau
sa damni ab aliis conuictis illati qui e[ss]e in alia
domo capit spolia n[on] mobilē p[er] eum qui alibi furat q[uo]d n[on]
tenet quilibet ad restituē totius damni p[er] q[uo]d p[ar]te ad ob
iectū. n[on] t[ame]n negamus milites teneri in solidū q[uo]d
plures tanquam una causa domum aliquam spoliāt
q[uo]d s[ed] uno consilio s[ed] alio q[uo]d cooperandi se q[uo]d tanq[ua]m co
current.

Dub[ium] 2° an si plures in uenias alicuius ingressi o[mn]i
fructus e[ss]e fuerint ita ut unusquisq[ue] solus unū r[ati]o m[er]itū
accipiat s[ed] accipiat teneant sub pena peccati mortalis

restituere in solidum et si pro adu dab qd unusq' causa
alteri inferendi damnum na si mutuo se moveant si ca
usa huius damni ac p consequens obligabunt ad resti
tute huius.

¶ No. 1.º si suppositis aliorum furtis aliquis videat
suo furto superadito proximum e' notabiliter damni
ficandum obligabit sub peccato mortali ad restituere
si furtus comitatur et si nullo mº sit causa ut alii
fuerint, oppositus suis sequuntur solum lib 4 de iustia q' 1.º
art 3.º Nabarra cap' 7.º manualis n.º 39 et lesig lib
2.º cap' 12 dub. 1.º g. n.º 52. nra in cono e' uxor et ad
Suer Medin cod de rebz restituendis q' 10 in fine et
dub in sum q' 10 Nabarra lib 9.º de iustia d. 1.º dub. 5.º
et d' Vasquez 1.º 2.º disp' 146. c. 2.º Rebel g. 1.º p' de obliga
tionibus iuste lib 2.º q' 5.º s. 1.º sum 41. Mol 2.º cap' 1.º
mi 3.º tract 2.º disp' 63 g. art 2.º et p' de q' suppositis
aliorum furtis et mea scientia infero damnum notabile
proximo q' hinc restituere sub mortali consequenter patet
q' semper inducit obligate restituendi sub mortali in
ferendo damnum notabile proximo. p' an' q' si ego no
fueram parbas quantitate proximo et damni fereret
notabiliter q' actu meo infero damnum notabile q' sine
illo no inferret. s' d' lesig sup n.º 53 in casu ultion'
e' causam notabiliter damni s' d' strui qd aug' hoc fur
to ulto proximo sit damnum notabile e' o'no
pacidens p' an' q' inferendum damnum notabile pro
ximo requirit qd totum ei' bonum iniuste accipia
t' aut restituat q' qui complet summa centu' duc
toru' dando unu' ducatu' si dat centus q' qui auferendo
unu' complet summa superantes ad damnum notabile
n' infero damnum notabile et hinc e' q' qui ei' aliud
auferret nobis auferret unu' infinite amplius pecc
bit auferendo unum quam ille auferendo nobis s' d'
hoc aut satisfacit neq' urget na in casu ultionis no

per accidens d' amnificat' notabilit' q' d' nunc sup
 sitis circums' h' loci et p'sone n' sequeretur notabile
 damnu' proximo q' tam in casu posito sequit' proximo
 ex meo actu s' n' sequit' p' accidens et tunc ch' q' q' cer
 tum et proximi' damnicatio proximus notabilit' non
 in foro damnu' proximo p' accidens neq' exompl' s'
 alicui'q' momenti n' si suma ducato y n' si notabi
 ly nisi p' h'ngat ad e' qui unu' ducatus confert post
 quas a l' nonaginta nobis coheleunt absq' d' b' sum
 nam notabilit' fieri ad illud exompl' in casu
 amplig' infinite peccare qui a b' h' unu' qua' qui ab
 tulit. q' q' d' n' damnicabit notabilit' Nulle q'
 m' h' causas ad solvendum in casu et in f' tali me
 rito refutet.

Dico 2o. Signo ut aliquis suo damno proximo d' a
 nificandum et notabilit' n' fecit mortali' inferendo
 damnum si t' postea cognoscat damno suo proximus
 fuisse notabilit' damnicatus tenet sub mortali' re
 h'ere q' accepit proximo pars e' certa q' igno' ratio
 exusat culpa s' si ignorat' damnum in foro nullo m'
 peccarem s' si ignorarem in foro damnu' et s' h' comita
 furta proximus damnicari notabilit' et si restituo
 tabilit' proximu' damnicatio ut patet in possessore bone fi
 dei' qui cognoscat res e' aliena' et n' uult eam restituere.
 in iusta eig' detentio e' notabilis damnicatio proxi
 mi' s' obligat' sub m' ad restituenda' p' qua' accepit
 nec hac restitutio proximo n' erit damnicatio no ta
 bilis.

Ex hoc inferit' unu' que q' p' d' h' qui intulerunt
 damnum obligari sub m' ad restituenda' p' quas
 accepit proximo maneat notabilit' damnicatio
 et hac restit' facta reliqui s' h' n' obligant' sub m'
 ad restituenda' q' ias n' manu lesus proximo notabilit'

ut notabiliter Rebelg sup n° 42 & sd.

Dub 3^u An q^{do} plures ad idem damnum concurrunt
ita ut oēs in solidum teneant si unus eorū in integrū
restituat utri liberi st. ab bono restituendi - Duo 1°
si hic qui restituit res ablatas totas perdat accipit
si uero fuerit principalis siue nō ceteri nec domino nec
uniqui in integrū restituit: obligantur aliquid restitu-
ere ita sentiunt ex pte libari in reg peccatū n° 4to
saxa lib 3° de rest cap^e 4 p^o n. d. et sal sic art 7°
transia d m^e d et with theologi pbant de 9^a domi-
ni satisfactio ad equalit^e q^o n^o amplig 2° et resti-
tuendus. nec ei qui restituit n^o restitut^e facta nihil
sit minus in bonis suis. totū em^o q^o restituit erat alle-
ris et ceteri nulla accipiunt q^o nullo m^o obligantur
ad restituendū ei qui restit^e fecit.

Dico 2° q^{do} plures tenent restituere si unus resti-
tuat domino in integrū ceteri nullo m^o obligant^{ur} do-
mino restituere ita s. 150 sic art 2° ad 2^u et oēs theo-
logi colligit ex p^o d^o n^o p^o manifeste q^o q^o d^o p^o ex
restit^e 2° res data ad equalit^e in equalitas causata
inuisita n^o dat amplig oblig^o restituendi sed hoc con-
fingit respectu domini qui eas sic q^o debebat habere
q^o n^o pot^{est} ei oblig^o ad aliquid ei restituendū.

Dico 3° si unus qui domino in totum damnum restituit
fuit equalis conditio cū aliis solis damnum inferen-
tibus ex eo q^o res accepta fuit equalit^e diuisa intro-
tunc qui restituit set unus ut utri suas portiones ei
restituant. ita sentiunt oēs. sed ante pbat^e aduerte
nos loqui in p^o s^o n^o in foro interiori nā quantum
atinet ad forum contentio sic n^o dat actio illi qui sol-
bit aduers^o solis quia ut dicit in leg si plures 2^a ff de
administrat^e tutor^o et in leg 2^a § nunc tractemus ff
et rai^o distrahendis et de tutel^o qua fronte petere pot^{est}
cessiōnem actionis illi qui ex culpa sua damnat. quos

supposito pt qd in foro conscientie deat eis quia utili-
 ter gessit eor negotium qd alii obligant ei pro rata
 satisfacere. Constat qd penitens n debet ad prioris co-
 ditio quam n penitens qd et alia constat qd quia qui
 restituit succedit in locu domini eiq qd psona representat
 qd ceteri et debent restituere.

sed dicit alii solii nil acciperunt ab eo qui integre
 restituit qd nullo restituti iure ei obligant. pt se qd
 quia restitutio semper presupponit iniustas acceptas. i.
 rem acceptas et respectu solii nil horum in casu inveni-
 tur qd nihil tenent restituere solio qui restituit domi-
 no. De negando conlega et ad pbate dico respectu solii
 dari iniustas acceptas et rem acceptas n rat ipis sed
 domini in cuius locu succedit et si dominus absq ul-
 la restitoe ei facta transulisset eis suos in alterum.

Aduertm hi e. l. ca hanc coned et ipsam proce dene
 qdo plures mutuo consensu occurrunt ad inferendu
 damnum quamb ex damno nil utilitatis alium accese-
 rit ut si quatuor eque principaliter incederent dom-
 num aut meses et unq totum damnu restitueret alii
 pro rata eidem restituere tenent ut conuincit roibz
 factis et d eor consensu doctoz et preta vrgit qd eode
 modo eque principaliter predicti ad damnu n cooperati qd
 equaliter tenent ad eis reparat qd si unus restituat in
 solidum ceteri obligant ei ad mu explicatum de quo
 vide lesium lib 2 cap. 13. dub 7. num. 53.

Aduerte qd ex sedesma rap. qd qd est art 7. in fine qd
 si aliquis solioy nollit restituere pro rata ei qui in inte-
 grum restituit alius qui restituit n tenet restituere
 solio integram portionem solii nolentis aut n pote-
 ris restituere sed solus dimidia pte ug. si fuerint tres
 solii qui furto acciperunt 300 aureos et unq eorum in
 integrum restituat domino si alio n pot aut non
 vult restituere. tertis qui remanet obligat restituere
 solio qui in integrum restituit domino centus et quin-
 quaginta

que e' medietas totius facti & ratio e' q' si unus solus
n' restitueret in integrum et alius nolle restitueret:
tenerent duo in integrum solvere ita ut unus red
dat unam medietatem et alius alteram. q' quamb' unus solus
fecit restitit in solidum idem fieri debet conse' q' patet
quia ut diximus p' restitit in integrum quam fecit un
us solus n' e' factus peroris conditionis.

Dico 7. si res accepta apud unum tm' extet aut in eius
usum fuerit consumpta tunc quamb' ipse totus resti
tueret teneat ut constat ex cone. 1. si tm' ipse restitue
re nolle aut n' possit tunc 2. loco tenet restitueret
post ipsius qui precipuus fuit in damnum ferendo et
h' neq' si restitueret tunc ceteri obligabunt suo ordi
ne. Ante pbate' suis conis quam existimamus certas
e' et conis adverte pro eis clariori' intelig' Ordines p' sone
rum que damnus inferunt quantus ad obligate' restitue
ndi. si damnificatio fuit lucrosa tunc principalis in
sae obligate' e' qui illicite det rem alienam na' qui obli
gate' rate rei accepte e' iniuste accepit et idem iuris e' si
eam mala fide consumpsit in quo conveniunt obis
et in specialis videri poss' solum in regul' peccatum p' 2. q.
duodecimo num. 2. Tabarra lib. 3. de restitue cap. 1. p' 1.
dub. 7. et lesig sup dubite 5. n. 33.

Adverte 2. qd' si damnificatio nullus lucrum abu
lit ut occissio vulneratio incendium domus et similia hie
1. loco tenet iubens. 2. exequens ut docet d' Tho' secundus
h'culo 7. ad 2. q' p' de precipiente sub quo est compre
hendo illud qui cogit qui fraude inducit aut qui suo
nom' facit quia totum damnum constat ut moraliter
arbitri a precipiente' exequitor est se sic tanquam in stru
mentum motum a precipiente ac proinde de sup' p' h'q'
conquerit de iudice. ut. iniqua mandate necem quam
de carnificis exequente. Hoc tm' debet inteligi qd' im
perans vel vim coactivam. respectu exequentis vel iu
dices respectu subditoy domini respectu servorum. pa
trif

res respectu filiorum aut aliorum qui minus aut metu
 alteri precipit nam si in per anis n̄ deat vim coactiva
 n̄ de causa principalis sed potius exequens ac proxime sic
 tenet 1° loco quia res ipsa per ptum in casu potius de
 ulm̄ consilii eū nullo mō cogat exequentem saltem
 timore aliquo r̄abil. fit de exequutore q̄ executor imme
 diate et proxime infert damnum domino et post pre
 cipientes d̄ principalis alteri v. n̄. cause accessorie quo
 damō deserbentes exequutori q̄ saltem a suo obligabit
 ad restituendum post precipientes.

2° Notm̄ in pdicta obligat̄ restituendi n̄ eū inter
 alias causas varias illum ordinē qui reperit in ter
 precipientes et exequutores. ita ut si manet liber exequ
 tor restituente iure sui in istas causas varias una
 restituente altera maneat libera ut optimo notaunt se
 sig sup dubite 6. n̄ 42 et r̄ao est q̄ una n̄ infert dam
 num tanquam instrumentus alterius sed una queq̄
 in suo ordine si alicuiusque ex istis causis r̄ viis magis
 exequitoris moveant hoc r̄oe poss̄ eū magis aut minus
 principales.

His suppositis cono p̄posita quoad priores p̄ iam
 constat ex dictis quoad r̄a qd̄ s̄. indefectum primi ten
 neat qui post ipsius precipiens d̄ s̄ precipiens et postea exe
 cutor iam manet probatum eū de exequutore id magis
 explicat quia exequutor post precipientem d̄ principalis
 inrimine q̄ tenet p̄rio et potius ad restituēdū si nihil
 de p̄uda accepit. Ex quo infert qd̄ si precipiens res
 tituat ceteri manent liberi ab hōn̄ restituendi sibi
 exequutor restituat precipiens tenet ei restituere d̄ execu
 tor succedat in locum Vni domini iusta super exigē
 ta n̄ v̄o obligant̄ cause varie aliquid ei redere quā
 hincūq̄ restituat quia solus tenent̄ in eis defectum
 in em̄ qui principalis est tenet in conscientia reliq̄
 quos in deonny redere et quomō s̄ in exequutori causa

l. occasio inferendi malum tr' u' nulla u' l. frau
de illud inducant n' tenent ipsi rati Guig inducib

Ult. v. pars qd in defectum executoris cetera cau
se r'ie obligent ad restituendum e' d' d' d' q' iste obligat
tur restituere ut constat ex p'cedentibz q' saltem obligabi
tur in defectum executoris et executor in defectum p'cipi
entis. Ex quo inferit qd si cause r'ie restituant executor
obligat restituere ipsis causis r'is q' cause iste solbe
do succurrunt. In ius qd dominus habebat in executoris
qui p'p' tenebat q' si executor debuisset restituere domi
no ante o'is. ita tenebit ipsis solbere qui ius domini in
se transulerunt solbendo loco executoris. Et si d' in ser qui
2o loco tenet solbat transfert in se act' creditoris quas
habebat in p'ncipalis debitorem.

Dub. 4. v. qd plures tenent in solidum restituere
post dominus unum u' p' suam remittere et ab alijs totus
debitum exigere siue in casu fuerit res accepta siue in
iusta acceptio tm. Et quantum ad hoc actum e' posse se
sum remittere cui uoluerit act' quas d' e' illud in
iudicio. q' qd si plures debitores qui obligant in solidum
siue in solutio p'nes creditorem e' exigere debitum a quo
uoluerit q' si uni remittat tunc act' iudiciales alii de
bituri poterunt coram iudice.

quo supposito dico l. si leg' remittat debitum p'nci
cipali ceteri in conscientia manent liberi ab bon' res
tituendi ita sentiunt doctores et p' manifeste quia
solbente p'ncipali ceteri manent liberi q' si lib' fac
ta condonate p'dicta ceteri s' liberi. p' o' q' q' hoc remi
ssio e' instar solutis. Unde et aueris peritis uocari solbat
acceptis alio que e' imaginaria quedam solutio q' id e'
fuit remittere p'ncipali ac remittere oibz. aduerte tm
ad si dominus remittat ius e' qui loco 2o tenebat n'
ideo liberat p'ncipalis ab bon' restituendi et ideo e' q'
qui 2o loco tenet solum obligat in defectum p'ncipalis

q^o quomodo dominus respicit suum ad alium nisi quod in ipso
 habebat nisi ideo adit respectu principalis. Et tunc est quia
 obligatio principalis non pendet ex obligatione 2° ita ut si
 ablata auferatur illa potio solvitur ratio principalis obli-
 gat ei in integrum restituere.

Quo ad quod plures equaliter obligantur siue equales si
 neque ratio quamlibet uni fiat remissio nisi ideo alii manent
 liberi a rebus suis portionum. Sicut est cum et colligit
 ex dictis fundamentis illud est quod uno ex predictis solus solvet
 suam portionem reliqui obligantur ad solvendum
 suas portiones quod si remissio equibatur soluti facta remi-
 sione uni alteri obligantur ad suas portiones. Sicut in
 casu reliquos debitorum non obligantur in solidum quod creditur
 per alium potest remittere alium debitori de praeiudicio alio-
 rum sed manifeste praeiudicant si reliqui tenentur in so-
 lidum restituere quod solus obligantur restituere suas.

Si inquiratur si uni solus facta sit remissio et alii no-
 nt restituere an teneantur ad restituendum in solidum
 portionem suam et portionem solus nolentis restituere
 Et negativè iuxta superiora dicta. Unde si tres solus inhe-
 ritum damnum herentibus aureorum si uni fiat remissio et
 alii non solent aut non possunt restituere qui remanet non te-
 netur solvere ducentos. Sed solum centum et quinquaginta
 Et ratio est quod si non fuisset facta remissio teneretur
 solvere dimidium debiti illius qui non soluit restituere
 sed per remissionem non possit solus gravari quod solum obligaretur
 ad restituendum centum et quinquaginta. quod opti-
 me legis supra dubitatur. num. 61. adhibet triplices re-
 missio fuit in casu si illius portionis quas tenebatur
 restituere ceteris concurrentibus ad restituendum. 2^a illius por-
 tionis quas debuit altero solus non restituente. 3^a totius quod de-
 buisset solvere utroque solus solute recusante.

Quantum ad hinc ad mutuum adverte per mutuum volu-
 doctores intelligere illud qui tenet loqui precipiendo.

consulendo, reprehendendo s. dissuadendo. Et tunc de quo in
tr. alioy optime Nabarra lib 3° de restit. c. 4 p. 1^a dub. 10.
c. 1^a q. 1^a in quibus an si aliquis solum leg. charit. obli-
gatus ad impediendum damnum loquendo et tacet re-
stituire teneat ut si aliquis uideat domum vicini spoli-
ari a furibus et possit sine magno incommodo impedire
damnum clamando an teneat restituere damnum si ta-
ceat. Et negative cum coram s^o doctorum si aliquis oppositum
asserunt. Sed in merito nam quibus mutis in casu peccat
et charit. proximo debitam non tenet restituere. Sed ut constat
ex dictis non tenet restituere qui iniuste non transgredi-
tur. Et in casu mutis non obligat ad restituendum et si
odio aut malitia taceat quod hoc solum angelus peccat
in hoc infert obligationem restituendi quod solum obligabit
ad restituendum ille qui tenet loqui non potest aut sta-
pendii nam sic obligat ex iniusta.

Sed obicitur quod innocentis ad idem quantum de exco-
municatis, asserunt eos qui consentiunt iniuriis ut
olentis manus in clericos peccata excoicatis ab ecclesia da-
nari quod est iusta. Constat quod cap. si dignus de homicidio
alexandri 3° affirmat eum qui potuit se liberare a
morte et non liberavit occidisse illum. Et innocentium
loquitur de eo qui consentit cum ex officio teneatur
impedire ut exponit glossa. adde diversam et rati-
onem restitit et excoicatis. nam illa exigit peccatum a iniusta.
ad sane reus sufficit peccatum in. Ad confirmat. Et
quod de eo qui a charitate peccat coram si patres dunt occi-
dere si ex eius peccato sequatur mors alterius. Sed reus
producta locutio est metaphisica.

In quibus. 2° An si aliquis taceat preb. accepto
ala tione ex pecuniis ipsius laboris teneat restitu-
ere damnum illatum ab ipsis. solo lib 9 de iniusta
c. 7° art. 3°. Nabarra cap. 17 manualis num. 21.
Nabarra lib 3° de restit. cap. 9 p. 1^a dub. 10. Sairs

lib. 20. de labij tract. 20. c. 13. num. 3. et alii respondent
 n. teneri ad restituendum damnum sequenti quia n. obligabatur
 loqui ex off. s. certe si ex hac p. n. obliget in q. causa
 ad iudicium ad inferendum damnum sine dub. tenetur
 et p. manifeste q. sm Nabarra et salomon si iudicij
 significant se fore laicorum quo animo dub. labij
 n. determinaret ad inferendum damnum obligatus
 maneret ad restituendum q. causa positiva damni
 illati q. eadem rat. qu. mercede conductus facit et ob
 ligatus. Pro hac doct. videri pot. lesig. lib. 20. c. 13.
 dubit. 10. n. 68. ubi refert prode Nabarra et salomon

Inquisitio ult. An qui suadet alteri ne damnet q. do
 fur accipit alienum teneat ad restituendum. R. q. si suade
 at absq. vi et fraude quamvis peccat gravissime et ca
 ritate n. t. tenet restituere et p. q. n. facit et aliq.
 ius q. alter habeat sed solum et caritatis debitum q. n.
 tenet restituere p. an. q. doming. vel furto accepto n.
 sic ius ad auxiliand. alteri nisi quatenus in ius vo
 luntate positum e. q. n. facit et ius alteri. si h. vi aut
 fraude impediret alterum clamare tunc manifeste et
 tam inrogaret iniuri ad domino aut si ex off. i. et.
 obligatus ad impediendum damnum ut diximus.

Quantum ad hinc ad n. obstantes adverte nom.
 n. obstantis intelligere illum qui n. obstat damno
 uem teneat ex off. sive sit persona privata sine pu
 blica ut principes reges gubernatores iustices mo
 hium vineas et similes. que ad n. obstantes spect
 tant explicabimus p. aliq. dubia.

1. dubium e. an si solum teneat quis im pe
 dire damnum ex caritate et n. impediat obliget ad
 restituendum. R. negative ut constat ex m. dicitur de
 mutuo quibus nihil restat addendum.

Dub. 2. an qui ex off. tenent ob stare et n. obs
 tane restituere debeant inde damnum sequitur. R.

qd qdo ex off^o d^o mercede obligant impedire damna
si n^o impediunt tenent integrum damnum restituere.
ita sentiant vtr^o dolores q^o in casu pdicti peccat
ad p^o q^o faciunt eius q^o alibi det. q^o obligant restituere
damnum. qd ex hac iniuria sequit^r p^o h^o uel
conseq^a q^o uel obligat ad rest^o damni qd sequit^r ex ope
a^o ius alteris factis q^o sibi uel obligatio ad reparat^o
damni qd sequit^r ex omiss^o a^o ius alteris. sicut q^o de
b^o obligat ad intrusse qd sequit^r cred^o t^o ex defectu
solut^o q^o idem d^o e^o in casu.

Aduerte pdictos solum obligari ad impedienda
damna qdo comode poss^o n^o si sine graui damno so
noris aut uite aut rei familiaris n^o ualeant dam
num impedire n^o tenent ad eis reparat^o uel e^o ius
u^o s^o q^o dicit^r ut si iudex n^o possit impedire la
tionem inuadentem domum nisi cu^o disuim^o uite n^o
tenet^r damnum prohibere q^o n^o obligant ministri
publici damnum alteris impedire uel suo maiori s.
equali ita h^o m^o s^o conducti uel grauius uel q^o talia lege
preponderant damno privato damna u^o privato
solum qdo id^o facere poss^o absq^o inco^o modo. de quo in
trahit^r legi pot^o sicut lib^o in clauis tract^o 2° c^o 19° n^o
9. in fine.

Dub^o 3° ex qua culpa teneat restituere qui ex
off^o obligat impedire damna proximi. Pro Dub^o so
lute aduerte i^o culpam ut ad p^o s^o abinet e^o in tri
plici differentia latam seu grabem libem et leuiss^o
lata est omisio dilig^o quam uel h^o in illis reb^o ad
hibere solent et qui parum circumspecti s^o ut qui li
brum sibi uel modatum reliquit in porta domus un
de a transeuntib^o statim fuit sublat^o. lib^o e^o omi
sio dilig^o quam uel adhibent s^o diligenter et circ^o
pecti in similibus reb^o. qualis e^o ius qu^o librum

sibi aonno datum intra domum causam reliquit h^{ic}
 absq^{ue} clauis leuiss^{ima} e^t omisio dilig^{ent} quam h^{ic} dilig^{ent}
 tiss^{ima} e^t maxime circumspect^{us} ad sibi bene solent ut si li
 brum aonno datum reliquit intra domum clauis ca
 usam n^{on} h^{ic} manu tentauit an bene clausa est. 2°
 aduertendum est q^{uod} tunc est cum qui tenet ex iusta im
 pedire damna obligari ad eoy restit^{ere} si ea n^{on} impedi
 erit ex culpa lata que theologia loquendo fuerit mor
 talis. quia iste obligat^{ur} ad restituendum um si n^{on} im
 pediat damnum sed q^{uod} est culpa data ex p^{ar}te ipsius ma
 nifeste n^{on} impedit. 3° ex culpa lata que theologia est
 mortalis: qui damnum t^{em}erari^{us} obligat^{ur} ad resti
 tuendum.

3° Aduerte ut q^{uod} n^{on} obstantes n^{on} obligari ad
 damnum sequitur ex eoy culpa leuiss^{ima} ut docent ioh^{ann}
 ouy et aliqui canoniste sentiant in hoc casu obli
 gari n^{on} obstantes ex culpa leuiss^{ima} saltem in foro este
 riori sed in merito q^{uod} resp^{ect}u n^{on} intendit obligare p^{ro}
 uipes et gubernatores nec doming suum eononum
 nec testator tutores filioy ut adhibeant o^{mn}ia possibi
 lia dilig^{ent} neq^{ue} ipsi se intendunt obligare ad tanta
 dilig^{ent} q^{uod} d^{omi}na et h^{ic} est q^{uod} iam p^{ri}ncipes et lu di
 ces obligarent o^{mn}ia sua bona restituere cum nullus
 sit qui in talis neq^{ue} incidat q^{uod} est manifestu^m absur
 dum.

His suppositis dico. si culpa lata n^{on} fuerit theolo
 gia loq^{uendo} mortal^{iter} rate natal^{iter} inconsiderat^{us} aut obli
 gation^{is} n^{on} tenet. 3° in foro consiente ad damnum se
 cutum ex h^{ic} culpa et in foro esteriori possit obli
 gari ad reparat^{um} damni illati. hoc ut commune
 ut videre et apud lesium lib^{er} 2° cap^{itulum} 2° n^{on} ab el^{er}
 et p^{er} manifeste quia in casu n^{on} obstant^{is} n^{on} obli
 gati rei res accepte ut patet neq^{ue} rate iniuste
 apt^{us} q^{uod} iniuste acceptio ut inducat obligatione

restituendi debet e' culpa mortalis ut e' ibi consensus
regentium ut pot' manifeste q' ubi nulla e' culpa nu-
llae iniuria q' nulla e' obligo restituendi. In iuste
acceptis pot' sequi q' obligo restituendi orit' ex iniusta ac-
cepte in quantum iniusta acceptio e' iniuria proximo
illata q' si nulla fuerit iniuria nulla poterit e' ob-
blig' restituendi rati iniuste acceptis & quibus sit culpa
Venialis in iniusta accepta q' n' inducit obligo restitu-
endi q' q'do solum e' culpa Venialis n' e' alia pfecta in ra-
tione iniurie q' n' inducit obligat' restituendi saltem
perfectam sub peccato mortali. Et conseq' q' n' pot' e' maior
obligo in suo ordine quam fuerit iniuria ex qua nascit'
v. aut' culpa lata que solum e' venialis inducat obligo
restituendi sub veniali n' conveniunt doctores et sic Cefig
Coco citato no' id affirmat in casu s' n' tenent sub veniali
adue' in p'babilit' ut oppositum q' ipse sup' parit' in tel-
lit' damn' e' re ipsa facta e' inaequalitas q' n' obligat' sal-
tem sub veniali ad illig' reparat'. Et sum' est q' peccatu'
m' e' Veniale in mate' iniuste. Ergo dem' species sed mor-
tali cu' damno sequito inducit obligat' restituendi sub m'
q' Veniale cu' damno sequito inducit obligat' restituendi
sub Veniali.

Oppositum Sui generis sequit' fuit rebel' i' p' de obliga-
tionib' iuste lib' 2o q' 10. n' 17. & posterior pars. ubi af-
firmat q' si culpa fuerit venialis e' damn' sequite
notari' obligabit' s' sub mortali ad restituenda alig'
quod notabile p' e' idem damn'. fundamenta est no'
urgent' n' si unus inquit sic auctor' per inadverten-
tiam alteri gravissimum in fame damn' inferret te-
neret' sub m' illud damn' reparare cu' id posset absq'
aliquo suo detrimen'to a firmado id dixisse p' inadverte-
ntiam. Nam hoc verum sit n' hi' seu obligo sub mortali
orit' ex leg' iuste s' d' leg' carit'. Sae' em' tenet' ad con-
sulendum bono proximi p'cipue cum possit absq' meo

delictis. alia que p[ro]p[ri]et[ar]i[is] aut[em] adducit nulligmo
munt[ur] sunt.

possent. Vlt[er]ius e[st] sane m[od]o ob[er]i[er]i plura de iure
tam iuris canonici quam civilis, que semper su
ponunt obligat[i]o[n]e[m] restituendi in eo in quo reperit
culpa lata. sed manifeste loquunt[ur] in foro ext[er]no q[ui]
sufficienter presumunt fuisse culpa[m] theolo[gi]c[am] mortales
aut sane intelligunt nom[in]e culpa lata si ne h[ab]eant
et si quis de operam rei illiciti nullo m[od]o p[ot] in
foro consuetudinis obligari ad restituendum ut constat
ex d[ic]t[is] et ex p[ar]te tradit a d[omi]no i[ur]is q[ui] 73. art. 8. ibi si
n[on] i[n]tentionem aut p[re]visum sit sed
p[ro]cedens se sit ad peccatum n[on] agrabat peccatu[m] direc
te quid quere sit de foro ext[er]no in quo dat[ur] h[ec] oblig[ati]o
ut p[ro]sequit[ur] o[pt]imo theolo[gi]s sup[er] con[tra]ct[us] 4 n[um] 20. Ad
uerte e[st] sane con[tra]ct[us] nos in ea n[on] agere de contractu
aut q[ui]do p[ro]cessit contract[us] commodati conduct[us] depo
siti, pignori, h[ab]eant[ur] similis oblig[ati]o[n]e[m] oriat[ur] restitu
di ex culpa lata ita ut si commodatari[us] conductor
aut depositari[us] ex culpa lata n[on] obstant[ur] damno rei
comodate et similium obligent[ur] ad restitu[er]e de hoc im
in specialibus materiis late agitur. Verbis h[ab]et d[omi]no
q[ui] si intru[er]it pactum de restituenda re comodo q[ui] q[ui]
p[er]tinet q[ui] pactus semper p[ot] exigere qui grat[is] com
modat[ur] dat[ur] oblig[ati]o[n]e[m] restituendi et si n[on] sit culpa mor
talis. seu aut[em] q[ui]do intru[er]it iustum pretium ut in
condu[er]te q[ui] supra in suis p[re]teritis nihil p[ot] exigi
p[re]terit[ur] estimabile et h[ec] oblig[ati]o[n]e[m] p[ro]p[ri]a e[st] digna h[ab]e
ant obligat[i]o[n]e[m] speciali n[on] existente. si res periat ab
q[ui] culpa mortali commodatari[us], conductor, et simi
um stando intra limites iuris naturalis n[on] obliga
bunt ad illig[ati]o[n]e[m] restitu[er]e quia ut sup[er] ostendimus nulq[ui]
tenet de damno dato nisi eius culpa n[on] fuerit il
latum n[on] in convenienti doctores an p[ot]ibile

legibus humanis de hoc obligatio. Cuius lib 20. 27.
hum 70. et Rebelg 2ape de obligationibus lib 10. 21.
affirmant qd si contractus saltem exdat in utilitate
commodatarii. ut et n' domini comodatarius tenetur
n' solum ex culpa lata sed et ex levi et levissima ut constat
ex cap' de commodato et ex alijs iuribus si uo exdat in
contractus in commodum domini cuius est res ipsa et n' al
terius ut in deposito depositarius solum tenetur ex dolo
aut ex culpa lata n' aut ex levi s' libi. si tandem con
tractus exdat in utilitate utriusq' ut in locatione condu
ctor tenetur ex culpa lata et levi n' aut ex levi s'. Probabilis
tamen ut adue suppositis legibus humanis requiri culpa
morbifera m ut quis in conscientia obligetur ad restitu
tionem rei que perit q' ipse n' obstavit. ita sentiunt soto lib
4. de iusta q' 2a art 2o. Henriquez lib 2o. lib 14 de ex
regularitate cap. 3o. n. 1o prope fine ubi in Margine
plures doctores adducit ad rationes factis sufficienter con
veniunt qd perita decreta in favore d' strarie s' adueta
convenientiss' exponi poss in foro exteriori procedunt
enim ex presump' culpa interioris seu theologiae et tum
et q' in foro exteriori n' s' recepta sic decreta quam ex
posit' Cuius sup n' 42. n' iudicat improbabile et n.
45. suam s' dicit e' coiorad. ac proinde in praxi serba
tam. Et si aliquis dicit in foro conscientie n' e' obli
gatio restituendi absq' culpa morbi q' inique co
git s' in foro exteriori restituere. Ex neg' do s' q' q'
ad plura n' tenetur quis in foro conscientie ad que tamen
post s' iudicij obligatur na qui defloravit uirg'
consentientes ante s' e' nihil ex iusta debet et tamen
in foro exteriori cogit eam dotare sic leg. Statuente p'p'
bonus coru et quia presumit uim aut dolus. Et tamen et
q' ad penas iuridicam n' semper requirit culpa sed
sufficit et h'isse causam. Ex quibus tribus optime conclu
dit qd quantum ad q' fuerit culpa levis aut levissima

In n' obstando damno alteri n' erit oblig' restituendi si damnum ex culpa mortali. Theologica ratio fuit sequitur na culpa lata absq' culpa mortali. Theolog' n' inducit obligat' restituendi q' a fortiori neq' culpa levis et levis^a absq' culpa mortali.

Dub. 9.º An famuli s' aliqd damnum in bonis domini permittant teneant ad illig restituere. R^o 1.º q' si famulus officio speciali et mercede tenent res domesticas custodire obligabunt ad restituendum qd ex culpa lata dum m^o fuerit mortis iusta superius dicta n' obstant damnum domini noxum. In hoc conveniunt deus et p^r manifeste quia pdicti famuli obligant' ex iustitia ad custodiendas res domini s' tenent' restituere damnum sequitur in pdictis rebus ex eorum permissione.

R^o 2.º Alii famuli quibz ex speciali officio istarum rerum custodia n' e' commissa n' tenent' restituere si n' impediant damna aliorum famulorum ita sentiunt. An qd sic art. 7. covlaris 8. dub ante penultimo. Salvo ibi de honesta 2.^a §. de iis qui tenent' ex officio obstando ante l. 2. coned. legig lib 20. cap. 13. dubitate. 10. num. 25. Savoy lib 10. tract 2.º cap. 4. n° 9. et p^r quia eo ipso qd quis alteri famulatur n' tenet' sibi iuste leges resq' sine custodia q' ad damnum sequitur ex eius omissione non obligat. Sotz hi quem refert et sequit' legig affirmit qd si damnum inferat' ab externis et sequat' ex omissione famuli tenet' famulus ad illig restituere ubi rat' famulatus censet' obligari ad res domini ab iniuria externorum tenendas.

D^o Ultimum An confessoris qui n' iniunxit restituere teneat restituere illi cui restitutio facienda erat. Solutio huius constat ex dictis in hac et precedenti ss. Si em confessoris in commissione peccata peccat mortaliter e' iusta obligabit restituere dominus damnum

ex eis omisso sequitur. peccabit autem mortaliter confessa-
rius nisi iniungendo restituit quod ex malitia aut dolo id
fuit aut quod ex culpa lata voluntarie omisit diligenter
quam iuris alii confessorii parum circumspicere adhibere
solent imo ex levi ex mortaliter peccant nisi consulendo resti-
tute nisi quod respectu confessorii sit levis. Nam cum peccent
mortaliter in sommissione peccata necessitate debet esse graviter
sed de levi facta comparate ad latam et levissimam.
Sed ut hoc ultimum ostendatur adverte confessorios esse in re de se
alii. Si quod ex officio et stipendio tenent audire confessiones
ut episcopi et parochi alii vero qui ad hoc ex officio non obligantur
ut religiosi doctrina assignata solus providit de
confessorii non de re saltem quantum ad latam et le-
vem culpam. Et potest quia confessorii ex officio percipiunt
decimas et alia stipendia ecclesiastica et principes et ma-
gistratus stipendia et vectigalia quod obligantur ex iustitia
ita in hoc sacramento regere ac dirigere subditos ut non
impediant ne aliis damnum inferant ac per consequens
ex omisso diligenter quam hoc diligentes et circumspicere ad-
hibere solent peccabunt mortaliter et iustitiam et tenebunt
restituere damnum sequitur.

Secundum Valentiam sic disposita quod b. puncto 1. controver-
sia 3. cum aliis defendit oppositum cuius ratio est quod confes-
sarius non tenetur ex officio procurare bonum creditorum in tem-
poralibus quod obligatur episcopi et parochi solus est in
ordine ad spiritualia. Hoc fundamentum sententia Va-
lentia reddit probabile et ita consilium legis super numero 78. adve-
rit respondere potest quod si peccati confessorii officium princi-
paliter et immediate non habeant in gratiam creditorum
etiam tamen et consequenter curare debent ne membra rei
publice cuius stipendia abundant damnum pariant ac per
inde ipsi negligenter sua causa damni sequenti et mortali-
tate peccant contra iustitiam restituere quod tenentur. et tamen
confessorii missi ex malitia aut dolo non obstant non

peccabunt et a iustitia neque obligabunt restituere quod
 non tenent ex iustitia audire confessiones neque impedire
 re damna creditorum. Si vero ex culpa lata negligenter
 sint peccabunt et a fidelitate. Et in ipso quod hoc munus
 confessionum acceptarunt saltem tacite promiserunt
 ac imposuerunt sibi obligati illud debite ministran-
 do.

Quantum ad ultimum de manifestante adverte nomen
 manifestantis in presenti integri adhiberi illud qui
 rate officii s. stipendii obligat manifestare et tamen non
 detegit nec manifestat tunc in quo obligatum est ad
 restituendum quod ex eius silentio sequitur damnum et tunc
 est quod est causa damni sequenti. Sed autem obligat ad ma-
 nifestandum debet esse orta ex legi iuste alioquin non indu-
 citur restituendum ut superius notavimus. aliqua tamen
 dubia et non manifestantes exponere oportet.

1° Dubium. An Testis legitime interrogatus a iudice te-
 neat restituere damnum sequentem ex eo quod ipse veri-
 tatem non manifestaverit quidam dicunt non solum obli-
 gari testem ad restituendum proles damnum sequentem ex
 eius silentio sed et ad penam pecuniariam exhibendam an-
 fisco. si causatorum ad quam iure condemnaretur. Pro hac
 sententia refert Sarrus lib. 10. de clavis tract. 20. c. 15. num. 2. et
 alios. Adducit quoque fundamenta quibus sufficiens
 satisfactum est oppositum officium contrarium quod testis
 non est ministrus. Et iudex et alii ministri stipendium
 conductum non recipi. Stipendium vero testifere veritatis
 sit perire negando veritatem non tenent restituere. Et tunc
 est quia si iure ipse manifestat non tenent ad penam legis
 nisi aliter condemnentur quod non testis. potest videri quod testis
 non obligatur nisi ad eam penam ad quam tenent
 iure. alii vero sentiant non obligari ad penam
 dictam testes donec tamen tenent ad restituere damnum quod
 patitur per lesa. propter eius silentium. fere omnes doctores

defendant. Sane si quam e uertam a serui Saing sup
q co qd testis n' aperiendo uerite e causa damni al
teris.

Sed et si hoc sit probabilis sed saltem in prax e pph
tantoz ueraz auehorite probabilior in' ut' opposita in
speculac' et ad hunc Mol' huc 1° tract' 2° disp' 23. § de teste
et 2° p^o Thom' 3° co de 2° Tractate disp' 700 num. 4 ubi
aduenit iulium clarum et lesig' et lib' 2° de iust' cap' 30. du
bit' 2 n° 59 et 60. eadem subscribere ut. Sa. Ante pbal' Guig
aduerte nos in hac con' solum agere de sanare restituend'
in foro consuetudine quid quid sit de foro exteriori et an in
currat numeru falsi de quo ut agimus in.

Ad hunc con' procedere de iure qui p se n' manifest
facit. Vnde quod scribat n' p' de eo que. Stranus dixit.
ea qd n' in causa sunt ut in contrariis ferret s^a et se
renda erat na h' e iust' p'ca et e causa damni sequit'
proinde ad rest' obligat. Si suppositi p'one nra. q n'
pot' obligari multis aut n' manifestans ad restituenda
nisi teneat q iusta loqui aut uerite aperire. testis qua
hincumqz a iudice iustis ageret n' tunc q iusta mani
festare uerite q quam ueritas n' aperiat n' obligabit
restituere damnu sequens alteri ex iis s. lincro. p' m'
q testis n' e ministr' iuste ut ex pte iudicet Saing, neqz
pendio quibz q n' tunc q iusta conste q in capu
testis solus facit. e' ad hunc. obsequentiam publice
patesce debitas iudice p'ceptu suo n' pot' imponere
testi obligat' iuste ad aperendas uerite et illu' po
sit p'curare ut moue d'ntes q n' tunc ad damnu sequ
tum. Sa. Sors p' 2^a lib' 13. e' 27. dub' 4 affirmat testes
in iudicio uocatum et a iudice legitime interrogatu
ex leg' iuste teneat ad uerite dicenda ad hoc offi quod in
off' iungit. Id e' q' qd iudex legitime interrogat
n' offert test' aliqd mang legitimum sed solum et pre
cipit ut uerite aperiat. et hincumqz e' q' testis fau

et quorum iudice legitime interrogant' et tenere
 huius testium qd e' falsus qd optimi pbat Vanus inf of
 70 art 1. dub 4 m. quamb' sic auctor in sequen
 b' affirmat qd testis iudice interrogat' tenet veritate
 a ferre ex iusta amulatione q' y fac hnt' unq' quis qd
 n' facere actum ex quo sequit' damnū proximo ac
 p'inde si' eius. faciat obligabit ad restituendū dampnū
 sequentem. Id ex eo qd coram iudice testis positū testifi
 cat se resone veritate sequit' damnū proximo q' d' obli
 gatur ad illud restituendū. Hoc ex fundamentū n' in
 que q' proprie ex p' dicto p'positio Testim' n' sequit' ali
 qd dampnū positibus proximo sed solus sequit' qd n' ad
 iudice proximo ne liberet amato qd p'at' hoc im
 q' positibus malis qd testis ex iusta in pedire tenet
 um y eadem n' obliget' ad liberandū proximus a p'
 dicto malo

Dub 2. An Reg legitime interrogat' iudice tene
 at restituere penā pecuniariam ad quam damnata
 rei fuerit mani fessare. Et tenebat. Sicq' lib 1. de
 iusta q' b art 6. con' 9 in fine affirmat' q' p' de se
 dit ad negatua e' remior etior d' p' q' nemo obli
 gat' ad sol' b' am penam ante iudice' condemnat'
 sed im doct' J. the. sic art 3. adversatōne nata
 b' d' d' sic sanctis interpretabiliq' sit auctor. Sicq'
 sig' ex equetur q' penā in se ipso q' n' tenet reg sol' b' pe
 nā pecuniariam ad quā condemnaret' fuerit mani fess
 raret. q' reg n' tenet' substituere alias penas exilii aut
 carceris ante iudice' q' n' nec penā pecuniaria. Quid
 e' y cor' usu et consuetudine nullq' in theolog' obligant
 iud' si negant' veritate ut restituere penā ad quā cogne
 ra veritate condemnaret'. Ad verit' i. hoc idem e' id qd
 y iudice' iniquit' aut y culpa testium n' condemnaret
 Adante 2. Verum peccare mortali neg' o' verit' qd le
 gitime interrogat' iudice' imo y negante veritate

positum aliq̄ damna alius sequeretur obligatq̄ ad
illig restit̄ q̄ hoc n̄ e' pena legis sed obligo orta
ex damno iniq̄ue illato. fundamētus solū n̄ arg
get quia sēsus n̄ sit inq̄ue q̄obis cū qd s̄ iudicij sit
probata. - Dub. 2° Custodes vinearū montium
pastuorū et aliarū rerū n̄ denunciando delinquentes te
neant restituere penā pecuniariam ad quam denū
tiantes sēsus denunciati eēt. plura de iustis d' b' g' p
dichy tradunt a doct̄rib' uerbis hū que magis re
ali' s̄. abingem.

Duo. 1° Custodes ex officio tenent restituere damna
que p̄pter eorū silentiū sequunt̄ aut n̄ reparant in sac
rae cōueniunt oīes et p̄ q̄ custodes sēsus p̄p̄u' in uariis te
nent manifestare damna que in fructu sēsus reparat̄
p̄pter eorū iniquū silentiū obligabunt illa restitue
re. Const̄ et p̄licat p. 9. s̄. et reb' que uendunt s̄. ex uno
loco ad alium transmūtant̄ debet̄ arbi' tribu' q̄uorū
cūq̄ ex qd custodis n̄ denuntiant̄ n̄ solbet̄ damna illud
ipsi solbent̄ s̄. delinquentes n̄ solbant̄ et si ex ne
gliḡ custodiam sēsus pauca signa in silua aut quid
simile. Rex hoc uocat̄ aut quib' in singulari delinē
tum aliquod sequat̄ obligabunt̄ illud restituere et de
numē q̄ exusta commutatio obligant̄ ad custodia
et denunciati q̄ custodis faciunt̄ n̄ denunciando ac p̄ qd
quorū obligant̄ ad damna sequuta ex eorū silentio aduer
te nos in hac uocē n̄ loqui' de pena sed de damno sequuto.

Duo. 2° Custos qui aliq̄d munus accipit ut n̄ denū
tiet tenet̄ munus acceptum restituere pro hac parte plures
referunt et sequit̄ salo die art. 2° d' uersia s̄. uocē 3. et 4.
et s̄. lib. 10. claris tract. 2. cap. 15. n. 13. p̄ter quos q̄
uideri pot̄ Mol. tract. 2. d' s̄. 739 et sequenti' et p̄ quā
nūq̄ e' aliq̄ iustus titulus in casu nisi donati s̄. sic
in p̄sentē n̄ dat̄ nā delinquentes timore carceris aut
penę grauioris p̄teritum illud custodib' concedunt

g

1° obligant' custodes ad restituendum pretium aut murg
 eis traditum ad delinquentibz ex quo constat qd si de
 linquentis titulo gratitudinis quia a custodi bz n' de
 mentiant illis u' et ex alio aliquid eis donarent non
 obligarent custodes illud restituere de u' donatio suffi-
 ciat ad transferendum dominium. aduerte e' hanc
 con' qd si custos propt' eis s' lenthum se exponat peri-
 culo amittendi famam aut puniendi a poteste pub' et p-
 tium acceptum n' sit ex d'ent' pro boneribz et periculis
 nil tenet restituere si p'et et sit manifeste quia qui
 ptium accipit ut aliquem interficiat n' tenet post de-
 lictum peccatus aliquid restituere n' n' acceperit ex
 d'ent' pretium q' idem e' dm in p'posito. de quo leg' Mol
 illa d'is p' 739. n' 6. Aduerte 2° qd si pena infligenda
 delinquenti solum est aplicanda custodi aut alteri mi-
 nistro ex natura rei loquendo n' teneat restituere aut cus-
 tos restituere murg aut ptium dum modo n' ex d'ent'
 pena pecuniariam imo ad ipsam ptingere n' debet
 l' patet quia eo ipso qd aliquis delictus comisit pro
 quo pena e' statuta orit' ius aduersz delinquentem ad
 eam penam ab eo exigendam in iudicio. sed hoc in se
 pretio stimant' q' si is ad quem pena pecuniaria
 spectat u' no' e' ipsam conueniat n' tenebit ei alig-
 quid restituere saltem quantitas d' ex natura rei. q' p-
 q' n' e' ius ad ferendam totam penam quousq' s' fe-
 rat iudice q' pretium acceptum n' debet ptingere
 penam.

Dico 3° custos n' manifestans delictum qui scite
 sui delicti iuste condemnant' ad penam qd' illi cos-
 tat de delicto et iniurie pot' illud probare tenet pe-
 na restituere. D'positus hinc defendunt Nabarrg in
 Manuali c' 25. num 39. et pro se refert d' Bernardine
 silbest' verb' restitutio 9° q' 5^a §. 7° Corduba in summa
 q' 66. § 2° l' sig' lib' 2° cap' 13. dubit' 10. numero 73

et rebelligi a pe de obligationibus iuste sub eo quod non est
habitio in eorum uti s^a nra. quam defendunt Iu-
gelg loanes et Bartholomeus de Medina Nabarra ubi
gen Salon quos refert et sequit^r saing sup cap is num. 2.
in fine et p^ricti hoc idem defendit Mol sup illa dispute
739. con. 3. Et fit rat^e quia p^ricti custodes rat^e sui offi-
obligant ex rat^e iuste commutative manifestare delin-
quentes ut eis inferant^r pene et su^m consulat^r hono^r ad em-
suscipiunt tale onus atq^{ue} hac de causa loquunt^r eis sti-
pendia et alia emolumenta q^{uod} si n^{on} manifestant de-
linquentes obligabunt restituere penam iⁿ quibus per-
se erat applicanda p^r ut se q^{uod} quia peccat^{us} est iusta commu-
tativam ex quo sequit^r damnum alteri inducit obligat^r res-
tituendi q^{uod} si custodes n^{on} denuntiando peccant est iusta
commutativam et sequit^r damnum illis quibus pena erat
applicanda obligabunt illam restituere.

¶ Dicitur cum rex negat verit^{atem} n^{on} tenet^r aliquid res-
tituere ut sup diximus q^{uod} nec custodes tenent^r quamvis n^{on}
manifestant delinquentes. Ex reg^{is} conse^{nt}o est id^{em} q^{uod}
rex n^{on} obligat ex iusta commutativa ad manifestandas
verit^{ates} et obligant custodes ac proinde isti obligant in
casu restituere et n^{on} illi. et tenent^r quia rex n^{on} obligat^r
nisi ad penas ac proinde solum tenet^r sane solvere post
salvam s^{an}ta custodes vero n^{on} manifestantes eos qui delin-
quunt et tenent^r restituere in penam sui iniqui si tenent^r
sed quia est cause damni q^{uod} aliis sequit^r amittendo. si id q^{uod}
p^ricti erat eis applicandum videat^r Mol sup. Ex quo ma-
nifeste coligit^r custodem p^rictum sine alia iudicij condem-
nate obligari ad restituendam penam quia ut dixi-
mus custodes n^{on} obligant^r in penam sed ad solvendum
debitum q^{uod} sua iniuste contraxerunt sed debitas con-
tractum in conscientia solvendum est n^{on} spectata iu-
dicij s^{an}ta. Aduerte p^rictam rat^e intelligendam est in pe-
nis gravibus na^m si eis sit parvi momenti et custodes

mel' aut' h' talent n' s' obligandi ad restit' q' n' est iuri
simile hoc m'ng cu' tanto honore illij e' impositum
q' manifeste patet q' ei et n' p'lo p'ragi que e' optima
legum int'pres de quo uideri poss' de d'ns' q' tati' d'cho ult'ra
de obligat' restituendi ob actum d'bitum aut' illicitum.

rest' vlt' de obligat' restituendi ob debitum aut' illicitum.

Ut ea que spectant ad p'sonas obligatas ad restituē-
dum perficiam' p' aliq'd dubia applicanda erunt que res
tant. tū q' d'ub' est. An inuentus res' aliene pro illij
inuent' possit aliqd premium accipere: et an u' beneat
illud restituere s' accipit. n' procedit dubius q' p' p'ro
p'riū pactum sive p'romissio de dando aliqd premio inbe-
tori q' h'ac rat' n' solum erit licitum accipere s' d'efig
se cu' cum p'romissio serbari debeat et p'actis honestis stare
oporteat. Similib' n' e' difficultas s' consuetudo sit dandi
aliquid inuentorii loco premiū q' rōe huius consue-
tudin' laudabilij qua induunt' q' ad res alienas do-
mino tradendas et que uim p'acti aut legis h'et. Et inue-
tori aliquid exigere aut accipere dubiū q' procedit q' d'o
procedit q' d'o n' p'actū nec consuetudo.

Dico t' h'ac inuentori aliquid loco premiū petere
n' u' aut min' s' s' solij p'ncipib'. Sane nullus negare pot'
et in speciali uideri pot' laboribus in regula peccat' p' r' 19
§. 3. num. 3. et p' manifeste quia p'oces n' tollunt ratē
donati' negat' p'prie' effectus s' donatio h'et p' proprio
effectu transferre dominium p' doming' p'ncipib' rogat'
transferret dominium p'mū in inuentoris ac p' consequē-
tū pot' rogare et accipere. Dico r' s'clusa gratuita dona-
tione facta aut consuetudine nō h'et inuentori accipe-
re aliquid loco premiū s' d' cōij. plures refert et s'
quid' s'ans s'ib' co. clabij tract. 5. cap. 3. num. 1. § 2.
cept' quia ille qui inuenit rem alienam tenet eam

ex iusta tradere domino q^o iustitia consuetudine, pau-
to aut gratuita donatione n^o pot^o aliquid accipere pro
inuentu. Adverte t^o q^o q^o in re inveniendā labora-
uit inuentor aut expensas fecit pro labore et ex p^o p^o
pot^o aliquid exigere sine mensuram laboris et exp^o p^o p^o
de quo videtur p^o Mol. Thom. l^o tract. 2° disse. 2° q^o 2°
est. ubi et advertit q^o si dominus ad redimendam
uxat^o suam aliquid inuentori tradere tunc in foro
conscientie obligant^o inuentor ad illud restituendum
domino. regulariter vero q^o doming^o rei aliquid inue-
tori tribuit consentum est ex grato et liberali^o animo
atq^o ex affectu caritatis in inuente^o id tribuere unde h^o
consentia accipit ac retinet. cui n^o restituenda sit res
inuenta ex diuersis disse sequenti stabit

Dub^o 2° An si quis accipiat pretium propter id q^o
ex off^o suo et ex iusta facere obligat^o id debeat restituere
in hoc casu e^o posse iudic^o tabellionem et alios minist-
ros iusticie habere stipendium iustum aliq^o taxatum
in quo nulla pot^o e^o controversia. quo supposito duo Mi-
nistri publici qui ultra stipendium leg^o taxatum aliq^o
aliud accipiunt pro exercitio sui muneris ea iuste peccat
et ad restit^o obligant^o ita sentiunt v^o theologi et in spe-
ciali videtur p^o Salon h^o art 5° controversia 3^a V^o v^o ibide^o du-
bio 9. Aragon ibides Mol sup in principio disputatis sai-
rus sup num 5° Rebelg 2^a p^o de obligationib^o lib 2° q^o 2° 2° 2°
et Lesig lib 2° cap. 14. dubit. 3° num. 63. et p^o quia p^o dicti
ministri tenent^o ex iusta mun^o proprio exercere pro sti-
pendio sibi assignato auctoritate publica q^o ultra illud accipi-
entes transgrediunt^o pretium iustum et ad restit^o obligant^o
et quilibet aliq^o venditor ultra pretium iustum a regib^o taxa-
tum aliq^o vendens obligat^o ad restit^o ex g^o sup. Confl^o
q^o ille qui pretium duplicatum pro re aliqua accipit obli-
gat^o restituere ex usum solite se sent^o ministri publici qui
ultra stipendium a leg^o taxatum aliq^o aliud accipiunt
g^o

q^o obligant restituere exa sum aduers tm tri e' l. a^a Gane co
 clusionem qd si ex puenie abundantia aut penuria res
 constet proaeu temporis pretium leg taxatum n' e' iustus
 tunc p^othi ministri publici n' peccabunt nec adu^ostite obli-
 gabunt si aliquid amplius ultra pretium leg taxatum accipi-
 ant dam n' sit inha limites iusti pretii arbitrio prudē h^o
 pro hac doctrina Mol sup illa disp^o 23. & porro et sequenti
 et rebelg sup num. 5. referūt d sequunt d Antoninū et Sil-
 bstrum et pt quoniam lex iniusta n' obligat in conscientia
 q' si manifeste constet de iniustitia legis taxantis pretium n'
 obligabit illa ministri publici ac per consequens n' tenebūt
 restituere si ultra pretium illa taxatum aliquid amplius accipi-
 ant. In dubio de iusta legis ipse d standum et pro ea p^osumē-
 dum vide Rebelum et Molinam sup.

Aduerte 2° in offe iudicij, Tabelionis aut alteris minist-
 ri publici duo posse considerari alterum muneris ex officio s.
 iudicij audire litigantes merita causay expendere, libros
 euolueri, s^a p^oferre et a Tabelione et scribere iudices adire et
 mandata illis exequi. Alterū uero est iuste huc oia offe prebata
 hoc est iuste iudicij p^oferre s^a litigantes n' retardare tabelionē
 similiter fideliter scribere sententiam scribere et uita. pro hoc 2° n' poss
 ministri publici accipere pretium q^a supposito qd muneris s^osum
 perunt ex iusta obligantē adiustum ex officio illis a proinde
 si aliquid accipiant illud restituere tenent. Et testis pro labore et
 expensis in itinere aliquid accipere et exigere pot' nil tamen pro ue-
 ritate dicenda accipere ualeat et si ex iusta n' teneat illud dicere de
 quo legi pot' Mol sup p^ope initium & pro 2° ubi et aserit quod
 galis nullus pro eo ad qd ex iusta tenent pot' quid quod accipere
 in pretio sine cadat sub p^ocepto affirmatiuo iustitie ut redete
 pignus depositum uxoris redete debetur uero suo et^a sine cadat
 sub p^ocepto negatiuo ut n' p^oferre iniustam s^a n' scribere
 re falsum in proximi preiudicium n' furari aut n' occidere.
 q^a cum ha et alia s^osum ex iuste rigore debita sint siquid in p^o
 thum pro illis accipiat consurgat inequalitas ac p^oinde com.

militi in iusta causa non restituendi. Constat quod si pro his rebus
liceret aliquis in partem accipere sequeretur iniuria. Sicut ag-
gressores posse aliquid iuste accipere ne eos interficiant quod
est manifestus absurdum neque audiendus est magister Soto
qui lib. 4. de iustitia q. 1. art. 1. ad 2. asserit aggressores aut al-
liud similes nil posse accipere ab eo cui iniurias inferre
intendit bene tamen a quodam tertio si in iura audiendus est
quod aggressor nihil veniale sit ex eo quod de se stat quod nil potest
accipere a tertio. potest autem quasi respectu si est veniale ita est
respectu illius cui damnum est inferendum, adverte.

Adverte 3. quod cum datur partem ad faciendum, l. omittit
dum aliquid quod omittere aut facere ex iusta tenemur
statim restituendum est nulla spectata iudicij senten-
tia oppositum Sicut tradiderunt Soto sup. et Ledesma 2. p. q. 2.
et art. 5. in responsione ad 2. qui et loquitur in casu pe-
ccatum in in obligati restituendi ante iudicij sententiam
inmerito ut tradunt iurisperiti et ratio est quod in casu partem
accipit et iusta commutacionem quod fit in qualitate quod sta-
tim inducit obligacionem restituendi si aliquid Sicut 1. si aliqua
lex videtur contradicere opponi debet de foro exteriori non in
foro consuetudinis saltem iuxta et doctores tradita.

Sed inquirentes An peccat qui peccatis ministris publicis
aliquid conferunt ut ea faciant ad que ex iusta tenemur
Soto sup. et alii dicunt nunquam licere aliquid eis
his dare pro redimenda vexatione quod unquam quiescit facile
iudicij corrumperet dicendo se titulo redimende vexationis
id prestare. Immo tamen est quod si iure alicui constat se bene
iure et prudenter timeat iudicij iniquitates nisi aliquid
unquam ei conferat non peccabit. ita sentiunt Multi Theolo-
gi videtur post Solum Sicut art. 5. controversia 3. et 3. in fi-
ne Nabarra. lib. 4. de restituere cap. 2. Dub. 12. Mol. tradit
2. disp. 2. et ex canonistis wbarrib. in regul. peccatus
p. 2. et 3. n. 1. et potest ratio quia de iure naturali est proprias
vexationes redimere et naturalis defensio iure conceditur quod si

cybis aliqđ munus offerri iudici aut aliquo ministro pub
li debito mō fiat. Aduertm d' m. qđ si quis est dubig an
illi iniusta fiet n' licebit munus offerre ministro publico
eo qđ pbat fundamentus sol'i.

Dub 3^a De ea que accipiunt ob causam iniuriosas de
beant restitui uq' pretium acceptum pro ferenda iniuriā.
aut pro occasione alius aut eis uulnerat' aut pro falso te
timō. 1^a ff. a firmat' acceptus a iudice aut teste pro ss^a in
iusta et Testimō falso aut obsequio quo uq' pro comitendo
peccato e^a iniusta statim in conscientia e^a restituendus. Antem
nem repetitionem et uulnerat' in iudicio latas. plures sa
ex Antiquis quam ex recentioribz refert et sequit' Sarrz lib
10. et abis Tract 5° cap. 3° n. 12. Pro hac 1^a fundamē
tum e^a illig e^a quia si ad iustā spectat ius suus uni
cuiq' redire ita ad eandem p'ncip' p'hibere ne alteri
infiriat' damnum q' sit unus quis q' tenet' gratis uniuersū
redire ius suum ita e^a obligat' gratis uitare iniurias alte
rius. 2^a ff. q' acty iste nullig ualoris ff. quatenus ff. ofen
si dei ut ois congruent ne quatenus p' ipsas satisf' ite
aut cupiditat' alteris quia sub hac rate cadunt in dam
num 3^a q' n' pot' aliqđ pretium pro ipsis accipi. Conft. q'
iuri nate repugnat ut ex acty ex qua quis accipit mercedē
oriat' oblig' restituendi alteri damnum illatum. ult' q' dicitur
humano redit' recipiens inarbit' ut utineat et donas similit'
satis e^a inhabilit' ad transferendū dominium in accipiente ut
constat ex lig multa codice de mō multandi et hinc e^a
q' p'dicti contract' sepius iniure irritant' ut cōstat ex leg.
3^a de ff. de conditione ob turpem s. iniustam causas.
icidē q' sepius iniure reperit q' saltem ex iure sum' confur
get oblig' restituendi.

Im h' d' 10. Stando intra limites iuris naturalis et
secuso iure positivo que accipiunt ob iniustam causam
opere impleto non confurget oblig' restituendi. uq' que
accipit quis ut alterum occidat occiss' sequuta n' e^a obligat'

ad restituendum plus ipsi dato pro occisio ita ut explese
hic d. l. h. sup. q. 32. art. 1. in corpore et hae q. art. 5. ad r. ubi
docet posse retineri id qd qd propter opus malum e acceptum
et gl. h. loquitur de op. malo siue sit iniusta siue non vig. d. d. 8. 18.
ca. tang. ibidem Cobarr. in 99. peccatum p. 2. q. 2. Nabarr. q. 17.
Manualis num. 30. Golety lib. 5. sume cap. 21. num. 1. Nabara
lib. 4. de restit. c. 3. prope finem num. 15. Casig. n. 2. d. 14. dubi
te 3. num. 52. Tebel. 2. cap. lib. 17. q. 19. num. 4. Mol. Thom. 1. Tra
tatu. disse. 98. con. 1. et multi uentiores sumiste p. q. l. h. o. g.
malum n. sit p. h. o. stimabile salt. deformitatis que in ipso repe
rit. h. quatenus e. uni delectabile aut utile et alteri periculo
sum laboriosum aut detrimentosum in h. homines p. h. o. h. i.
mater q. qd sub hae salt. pro op. iniurioso accipit n. e. resti
tuendum saltim stando intra limites iuris naturalis. Const.
exemp. meretricis cui sm. uiam s. a. doct. licet accipere pre
tium pro actu uenerio q. idem est. ut d. m. in p. p. o. s. i. t. o.

Aduerte h. 1. pretium acceptum pro suis m. operibus in
iniuriosis debere e. moderatum et equali quoniam in a. l. i. s.
strachibus excessus p. h. i. e. causa iniustitie et accipiens tene
tur excessus restituere q. similis in se p. p. o. s. i. t. a. idem e. a. firm
mandum qd de fiali aut uisuali uoluntate donandi excessum
n. constat. 2. Aduerte nos in ore dixisse op. impletu qui
antea quam op. iniuriosum ex. g. u. l. i. mandetur plus acceptu
debet restitui et r. d. e. manifestata q. opus propter qd datur preti
um debet omitti q. et pretium debet restitui anq. e. castus et p.
3. Seq. q. p. h. u. m. datur propter opus q. si no. licet aliteri opus
exerere n. licet retinere pretium ut pretium qd accipit
meretricis pro fornicate futura tenet redire q. n. licet ei forni
cari posita u. fornicate. si ite. retinet pretium ob r. a. t. e. f. a. l. s. a.
Aduerte 3. Caristanum et Cobarrubiam ex. p. e. r. e. id qd accep
tum e. a. i. u. d. i. c. a. ut iniustad s. a. f. e. r. a. t. q. iniusta. s. a. n. e. r. e. g. u. e. n.
dibilis e. q. d. Aug. epla. 84. ad Naucedonium aserit uelut h. i. e. s.
accipi. pro. s. i. i. n. i. u. s. t. a. quam pro iusta. pro. s. t. i. m. o. f. a. l. s. o. quod
pro uero. s. d. h. e. s. i. m. i. l. i. t. a. t. i. o. n. u. l. l. i. g. n. u. m. e. n. t. i. e. s. t. q. n. u. l. l. a. e.

causa cur magis iure nate debeat restituere qd accipere si
 in pro ini qua sp. quas qd accipit pro ini qua occasione p. hoc
 illud iudicio n. e. n. c. restituum qd si iuste retinetur
 acceptum pro hominibus ita est licite retinebitur accipere pro ini
 quassa neq. aut bonitas d. ubiq. nobis contradicit n. em. q. eo
 qd opus sit uterabz induit obligati restituendi ut de se cons
 tat uterabz aut est accipere pretium ob sp. iniustas quam
 illud accipere ob sp. iustam qd pro talis sp. iniuste hoc maliti
 am oppositam iuste legali que e. prestantissima virtus et commuta
 tione est. at accipere pretium pro secunda sp. iusta solum resugn
 nat iuste commutative et p. p. hoc n. e. ita acceleratum fac
 cut et illud.

Secundo v. est stando intra limites iuris possib. n. tenent q.
 dicti restituere sane sequuntur sicut dicitur citati pro p. d. n. t. q. q.
 leg. sup. n. 56. refert d. Antoninum Angelum et Silbistum et p.
 q. leges citate pro etia. q. n. faciunt accipientes inhabiles ad co
 paranda dominium res in pretium dare nec recipiunt ista
 p. alia turpia et iniqua sed solum dicuntur ut ante quam fi
 at opus habeant res inualida et ne ex illis oriatur oblig. civilis
 ob quam possit in iudicio peti promissum ut ex Nabarro et Caba
 rrob tradit optime lesius supra num. 57. Adverte etiam sane n.
 q. leges que videntur adversari nre doctrine intelligende. q. post
 sp. a iudice latam aut antequam committat delictum ut ex p. p.
 im. q. aut loquuntur in aliquo speciali casu que n. si extendere
 ad alios. et adverte nra doctrina e. p. habiles sed em. plures
 doctores pro se et plures leges que ei videntur fabree ac pro in de in
 praxi sm. illas debemus procedere.

Fundamenta in oppositum n. urgent. ad id concludimus se
 quentiam. n. em. adversat doctrine nre quia nos n. intendi
 mus aliquem posse accipere pretium ve alteri damna inf
 rat. Jam in sup. diximus n. posse accipere pretium pro ius ad que
 obligamur ex iust. sua sint possib. siue negativa solus q.
 aserimus posse accipere p. thum pro operibz iniq. tam p. habz
 ad hoc aut n. obligamur ex iustitia sed pot. ad eor. omissione

Ad rē iam constat solutio ex p̄bate p̄m̄ ubi ostē-
dimus quā ratē opera ista praba n̄ ratē deformitatis aut
ofense dēi, s. proximi s̄d quatenus adunt. Indelectatē et ubi
libē unig et in laborum periculum et detrimentum alteris pos-
sunt et p̄hō digna. ad Const. Et neḡo an̄ nō respectu dūo-
rum bene pot̄ ē ut opus p̄batum ad unū comparatum sit mer-
cede dignum ob ratē factam et respectu alteri q̄ illi in se dā-
num inducat obligatē restituendū. miles em̄ n̄ debet restituere
re stipendium in bello iniusto et si teneat reparare damnum
q̄ in ipso bello p̄strarie intulit. Ad Vltī desumptum ex auctori-
tate legum iam diximus in rē on̄ qua ratē sint intelligende
ges adducte.

Sed in quibus supposito qd̄ restitutio sit facienda cui debeat fi-
eri. vobis tradunt doctores p̄p̄eribz et faciendas q̄ cū leges pro-
hibeant restitutē fieri ei qui induxit ad malefictum neqz po-
sit retineri: optime infert̄ in p̄as causas et expendendū. Sec-
ss̄. ut maxime probabilis si exur̄ liquū civilium accipiens fac-
to sit inhabilis ad retinendum et doming ad recuperandum
tunc em̄ in p̄as causas debet expendi sicut in re nate et in re
donatio domino restitutio fieri debet q̄ si dominium n̄ h̄as
tullit apud ipsum mansit n̄ em̄ intendit doming alibi rem
ase alienare. disp̄. 3̄. de iis quibz restitutio facienda est.

DISP̄. 3. De iis quibz restit̄ facienda.

Bech̄ ordine sequit̄ ut de p̄sonis quibz facienda ē restitue-
tio p̄sent̄ disp̄ tractemz. duo autz p̄cipue examina b̄imz. i. n̄
q̄do cognoscit doming res restituende. 2. n̄ q̄do ignorat. sect̄. 1. n̄
an semper qd̄ cognoscit doming et debeat fieri restitutio res sue.

sect̄. 1. An semper qd̄ cognoscit domi- nus ei debeat fieri restit̄. Cuius sue

sit 2. n̄ restitutio p̄se loquendo facienda ē domino
res restituende. in hac conveniunt om̄es doctores et p̄t̄ manifeste
q̄ p̄ restitutō reducit̄ ad equalitē in equalitas facta per

per iniusta sed sic redutio fieri n̄ pot̄ nisi redendo domi-
 no rem restituendam q̄ restitutio cuius domino fieri de-
 bet p̄t̄ m̄ q̄ inaequalitas ē respectu domini qui minus ha-
 bet quam debebat habere. Adverte cōd̄ hanc m̄ nom̄ domi-
 ni integri n̄ oīem iustum possessorem res restituende est sicut
 dominum illiḡ n̄ h̄at siue sit administrator siue procurator
 siue dispensat̄ siue custos rei siue depositarius locatarius aut
 commodatarius et q̄lib̄ oīs qui iusto titulo ē possessor n̄ aut ius
 h̄et ad res.

¶ Et hac m̄ infert̄ 1° qd̄ si quis subripuit rem a latrone nō
 illi sed domino eam redere debet ut docent v̄tr̄ doctores. Et in
 Barr̄ cap 17 manualis n̄ 29 edicat̄ sed immerito q̄ illi fa-
 cienda ē restitutio cuius damnum fuit illatum sed damnum ē illatum
 nō domino et n̄ fieri q̄ domino et n̄ furi res ē restituenda et
 hinc est q̄ hac rate res domini et latronis restituat̄ agit ab hac
 t̄ doct̄ excipendum ē qd̄ sup̄ notauimus qd̄ s̄ quis bona fide
 rem illam emit a fure bene poterit rem furi tradere ut q̄
 hinc possit recuperare iusta sup̄ d̄ dicta.

2° infert̄ qd̄ qui rem ablatam a depositario aut ab alio
 qui iusto titulo possidet si eam debitor redat nō domino et
 ex hoc aliqd̄ damnum resultet depositario obligat̄ restitue-
 re depositario predictam damnum illatum ex eo qd̄ non
 fuerit ei tradita res restituenda ut si quis erat deposti-
 tarius mille aureorum per annum et cū eis erat negotiabu-
 rus et p̄babilis animum lucraturus tenet̄ furi lucrum
 etiam restituere depositario q̄ h̄c h̄ebat ius ad retinēda
 pecunias p̄ annum ac p̄consequens obligat̄ furi et resti-
 tuere debitum tantum qd̄ patit̄ ex eo qd̄ n̄ ipsi sed domino fi-
 at restitutio. Adverte t̄n̄ qd̄ cū res ablata n̄ redit illi
 a quo ablata fuit sed uero domino admonendū est illa
 a quo fuit res ablata iamq̄ restituta facta nō domino
 ne eadem domino restitutio fieri satis eū possit p̄mita
 ductū rursū restituere et dominū a latrone rursū exi-
 gere. ac p̄inde qui restituit debet latronem aut

aut depositarius ad monere de restituere u. domino facta.
2° mo aliquid aut casus in quibus res ablata n. d.
restituenda et a quo fuit iniuste accepta in hac et conbe
nient theologo et eius veritas constabit discurrendo p. p. p.
casu. 1° est qdo illa a quo res fuit ablata n. d. capax ad min. y
hab. ut si aliquis fuit ablatum ab uxore n. ipsi sed uero
restituere debet. si ablatum a religioso n. ipsi sed prelate
monasterii restituendum est. item si quis a seruo, famu
lo. l. filio famul. aut bene tutorem. l. curatorem fuerit
ablatum n. illis sed patri domino curatori aut tutori de
bet restituere et ratio est q. restitutio debet fieri ei qui sit legi
timus administrat. rei restituende. si em sit inq. ad illam
ac p. sequens si ipsi n. fiat restitutio interrogabit iniuria ut
et eius consensus eius doctor. sed et hunc casum nota. 2° qd si
probabiliter sperat habiturum uxores, filios et similes rem
fuit acceptam habituros et habent. illis administratione
hunc n. solum sicut uerum et optimu. s. filium eadem a quo
fuit res ablata illam restituere ut stat. et sup. dictis
et habent regentes cor. q. sic n. infert. damnu. u. domi
no et honori ipsorum consultat. 2° Nota doct. Burg. 1° casu esse
intelligendam qdo sur pot. restituere domino absq. in agno
fui in comodo. si em uxores filios et similes timeat. si
n. restituat n. tenet. u. domino restituere sed satis e. restituere
et a quo accepit. 2° casu e. qdo ex restituere sequit. graue dam
num. l. domino petenti. l. alteri tunc em res illa n. erat re
stituenda sed fideliter seruanda in aliud tempo qdo ex restituere nul
lus incommodum sequit. et ratio est quia restitutio fit in
utilitate domini rei ablate et non in eiusdem timentum q. p.
timentum e. restitutio qdo ex restituere. graue damnu. sequit.
domino. uq. gladius depositus n. e. sedendus domino in fu
ria illum petenti si illum petat ad inferendum sibi. l.
alteri detrimentum ut ad amputandam sibi. l. alteri
manu. quoniam saltem lege caritatis obligamur ad
liberand. proximu. a languore damno. et tunc q. si

superioris iam gladium suum in manu propria dicit quo se
ipsum & alios occisurus tenent qui possit absque in modo
gladium a manu eius auferre quod a fortiori tenentur non dare quod
illum in sua potestate haberet.

Si in quibus an ex iustis obligatus sit depositarius in ca
su ad negandum de positum. Respondeo quod si dominus illud petat
ad inferendum sibi aut alteri detrimentum ut se ipsum
aliquid occidat percutiat mulet aut in alio bonis nocent tene
bit depositarius leg. iustitiam non sedere et si redeat ad damnum
aut reparat obligabit ut iuris tradunt doctores per se recenti
oritur et potest quod reddendo depositum est causa damni saltem et riac
operans damno proximo quod obligat ad illud restituendum
de quo vide lesium lib. 2. cap. 16. num. 59. et sarrum lib. 10. tra
tatu. 5. cap. 1. num. 12. Aduerte tamen quod quod dominus petit re
suam in alium ab usum extra alterius iniuriam ut ad scot
tandum aut sudendum aut alio malo in expendendum sic
in quibus ex charitate tenent impedire peccatum illig et
rem depositam negare in aliud quod commodum tempus restituere di
fferre si tamen nocet non peccat contra iustitiam et ne dominus ipse e
eam peccat convertendo rem suam in predictis malis usibus.

3. casus est si dominus sit in loco admodum distantia ita
ut res restituenda aut cito aut non sine magnis sumptibus
per se maioribus quam res ualliat ad eum nec mihi nec de
fieri possit tunc enim debitor a restituere non excusetur non tamen tene
tur domino restituere quoniam nulla utilitas sequetur
domino ex hac restituere quod non est obligatus ad restituendam pene
tam rem domino. cuius autem debeat restituere constabit ex di
cendis sequenti scilicet eadem in ratione est de iis bonis ac de in
certis quod si in uerba danda. ut pauperibus ut dicimus idem
fieri debet de iis et similibus quod omnibus certis est et ignorat
ubi habitet non tenentur qui euagari ut eum querat sed da
da res pauperibus siue dissimile est dominum in compari
turum.

4. casus est quod dominus diuina mortuus non tenet

ob id debitor liberatur ab bono restituendi nam et domino fi-
eri non potest restitutio eius in heredes eius qui eius personas represen-
tant facienda est ut ex preteritis dicitur in art. 5. ad 3. et ceteris reg-
eius discipulis et hoc quacumque ratione sint heredes siue ex testame-
to siue ab intestato. Imo et si quis sit heres presentis ut fiscus quod
si bona hereditatis fisco adiudicantur quacumque debent hereditas fisco
restituere debent.

Sed inquires 1. an qui accepit rem de manu illius qui bona
fide possidet debeat eam restituere huic an uero illi legitimo domi-
no. Et de hoc dicitur quod si eam restituit possessori bone fidei non peccat
quod si iusto titulo possidet quod non peccat qui rem illi restituit et si
dubium sit an res aliena sit non domino sed necessario tradenda est
ipsi possessori quod in dubio melior est conditio possidentis bona fide
quod iniuria possessori fiet si res in hoc dubio illi non tradatur ne tenet
doctores contra et idem dicitur existimo et si dominus sit ergo dominus
non potest iniudicari proari rem esse suam quod possessor iusto titulo rem il-
lam possidet quod nullo iure a sua possessore est deherbandus neque ipsemet
possessor durante bona fide tenet illam restituere. si tamen argueret domi-
nus et proari possit iniudicari rem esse suam tunc debitor admonere
debet possessorem rem illam esse alienam qua admonitio supposita de-
bitur rem restituere debet uero domino cum iam possessor incipiat
esse male fidei. inquires 2.

Inquires 2. An si aliquis accepit rem alienam a fure uel ali-
bi eam tradat petro uel possit illam redere paulo qui est uerus do-
minus ipsius. Nabarrus cap. 17. manualis num. 29. respondet ob-
bligatum esse nuntium ad redendam rem petro cui fure mandauerit
et possit uero tradit Nabarra lib. 9 de restit. cap. 10. dub. 3. dicitur
habet quod si nuntius male fidei scilicet rem esse fure acceptam acce-
pit tenet eam restituere uero domino quod quod si de mandato
fure quammodum in eadem transportatione est amissus quod in hac
portante et tradite iniuriam facit legitimo domino. si tamen bona
fide rem transportandam accepit ignorans esse fure sublata
hunc si absque detrimento sui stipendium possit comode eas resti-
tuere domino restituere debet. si uero sine suo detrimento uel

sue mercedis amissione nequeat res u domino restituiere suf
fuerit sed ere p'bis cui fuer mand' ariet q' n' tenet' quis suberire
domino cum tanto detrimen'to siquides bonafide accepit rem
alibi transferendam et sine culpa damnum pati n' tenet' sed
2. de restitut' facienda q'do doming' res ignoratur.

sect 2. de Restitut' facienda q'do doming' n' ignorat'

voj e' oium doctoy ss. q'd q'do doming' n' aliene oino ig
norat' tunc ante oia debita dilig' adhiberi debet ad inbe
niendu' u' dominum quasup' si doming' n' compareat
in bonum domini pauperib' e' eroganda aut in alios pi
os usq' expendenda nisi aliqua specialis constitutio local
lued disponat. hanc com' ut dixi sequunt' oies et ut alios
prelimitam pro oib' sufficiat d' ho sic art. 5. ad 3. ubi in
quest' si ille cui fieri debet restitutio sit oino ignotus debet
se restituiere sm q'd pot' s. dando in elemosinam pro salu
te ip'so' siue sit mortuus siue uiuus. preuisa tri dilig' e'
h' inquisitione de p'sona eig cui restitutio e' facienda et
pt' in i' generalit' ex cap' cum tu de usuris unde alexa
der 3. precipit restituiere usuras iis a quib' ss. estote s. coy
sundib' aut iis n' existentib' pauperib' erogare nom
aut pauper' n' solum intelligit alexander pauperes ipsos
sed et q'dlibet opus pium. et sat' et pt' quia in casu res n' e'
posidentib' sed domini et ignoti q' fieri debet diligens in
quisitio ad sciendum quis sit eig doming' q' si n' compa
reat res in utilitatem et bonum domini expendi de
bet insumendo illam in usq' p'os pt' huc conse' q' rati
onabilib' presumit dominum uelle ut si eig res n' pos
sit ip'si restitui expendat' in eig utilit' sed manifeste cedit
in utilit' ip'so' cum in usq' pauper' aut in alia opera pia
expendit' q' ita fieri debet. de efficacia huius rati' dicemus
postea.

sed ut clarig' que dicta ss. in hac cone' constent' d' reb' h'

discurrens per se per se debita diligere in inquisitio domini
adverte quod non debet nisi dominus pro ignoto bene nisi postquam
diligens inquisitio processit. Et autem diligens inquisitio quam fa-
cit diligens et accurate investigando pro qualitate rei nam si
quis mille aureos inveniit domini bene non sufficeret semel autem
inquire domini in loco ubi invenit. Sed in multis aliis et per
annum aut longis temporibus ad prudentis arbitrium. Si vero sit res
parvi momenti satis est in loco. scilicet ecclesie ubi reperta fuit inquisi-
tionem facere. Adverte etiam quod si res restituenda bona fide sit acqui-
sita in inquisitio facienda est expensis ipsius rei restituende si vero sa-
beatur per iniquam acceptam tenet debitor eam facere propriis expensis
iuxta supra dicta.

ca. 2. p. de domino ignoto aut non comparanti post diligenter
adhibitam adverte dominum non posse ignorari. 1. in parti-
culari sed non in universione ut cum quis cognoscit aliquem ex ali-
qua civitate et dominum rei quam bene se quis sit in singulari
ignorat. 2. quod nec in generali nec in particulari cognoscit
dominum post sufficientem diligenter si hoc 2. modo contingat
aliquis dubium res aliena in pia opera expendi debet ad minus expli-
candum et explicandum magis. si vero dominus sit ignotus in sin-
gulari ut si in loco ut si quis ignorat an res sit petri. scilicet pau-
li. scilicet francisci et aliorum sit sub dominio unius ex illis cadere tunc
res dividenda erit inter ipsos de quibus dubitat magis. scilicet minus vel
equaliter pro rata dubii. hoc autem fieri debet in rebus magni
momenti non tamen necessarium est id facere in parvis ut cum quis mi-
nibus. Venditionibus defraudavit aliquos de quo inter alios ui-
de legimus lib. 2. cap. et dub. 6. n. 32. et sacrum lib. 10. clausula
hactenus. 5. cap. 20. animum 50. et rebelum. id est de obligationibus
iuxta lib. 2. quod in pet. 2. n. 16 et 17.

ca. 3. p. particularis. quod si dominus non comparat pro pauperibus
habet res eroganda aut in alios pios usus expendenda adverte non
pauperes non solum comprehendit pauperes privatos sed monasteria et
ecclesias indigentes ac hospitalia de quibus nabarrus est in ma-
nualibus n. 93. si libetis verbis restituitur 3. et 7. inno et Nabarrus

lib 4 c. 2. num. 52. comprehendit indigentes in suum statu quales
 si multi qui ab statu decederunt et egre admodum sustentantur licet
 ob Verecundiam petere elemosinam soleant Vide et ubi sup
 num 12 et 13 ubi aserit qd n. tm in pauperes sedes in qd ali
 ud opus pium bona ista expendi posse ut promissis dignis.

Adverte 2o qd quamb de consilio pauperibus ergo in loci aug
 cuedimq. fuisse dominum bonorum fieri debeat distributio li
 cite h. fieri poterit pauperibus alteris loci si eque boni aut eque
 pauperes sint ut docent silbest sup num 3o. solg in 4 q. i. ar. 1o
 ad 3o imo et iis rectis fit si vel probitate. legestitate ex adat
 si h. n. pauperibus minus ut indigentibus qua aliis elemosi
 na distribuat n. est obligo restituendi et tradit doctores corh
 erit tm culpa gravior. s. lebius pro rata maioris aut minoris
 indigentis acuallore elemosine ut dr. deditribut. benefi
 ory de quo lege sairū sup num 14 et 15. qd si quis absq. de
 bita dilig. rem aliena convertat in pia opa postea com
 parante domino tenebit eam illi restituere ut docent corh
 doctores siue dicitur debita fuerit adhibita et postea doming
 comparat n. tenebit qui illas distribuit pauperibus domino
 restituere imo nec ipsi pauperes quamb sciant fuisse alie
 nam et post applicat. cognoscant ergo dominum obligabit
 tur ad aliquid quoniam post applicat. compararent ut
 rum dominium illig qd n. tenent aliquid restituere.

Sed hanc p. duo dubia q. enodanda i. est an iure
 nate et scilicet quodlibet iure positivo p. dca bona sint
 eroganda pauperibus aut aliis piis locis n. eodem m. lo
 quunt doctores quidam affirmant simpliciter et absolute
 et de iure naturali ut hec bona in usq. pios expendantur
 corh h. defendit hoc absolute et dino non e. de iure
 naturali tametsi ei sit maxime consonum videri po
 ss. probat doct. qua r. unferm. sobarr in reg. peccat
 p. 3o § 1. n. 3o. Nabarra lib 4 de restit. cap. 2o dub 7o salo
 sic art 5o strouersia G. lesig sup no. 36. et sairg sup
 n. 12. et p. 9a p. p. p. restituendi e. de iure naturali

Id rāo natalij n̄ dicitur seu bona pauperibz et debita ali-
oqui apud Ethnicos id dicitur qd constat n̄ e uerum qd
n̄ e de iure nat̄ali huc bona pauperibz distribuere Constat
quia fieri pot̄ compositio e pontificis super ijs bonis et
in iuste acquisitis ut ea licet retinere q̄ n̄ s̄. iure nature
pauperibz debita constat 2^a in multis prouincijs potestates
secularis sibi. l. alijs magnatibz seu bona applicat q̄ signū
est n̄ debent ex iusta pauperibz stando intra limites iuris
natalij.

Id Obiter d̄ datur obligo restituendi eo m̄ quo fieri pot̄ qd
p̄dita bona expendi debent in usz p̄ios p̄t̄ se q̄a q̄a rate
cedunt in comū et utilitatē domini. Constat q̄a p̄dita bona n̄
s̄. possidentis q̄ rāo natalij dicitur e restituenda q̄ dicitur
expendenda in usz p̄ios e n̄ possint domino neq̄ eius
heredibz restitui. Ex. debitorem iure nat̄ali obligatum ad
restituendam res eo m̄ quo ipsa utilitas temp̄alis ex ea ad
dominū peruenire possit n̄ t̄i iure nat̄ali tenet̄ curare ut
si utilitas temporalis ad eum peruenire nequeat perueniat
ei utilitas spiritalis quia legnate n̄ tenet̄ damna tem-
p̄alia bonis spiritalibz compensare et hoc rati maxime
consonū s̄ p̄cipue quia huc ut uoluntas tacita domi-
norum ad confirmat̄. Ex. neḡdo an̄ post debitam dili-
gentiam et stando intra limites iuris natalij huc im̄
bona eo ipso qd dominus n̄ pot̄ deprehendi consent̄ subnu-
llij dominio e et proinde iure nat̄ali sunt occupant̄ s̄.
aut thesauri et alia que nullis s̄. l. in n̄ro casu s̄. l. ta-
ita quedas obligo an̄ga et si dominus comparcat an-
tequam bona ipsa applicent̄ aut ante delictū debitas ad-
hibitas illi s̄. restituenta.

Ex quibz oibz inferri huc bona pauperibz et alijs
operibz p̄iis e distribuenda ex iure positivo canonico
s̄. s̄. im̄ pontifex xpi Vicarij ad quem spectat temp̄a-
lia in spiritalia dirigere. ophimo consilio Patris ut Guiz,
m̄ bona in p̄ios usus et pauperum necessitates expendant̄

ad salutem spirituales veri domini maxime cum hec bona sint be-
 nefici superflua et vacancia atque ita ad pauperes quodamo-
 do pertineant. In illud luce. 11. quod superflua date elemosinam et
 tum et quod alexander 3° in cap. cum tu de usuris precipit
 ut acquisita per usuras pauperibus conferantur ut iam rehu-
 berius et inouentibus 3° in cap. cum sit nimis de ludis idem sta-
 hent de extortis pretextu officii et in pontificibus si fuerunt
 primi huius rei aut boni sed exemplo antiquorum adductum id
 statuerunt huiusmodi mos tunc d. Aug. obseruatus fuit ut colligi-
 gitur ex sermone. 35. de verbis domini et refertur cap. qui fa-
 bens et cap. non sane 14. q. 9. Tandem idem constat et au-
 thentica omnes peregrini eodius coram de quibus si ubi
 statuit quod si peregrinus intestatus decesserit ad ospitalem ni-
 hil perueniat sed bona ipsius per manus episcopi loci si-
 fieri potest beneficiis tradantur. s. in causas pias erog-
 gentur. Et ut in plurimum hospitalia bene privilegia
 ut omnes ibi morientibus ab intestato succedant tanquam
 legitimi heredes quod sancte et iuste fit in favore
 morientis et pie cause ospitalium in quibus peregrini re-
 uerunt. de hoc ulto casu agit in alio Tabarra lib. 4°
 de restit. cap. 2° dub. 7° in fine. 2° infertur potuisse summum
 pontificem dispositive talium bonorum principibus seculari-
 bus subtrahere et sibi reserbare sua leg. statuendo ut in ca-
 usas pias expendantur et omni summo pontifex cuius pater pa-
 uperum et supremus dispensator causarum piarum. quod maxi-
 me ad illum spectat curare ut ita fiat si uero pontifex non
 disponeret possent principes secularis deus statuere sicut
 de thesauris et aliis bonis domino carentibus de quo loquitur
 sacrum lib. 2° cap. 14. dub. 6. n. 40.

Dub. 2° qua auctoritate hec bona debeant pauperibus
 distribui. Dico. 1° optimum consilium est ut distributio fiat au-
 thoritate episcoporum aut parrochialis. s. thesauri ita sentit d. Tho. in
 4° dist. 15. q. 1° art. 5° questionula 8^a ad 2^{am} et opusculum
 et alii et per alios quod hec bona expendenda sunt in utilitate

pauperum qd si pauperes debitoris sit certa poterit sibi ipsi ut pauperi applicare debitum et tum et qd si alig cu debitor licent ac primu ab applicare bene qui nunc retinet ipsa bona qd ipse et poterit sibi retinere auctoritate propria dum in id faci at debitor sine fraude et dolo. si uo nequitas n' sit ita certa malo ri tale procedit i. mo ne proprio affectu et in causa ppria decipi aha. 3o Adverte qd siue bona ista sint debita ex contractu si ue ex damno illato siue inuenta poterunt applicari debitori pauperi si post debitam dilig' pauperibz restituenda s. q' r'ao naturalis n' contradicit et oppositum iure sum' n' e' statutus. dixi si pauperibz restituenda s. quia quantum ad bona inuenta n' conbe niant doctores quidam em affirmant e' restituenda pauperibz st illa que sunt ex damno illato alie uo oppositum defendunt q' hee bona debent pauperibz solum ex his posit' iuris positibi sum' s' nullu' ius positibum humanu' inuenta applicat paupe ribz q' inuentores ipsoz comparant illoz dominium de quoru deni pot' scire sup n' ab. iu' triat p'p'abilig' s'et q' fundame ntu in iur' usu et praxi orum pioz.

Ult' pars n' fuit nisi aliqua specialis constitutio alicui disponat na' in nro regno si aliquis ab intestato moriatur si ne credibz usq' ad decimum gradum rex succedit morienti. alie sp. constitut' in specialibz regnis et peculiare concessi ones pontifici de quibz agunt. sumiste. disp. 4. de aliis cir cumstantiis restitutis

DISP^o 4 de aliis circumstantiis restit^o

Int sermo in presenti disputate de loco et temp' quo fe ri debet restitutio et de ordine quo facienda e' ac tandem in illa disputate huius qd agunt de causis que a restitute ex causare p'p' selio 1^a de loco ubi facienda e' restitutio.

sect 1^a de loco ubi facienda e' rest^o

Primo 1^a restitutio regularit' facienda e' in loco ubi res accepta fuit. Ita ser' in cap' episcopi et cap' reintegranda 3^a q' 1^a.

et eorum consensu doctores putant quod si aliquis furatus est rem
alienam salmantica non satis facit propter restituendum si eam sepe
situat utatque se obligat ad restituendam rem illam salmantica.
prosecuta. Distinguit autem regulariter quod non semper tenet debitor
restituere rem in loco ubi eam accepit si est fur viasorem qui tenet
debet dissalim in via spoliavit triticum, oleum, aut alios bonos non
satisfacit si rem ablata reponat in loco in quo accepit sed
tenet eam restituere dissalim deducendo expensas quas dominus fac-
turus est, portando rem illam usque ad dissalim perveniret, ut tra-
ditur coram doctoribus. Et merito quia si creditor servari debeat in
dammum non tenet debitor lucrari ex furto rei sue sed manifesta lu-
craret si latro propriis expensis rem dissalim mitteret et deducere
illius quas dominus facturus esset quod bene potest latro deducere
partes expensas de quo legitur in Nabarra lib. 4. c. 3. dub. 1.
num. 5. et 6. et numerus 1. advertebat quod si dominus nullas ex-
pensas erat facturus in custodia sua aut amicitia alterius
nil tunc deducendum est quod dominus debet servari in dam-
num et nullum dampnum ei sequi debet ex iniuria occupatio-
ne alterius quod est optimum notavit Obarr in reg. peccatum
p. 1. num. 7.

Ex hoc inferri debet rem ex iniuria acceptam semper esse
obligatam ad restituendam rem alienam in eum locum ubi
eam habuit dominus ita ut si absque ullis expensis dominus ha-
beret rem suam beate debitor suis expensis obligat portan-
te rem uectam quod est iniuria acceptam aut occupatam alteri-
us non debet sequi aliquid detrimentum domino, si vero do-
minus aliquid est impensurus deferendo rem suam
expense iste deducende sunt a debitore quod dominus non debet
lucrari ex furto rei sue ut diximus. in qua doctrina plu-
res doctores conveniunt quos refert Saitz lib. 10. clausu-
la. 5. c. 4. num. 13. et sic auctor numerus sequenti ex Me-
dina, Nabarra et aliis advertebat quod quod debitor miserrime
est rem alienam expensis creditoris si speret expensas
factas recuperare a creditore rem predictam mittere

tenet' si m' n' speravit recuperaturu' expensas n' obligabi-
tur um miteri sed sufficit certiorum facere creditorem
de re sua ut ipse eam faceret aduoca' suis expensis unde
in hoc casu absolbi debet a cofessore et si rem miteri reu-
let.

Dico 2o qd quis bona fide rem possidere cepit si postea
intelligat e' aliena satisfacit restituendo rem in loco ubi
e' si neq' obligabit rem miteri suis expensis debet tunc
ditori' distanti manifestare se debiturum e' talis rei ut ip-
se adhibetur de ea disponat ita sentiunt multi theologi ui-
deri poss' Ioanes de Medina codice de restit' q' 2o dub' 3o in prin-
cipio ledisma rap' q' 1o in art' 5o aragon hinc art' 5o in res-
poncione ad 3o Valencia dispe' 5a q' 6o punto 4o et satis id
significat d' h' h'c art' 5o ad 3o probat rate q' in casu debi-
tor solum tenet rate rei accepte et si rate iniuste acceptis
q' nullam culpam committit si statim accogno' scit rem e' ali-
enam. Sicut aliud eam restituendi a q' consequens satis utiliter
rem domini agit si eius expensis rem suam miteri dicit e'
significat quid deca furi uellit pro hac parte uidet lesius
lib' 2o de iust' d' 15. dub' 8o num. 11. sed e'

ca' prioris me' obicitur quia debitor et si sit ex iniusta
accept' n' tenet ad amplius quam ad damni illati expensa-
tionem q' n' pot' obligari ad expensas quas n' e' factur' q'
creditor. Et neq' consequ' et ratio e' q' ille qui tenet' ad finem
et obligat' ad media' necess' ut finis consequat' sed ex p'ese
in casu ist' necess' ad damni illati compensat' q' qui oblig-
gat' ad hanc obligat' et ad expensas. sed ad uertere oportet
qd si res ista iniuste accepta n' possit sine magnis sumptibus
restitu' debitori licet ex equitate naturali differre restitutionem
dum modo dominus ex hoc uel nihil, et paru' damni recipi-
at. si u' statim si pot' restitu' et postea neq' ipsi nec he-
redibus dari possit statim e' restituenda res ipsa si u'ctus
eius pretium quom'by magne expese essent faciende q' domi-
nus n' e' priuand' re sua ex eo qd debitor tantumdes expedere

cogatur nisi res esse parum momenti et sine duplo s. triplo
sumptu restitui nequeat tunc enim parum periculum dari potest
aut ex presumppta voluntate domini.

Aliquis in presenti tractant de loco in quo res habetur. res que debentur
habentur tibi in d. m. ex istimo quod debitor ex contractu ut quasi in
tractu tenet rem redere creditori in loco de quo ex pte
s. tacite convenerunt ut de se constat. regulariter tacite de
signat locus ubi creditor habitat si aliter ex pte n. sit designa-
tus ex quo fit quod si creditor in alio loco profuerit creditur
tenet. illi solute mitere suis expensis ut n. obsue-
re colligitur ex leg. 1. de eo quod certo loco.

Idem inquires si creditor rem quam mutuavit et
suis expensis alibi transportatus nunc vero sine expensis
transportare n. possit an debitor tenet rem mitere propriis
expensis. Respondeo quod si debitor erat in mora culpabilis solvendo
quod creditor sine expensis poterat rem transmittere tenet
debitor tanquam posesor male fidei suis expensis mitere quod
hanc erat facturus creditor si tempore statuto traderet ei de-
bitum seu ut dicitur si debitor in mora culpabilis
nam debitor ex contractu tenet ad damnum emergens
aut lucrum cessans quod in pacto n. fuit deductum ut de loci in
longe teneret ante moram culpabilem. alia que possent in
presenti dici videri possunt apud lesium super a. num. 52. usque ad
fines dubit. 2. et salomon super cap. 4. per uaria dubia et consue-

pro suo secundo complemento inquires eadem pericula res quando
absenti missa ad eum n. pervenit. Diversis. 11. 11. doctus ad
illud omittit. In 1. quod persona per quam fit restitutio electa est
accreditor tunc siue res restituenda sit creditoris siue debito-
ris siue nuntius sit fidelis siue infidelis si semel tradat nuntius
quo quacumque parte percat siue culpa in terminis siue casu
creditori et non debitori perit. ita sentiunt Nabarra lib. 4.
de restit. cap. 5. dub. 1. dictus 2. salomon hic. art. 50. de over-
lia 5. Varies ibidem dub. 6. in fine et plures alii. potest quod in
casu idem est tradere rem illam usque ad omnino designato

et ipsi domino cuius persona representat ut colligitur ex regu-
 la que per alium de regulis iuris in 6. ubi hec qui per alium
 facit perinde est ac si per ipsum faciat. d. hum. et quia do-
 minus fuit causa ut res illa totius nuntio traderet quod sibi
 imputari debet si pereat. Adverte ex Nabarra sup ubi pro
 eadem adducit Medina et Silbestrum. quod si petrus equus ma-
 hi commodavit et famulum et si postea famulo collig-
 equum dedit et si ille fugiat non tenetur restituere quod cum sit
 famulus ab eo minus potest presumere debet futurum esse
 deus quam contra. Adverte 2. idem est etiam quod domi-
 nus commisit debitori ut nuntium quem velle eligeret
 tunc si eligat adhibere nuntius qui pro fidei causa sit
 quambis res perat in via creditori seu domino perit et
 non solum in foro interiori ob ratam factam sed in exteriori
 et si iuridice probare possit debitor commissionem domini et
 suam tradite ut optime notavit Salon sup.

Dico 2. quod debitor ratam iniuste acceptam sua solum
 auctoritate sine commissione domini nuntium colligit. tunc
 si in via pereat res debita debitori perit in hac parte con-
 veniunt doctores videri potest inter alios rebus 1. cap. de obli-
 gationibus in 1. lib. 2. q. 13. sect. 3. a. num. 11. et potest fieri quia
 possessor mali fidei tenetur servare creditorem indemnes ab
 eo damno quod iniuste acceptam aut retinet iniqua ei sub-
 sequens fuit quod res in casu missa non creditori sed debitori
 perit. Dico 3.

Dico 3. quod debitor et ratam et acceptam et regu-
 debet eadem nuntio a nuntio fidei tradite quambis sine
 domini commissum pro suo arbitratu nuntium colligat et qu-
 ambis casu aut malitia nuntii pereat debitor liberatur
 in foro consuetudinis ab honore restituendi. plures referunt Sai-
 rus sup 2. 6. pro hac parte probat quos idem defendit re-
 bely sup num. 12. et potest ratam quia in casu dominium rei
 restituendi perit creditorem est et debitor fecit quod in se
 erat. non enim tenebatur per ipsum rem alienam defendere

Sed sufferebat p̄ vitium hūm̄ fidelis eam mittere q̄ si pe-
reat creditori et n̄ debitori perit. Aduerte aduerte Gulg
conij̄ necc̄s̄ ē ut nuntio vitium opinione pro fide-
licat̄ q̄ rem si commississet debitor nuntio infideli aut du-
bio tunc res perit debitori cum culpa sua perire censet̄
tur ut ois̄ fatent̄.

¶ Dico 9. q̄o res debet̄ n̄ in individuo sed in ḡ ut in
pecunia mutuata et alijs̄ rebus usu consumptibilibus co-
tingit debitori perire et n̄ creditori et si solus debeat̄
rat̄ us̄ accepte et fideli nuntio tradat̄ ita sentiunt plu-
res theologi et p̄ quia si debitor haberet rem illam para-
tam ut restitueret vero domino. u.g. pecunias numeratā
in mensa sua et accideret fur qui eam illam subtraheret
absq̄ dub̄ domino teneret̄ restituere et si sine culpa aut ne-
gliḡ debitoris pecunia sublata fuerit q̄ idem erit d̄m̄ qu-
ambus̄ casu perat̄ res in uia const̄ quia quādiu p̄ dita
res n̄ tradit̄ creditori credit̄ n̄ comparat̄ illi dom-
nium q̄ hoc manet p̄nes̄ debitorem q̄ tunc perit et
firmat̄ 2. q̄a debitor obligat̄ in ḡ sed q̄ perire n̄ p̄t̄
leḡ in uerbum codicis si actum petat̄ q̄ et si res percat̄
in individuo adue manet obligat̄ debitor.

¶ Inquire si credit̄ debitori significat̄ ut debi-
tum mitteret n̄m̄ designando et debitor cū reddidit̄
nuntio mitteret̄ debitum maneat liber ab honore restituendi si
nuntio fugiat. Ex adue ē obligatum ad restituendū si n̄
n̄ dat̄ debita in individuo ut loquit̄ leḡ si mei causa ff
in modum si x̄ res in individuo deberetur et debitor ut ex-
per̄ h̄s̄ fidelit̄ nuntio n̄ ē obligatus ut constat ex dictis in-
quire 2. si debitor significat̄ debitori ut n̄ mitteret̄ de-
bitum nisi per nuntium qui actum signū offereret
et quidam audient̄ fraudulenti eodem signo rem accep-
p̄ a debitore andebitor maneat liber. Ex. liberū ma-
neat de nullas culpa commiserit et partem subtraherit.
ut ex 1. a Bartoli tradit̄ Cabelg sup̄ in fine q̄ 2. itate.

sectio 2^a de temp^e quo fieri debet restitutio.

sect 2^a de temp^e quo debet fieri restitutio

In presen^t examinare oportet an statim quis teneat restituere ita ut si statim n^o restituat sed p^o aliquo temp^e differat restitut^o committat unum sⁱ plura peccata. et si ag^o omⁿis de causis rate quare p^ot quis excusari ab obligat^o statim restituendi na^m diu^o dispe^o sequenti^o est sermo. sed diffi^c cultas procedit sup^o sita qd^o nulle sint cause.

Si 1^a con^o in hac difficult^e uno quisq^{ue} tenet^{ur} ad statim restituendum. in hac con^o occurrunt o^mnes doctores et p^o rate 1^a p^o p^ota negativa statim obligant sicut constat ex diuis^o p^o ceptum restituendi est negativum 2° h^oc p^o p^ota statim obligat ad restitut^o. constat quia si est peccatum accipere aliquid invito domino; ita est peccatum aliquid invito domino retinere 3° si n^o si manere in peccato inique accept^o nec p^o momentus urebissimum ita nec rem aliena^m invito domino retinere. ac p^o consequent^{er} statim erit restituendum ubi q^o conseq^ua patet et p^o aⁿs quia dominus n^o minus p^obat^{ur} re sua et usu eius p^o iniquam detent^o quam p^o accept^o iniquam 4° si est peccatum in acceptione ita est in detentio^o ne

Adverte^{re} t^o qd^o si teneamur statim restituere diu^o simode t^o debet integri hoc statim respectu act^o intrin^o ac extrin^o. nam quantum ad actus intrin^o seu p^o parat^o animi et volunt^o restituendi intelligit^{ur} statim manifestabile q^o cu^m iⁿ alie^m in mentem uenerit est debitorem vel aliene tenet^{ur} statim h^oc ar^oum restituendi data oportunitate ut demonstrat quoad actus u^o extrin^o et exequ^o tionem restitutionis statim n^o est intelligendum manifestabile sed moralit^{er} nam debitor p^ot ab se^o dolo et fraude sp^oulare oportunit^{er} n^o em^o tenet^{ur} quis surgere media nocte ut restituat debitum cui^o tunc memorat^{ur} nec obligatur discedere a cena aut exire in^o misay sollemn^o sed satis erit temp^e oportuno restituere q^o si requirit^{ur} com.

comoditas ex p^{te} facultatis ad restituendum: ita ut ex p^{te} t^{em}p^{or}is
et loco et t^{em}p^{or}e cura restitutio est quidam actus este
rior indigens mora t^{em}p^{or}is ad sui exeque^{nti}am q^o p^{ro}p^{ter} res
tituendi n^{on} obligat pro instanti^{bus} indispensabili^{bus} sed pro te
pore q^o moraliter sufficit ad redendum alienum ut co
munit^{er} tradunt doctores.

2^a ratio q^o quis voluntarie alienum detinet n^{on} solum
est peccator habitualiter nate malitie que ex iniusta causa p^{ro}te
relinquit^{ur} ut in quocunq^{ue} alio peccato sed et in statu actu
aliter ini^{quitate} tatis. hanc m^o sequunt^{ur} v^{er}ba theolog^orum in si
laritate infra q^o 66. art 3. ad 3um oppositum tradat. Sed
in merito et p^{ro} manifeste q^o ille qui actu transgredit^{ur}
aliquid p^{ro}ceptum est in statu actualiter ini^{quitate} tatis sed qui vo
luntarie rem alienam detinet actu transgredit^{ur} p^{ro}ceptu
negativum restituendi ut constat ex dictis q^o u^{er} est in sta
tu actualiter ini^{quitate} tatis. Sed ad hanc m^o advertet^{ur} q^o si ea
dem maneat exterior retentio et voluntas actualiter retine
di n^{on} sit interrupta n^{on} s^{ed} plura peccata num^{er}o distincta.
Sed solum unum in q^o moris cura n^{on} est aqua possit probe
n^{on} in casu distinctio numerica q^o unum est num^{er}o peccati.
Adverte^{re} 2° q^o si in casu sit unum num^{er}o peccati ad ma
gis aggrava^{re} sit differat^{ur} restitutio quia ex huius m^o di
stacte crescit damnus et iniuria proximo imo tanta p^{ro}te
est mora in restituendo q^o necess^{er} sit illam confiteri ut ha
dunt plures doctores n^{on} si minima retentio obinuat^{ur} ut p^{ro}
duos aut tres dies ex parte gravi^{us} necessitate domini n^{on} sit mo
ra necess^{er} confitenda. secus t^{em}p^{or}e si continuatio sit maior
et dilatio notabilis quare si in peccato facti n^{on} solum tene
mur confiteri furthum sed explicanda est quantitas illius
ita q^o restitutio nem^o d^um distulit n^{on} satisfacit si exp^{ro}
mat se fuisse alienum sed explicare et debet quando t^{em}p^{or}e
illud retinuerit. Si fuerit autem n^{on} restituendi cu^m dilatio
ista notabiliter aggravat peccatum.

3^a m^o plures s^{ed} casus in quibus num^{er}o multiplicent^{ur}

peccata e^a p^op^optum istud r^estituen^di. in hac e^a v^ol^unt^um
 theologi et p^ot^u quia i^u cast^u est q^uo obligat^u ad restituend^u
 penitenti peccat^u et restituer^e p^oposuit sⁱ postea p^opositus ab
 u^ociat et proponat n^o restituere nobum peccatu num^o d^u
 hinc^u committit ut d^u doctores admittunt et r^eo d^u manu
 f^osta q^u p^openit^u et p^opositus restituend^u o^uo g^osaunt a pecc
 to actuali et postea p^o consensus nobus n^o restituend^u fa
 c^u factum e^a p^op^optus restituend^u q^u actu peccat^u au p^o conse
 quens imittit aliud peccatum ap^o d^uenti num^o d^u hinc^u p^ot^u
 hinc^u ult^o d^u q^u h^oc peccatum n^o p^ot^u e^a idem num^o u^o p^oced^u
 ti q^u o^uo g^osaunt p^openit^u et p^opositus restituend^u. et est
 q^uo factis aut virtualit^u g^osaat abolitione faciendi e^a p^o
 ceptum hoc sⁱ postea de nouo incipiat aduertere obliga
 t^u faciam et nollit restituere nobum peccatus imittit ob
 rat^u factam. sed quia h^oc difficultas g^olij e^a p^ocedens
 aliis peccata que fieri poss^ut e^a idem p^oceptum actu obligans
 et de ea agit in mata de peccat^u p^optera multa alia
 que poss^ut d^u p^omittenda d^uxi. sectio 3^a quo ordine
 facienda sit restitutio, q^uo plures s^ut debitor^u.

sect. 3. in quo faciend^u a sit ordine.

Restitutio q^uo plures s^ut debitor^u.

In hac difficult^e p^oig^u ut certus super^o d^uem e^a q^uo
 debitor h^oc bona quib^u p^ot^u oib^u creditorib^u satisfacere n^o
 neq^u aliquis ordo seruand^u in restit^u sⁱ ad libit^u p^o
 terit aut uoluerit p^oig^u solbere dum n^o serbit ip^o u^o il
 li^u restitutum et certus sit se h^uere unde oib^u possit restitue
 re et ratio d^u manifesta q^u ex mutate ordinis null^u d^uta
 uidat^u iure suo null^u q^u infert^u iniuria. sⁱ h^oc dubig^u e^a
 debitor an oib^u bona possint sufficere oib^u suis creditorib^u
 restituere tenet^u cum ordine inferri^u ex placando ne aliquis sua
 re p^obit^u quam p^oig^u recipere debuit. q^u p^osent difficultas p^oce
 dit sⁱ debitor n^o h^oc bona quib^u possit oib^u creditorib^u resti
 tuere quib^u ordo erit seruand^u in restituendo ut restitutio

siue iniuria creditoy fiat qd ut claris proqz amq p ali
q regulas applicare conabimur.

Set 1^a cono seu regula. debita curta id est que curty de
bitoribz debent prius debent solbi quam in curta i que re
tituenda s. pauperibz s. celsis aut in alios pios usqz eroga
da. conbuntur wih doctoy in hac regula. uelutibz alij
ratio nrbz sic ostendit quia iure nate tenet debitor ex ius
titia solbere creditoyibz curty quam nulla lex positiba
ostant. sed iure nate n' tenemur solbere creditoyibz cur
ty iij om' restitutio fieri n' pot qd auty loco curty tenemur
in opera pia debita expendere: hoc solum iure positibo
statutum e ut sup ostendimq qd prius obligamur ad solbi
da debita curta quam in curta qd utriusqz satisfacere n' poss
pt conseqa qd obligo iuris nate n' esse p referri debet
obligati iuris positibi ne mens legistatury fuit imo
n' potuit e eo casu obligare qd qd debitu e iure nate
n' pot tibi p legem positibam.

sed u^a hanc regulam aduerte qd si res incertus bonis do
minum estel in specie sua ex ea n' e facienda restitutio
curty creditoyibz quamibz nihil superat qd ipse conse
sat quia creditoyibz debet fieri restitutio ex bonis debito
ry n' ex aliis. sed p dicta res aliena estans in sua specie
n' e debitoris qd ex ea n' debet fieri restitutio creditoyi
bz curty. sed si res ista debitori ut pauperi fuerit apli
cata tunc ex illa pot et tenet solbere quia iam n' est
aliena nisi paupertas illum excuset de quo sequenti bz
pote est sermo.

sed dices siclusa lege positiba he res aliena n' debet
pauperibz sed possit iuste retineri si ad tributa diliget
sufficiuntz iij doming n' comparat qd siclusa leg posi
tiba tenet ex ea restituere curty creditoyibz qd ad ue leg posi
tiba stante ad idem obligabit cu lex positiba n' possit
enervare uim legis. naturalis. Et negando hanc ult^a con
sequ^a e rāo e quia et si lex positiba n' possit enervare uim

legis naturalis in impedire potest ne aliquis comparet dominium
 alicuius rei ut stringit in presenti. Unde dicitur quod si lex positiva
 non daretur debitor compararet dominium predictum rei ac
 per consequens posset et teneretur ex illa solvere quia ut est res
 sua ad lex positiva prohibet comparare dominium et prop-
 terea ex ea fieri non potest restitutio que necessario debet esse ex bonis
 propriis et non ex alienis de quo videtur Nabarram lib. 4. cap. finali
 num. 4. cap. 6.

2^a regula loquitur de debitis rebus illa iure ^{nate} porro ita resti-
 tuenda que eadem numero sunt et quorum dominium actu est
 per se creditorem ut commodatum depositum, pignus, ressur-
 to accepta que adue in sua specie est. Ita Nabarra sup. n. 6.
 et 7. Saing lib. 10. clavis tractatu. 5. cap. 10. num. 7. et alii
 apud hos potest generalium bonorum potest non quam eorum compa-
 rari dominium sed apud creditorem manet si non possit bo-
 na ista numerari inter bona debitoris quod ante omnia res
 restituenda ut si alienis non possit fieri restitutio imo ne quod alii
 creditores possit ea recipere sed tenentur illa domino restituere.

3^a regula debita realia prius solvenda sunt quam personalia
 realia dicuntur quod res aliqua est obligata et devota
 alicui debito ut in censibus annuibus quibus obligati aliqua se-
 reditas, s. domus et pignora que traduntur infidei iurisdictione quia
 in casibus non acceptis personalia dicuntur illa que tenentur debitor
 solvere creditori nulla re peculiari obligata sed solum ipso de-
 bitore ita sentiunt theologici citati et in speciali videri possunt
 saltem huiusmodi in fine et ualencia Thom. 3. disp. 5. q. 6. puncto
 10. §. 3. et potest quia debita realia strictius debentur quam per-
 sonalia quod illa sunt personanda ut potest autem quod in debitis realibus
 creditores sunt in debitorem ipsum et in res illas que
 pro debitis sunt obligate et creditores personalium debitorum
 directe in sunt in persona debitoris mediate uero consequen-
 ter et determinate in bonis ipsius si strictius debentur debita rea-
 lia quam personalia.

Si inquiratur ut sane regulas an res predicta emptas sunt

in sua specie est et primum non sit solutus et emptori sit tra-
dita sit reali obligate de iuncta ita ut l. solbenda sit in p-
tium ante alia debita psonalia Nabarra sup infini num-
10. sentit in casu rem non manere obligatam reali obligate
vendidore, vult tamen doctores tradunt hanc reales obligate in
casu pro quo videtur per Nabarra 9 cap. 17. Manualis n. 49.
Salon supra Vanez sub art. 8. documentu 3.º Arago ibide
con. 2.º Valencia sup leg lib 2º cap. 15. dubit. 2º num. u. et
Sainz sup num. 9. et pot ab aliquibus venditor ante solu-
tionem pretii non transfert dominium rei vendite quod in
dita pte tradenda e venditor hoc fundamentu vult Molin-
tham de tract 2º disp. 536. columna. 13. et 14. et disp. 332. sig-
dem tractatq ostendit et profeso ante solute pretii non tras-
ferri dominium rei vendite in emptorem. oppositu afir-
mat et e apertiss. iura et eodem doctoy. 10.º scilicet domini-
um rei vendite in emptorem transfert sine solute pretii
quod quid dicit Molina qd superius notauimus et doctoy
paupta reuocant. et in obsu. colligit ex
leg procuratoris § ad si dedi ff. de tributaria ad ubi cona-
dit dominium emptori ante solute pretii dato fidei iugo
re l. aliq satisfacto venditorie.

quare hac rate pmissa su pot doctrina nra. id est
vendidore transfert dominium rei vendite qd spectat reci-
pere primum ab emptore ita ut nullo modo rem venderet ne
q illud haberet emptori si non speraret pretii solute qd si
emptor non possit pretium solbere obligabit res ipsam
redere venditori. pot consiq quia in ipso contractu em-
tionis et venditionis ut inclusa hu conditio ut si emp-
tor pretium non solbat rescindat contractus et res ipsam
restituatur venditori. Const quia valde dicitur et ab equi-
tate alienum ut ut res quam emptor emit a ven-
ditore pretio non soluto si in sua specie est alij au-
ditore qd assignat et venditor reuera fraudet. et quom-
fuit rem venditam in sua specie est autem apud

emphorem pretio n' soluto e' iure reale obligatam,
 nate p' d'ite conditionis virtualiter incluse in ipso contrac-
 tu empti & venditionis. pro eadem doctrina urge lex
 l. ubi ang & offerri ff. de actionibz empti et venditi ubi in
 h' alia d'it venditori quasi pignus retinere pot' eam rem
 quam vendidit et idem tenet lex hereditatis ff. de heredi-
 tate. l. act' e' hereditaria. neq' ralis alicuius e' solutio quoru-
 dam ap' in archium m' q' legibz. sermo e' de re vendita
 ante quam tradat' emptori n' inquam ualeat q' ante tra-
 dit' actu e' sub dominio venditoris q' n' pot' illi esse
 hypothecata i' seq' potest ex lex neq' pignus. 4 s. ff. de di-
 uer. s' regulis iuris.

Inquiret 2° an si res vendita n' maneat in sua
 specie s' alie res eius loco substituunt ex pretio illis
 an suis m' res maneat obligat' creditor'. Et ne-
 gatur de uo' q' venditor n' tenet in pecuniam sa-
 bitam ex re quam ipse vendidit q' neq' in res emp-
 tas h'at pecunia p' ans quia ut sup' dixim' pretium
 n' succedit loco rei in emptionibz singularibz.

4^a regula. in debitis realibz preferunt' creditores qui
 bus bona s' obligata p' specialem hypothecam illis quibz
 p' generalem in omnium bonoz obligata s' colligit' ex lex
 pro debito codic' debitoris auctoritate iudicis possidendi.
 et rdo e' quia primi creditores s'nt specialem ius ad illa
 bona q' alii creditoribz s'nt preferendi. s'ca hanc regu-
 lam oportet aduertere intelligendam u' ueris paribz
 nam si posteriori creditores si fuerint priores tempo-
 re preferendi s'nt. ex s'coy hypotheca s'nt tanta. l. q'libz illis
 qui s'nt posteriores temp' quamby eoy hypotheca s'nt ex-
 sa et specialem exceptis quibzdam casibz de quibz late-
 rius periti qd in primis colligit' ex lex 2^a ff. qui pot-
 oris in pignore. l. hypotheca h'ant. ubi d'it qd prior
 hypotheca ex q'libz preferenda e' posteriori quantum ad
 specialem qd ex confirmat. regula illa qui prior est

et tempore potior est iure de regulis iuris in 6. et ratio
quia quo diutius debitor caruit re sua eo illi stricti-
us restituendum est debitum quod debitum antiquius prius
solvendum est a teris paribus et se loquendo. huc autem pri-
oritas temporis non est accipienda et tempore soluti destina-
to sed et tempore quo contractus fuit perfectus ut docent mul-
ti quos refert sicut lib 10 clavis tract 5° et 10 num. 19.

sed inquires quid creditores hypothecarii sint preferendi
et si tempore sint posteriores et rate alieni privilegium non
hoc factum est ut sitis et teris paribus priorem tempore
et potioram iure ac prioram in ipsis sententibus privilegium
eigdem ratio potior est iure qui prior est tempore. Quod plures
creditorum hypothecarios qui preferunt prioribus tempore
suis in speciali enumerare potius specialiter ad iuris peritos et
quibus videri potest debusantig tractatu de pignori 69 et hi-
potecary latissime. et ex theologia lesig lib 20 cap. 15. dubit. 9.
no 26 usque ad 32. Ac cor 3^a pe lib. 4. cap. 37. et Mol Thom 2° hac
latu 20 disp. 536.

Inquires 2° an in creditoribus personalibus quibus nullus
sunt privilegium verificat regula illa qui prior est tempore
potior est iure. aliqui negant pro qua s. refert et sequat
Ac cor sup e. 36. q. 5. Nabarin silbestri Angelum Antuna-
rum et glosam. lesig et sup no. 94. huc reputat veris et
Mol sup columna. 20. disp. 8. q. 2° creditores. inquit. q.
quod creditores s. personales et nullus gaudet privilegio prela-
tionis nullus profert aliquid aliquid qui eorum sunt priores tempore
ores equales inveniunt ad bona debitoris et ideo si huc oibus non
sufficiunt dividenda s. inter eos pro rata aut qualiter fuerit pro-
portio debita ad debitum quoad quantitate talis proportionis quod
unus quilibet accipit ad id quod alii accipiunt et quibus sicut
aut hoc in affirmati s. se tres leges adducat nulla tamen loquitur
in casu huius difficultatis. dicitur ut

Imo sicut et in creditoribus verum est potior iuris
pro loquendum. ita sentiunt d. theopopusculo 71 cap. 18. ga

biel in 4 distincte is 9^a 2^a dub ultimo Mol. codicis de restitu^o
 questione secunda codicis de restitu^o: questione secunda
 dubio quinto. Salon hui^{us} articulo octavo. Valentin^{us} disp
 putatione quinta questione sexta puncto decimo. To
 citus libro quinto capite vigesimo quinto. Saa ver
 bo restitutio. numero sexagesimo tertio et probatur
 quia.

Et pot^{est} quia eadem ut est ratio in i^{us} ac in creditor^{um}
 hui^{us} hypothecarij sed in hypothecarij qui prior est temp^{ore}
 potior est iure q^{uia} idem est omⁿia de creditorib^{us} p^{er}sonalib^{us}
 et hinc q^{uia} q^{ui} debitor p^{ri}us debitum contraxit ut
 modis solvere poterat quam postea q^{ui} nova debita ac
 cedent q^{ui} debitor n^{on} debet fraudari debito suo p^{ri}us
 debita posteriora. ac tandem q^{ui} in multij alijs veri
 ficat^{ur} p^{ri}us regula ut in consensu partium constat in
 ordine subservendi et in multij alijs q^{ui} idem d^{icitur} de
 creditorib^{us} p^{er}sonalib^{us}. Ad huc tri^{um} q^{ui} sensu s^{ed} oppositam
 est p^{ro}babiles pro qua p^{er} enumeratas p^{er}sonas alias ad
 ducit salis sup n° 27 et idem ut veriori subservit.

2^a regula sit post creditores hypothecarios succedat
 depositarii. huc est deponentes et comodantes q^{ui} res n^{on}
 estal aut n^{on} est redenda eadem num^{er}o. ita sentiunt Na
 barr^{us} est 17 manualij cap. 51. Navarra lib. 7. cap. 6. dub. 3°
 salis sup n° 20. Mol sup disp^o 26. q^{ui} quoad atinet ad
 ultimum ubi optime advenit q^{ui} si dominium rei de
 posite n^{on} transeat in depositarium atq^{ue} res deposita
 extit in illa deponens p^{re}sert^{im} alijs creditorib^{us} depo
 sitarii ut est notiss^{im} et id affirmat leg. 9. titulo 3°
 partita. 5^a et constat ex leg in fine codicis de p^{ro}h. l.
 contra. si u^o depositi sit tale ut transeat in mutuum
 ac p^{ro}inde depositarij comparet dominus illig^{it} huc
 deponens p^{re}sert^{im} alijs creditorib^{us} q^{ui} hinc h^{ic} sacita
 l. ex p^{ar}tem hypothecar in bonij est idem depositarii et
 hoc 2° m^o procedit regula tradita que sufficienter

pt. v. leg. g. titulo. 3. partita. s. a. quam m. o. reputamus ubi
concedit huc prelatio respectu creditorum personalium. aduen-
te Molina citato loco restringere hanc doct. ad deponentes
penes publicum depositarium a rebus constitutum n. in ad ali-
os qui deponunt penes depositarios particulares. Sed in me-
rito ita restringi non licet. vnde solum videat. lo. qui de i. y.
deponentibus in lex regni deoibus g. l. h. procedit qd. sufficit. ad
iure. 2. hoc privilegium creditorum deponentium est. et fac-
to comparat. ad creditores personales privilegiatos ut ex leg.
si. g. 8. quoties ff. de depositi. l. contra. et ex glossa non latet
nihil sup. ubi quirit nisi aliquid debeatur alium rat. sepul-
turae q. s. aliquid mutuavit. de dot. aut ex p. vadit ad sepulchra-
ram debitoris. aut alterius quem teneret. debitor sepellere
ut si ut filius familiaris. aut mancipius debitoris. Sicut mi-
en debitorum. debet preferri ut bet. leg. g. titulo. 3. et leg. 30.
titulo. 13 partita. s. a. et leg. penultima ff. de religiosis et sumpti-
bus funerum et leg. 2. ff. de privilegiis creditorum. Adverte. 3. idem
etiam deponunt ad negotiat. exposita qd. illa iam non
est. aut mixta manet. Videri pot. Navarra sup. ubi hoc
probatur leg. si. b. ff. de depositi. et in ea lege. g. finali. expressa
bet. omnes deponentes equaliter admitti ut si solbat. de bonis
depositarii quamvis quidam eorum temp. sint anteriores et
alii temp. posteriores.

Sed qui ca. sunt ordinem restant explicanda p. aliquot du-
bia examinabimus. 1. est an debita ex delicto preferenda sint
debitis ex iusto contractu. et n. procedit dubius in debitis
realibus sed in personalibus. 2. g. affirmat debita ex delicto
et pig. restituenda qua. ex contractu et quo delictus fuerit
magis eo quo qd. priorum deberi restituit. ita lo. anez de the-
dona. codic. de restit. g. 2. dub. 3. angelus verbo restit. h. 2.
num. 12. Salen. sup. act. 3. in fine or. 1. Varies ibidem docu-
mento 4. et rigdem. s. ut et d. Thom. opusculo. 17. cap. 12. ubi
inquit. ablata pig. restituenda. s. quam debita q. in illo
implet. iuste et solit. iniuria facta deo et proximo. info-

Sunt autem debitorum nulla tollit iniuria sed solum impletur in
his fundamentum sui. 2° e^o significat d. l. 1° q^o illa s^o pri
us restituenda que cu^m maiori iniuria et peccatis. Ita autem
de seorsum soluta se debita et debita q^o fuerit proig solvenda.

2^a s^o a^o sicut proig solvenda e^o debita ex contractu honoroso qua
debita ex delicto dum m^o res ex delicto comparata n^o est in p^o
pria specie. Ita sentiunt Castrus in summa verbo restitutio. e^o
q^o Nabarra in manuali cap. 17. num. 52. Valerius de d. s. p. 9°
q^o 6. puncto. 10. q^o 4. et plurimii quos refert Sicut lib. 10. clarus
hottatu 5° e^o 10. no. 28. q^o 1° s^o. Sic ex eo solum p^o q^o nemo u^o
quam dubitavit quin solvendum sit debitum ex contractu sed
multum dubitavit quamvis male an usure solvende sint ut col
ligit ex c. q^o m^o am de usury et clementina 1^a eod. id. titulo q^o 1°

Im h^o ut nullum ordinem solvendum e^o in restitu
istoy s^o oib^o pro rata restituenda. Ita sentiunt Ara q^o de
ord. 2 in fine no. 6. Imo et Vanus sup. relat^o maxime Faber
Sicut de Nabarra lib. 4° cap. 6. dubit. 2. num. 34. Sicut sup.
no. 31. de sig. sup. dubit. 3° dub. 16. libro 3° p^o libro 4° c. 36. q^o 3°
et multi alii. p^o q^o sup^o q^o d^o sup^o sine specie n^o est a^o neq^o u^ola
naly. Sicut a^o p^o privilegii p^osonale nec delum p^osonale nec
donatale id. sicut p^o p^oferendi q^o quatu^o a^o h^oer ad i^o p^osonale
tale n^o est a^o neq^o ulla m^o pot^ore p^oduci i^o q^o p^osonale p^osonale
tas p^osonale. p^o de i^o n^o n^oaly q^o a^o ab una debitoris n^o s^o. magis sicut
i^o q^o quod illig oia em actu cad^o ut sub dominio debitoris q^o vendi
toris sicut i^o ad illa sine p^osonale alio q^o a^o p^osonale pro rata resti
tui debet neq^o fiat iniuria si una i^o t^o t^o fiat restitutio.

Consequenter quia in foro iudiciali nulla est ratio de
biti ex delicto s. contractu q^o s. creditores p^osonales nulli
em alteri p^osonale q^o in foro consuetudine debita ex delicto
no. s. p^osonale debita ex contractu aut contra. p^o consequenter
q^o si creditores ex delicto aut p^osonale creditores ex contractu
aut s^o sicut rat^o i^o q^o herent ad p^osonale q^o iniura
aut iudicia forensia que hanc p^osonale p^osonale p^osonale
sent q^o nulli dicit u^o h^o ut i^o p^osonale sicut tribunalis.

Unde ad fundamentum e^o d^o Pe. negando maiores n^o em
oblig^o restituend^o orit^o ex eo quod peccatus su^o mag^o ut dixi
mag^o d^o ex inequalitate relict^o. Si aut^o ha^o fuerit maior in
uno quam in altero pl^ous pro rata ill^o est restituend^o
dum siue maior inequalitas orta fuerit ex debito si
ue ex contractu. auctoritas d^o Pe. n^o urget quia n^o e^o certum
oposuit illud e^o d^o Pe. ad fundamentum e^o d^o Pe. neg^o
d^o quoniam inepta dubitatio n^o impedit quominus
debit^o iure nate teneat^o talia debita restituere et illa
de quib^o null^o unquam dubitavit. Ad rat^o em^o debiti
p^o accedens e^o quod quis de illa male dubitauerit, h^o n^o.

Ex d^o Pe. colligit^o n^o e^o p^o pig restituenda debita que cu^o ma
iori iniuria p^o strata. ut docent multi ex adductis pro ma
i^o et alii n^o contemnendi contradicant. asserentes q^o de ma
iori iniuria inferat^o in rapina quam in furto et in furto
quam in usura p^o tiora pig debet restituere debitu^o ex rapina
quam debitum ex furto. et hoc pig quam debitum ex usu
ra. sed in merito quia neq^o ex iure positivo neq^o ex iure
natale p^o deduc^o talis p^olatio ut d^o Pe. r^o r^o fact^o.

Dubium e^o An oblig^o honorosa liberali obligationi
sit preferenda. Pe. de ob. ff. q^o de quid gratuito titulo all^o
cur^o debet^o p^oponi^o debet debito honoroso id est debitu^o
ortu^o ex liberali omisione in interiori et exteriori foro
postponendum e^o ceteris debitis que ortu^o n^o habuerunt
genera liberalit^o lib^oeris. Videri p^o pro hac doctrina
Sax^o sup^o num^o 39. ubi plures refert p^oter quos legem
d^o Pe. Molina tract^o 20. disp^o 760. num^o 9. & illud h^o
et alii locis ibidem citatis. Nebel^o et h^o p^o de obliga
tioni^o lib^o 20. q^o 19. m^o ult^o. et p^o quia l. debitum
gratuitu^o fuit contractus post quam debitor fact^o est
impotens ad solvenda debita ex titulo honoroso. l. an
tequam impotens fuerit. Sed utroq^o m^o preferenda e^o de
bita honorosa q^o absolut^o p^oferri debent p^o minor quo
ad prior^o p^o q^o 1. m^o debitor straxit debitum est in

francem creditoy a proinde reuocandum e' are p'p'one
 dum debitor honorosus. in quo late agit mol' Thom 2o trad
 2o d' p' 328. quod r' p' et p' quia ad hoc debitum scitu
 sunt promittens q'd comode pot' ul' p'bet leg' int' eos ff
 de re iudicata. sed q'do ff. debita ex sharte honoroso n' pot' de
 bitor comode adimplere promissum q' debita ex titulo
 honoroso preferenda s' debitor ex titulo gratuito leg' n' h'nt
 nam sup' d' p' 413. § illud e' obseruandum ut iudicat.

Dub 3° An q'do plures ff. creditores qui i. debita petita
 beat privilegium prelatis respectu illig qui posterioris petit.
 et procedit dub de creditorib' equalib' qui nec si pot' h'nt
 nec privilegium legij sunt. R' in casu cum qui e' petit
 debitum suum sibi iniudicio sine extra h'nt ius prelatis
 et tenet debitor ei integre solbere. ita sentiunt silb' est
 uerbo restitutio 6. q' d. Habarrg d' in manualib' num. 52.
 Acor sup' e' 36. q' b. et h'nt auctor aduertat ex iure nat' q'
 i. petentium et obtinentes debitum n' eo ipso preferuntur
 tunc quia ex eo q'd i. petat et obtineat ex natura rei n' aqua
 re nobum sup' q'd antea n' h'uerit nec ceteri creditores
 amiserunt ius q'd antea habant sed de iure civili id con
 cedit p'p' dilig' quam adhibuit antecessores creditores
 ne stat ex leg' pup' 24. ff que in fraudem creditoy ibi
 alii creditoy sua neglig' expensum ferre debent et pau
 lo post uigilant' meliores meam e' d'it' fieri. Vide h'nt
 sup' e' illo. 15. num. 39. uideri et pot' d' h'nt Thom 2o trad
 d' p' 536. in fine et h'nt auctor pot' h'nt uisulbat ut q'do d'
 debitor peti ista iudicis debitor uelac bonis suis ut d' p'
 tribuant' creditorib' in ista ordine prescriptus ante. le
 gat' et h'nt sup' n' 37. §. 1. ubi optime aduertit hanc
 doct' e' i'ntegenda q'da ois creditores ff. p' p' d' h'nt ut
 in principio d' h'nt d' h'nt q' si alig' creditoy h'nt
 ius ad bona debitoris rate pigaurij aut h'nt h'nt e' ois
 preferend' i. petent'.

Aduerte e' hanc doct' q'd si aliquis d' h'nt creditoy

personaliter accipiat adhibere quod sibi debet ante quas alii
creditorum personaliter percipiunt debita sua tunc quamvis
at id cadere in detrimentum aliorum creditorum quod non manent
bona unde illi solvant sua debita ad se nec in exteriori
nec in conscientia fore tenentur quod quam tribuere pariter
creditoribus et si aliqui eorum habeant privilegia placet et ipse
se non quod in exteriori foro ad id non tenentur sed ex parte legum
autem §. apud Labonem et §. sciendum et leg. pupila §. que in
fraudem creditorum et alij iuribus que sciuntur glose. et ratio est quod
cum non recuperent debitum et sua vigilantia ad diligenter ad
cipiat ante reliquos alios creditores merito nullo modo
vocari quod ita fuit acceptum. quod nec in conscientia foro ad
id tenentur pro quod lex que in foro exteriori hoc disposuit
non est censenda iniusta quod et sic vim in foro conscientie et
tam et quod leges que ordini restituerentur preferuntur de
iure summo et limitantur per iura proxime relata que aliud
statuunt in nostro casu. Hoc etiam dicitur procedit in creditoribus
personalibus tamen nam si creditor solvat unum creditorem omnino
alio quod sic hypothecam potest hinc recuperare apriori quod est so
lutum fuit ut dicitur leg. sciung. in §. et si prefatam eodem
de iure adhibendi lege Mol. sup. prope finem §. observando
deinde.

Dub. 4. An debitor qui non coactus a iudice nec require
bitur a creditore sed sua sponte solvit alicui creditorem
quod si multi equals mortali peccet et damnus alij
creditoribus reparare teneat. contra Respondent de fore
debitores in casu peccare mortali et obligatus esse ad re
parandum damnus alij creditoribus. ideo §. 1. debitor in ca
su integre solvendo unum iniuriam irrogat aliis quod pe
ccat mortali et ad damnus reparare obligatus pro an quod
alii creditores fraudantur ea parte que illis veniret si bona
debitoris venderentur et oibus pro rata distribuerentur equo
mani fesse deducit peccare debitorem qui videns bona
sua fore dividenda per iudicem inter creditores obsequio mor

tem fugam s. alias absentias et Volens remgratas facere
alium creditum solbit illi integre debita sua qd optime no
tantis Nabarrag cap 17 num. 53. et conuincit rate facto.

Adverte excipiendos de duos casus. 1. si debitor seu igno
rantiam facti aut iuris nã sic n̄ erit iniusta acceptio in
casu ac promde nã talis iniusta neq; obligo ad restituen
dã damnu sequitur ut optime aduertunt doctores. 2. si
solutio fiat creditori plurimũ indigenti ita sentiant ut raso
hã art 8 in fine con. 5. Valencia Thom. 3. di. p. 5. q. 6. pũ
to. 10. versiculo 8. Rebelg. 1. p. lib. 20 q. 19 num. 13. et multi
alii apud sarrum n. 36. Id nisi sit extrema necessitas huius
casus uerq; n̄ pot. ut optime tradunt Nabarra lib. 4. c. 6. dubi
tate q. num. 32. lesig sup num. 76. Mol sup in fine illig. disp. 536.
et p. q. an ista n̄ pot. ut quis iure suo pribet et be
ne fiat aliter. uidentur de Nabarra supra

Dubium ultm̄ qui ex creditoribus personalibus debeant
preferri. pro solute huius aduerte. 1. qd si creditores perso
nales posteriores sint hypothecarij semper em creditor
hypotheccas preferat uisq; creditoribus personalibus priui
legijs hientibus quantum ad bona hypotheccae subiectum. leg
cos codice qui potiores in pignore deant ubi sic dicitur
qui acceperunt pignora u. in rem acti habeant priui
legijs uisq; que personalibus actionibus competunt preferri
constat. nome. pignoris hypothecca comprehendit. si hoc u
sit adue hã inter creditores personales quidam hiant priui
legijs prelati distincti ut integrum debitum n̄ solbat
q; si debitor n̄ possit alijs creditoribus simile priuilegi
um n̄ habentibus satisfacere. Aduerte 2. qd si creditores
hentes hypotheccas in bonis debitoris dicunt si potestari ita
dicunt quidographam qui preter chirographũ seu scrip
tura nihil aliud hient acceptus a debitore loco cau
tionis ut dicitur leg u. hibi codice qui potiores in pignore
deant.

hij suppositi. Q. plures de creditoribus personalibus priuile
giatis

in 1° creditor ex causa funeris privilegio legi preferri
aliis creditoribus ut sup. notavimus et si sponsa per
verba futuri temporis ante matrimonium dederit dotem
et postea matrimonium non sequatur in ea dote preferitur
ceteris creditoribus leg. questum et si sponsa et ex privilegio
creditorum, alia est privilegia creditorum personalium de que
legi pot. dicitur per leg. lib. 4. c. 66. solus in generali advertere
oportet inter creditorum privilegia cum ante ponitur qui dicit
posterior causam leg. privilegia et de privilegiis creditorum. Et
glosa ibidem. Vg. si quis dicit privilegium ex causa pub. preferri
habet privilegium ex causa privata et qui dicit privilegium
glosa ex causa pia preferri debet illi qui ex ea causa non est
privilegiatus glosa licet non preferri debet omnibus non gentibus si po-
teat illi qui ex causa funeris dicit privilegium placet.

Ex dictis in hac secte in part. in rebus servandis et in
ordine. 1° quod res aliena est in specie et loco ubi dominus dicitur
habenda quod aliter non debet alteri fieri salubris. Et cadit
rat. quod aliquando est venditum et traditum alicui si ille non
dum solvit pretium debet res empti tradere creditoribus quod
ex ipsa non potest solvi aliis creditoribus et omnes hypothecarii cre-
ditoribus debent preferri personalibus et privilegiatis et legatariis.
2° inter hypothecarios qui tempore prioris precedunt
omnes tenent hypothecam tunc posteriores nisi poste-
rior habeat privilegium ex leg. qualis est dotalis hypotheca
si tenent omnes sint equales tempore precedit illa que est ex ipsa
et specialis. 3° sequuntur illi creditores qui rem aliquam de-
positam aut commodatam et in specie restat apud de-
positarium s. commodatarium. 4° succedunt creditores obli-
gationum et inter hos qui habent privilegium ex leg. si rem
illius privilegium sit illi qui tempore anteriori preferri
debent iuxta superiora dicta si sit probabile prioritate
temporis non preverit in prelati tandem creditorum personalium
preferunt omnibus hereditariis et legatariis quia bona defuncti
quorum dispositio ad ipsum spectat solus in ea que super

Sunt

sunt postquam solutes e' oibz creditoribz de quo nite
r' pot' h'ot tract' 2° disp^o 216.

2° in fact' que hacteng dubia s' iure coi' servanda e' ubi
et qualeng illud receptus e' qd si in aliquibz locis sint de
hac re aliquae alie leges, s. consuetudines, s' conformes ser-
vant' debent in foro conscientie ut docent cōs' doctores et ra-
tionē q' se leges n' nōnt' presumpt' s' equitate nat'ali prop-
ter bonū corē s' d'is' lex hum' recte s'at' consentanea que nō
nōnt' falsa presumpt' servanda e' in foro conscientie. dispo-
ultima de causis que a restit' excusant.

dispo^o ult^a de causis que a restit' excusant

Plures s' cause que ab honore restituendi liberant, s.
ordo, s. ad temp' ex pte debitoris et creditoris et ex alijs ra-
dionibz quas oibz huc disp^o explicabim' s'ctio. 1^a de cau-
sis que ex pte debitoris excusant ab honore restituendi.

sect. 1^a de causis que ex pte debito-

ri excusant ab honore restituendi.

In primis dicitur de ignorantia s' ex dictis sup^o d'is
p'ra constat quid tenendum sit si om' aliquis in in-
civilit' ignoraret se obligatū et ad restituendū absq'
dubio dum huc ignorantia manet illud excusat ab hon-
ore restituendi similis est qui post sufficientes diligē ad ter-
bitas equalit' dubitat an sit obligat' ad restituendū s.
n' excusati rat' huius dubii quia in dub' melior e' conditio
h' possidentis de quo videnda s' que sup^o dixim'.

2^a causa e' impote ad restituendum huc om' excusat
apud hon' quando durauit ignorantia de quo agit
D' h' h'c art' d' ad. r' e' qd cōs' consensu aium doctoz
e' rāo e' manifesta q' nemo pot' obligari ad impossi-
bile s' si debitor n' pot' restituere n' obligat' p' p' h' resti-
tuendi ac p' consequens excusati manet rat' impote
et quamb' d' h' sup^o dicat debitorem in eo casu debere

petere a creditore aut dilate aut remissiones tunc integri de-
bet quod impotenti non est certa aut manifesta ut exponitur in
de seipso publicum si manifesta est certa est ad id non tenet de impo-
tenti hanc causam in discretionem excuset. sed qui eam hanc causam
sed non tenentur de christi umbra patitur sub d. solvimus.

Dubium quod ratio excuset extrema necessitas. et quod certum
omnino est. extrema necessitas debitoris aut suorum excusare argu-
bitur quoad dicitur ut sentiunt ceteri doctores quod in extre-
ma necessitate omnia sunt. vicia saltem quoad usum ita ut quicumque
possit in casu occupare rem sibi necessariam de qua late suo loco
hoc supposito.

Dico 1.º quod si creditor existat in eadem extrema necessitate
ad hoc debitor non obligatur ad solvendum ita sentiunt doctores vi-
ta et alique de seipso oppositum defendere videntur. sed pro
nra. 11. per multos antiquos et omnes recentiores hoc defen-
dit. I. 1.º huius art. 1.º ad quod ubi absque ulla exceptio dicitur quod in
specie extrema necessitate debitor potius debet subvenire patri extrema
indigentiam quam creditori quod a seipso potius debet subvenire si-
bi quam creditori cum nullus alius sit propinquior quam ipse
met. Et patet quod in extrema necessitate omnia sunt. vicia et melior est
ditio possidentis quod potest absque ulla iniustitia sibi potius qu-
am creditori subvenire neque obstat quod res illa sit aliena
et quoad extrema necessitate debitor iniuste rem illam possidet
deat quod hoc verum sit tunc accidente postquam extrema necessitate
debitoris iuste rem illam possidet quam. 1.º inique occup-
paret cum in hac necessitate omnia sunt. vicia et qui possidet sit
melioris conditionis. Adversum tamen est et hanc omnia quod si credi-
tor est persona publica et valde utilis aut necessaria rei publicae obli-
gatur ad debitorum ad illi subveniendum non obstant sua posse-
sione non tamen tenentur ex debito restituendum sed ratio boni iuris
quod iure privato preferri debet.

Dico 2.º existens in extrema necessitate si excipiat solum
quod necessitate adverte conservat et res accepta solum sit usum in
sumptibus et si postea ad pinguiorem fortunam venerit

n̄ tenet amplig restituere solomna manet ex usalg. Plu
 res doctores defendunt hanc con̄. illos refert et sequit̄ sarrus
 lib. 10 claris cap. 6. num. 12. et pl̄ rat̄ quia rōe extreme necesi
 tatis et possessionis sub bono usq̄ ad usum illiḡ rōe q̄ si illa in
 extrema necessitate utat̄ n̄ tenet aliquid restituere. sed cōtra
 om̄ adverte nos in ea dixisse et res accepta sit usu consumpti
 billiḡ nā sit res n̄ consumunt̄ usu ad extrema necessit̄ re
 quirit̄ sed adue extant̄ transacta extrema necessit̄ n̄ manet
 debitor liber ab bono restituend̄ ut si aliquis extreme indiḡ
 gat equo aut veste transacta extrema necessit̄ ad restitue
 dus equum aut vestes obligat q̄ extrema necessit̄ n̄ tribuit
 usq̄ ad ampliḡ quam op̄ sit ad exendum ab ea q̄ si ali
 quid superstit̄ debet restitui domino. ut sentiunt iurist̄
 scolari.

Dico 3.º quod ante extrema necessit̄ debitū contractet
 postea in ipsam incidit ea transacta et veniens ad pin
 guorem fortunam obligat̄ ad restitut̄. huc est uon̄ est
 ar̄ doctoz̄ in speciali uideri poss̄ Valentia Thom 3.º dig
 p̄sa q̄b̄ puncto 7.º Nabarra lib 4.º de restit̄ cap 4.º dubio 4.
 sarrus sup num. 15. lesig lib 2.º cap. 16. dubit̄ 1.º num 4.º licet
 huc auctor aliquas limitat̄ agat de quibz̄ inf. et proba
 tur in inf. de debito iuste contractu. ut mutuo emptione
 aut alio stalu licito in quo debitor adquisiuit domini
 um res ante quam in extrema necessit̄ ueniret q̄ si quis
 ten̄ debitor habuit antea dominium q̄ si eam in extre
 ma necessit̄ consumpsit id q̄ suus erat consumpsit ac p̄
 consequens n̄ liberabit ab obligate restituendi si post
 ea ad pinguiorem fortunam ueniat sed adue erit
 obliḡ ex contractu orta. p̄ diuide de debito contracto
 ex debito ut si quis ante extremam necessit̄ non alie
 nam furto acceperit nā si hoc negat Nabarra sup n̄
 29. eo qd̄ talis res iniuste accepta ē sub dominio cre
 ditoris q̄ si debitor in extrema necessit̄ illas iuste co
 sumat quam postea ueniat ad pinguiorem fortunam.

nō obligabit restituere sed si hoc probabile sit, probabiliter
in d. cōg. d. opusibus q̄a p̄ iniustas acceptas et retinētes
precedentem derogata ē domino iniuria q̄ et si postea
res iniuste accepta iuste consumatur tunc extreme necessitate
adue manebit obligata et priorini iniusta accepta. p̄t̄ cō
leḡ q̄a ut constat ex dictis resolutis dat̄ obligatio tunc res ac
cepta sed tunc iniuste accepta et q̄ si iniuste debitor nō tene
atur tunc res accepta tenebit tunc iniuste accepta p̄cedēte
et ex hoc fundamento patet solutio ad rōd. Nabarre.

Ex dictis infert̄ qd si p̄ stractū iustum nō sit translātū
dominūm ut patet in commodato et conducto si in extrema
necessitate res fuerit assumpta nō tenet debitor extreme indige
re ad illam restituendam qd extrema necessitas fuit absoluta
et p̄t̄ manifeste quia in casu nō tenet debitor tunc res ac
cepta que nullo mō estat nec tunc iniuste accepta nam in
casu fuit stractū commodati et conducti neq̄ rōd. ipsi strac
tū quia contractū nō inducūt obligatōe restituendi et p̄cedē
te nisi culpa commodatariū aut conductoris perierit. sed
in casu absq̄ culpa perit q̄ nō manet in casu obligatōe resti
tuendi.

Dico Ult̄o si extrema necessitas nō sit simpliciter et abso
lute talis eo qd debitor quāvis hūc et nunc nō habeat bona
alibi tūc hōc aut proxima sperat hūc tunc debitor obnoxio
sus manet ad restituendum id qd consumpsit in sua extre
ma necessitate et p̄t̄ quia hūc evadet extremam necessitate
mutuum accipiendo q̄ nō d. liber ab hōc restituendū. u.g.
milles l. mō extreme indigeat tūc post mensem. l. an
num recuperabit stipendium quo compos fuit ad sol
vendum aut artifex mechanicus qui operatur postea brevis
qd hūc in pota proxima sue artis. de his em̄ et filibus non.
possumus affirmare qd necessitate extremam simpliciter et abso
lute patiant̄. hūc aut̄ docta potiori rate procedit si res
sit magni pretii ut aduersum aliquē doctores apud le
siam sup̄ nō. b. et apud sacrum sup̄ num. 11. nō si res sit

parbi momentu' ut ubiq' aui pecunia modica presumit' ratio
 nauiliti dominu' uoluisse absolute donari talia em' n' sol
 lem pauperib' q' dan' sub bono restituendi sed absolute
 na absq' dub. iudicib' ut dicitur qui a paupere pro aliq'
 panib' q' s. castis aut h'ita ueste talis oblig' exigent. legi
 pot' lesig sup.

Dub' 2° an graui' necessitas et ex causa ab obligate sta
 tum restituendi in hoc certum ut qd si debitor et creditor
 sint in graui' necessitate ita ut unus eor' cadere debeat a statu
 suo itaq' tunc debitor obligat' restituere et in iocura sui
 stat' ut tradunt plurimi doctores. Et quidam recentio
 res e quoy numo d' lesig sup no. 20. appositu' iudices probat'
 et forte unus dum no' debitor creditor n' dicitur in
 graui' illa necessitate p' in doct' a pposita que aliq' dicit
 tal' conformior quia in casu p' debitoris ad n' resti
 tuendum solum e' necessitas graui' sed p' creditoris no
 solum dat' huc necessitas equalis sed et dominium aui allu'
 no illi equialens q' melior e' ditio creditoris qua debito
 ris et tunc et q' n' obstante actuali possess' debitoris cre
 ditor e' rationabilis iniuri' existente em' equali neces
 sitate utiq' qd tal' repugnat debitorem conserbare status
 suu' alluini' bonis et cum qui' unus e' doming caret ea
 suo statu' q' creditor e' rationabilis iniuri' ac p' conseq
 debitor in casu obligat' ad restituendum. dubius q' est qd
 creditor non patit' grauium necessitate et n' cadit a suo sta
 tu quamb' debitor illi restituar.

Non conueniunt doctores quidam asserunt bona iniuste
 acquisita e' restituenda et si debitor cadere debeat a suo statu' et
 cogat mendicare reserbat' sibi et familia' necessari' bon
 nis ut extremam necessitatem non patiantur ita sentit
 Adrianus in quarto questione summa de restitutio
 ne dubio sexto. Medina codicis de restitutions que
 sione sexta dubio primo et secundo ubi conseq
 ent' dicit nouitum qui se et suam familiam.

ubi consequente doct. novit qui de et suas fami-
am ex iniuste acquisitis subsistentibus oia debere res-
tituere et si postea proprio labore victu vivere aut
mundicare cogat. per hunc in cap. si quis defurtus ubi
dicitur quod si quis propter necessitate fami- aut mendicatis furva-
tis fuerit cibaria vestis aut pecunias peniteat idem madag-
tes et si rediderit non cogat ieiunare ex quo loco su- ar-
guunt qui su- ob necessitate furat debet penitere quod non
sicut ei utinere. Constat quod in cap. in tu de usuris acquisi-
ta per usuras precipuente vendi et restitui non obstant
hinc inopia et cap. quod de verborum significat in 6. licet me-
nenti licet non et de alienis vivere neque in extrema ne-
cessitate si liberaliter oblat humiliter mendicatis. manus
labore vite necessitate acquirere possit quod et cetera.

alii vero dicunt non tenent debitorem cum notabilis
suo damno. scilicet cadendo aduentia sui statum restituere facere
de ita gabriel in 4 dist. 16. quod 2a art. 20. cone. 2a. Naba-
orig. in manuali cap. 17. num. 56. 57 et 58. Toletus lib.
5. sume cap. 24. et alii qui vident loqui quod iniuste ac-
quisitis et servatis et statum. per legem in cond. emnat. ff. de
regulis iuris et leg. 7. et 6. ff. de cessione bonorum et insti-
tuta de alienis quod ult. habet nisi equum ut quis ex-
posuitur omnibus bonis suis ad restituendum debita si libere
leges regum cedunt novitibus facultate ne servatis sibi ne-
cessariis paulatim suis creditoribus satisfaciens quam-
vis oia eorum bona sint restituta obnoxia. et tate per quod
iniuste acquisita restituenda nisi. de iactura statum quod
nec iniuste comparata per consequens quod si inter predicta sit
maxima differentia in quo ad effectus restituti eadem est
ratio utriusque.

Dico in 1. si debitor ex eo solus grave damnum pa-
tit quod restituenda sit res magna que sub eius dominio
non cadit nisi idcirco potest restituere differre. tamen contra existit
mo. anno 1575. illud defendunt. plurimi et theologorum

et p[ro] rata q[ui]a hoc n[on] e[st] pat[er] damnu[m] in bonis p[ro]p[ri]is
 sed de alieno uero domino s[ed] ex eo q[uo]d sit ingens qu[an]titas
 n[on] e[st] differenda restitu[ti]o. Constat q[uo]d alio qui mel
 lior est conditio eor[um] qui debita magna p[er] iniurias co
 traxerunt quam illor[um] qui minora debent q[uo]d e[st] absur
 dum et opposit[um] est sapere furib[us] qui quo magis fur
 tum commiserunt eo magis restituendo excusarent[ur] ad
 parte[m] debitorum n[on] excusari ab honore statim restitu
 endi. Ex q[uo]d sit imp[er]iosa p[ro]p[ri]a ad lucr[um] et ex alie
 no q[ui]a nemo s[ed] in lucr[um] p[er]ueniendi pecunia aliena inui
 to domino u[el] e[st] n[on] licet inuito domino sed alienam
 retinere si uero est possessor bone fidei et ex restitu[ti]o statim
 facienda sequunt[ur] aliqui damnum ipsi n[on] obligant[ur] sta
 tim restituere q[ui]a s[ed] regulas uis q[uo]d unq[ui]s domi
 nus rei rationalit[er] debet uelle d[omi]n[u]m restituere
 p[ro]p[ri]a debitor illo inuito solum differre sed in casu ita se
 debu[er]it creditor q[ui] in casu debitor petuit differre so
 lute.

Quo 2o q[uo]d debitor in se statim acquisibit nec resti
 tuere pot[est] sine iactura sui stat[us] n[on] tenet statim restituere
 et s[ed] pot[est] sperare meliorem commoditatem restituendi
 hanc com[oditatem] sequunt[ur] citati p[ro] 2o et plures alios refert
 s[ed] in q[uo] sup[er] no 27. p[ro] rata q[ui]a imp[er]iosa excusat ab obligate
 restituendi statim p[ro] temp[or]e quo durat sed qui in se
 statim acquirit et sine emissionem illig[er] n[on] pot[est] restituere
 et excuset absolute imp[er]ios[us] ad restituendum q[ui] in casu
 n[on] obligat restituere constat q[uo]d in casu dominiq[ue] in siti
 rationabilis in uis[us] si uellet debitorem e[st] tantu[m] suo
 in com[oditatem] statim restituere; maxime e[st] damnum
 alius accidit q[uo]d de statu suo cadere cogit q[ui] in casu
 n[on] obligat restituere sed ad uis[us] e[st] debitorum tenent[ur]
 ad m[er]itum statim ut restituat q[ui] tenet facere ea
 p[er] que com[oditatem] possit restituere s[ed] m[er]itum statim
 et uis[us] p[ro] solum s[ed] ad statim p[er] et abundant[er]

has comode pot restituisse q ad huc obligat?

Quo 3° qui status in iuste comparavit p fraudes in
iustitias usuras iniustas exorsio neq tenet statim re
tituere ut iactura sui statq n' e ming' certa huc non qu
am pudens et p' rati' quia n' e mirari iniusta status
huc ex male acquisitis quam illud comparare aufferat
de re aliena sed hoc e manifeste iniusta q' illud ac
p consequens n' huc bit illum status conferbare sed obli
gabit debitor ad restituendum ut iactura sui statq. Confr
q' debitor in causa n' huc vix neq ullus titulu' ad illu'
statu' q' restituendo nullu' damnu' in bonis p'p'is pati
tur et dicit h' debitorum posse sibi retinere necessaria
q' restitudo nunqua obligat debitor in est em' n' re
sist' et huc q' n' nemo tenet cadere ab statu iuste acqui
sitis p'p'is p'ceptis restituendi ita dicitur qui iniuste sta
tum comparavit cadere a pristino quem iniuste observat
bot et inquit extreme n' indigebat q' bene pot sibi rever
bare neq' sm condit' statq pristini ante qua ex illo
ad meliorem ascendunt. ut tandem q' cap cu' huc de usu
rif abysander 3° statuit usurarios sub pena excoicatio
is compellendos ad faciendam restit' reos que p' resu
ras acquisierunt dum mo in facultatib' h'cant unde
vivere possint.

Ad fundamenta 1° 2° 3° solum probare debitu
rem obligatu' e ad restituendum statim ut iac
tura statq q' illud iniuste comparavit ut diximus
m' 3° Unde ad cap si quis de furtis 2° firmu' e de il
lo qui furatus fuit absq' argenti necessitate si em' magna
de n' imponit penitas ad cap cu' huc de usuris d'ico
potig u' a' illos cum ex p'le pontifex statuat usurarios
n' teneri ad restituendam quib' nota paupertatis que
nota da tur in gravibus. Unde potig deferunt cap hoc ad
confirmat' 3° cony. ad cap ifint de usuris sign' fixate 2°
ubi solus h'ri n' peccare eum qui ad liberandam e' h'e

nam necessitate accipit aliena n̄ autē a se ulla
necessitate excusare ab obligatione restituendi prout ex hinc

Ad fundamenta et d. ff. illi p̄ban̄ r̄a n̄ q̄d s. quibz
n̄ tenentur restituere cū iactura staty quem iuste acquisi-
tū loquunt em̄ leges in strarum ad d. de statibz
et bonis iuste comparatis in quo sensu concedunt facult-
tates quibz dād nobilibz q̄ ad ratē factam ff. negando
consequē et r̄a est quia debitor bone fidei n̄ tenet ad sta-
tim restituendū cū iactura pp̄u staty dū m̄o creditur n̄
sit passus simile damnum nā ratē in cogitū et bone
fidei debitoris creditor n̄ pot̄ ē iniuriz ratio nobili-
ti ad s̄ fuerit iniusta acceptio ratē male fidei creditor
s̄ ratio nobilitati iniuriz si statim ē n̄ fiat restitutio.

Ex dictis infertur n̄ ē obligatē statim restituendū
cū iactura pp̄u fame s̄ respectandum ē tempus
q̄d tale detrimentum n̄ sequat̄ q̄ ignominiositas ē
iniuriz doming qui magis uellet proximū in famari
quos in modum modicum pati in rebz suis ex d. late
restituty cum fama sit bonum altioris ordinis quam
bona estina. Unde qui rem altioris furat̄ ē restitū d̄
ferre pot̄ si timeat statim restituendo latrocinū nota
contrahere.

Idē in quibus an in aliquo casu teneat debitor ad
restituendum cū iactura pp̄u fame. ff. q̄d si res resti-
tuenda sit magna et infamia mediocri. t. minima
et dat̄ obligatio restituendi et cū iactura fame nisi
spatē eommodum tempus in quo sine periculo fa-
me restitutio fieri possit et r̄a ē q̄ quomō fama ex
suo sit ordinis superioris quos bona estina hi tam fa-
pot̄ ē res restituenda ut famā debitoris longe supe-
ret.

Inquiret 2o quid d̄m sit de muliere que partu ali-
enum sibi supossuit aut ex adulterio ex purius genu-
it: cum essent alii filii legitimi an p̄. teneat reuela-

et propriis criminibus ut filios legitimos serbet in demer
de qd s. in famia mulierum non est ual de magna qd s.
erat suspensa aut n' erat illustis et damnu filioy legi
timoy aut alioy successoy erat maximus ut amissionem
n' s. marcionatis tenet mulier et obstante p'uidelo
taly in famie reuella p'prios admes ut filios legiti
mos tenet in demer qd n' pot' aliter damnu referri
re l. p'alia bona que h'eat au'prouando ut filio spu
rius in quediati religiosem hereditatis in cap' auo aut
s'p'rat qd filio fides u' adhibebit et relinquet heredit'
tenu' reuella manifestare ita sentiunt quom plurimu
theologi soty lib 4 de in sta qd b. art 3o post mediu in
respons' ad 4u q' grauius au'q' dub' est. et q' 7o art 2o ad u'
obser' in reg' peccatus p'ia num. 6. q' s'et a 2o loco. sedes
maria 4. q' 1. art 2o dub' 4. cone 4 et art 5o fol 268 co
lumna 2a Valencia Thom 3o dispe' qd b. puncto 7o ca
usa 5a. ubi s' cap' de obligationib' in statu lib 3o qd 10. ff
3o ubi plures adducit saury et lib 10 clar' tract' 5o cap' 6.
num 44. Fabu lesig lib 2o cap' co. num 57 et 58. Et
p' rate q' l' ignata sua maig' bonu sit fama quas
alia eterna consideraty in circumstantiis preponde
rare pot' quoad huma' stimat' bonu aliqd' eternus ab
au' bono fame et quom' aurum ignata sua sit pretio
suis argente in argentum in magna quantitate pretio
suis e' modico auro q' plures facienda e' summa centum
milium auroy quam fama alioy h' obsequi' ac per
consequens mulier cu' detrimen' sue fame si exigens sit
obligata est ad serbandos in demer filios legitimos
in hereditate maxima. —

Et h'ac doct' in ser' l. qd si bonu' eternu' sit ^{equale fame} ~~in famie~~
tenet mulierum factura fame crimes prodece q' in hoc
casu melior debet e' aditio heredit' innocenti ad qd ne
cess' est ut mulier certa sit moraliter sua manifestate pro
facturam fore ad auertend' damnum ut ex coi' s' de

horz hadu lesig sup n. 30. quoniam magnat e im
 prudentia uedere se in famem absq spe fructus raro aut
 adultera pot habere hanc certitudinē qd filij n tenetur
 credere matri dicitur ipsum spurium e ut docet glsfa.
 cap. asiti de penitentis et remissionibus et salint reg
 in cap p suas diprobationibus et luris penit' leg si postu
 mus ff de lueris et postumy. siliti ad hanc obligati
 e neccu ut n sit uile periculū quia si hoc inmineret
 n teneret mulier spium criminis manifestare eo qd u
 ta nullo pcho e stimabilis. 2 in fct adulteram incafu
 n obligat ad uimen manifestandum si erg fama eet
 maxima et respuenaria exigua et iusta hanc do. 7a de
 bet integ' capud asiti de penitentis et remissionibus
 ubi pontifex consults de quadam muliere que partus
 sibi insigni artifilio suposuerat et ne abscondenda cum
 uimen timeret marito manifestare. Respondit qd sol
 ut mulieri que ignorante marito de adultero proles
 suscepit quomuis id timeat cofiteri n e penita denega
 da ita neq illi t.

3a causa ex p' debitoris e magnus periculum aie ip
 sig. l. suoz ita sentunt d Antoning rap thulo 2o cap. 3.
 ex stoto in 4 dist. 15. q. 2a. Gualtero et Enniguo qd libelo 6.
 q. 24 Nabarrig cap. 17. manualis num. 57. et plures alii
 reg. si periculum sit qd uxor. l. filie pre inopia se pros
 tihunt aie filii latronis fient aut ipse in desperat' pte
 impatientia incidet. n obligabit. et rāo e qd unus quis
 qd magis tenet salub' aie sue et suoz consulete quam
 debita solbere. hoc aut periculum debet e notabile
 ita ut n restet alia uia illud avertend' nisi diferen
 do solut'. Ad hanc regulas pot reduci alia s. magna
 detrimen~~ta~~ in rebus n debitis quos ab statim re
 tihendo de quo pch alios uideri poss. Medin codice
 de penita q. 2a sub 4. et Cobarrub in regula peccatum
 pe. n 2o. et p' q. in huc casu tenet creditor consen
 sio huc

in dilate q̄ debitor si p̄cat a iusta si d̄iferat restit̄e
an̄s e' centum e' equitatem em̄ et d̄arite' faueret ex
d̄itor si uellet sibi satis fieri unum tantu' debitorij detri
mento p̄t con seq̄ q̄ debitor si tenet restituere quom̄
d̄m̄ auditor iure n̄ e' inuictu' e' detente uide legum lib
20 cap. 6. dubite e' num. 22.

4^a causa e' assio bonorū qd̄ s. debitor quia n̄ h̄et bona
unde oia debita solbat uedit bonis suis a^a quam aduer
te 1° hanc assionem efficiere ne debitor possit uenire in car
cerem leg. 1^a codicē qui bonis uedere poss̄ et ne si post a
ssionem debitor aliquid aquirat e' possit auferri qd̄
necess̄ e' ad suam l. suorū substantiā ne constat ex lege
ij qui bonis et leg qui bonis ff de assione bonorū in hac em̄
leg ulti h̄et cum qui bonis cessit n̄ e' fraudandū cotidian
n̄ alimentis et quibz uerbis n̄ obsuere coligit̄ doct̄a a sig
natam n̄ solum e' integendam de bonis que post assionē
aquisiuit scilicet de illis que temp̄ assionis h̄ebat precipue
si debitor absq̄ uulpa sua n̄ p̄t solbere et h̄et bona iuste
aquisita n̄a si ille qui bonis uedit bona que possidet inuic
te comparauit furto, rapina, usuris, aut alio illicito d̄tra
he nihil oino retinere p̄t p̄u ut sup̄ dixim̄ q̄ nisi ea
que necess̄ s̄t ad euadendam extremam necessitē. Aduer
te 2° qd̄ uol̄ oino consensu' huius m̄i debitorij n̄ liberari
totaliter et oino a debito sed manere in ordine bonorū resti
tueri singulis creditoribz si cōtingat postea eos debe
re ad pinguiorem fortunā ad quam restit̄ et in foro
exteriori compellit̄ e' p̄t q̄ idem ius quod assionis p̄u
legum iustit̄ h̄et hoc ipse statuit qd̄ constat leg cū filiis fa
miliarū ff qui bonis uedere possit et leg 4. ff de cess̄ bonorū
et h̄ ult̄ instituta de actionibz et ratio e' q̄a p̄ ass̄ debitor
n̄ fuit extrinsecus sed rate ass̄ consumm̄ debitori solute
differte qd̄ et integri debet et si uerit bonis quibz d̄a alii
bz ignominios̄ iusta consuetudinem loci ut docet Cobarrius
lib 20 de ariaz cap. 10 no. 6.

5^a causa a restit̄e ḡensans e' p̄scriptio legitima qua
lij

lig requirit In sacros canones hanc causam doctores iu-
 ris assignant. et p^o quia p^o legitima p^oscripta res transit
 in dominium debitoris etiam ex causat^o manet ab hon^o
 illud restituendi. Novum p^oscripta mala fide in coacta
 et continua tam n^o excusare nec que ulla e^t bona fide si
 postea antiquam finit temp^o ad prescribendum re-
 quisitum in ap^o mala e^t ut q^o p^o hui^o in iure canon^o
 eo. scilicet aut^o d^o m^o est si peracta p^oscripta scilicet pose for-
 rem fuisse alteri^o dominium in eam retinere poterit
 6^a causa e^t compensatio facta creditori ut si debitor re-
 mitat creditore^o equale debitum illi quo creditor est obbli-
 gatus ipsi debitori ut si debitor ex uno contractu debeat un-
 tum e^t creditor ex alio illi totidem debet remittendo debitu-
 manet debitor excusatus ab hon^o restituendi et hoc absq^o co-
 munitate e^t certum q^o compensatio fit ex consensu utriusq^o
 si t^o creditor sit iustus tunc ut totum hanc compensatio in-
 e^t est ut debitor sit iustus nam si unus sit iustus et
 alteru^o dubius n^o libet unig^o pro alio compensat^o favore
 ut de se constat n^o t^o requirit ut certitudo debiti sit in-
 salubilis et ordi^o evidens sed sufficit q^o tunc n^o deatur
 certitudo ut optime post alios notavit Prebelg^o i^o p^o
 de obligatio^o n^o lib^o 2° q^o 13 n° 4. 2° requirit ut debitum
 quo operatur sit ex iusta debitum n^o si soltu^o e^t ex gratia
 d^o n^o h^ont locu^o compensatio. Ex quo et^o patet n^o excusari
 debitum a restit^o ex eo q^o suo creditori dederit aut pro-
 curaverit benef^o ecclesiasticum in rem pensat^o debiti p^o
 spirituali em^o n^o pot^o solbi temp^o le sine simonia. Unde datus
 benef^o n^o excusat episcopu^o a solbendo id cuius debitor est
 propter obsequia sibi p^ostita si em^o debitor creditori suo
 off^o aliq^o seculare daret aut procuraret q^o tantum d^o
 aut plus valeret quam debitum excusaret ab honore
 restituendi ut docent multi quos refert d^o sequit^o sacro
 lib^o de d^ois tract. 5. c. 2. n° 9. infine et r^o e^t quia
 h^o d^o p^o h^o amabilia q^o in rem pensat^o d^ois et pro-
 curari

poterunt. 3° requiritur ut compensatio n^o fiat re da-
ta in deposito in hoc em locum n^o fiet compen-
satio ut fiet in bona fide de deposito imo nec
de positi deposito compensat. tanta em fidelitas
in deposito servanda est ut ex tacita conditio nec es-
pensate admittat. q^o si creditor fiat aliqd depositu
sua debitoris n^o poterit debitor manere liber ab obli-
gatione tradendi depositu. ex eo qd debitu remittat ut sine
remissione maneat compensatu depositu. 4° requiritur
rationabilis causa ut si debitor n^o possit debitu a suo credito-
re recuperare sibi in iudicio sine ista illud. u. g. si credi-
tor n^o uult solvere de pote aut iudex n^o uult eum co-
gere ad solvendu debitu. aut si probabiliter timeat scandala
damna, inimicitias aut excessus quas faceret in re recu-
peranda aut defectu testium et probat^o aut sit illi uerisimi-
le qd ad debitu recuperandum nihil proderit illud petere.
in istis em et similibus casibus n^o solum licet compensate favore d^o
et una ppriam apud aliu existantem occulte. ac si p^ori uel
equivalentes si illa n^o existat. quibus conditionibus positu
licita erit compensatio et in debitis diuersis obij dum m^o da-
bita sunt ex iusta et eam diximus que oia n^o infra exten-
sione sed in toto intelligebunt.

sed in quibus an maneat debitor compensat^o si solbat debi-
tum creditori sine debitoris. et n^o loquimur qd solutio fit
ex consensu debitoris na^o hac re n^o pot^o et dub. nec solum lo-
quimur in foro interno sed in spiritu h^o subrepta et fraude
intesta et scandala. P^o si res debita n^o sit eadem numer^o sed
da sed sit in specie et valore satis facit debitor solvendo credi-
tori sui creditoris saltem in foro conscientie q^o in hoc casu et
creditor n^o e^o rationabiliter inuit^o q^o sit solvere et creditori. et hinc
q^o qui solbit et creditori transfert in seip^o qd habet aduers^o et
debitorem qd debitor iam sit res aduers^o suum creditorem. q^o opti-
me pot^o uti compensate iusta superioribus dicta. Vide lesium sup^o lib.
2° c. 16. dubit. 5^a sarrum lib 5° c. 7° num. 8. Rebelum c. 1^a p. 1^a

obligationibus iuste lib. 2° q^o u. l. 2^a ubi ex doct. Vassi
la aserit qd debitor qd ex eadem causa fuit contractus: chin
sunt exhereditarij et solvere v^t creditori.

Ulla causa ex q^o debitorij assignari sollet ingressus religij
a^o quam adhibendum est qd quid quis sit delinere ante
quo nunc p^o nobam instituti fuit s^o. Statutum est ut nullus ad
religij admittat nisi valide proficisci possit ingenti ore alie
no supra uirg facultatis sue grabats nisi prius creditori satisfi
erat et professionem huius imitat et annullat ne quantus ad
hoc p^onta constituto e^o uocata ab ipso l. ab aliis successorij
s^o aduerte v^t p^o ante hanc constituto debitor qui aliquid ali
enum habet in speku istius tenebat illud restituere antequ
am religij ingrediatur et quantum ad alia debita obligatus
erat ad faciendum qd poterat s^o cedere bonis suis in fubo
rum creditorij n^o in obligandis erat ad laborandum ut po
set solvere creditoribus q^o in ipso qd alia bona n^o sunt ne
deponimo facile est habere. Sim p^oliti impotens erat
restituendum a p^oinde arctibus obligate q^o uisabat sub 2^a
de causis quibus ab honore restituendi ex p^o creditorij
et a huius.

sect^a de causis excusantibus a reso

nere Restituendi ex p^o creditorij et aliorum

Prius in hac secta de causis que excusant ab honore res
stituendi ex p^o creditorij agimus et de bono de aliis causis que
libus. quantum ad i^o causa que excusat ab honore restitu
di e^o remissio creditorij n^o sicut dicitur in q^o excusat ab
honore statim restituendi ita remissio oino tollit obligate
restituendi est uis oino doctoy et p^o nota fit q^o remissio
e^o quedam donatio q^o oino excusat ab obligate restituendi.
alique in conditiones requirit ad hanc causam e^o ut hec
remissio sit oino siuera id est n^o extorta metu s^o fraude de quo
ex profeso alibi agit. nec debet e^o aliqua ignorantia que sit
causa principalis remissis n^o hec ob solent uoluntariu

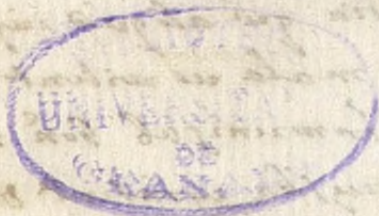

h. de d'ando alium probabiliq' in' & unig' v' opposita
 q' rate p'dite obligati n' excusari debitorum ab h'one
 statim restituendi ut d'ant plures quos refert et sequit'
 leg' lib' 2° cap' 16. dubit' q' num' 19 q' nec iure d'atur
 no' liberat' debitor a p'dite honore nec iure h'um' q'
 nullo. p' ans' q' nec ius d'icium nec ius h'um' poter'
 ne produci in quo stat' talis exemptio ut h' aliqua iu'
 ra adducta ab ascribit' contrarie v' oppositam statuere
 videant' h' n' loquunt de debito pecuniario sed de debito
 fidelitatis et obsequii leges im' penales s' p' h'ic explican'
 de neq' obstat excoicatio' e' vitandas na' h' excoicatio' e'
 ualde parva et in remiss' no' elemosina pot' dari excoica
 to q'd obligat elemosina a' proximo. solet assignari alia
 causa de incurthedine creditoy' sed de hac egim' q' sect' 3^a
 disputatis p'cedentib'.

Quantum ad 2° de alijs causis excusantib' ab h'one
 restituendi e' assignat' ex p' rei restituendi si int' p'eat
 absq' culpa debitoris bone fidei' sed de hoc egim' late
 sect' 1^a p'cedentib' disp'is.

2^a causa assignat' ex p' pub' p'atitatis q'd triplicib' pot'
 contineri. n' aliqua leg' a' iura iudicij. v' sumi pontifi
 cis dispensate seu ut loquunt' p' Bullam oppositionis. e' a' i' d'
 uerle n' sum' p' a' tutum in conscientia qui aliquid iuxta le
 ges possidet q' leges permittunt multa mala ut vitent' ma
 iora hunc aut' h' int' inconstentia in minus ab h'one resti
 tuendi q'do lex n' e' p'missiva sed concessiva ex int'nt' d'ct'is
 alicui in quib' d'ant casib' concedere et aplicare bona ut
 in lege p'scriptis seu u' q'do solum appetit' negat' aut ac
 tionem concedunt. s' in solum s' p'missive ut qui i'ha
 dimidium defraudavit emptorem in foro eterno h'ic
 retinet excusato' iusto p'cti quum in conscientia restituere obliga
 tur. e' a' v' d'ct' iudicij. idem q'do p'cedens adverte' oportet.
 Et altera nota q'd si s' iudicij p'sumpti aut false pu
 bati iurati' cognita uerit' n' e' h'ic in conscientia qui cass'

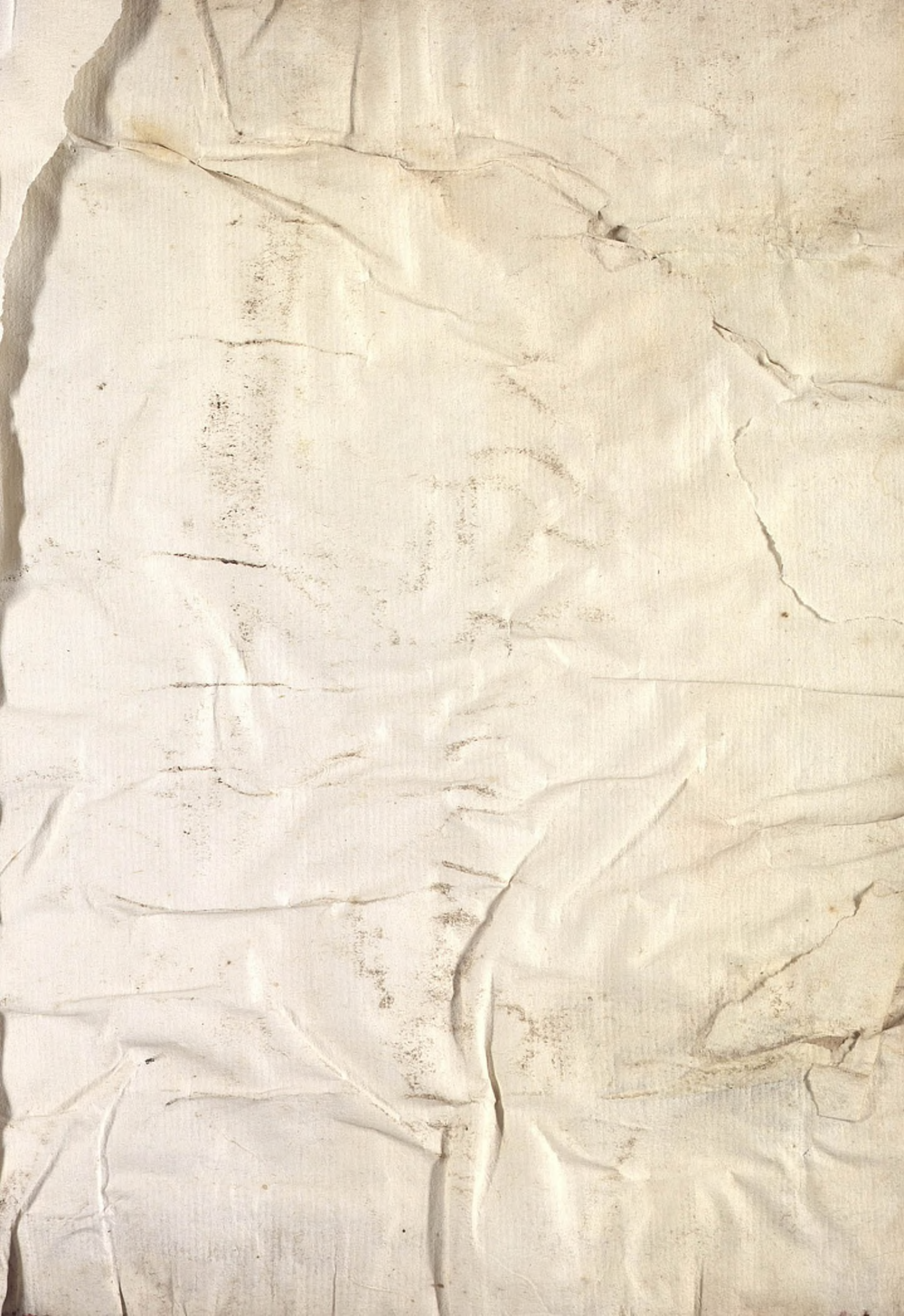
ut si condonari solentur obligati si appellati
omiserint ob ignorantiam, negligentiam, timorem, paupertate
vel aut aliam causam. quare ad quod de Aula compositi
multa hucant a summissis verbis in adventu oportet pronunc
compositi debere fieri in debitis iuribus quorum dominus ignorat
aut in fructibus Beneficiorum et eo quod ecclesiasticis officii diuina non
mutabunt de qua et ex professo suo loco et de aliis dixisse se sa
tis in laudes dei et sanctissime virginis marie.

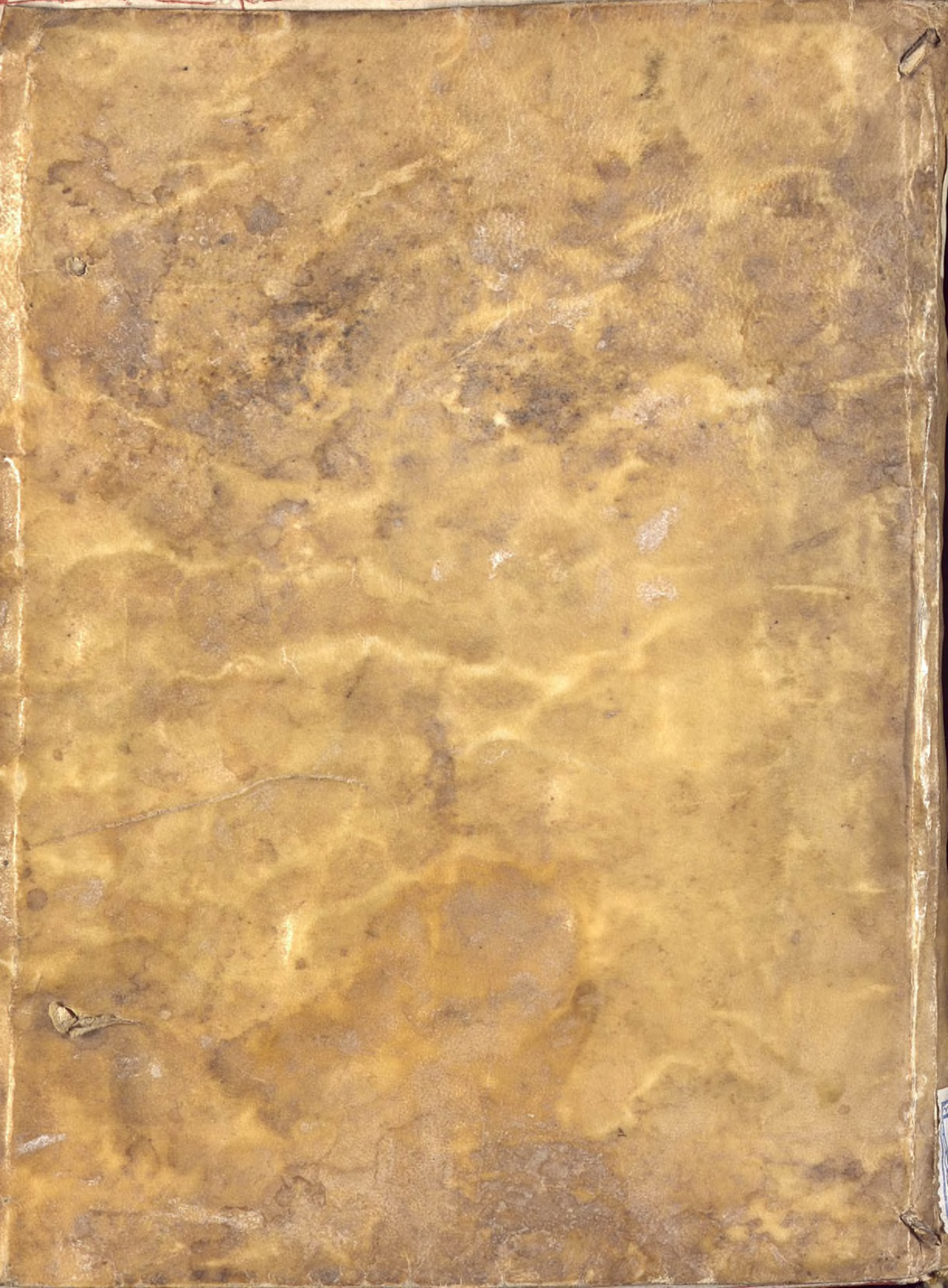

226

Matute

229

9

CAJA
2-22